

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
כי תצא
בלשון הקודש
ואידיש

789

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזרת

ספר
חק לישראל

פרשת כי תצא

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

ויין אונ ןועל'קיין ג'דר קען קען ניש ס'מיר ויין אונ
נוי אזוי ער זאל ס'מיר ויין דעם ג'דר און פ'ראקטע
קענ'שניין טאם ווייסן ניש דיא דיינים פון ג'דרים
זאלין ניש ס'מיר ויין ג'דרים :

נפאי ער נועם איהם געבין וויפיל ער בארף איהם
געבין און מי שפרך , נאך קעהר אין ווער עם האמ
שוין גיטאן אנדר אונ ער וויל זיך ס'מיר ויין דעם
ג'דר , מוז ער גיין צו אלט'ן טאם האם גילעריקט
אונ ווייס על פי דין ןועל'קיין ג'דר קען קען ס'מיר

אונקרום

תצא יום א תורה

לתשוק סת' דו"א יהודה גפשי ית יהו יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהודה היה יחידה ד' דמלי יוד אל שם ב'ן
שבועיה בניקוד חולם:

כי תצא למלחמה על-איבויך
ונתנו יהוה אלהינו בידה ושבות
ת"א ושניה שניו . סופם לם :
בעל המורים

י ארי תפוק לאנחא
קרבא על בעלי
ד ג' ד' ו' ימסרניו י'
א'הך בידך ותשבי

במלחמה : כי תפוש הישך וסאך לים כי ס'אל למחמה . ש'ון
יולג' למחמה אלם ד'דיקים : ה' וס'פן לים כי ס'אל למחמה .
לימ' ס'פחם ו'עמ' עמד . כעיון ס'זמור זילם ס' ו'לחם כנייס :
כי ס'אל . אל זילחם אל קיחם לכא בעל'ן ס' יס'חייל ס'אך :
על ס'יך . ס'מך יוד' ס'מלחמה יס'וד ס'כ' מדכך : שכיו . כנייס'
שפתי חכמים

(י) כי ס'אל . למס כתיב ס'תעס פנלס ס'רוסס זיון ס'חי מלחמות
כקדי' לס מלחמה ס'מס י'אזר ס'טויל ס'סריג כי עת מלחמה
ס'ול ו'יסמור ס'חינייס ס'רטויו כמלחמה ו'כתיב מלחמה ס'חתיס
לומר ס'מכר דס ס'קני לס'הו . ס'רוט' ס'רל' ס'תן כמלחמה ו'סלמ
ולס ס'יו ס'תיחס לי'ךן זילחיס כ'מלחמה כ'מז ס'מל יס'כני זס לס
רש"י

א ו'ל"ס ד'לכ' ל'מוט כמלחמה ו'לי' ס'כ' מדכך ו'מ"ס וש'ס ו'ש'ס
שכיו ס'ינו לס נגל'ס כ'ס מ'סל'ר כ'ס עמ'חיס ס'ל'ס ז'ו' ס'מנייס .
וי'ל' ד'רש"י עמ'ס ס'חזן קוטי'ל ו'ז כ'ס ס'ס'י א'ס'חי ו'ש'ס שכיו
ל'כתיב כ'נעניס ס'מכוכ'ס ו'ע"ס ס'זן מ' עמ'חיס ס'ח' ע'דכ'ס'
ס'יך א'ס'ר ר'ש"י ס'עיר ד'ס' ס'ל'ס ע"ס א'ס'ני ס'עיר מ'סל'ר עמ'חיס
עמ'חיס אף ס'ל'ר עמ'חיס ס'מכוכי' ס'מור ק'נייען ו'לי' מדכך
עמ'חיס עמ'חיס ס'כוכי' ס'כ אף ס'ל'ר א'מית ס'מכוכי' ס'מור ק'נייעס
כ'דסריש' . מ'ל'סי כ'סס ס'סרי'ך . ו'סל'סי' ס'תן גיון ד'מק'ר
כמ'מחם ס'ל' ס'ש'יס ס'כ כ'מ'ר ל'ול' כמלחמה ח'כיס

(י) כי תצא למלחמה . במלחמה הרשעות הכתוב מדבר
שמלחמה לר'ן ישראל כל לומר ושבת שכיו א שסרי
כבר נאמר לא תחיה כל נשמה : ושבת שבויו . לרבות
אף כניעיס ס'מכוכי' ס'מכך ק'נייען ו'ס"ס לס א'ס'ני ס'עיר ז'ו'
מלחמה א"י ס'ון לומר ו'שבת שכיו ש'ון לומר ד'קל' על ס'ל'ר
כ'דסריש' . מ'ל'סי כ'סס ס'סרי'ך . ו'סל'סי' ס'תן גיון ד'מק'ר
כמ'מחם ס'ל' ס'ש'יס ס'כ כ'מ'ר ל'ול' כמלחמה ח'כיס

עניני שבית מלחמה

רדת זקנים מבעלי התוספות

(י) כי תלך למלחמה על איבויך וכו' . הנה דקדוקי פסוקים אלס
כיו גמר , ו'ל'רס'ס כ'סס י'אזרו ס'דסריס , ע"כ נכסר דק'
ק'תסס , א' כי ס'אל למחמה , למס ס'כוכי' ס'יזל'ס למלחמה , ול'
אמר כי ס'לחם ס'ס אייבויך , ס'ל'ס ס'עיר'ך ס'ול ס'מלחמה עמ'ס ול'
ונסנו לי' יס'וד , ול'ס א'מל ו'כתיב ג"כ לי' כ'סיס , ד' ושבת שכיו
מסס , ו'כל קעין ס'יפס ס'מור ס'ל'מ'ר כ'ס'קי'ס ס'סמנייס . ס'ל
י' עניני ס'סלי'וכ'ס
כ'סס א'כ'ר ו'סל'ס ס'מלחמותיו ס'מרי י'ס'י ל'נו ע"ס אויבי'ן . י' עניני ס'סלי'וכ'ס
כ'סס ס'ול נעשך אל ס'סוקיס ס'ז'יס ס'ל'מ'ר כ'ס'קי'ס ס'סמנייס . ס'ל
ס'ל'ס כ'כ'ס א'מל ו'כתיב ג"כ לי' כ'סיס , ד' ושבת שכיו
י' עניני ס'סלי'וכ'ס

(י) ושבת שכיו . סרס"י ל'כתיב כ'נענייס ס'מכוכיס ו'ע"ס ס'סס
מ'שכ'ס עמ'נין . א'מ'כי'ס ס'ולחם ס'כ'י' ס'מ'ס'מ'ן ל'יס מ'שיכ'ס
שכיו . ו'י"ל ד'ס"ק ו'שבת שכיו סל אויבי'ך נגמר א"י כ'נענייס
ס'יזל'ס למלחמה , כי ס'אל לי' יס'וד , ג' א'מור'ס אויבי'ך לי' כ'סיס
ול'ס א'מל ס'מל'ס ס'ל ע'י , ס'יס ל'ו לימ'ר ו'שבת ס'רוס , א'ו ו'שבת
כ'ל'ס כ'עלי כי ל'ל כ'ל'ס ס'יכ'יס כ'לן ל'ס'ר ל'נו ו'לס'כ'סיס ו'חיס
ס'מלחמה כ'כ'ס ל'נו ס'יכ'יס ס'כ'ד'ר ס'מכ'ר . ו'כ'סס ס'עמ'יס ס'כ'סי'חו
כ'ול ל'נו מ'וכ'ר ס'ס . ק'ק ל'ל ס'מור עמ'נו כ'ל ס'סוקיס ס'וס . ס'ל
י'ס'ס'ל'ס כ'לו א'ל מ'כ ס'וכ'ס ס'עמ'י' כ'כס ו'כ'ס ג'מול ס'מכ'יו לי' . ס'ל
ל'ס'ר ו'ס'כ'יו ו'ל'ס'וכ'יו ו'ל'מ'סו כ'ו כ'נוני' . ו'ס'ק"כ' ס'מ'סס ל'ו כ'ס
מ'ס'חו ו'כ'ל ע'ל ס'ל כ'כ' . א'ן ל' כ'סו ס'וכ'ס ג'ור'לס ע'וס .
ל'ס'ל'ס כמלחמה . ו'אזר כי ס'אל למלחמה . מ'דך ל'ל ע'מיס

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

(י) כי תצא למלחמה על איבויך וכו' . דער אל'שיך ז'ל ר'ש"י
כ'סס ו'ענין ד'א ע'וני' ג'רל'י ס'ל'מות , א'יין ס'מלחמה א'י'
נואם א'יין ס'ל'ך ס'אילם ס'מלחמה ס'יס ד'עס א'נדערי'ן ס'ל'ך , א'ונ
נאך א'מל'מחמה א'יין נואם י'ב'דער קענ'ש' בארף ס'מ'ר ס'מלחמה
ס'יס ו'יין י'דך ד'ב'ע , ו'וי ס'ען ד'ק'צ'ייל'ס א'ל'ק'ס'נדר ס'מ'ר'ון נואם
א'פאל א'יין ע'מ'ט'ן א'ר'וי'סע ס'מלחמה , צוריק א'יין ע'ר ג'עאנגען
ס'יס ו'ייער ס'לי'פער ו'ייער ס'ר'ייל'ך ס'מ'ר'וני' ג'י'ק'ר'א'ן א'מ'ל'ק'די'
כ'סס א'יין ג'עאנגען גענען ו'י' א'ונ נואם ג'עלאכ'ס , ס'הא'בן ג'יא
א'יהם געפ'רעגט ו'ואס ע'ר זלאכ'ס , קאם ע'ר געקשער'ס ע'ר זלאכ'ס
פון ו'ייער ס'מלחמה , א'יהר ס'כ'נייס א'י'ך א'יהר ג'ייס צוריק פון
א'קל'יניע ס'מלחמה אונ א'יהר ד'ר'ק'ס א'י'ך צוא ג'ר'ייען צוא
צוריקס ס'מלחמה , ס'הא'בן ו'יא ג'עזאגט צוא א'יהם ו'על'קע א'יין
ס'יס ד'עס ג'ר' כ'ע , ו'וארום אז א'ייער קאם א'ש'ינ'א אונ ע'ר

(י) כי תצא למלחמה ווען דוא וועסט ארויס גיין צו
מלחמה אויף דיינע פינים וואס זיי וואהנען
ניש אין ארץ ישראל ונתנו אונ גאט וועם איהם
געבין אין דיינע הענט דוא וועסט גיווינען דיא
מלחמה ושבת שבי אונ דוא וועסט פאנגען זיין
גישענקעניש . רש"י שרריבש און דער מלחמה פון
ארץ ישראל מיש דיא קנענים קאר קען ניש
לאזן לעבן זיין נפש אבער אין דיא מלחמה פון
חויז לארץ קענטו פאנגען אפילו פון די קנענים
צוריקס מלחמה , ס'הא'בן ו'יא ג'עזאגט צוא א'יהם ו'על'קע א'יין
ס'יס ד'עס ג'ר' כ'ע , ו'וארום אז א'ייער קאם א'ש'ינ'א אונ ע'ר

שְׁבוּנוּ י' וְרֵאִיתָ בַּשְּׂבִיבָה אֵשֶׁת יַפֶּת־
הַתָּאֵר וְהַשְּׂקֶתָ בָּהּ וְקָנְחָתָ דָּהָ
לְאִשָּׁה י' וְהִבַּאתָה אֶרְ-תּוֹךְ בֵּיתְךָ־

שְׂבִיחֹן י' וְתַחֲזִי
בַּשְּׂבִיבָה אֶתְתֵּא שְׂפִירַת
רֵיוֹא וְתַתְּרָעֵי דָּהָ
וְתַסְבֵּה דָּהָ לְאָנְתֵּנוּ י'
יִב וְתַעֲלִיגָה לָנוּ בֵּיתְךָ־

ת"א ודלס כשטיס . קידושין כלא . וחסקס : כה . סס : וסכלסס . שס ככ :

בעל הטורים

ולס יסיו כשטיס : (יא) ססס . כניע' כסר ככלס ססוסס . כנו
סדרסו כחמיס מוסב שיכלנו יסרכל כסר ססוססו סמוסוס וכל

שפתי חכמים

משלס סמטיס וסמל לל כסס וסמ' סכסס ס"ל סיפוסל דסיפוסל:
ב סמטיסס וססס יפוליס סמסוסס . דל"כ סניו זיל . מיין למיל לל
כסרסס סמטיסס כספוק כל ססס סמלס כה : ד"ל דלי ולקסס
לך ולסס סמטע דמלסו ססס סוס שוק ס"ל ללסס וס לוינו
דלס יוסר סמט שיקל סידיסו סמלסס : ד וסס ס"ל סלל כסדר
קסרל י"ל דלון דליונו כו סלסס קסרל סלל קלי סמירוס דלסיל
מטיס דסי' סל סוין קסר"ס סמטיסס יסלסס סלסור וסדיוסלך
לסקיר יסס סוסרל ס"ע כלא יסס סוסרל סלסור סון סוסרסס וסס

דשי"י

כנעניסס כסחוקה ב ווף על פי סהס משכנה אומות :
(יח) ולקחת לך לאשה . לה דכרה תורה חלה כננד
ילר ג הרע סלס חין הקשוס . כרוך הווס מתיירה יסלנסה
כליסור חבל חס כסלס סוסו להיות סונלס שנלמר אחריו
כי תחייו לללס ונו' וסווסו להלויד ממנה כן סוסר ומורה
לכך נסמכו פרסיות הללו : אשת . חפילו ד חסת טיש :

עניני שבית מלחמה

על יך ולל סרסס זכוע חך קדקד . מלסך לל סיסס רק סייטלס
לכד סייטלס מניקונן ווסל למקוס כסמניסס . לכל סמס לל
סמטיס כלסס . ע"כ כלא סלר כי סלל למסוס . כי לל למסוס
כלס רק למססססס . כנו כסטיס לללוס כמלססס . רק זלס סמטיס
כי סלל . ככלס ללס סלר ככל סלמטיס וסנפוסן סל ס"י .
כי סוס ילסס ללס וסלסס סמריסיון . וכן עכסס קסרל"ס . וסמס ס'
לסלסך כידך . כלדס סיטון דכר ללכרו מיר לוי . כן נסן סקל"ס
סל סויו"ך כידך כקלנו סלטיכ ס' ל'ס סלר . וסקל"ס סלסס
סוסס סמלס . וססס סביס סניו ע'ל סקל"ס . כי לל סלס סכוסס .
סמסוס ס'ל סיון וסמסוסו ללסלך כסדיות וסלל כסירס וסמסס
פוסל ע'ל סקל"ס . סמס סקל"ס סלסו וסלסין וסמסמל סור לקסס
לל נלסמס סני . רק ורל'ס כסטיס סלס יסס סוסרל וסמסס כס .
כלו סע סמרוסריס סללס . ורל'ס כעיקר ללסס יסס סוסרל וסמסס כס
וסמרי דסיסס . וסלר סרל'ס וסמסס לל סללס לל עומסס ס'ל לך .
לך ללסס . כל וסלס מר כמס סילר סמס יסיור מיני סלרס . מלרך

ססנו לויווך ללס וסביס אומיו : (יכ) וסכלסס חל סוך כידך .
כלוסר סלל ילחלסס כמלססס ללס פליכ יוסר מידלס דלססס
ולל סלסס סירס חלל די'ס סייסס . זמני אומד לל די'סל סמטיס
ולל די'סל דלססס חלל לחלר לל סמסטיס סללו . יו"מ סלל
ילחלסס כמלסמס סלל יסול חלל'ס סכרדיס סמל'ס כמלסמס יסכי
עמטע קלל דכמריס וסכלסס חל סוך כידך וסדר וססירס חלס
סמלס סטיס סמל'ס ודרכן ללסססס כמלמסס ככריס ללסס :

דעת זקנים מבעלי התוספות

רק סקל"ס סמס חוסס וסמס סמטיס כידך . סלל ע"ו ס' סמרי'ס
סמסוס ס'ל סיון וסמסוסו ללסלך כסדיות וסלל כסירס וסמסס
פוסל ע'ל סקל"ס . סמס סקל"ס סלסו וסלסין וסמסמל סור לקסס
לל נלסמס סני . רק ורל'ס כסטיס סלס יסס סוסרל וסמסס כס .
כלו סע סמרוסריס סללס . ורל'ס כעיקר ללסס יסס סוסרל וסמסס כס
וסמרי דסיסס . וסלר סרל'ס וסמסס לל סללס לל עומסס ס'ל לך .
לך ללסס . כל וסלס מר כמס סילר סמס יסיור מיני סלרס . מלרך

ליקומוס על התורה

יועס ער שיון גיס מפרר קספון צוא יאיהס איף אפל'קסו ,
זייל ער זייוס יענער איו שפאקלרער פון יאיהס , אָבער דער
יער ר'ע איו גיס אזוי . אָפּילו דער קעניש מ'אָבט יאיהס
אונ'סערקעניג הונדקדקס קאדיל פון דעקסווענין קען גיס דער
קעניש יאיהס פאר'סרײַבען פון יו"מ , אונ' ער קען יאיהס גיס
אין נעקסט פיררן הקבי'ה קל'קל'ס יו"מ , דריבער זאגס דער
שטיק כי תצא למל'קט'ה על איב'יך . און ר'ו נועקס ארז'ס גיין
צו אמל'קט'ה איהף ביין אָפּטן שזגא , איהף כעס יעד' דרע ,
ונקטן ה' אָפּ'ר'יך ב'ר'יך . נועס יאיהס הקב'ה נעביין אין ביין תאגד ר'ו
נאר ווען נועס הקב'ה דרי תעל'סן און ר'ו נועקס אָנטיידין סיס יאיהס
אין אָפּט איון נעקסט אונ' ר'ו מוסקס אלע פעגליקייטס יאיהס איון
געקען דאמ'קל'ס נועס הקדוש ברוך וועט געבן כעס יעד' ר'ע אין
ביין תאגד :

נוסם זענען אין חוצ לארץ : (יא) וְהָיִתָּה אונ' דוא
נעקס נעהן אין דיא גע'ענעקעניש אשת יפת תואר
אנוייב נואם יזא איו שיון וְהַשְּׂקֶתָ דָּהָ אונ' דוא
נעקס צו איהרר לֹאִסְקָען ולקחת דָּהָ לְאִשָּׁה קעקסו
זיא נעקען צו דיר פאר אנוייב ; (יב) וְהִבַּאתָה אונ'
דוא זאלקס צו בריינגען אין בריין לשמוב ונלחח את

נוקטן ה' אָפּ'ר'יך ב'ר'יך . נועס יאיהס הקב'ה נעביין אין ביין תאגד ר'ו
נאר ווען נועס הקב'ה דרי תעל'סן און ר'ו נועקס אָנטיידין סיס יאיהס
אין אָפּט איון נעקסט אונ' ר'ו מוסקס אלע פעגליקייטס יאיהס איון
געקען דאמ'קל'ס נועס הקדוש ברוך וועט געבן כעס יעד' ר'ע אין
ביין תאגד :

יוס וְרֵאִיתָ בַּשְּׂבִיבָה אֵשֶׁת יַפֶּת־
הַתָּאֵר וְהַשְּׂקֶתָ בָּהּ וְקָנְחָתָ דָּהָ לְאִשָּׁה י'
נועס יאיהס הקב'ה נעביין אין בריין לשמוב ונלחח את
אנוייב ; (יב) וְהִבַּאתָה אונ' דוא זאלקס צו בריינגען אין בריין לשמוב ונלחח את

(יא - יכ) [מקלב] פסס ריו'] סמססס כמססס סלסור סוסס סוסס ס'ל סמס סמס וס'ל
וללס סל דלסס וסמסס חל סמריס ונו' :

וקל'ס בשר'ה אשת יפת תואר ונו' נואם איו אָפּ'ר'יך אשלו
זו מען קאם גע'מאנען אשת תואר אין דיא קל'קט'ה
זאל קען מיס איר פאקון ר'ו דייגס נואס זענען גע'שריבען אין

מצות השם

די ציווי סוסקיס ניב יד' דער דיון פון יפת תואר איו נאר געווען
נועס די יודין זענען געווען אין אָרץ ישרל אונ' תאגדן קעקסוס
אנוייב ; (יב) וְהִבַּאתָה אונ' דוא זאלקס צו בריינגען אין בריין לשמוב ונלחח את

וַתִּלַּח ית רִישָׁה וּתְרַבִּי
 ית מוֹפְרָהּ אֵי וְתַעֲדִי
 ית כְּסוּת שְׂבִייה מְנָה
 וְתִיתְבּ כְּבִיתְךָ וְתִבְנִי
 ית אָבִיחָא וְיַת אִמָּה
 יִבַּח יוֹמִין וְיָבֵתָךְ בְּן
 תִיעוּל לְתָה וְתַבְעֵלִינָה
 ת"א וּגְלַחַת אֵת רַחֲשֵׁי יַבְמוֹת
 מַסּ וּבְכַסֵּת אֵת חֲרִיבֵי מַסּ
 מַעֲמָה וְאַחַר כֵּן תַּחֲלֵה קִדּוּשֵׁין כַּמּ
 בַעֲלֵי הַמּוֹרִים

ותלח ית רישה ותרבי
 ית מופרהא אי ותעד
 ית כסות שבייה מנה
 ותיתב כביתך ותבני
 ית אביחא וית אמה
 יבח יומין ובתך בן
 תיעול לתה ותבעלינה
 ת"א וגלחת את רחשי יבמות
 מס ובכסת את חריבי מס
 מעממה ואחר כן תחלה קידושין כמ
 בעלי המורים

ת"א וּגְלַחַת אֵת רַחֲשֵׁי יַבְמוֹת
 מַסּ וּבְכַסֵּת אֵת חֲרִיבֵי מַסּ
 מַעֲמָה וְאַחַר כֵּן תַּחֲלֵה קִדּוּשֵׁין כַּמּ
 בַעֲלֵי הַמּוֹרִים

יבאנו בשבט תמוכות נבלות: כך נלחם וסבאחם אל חור ביתך .
 לומר לשבט שמוני לוחם סני' כך נלחם ולא כנחום: (יב) וגלחת
 את רחש. לפי שסיימנו רחש לפחותך: ומכסת את חריבי

רש"י

(יב) ועשתה את צפרניה . תגלס ה כדי שתתמול :
 (יג) והסירה את שמלת שבויה. לפי שהס נלחם שהנכריס
 ר כנותים מתקשקות במלחמה כשכיל להונות אחרים
 עמה: וישבה בביתך . וכשתשתמח בן ז נכנס
 ונתקל בה יולא ונתקל בה רואה בכבייתה רואה בנוולה כדי
 שתתנגס עמו: ובכתה את אביה . כל כך חלמה כדי
 שתחא בת ישראל שמחה וזו עכבה בת ישראל מתקשקת

וישם עליהם את הקרקע: ו ר"ל לפי שדרך פסולם שלכובשים
 היה לה לספור נגדים סללו כדי שמתנגס עליו. ומתוך דודאי אופש
 מ"א כו: ו ר"ל למה דלם סני"ר רק וישנם ובכתה דודאי כתיבת
 סויו על פנים או עלפס חמים ואין דרשו אלא חלמד שמשב בלוחו
 שיתק דרשמו ב: ה ר"ל למס אמרס פורס שהחלל כשכיל אביס מ"א
 ופכנס סס סיס גירוח . ומתוך דודאי אופש

עניני שבות מלחמה

ח"ל עובד כלס זמס חוך חופסו . וכסו יכנסו לאובן על
 שמעון וירימונו מעל פניו ולא יוספו מוד להיבמו ולא יזכירו ולא
 ידכר שור כעמו . ואף סס יכל שמעון לפיכס אפס לחיובן פי יודפ
 אפס יחפסיס . וכלקו וסיכר מעמו . אכל לן בן יהוה קבכ"ס סלמו
 לכל ידח מעמו כדח . ותיכר על ספד"ס מלס כנגד סל"ה .
 סילס"ר רוח סחכ"ס סוס ידור סוס סיפוס חומר כל ימיו כליפוס .
 אכ"ס סכ"ס"ר נתן לו להאדם מלס סיפוס מכלוסר סיחר סביפוס
 אל יחיו וגייריכס ייבניכס חתח ככפי שכיסוס . וגיחוס ספ
 רלכס ופסוס סל"ה וכלכ"ס ככ"ס . לגרלס שלשיס יוס והלכס . כדון
 וס"ס שכניכ"ר שנ"ך לגלס סמר רלכסו לחתוך ספד"ר לפיכס
 וסכ"כ וסיחוס לך רלכס כהיכר . וסוס אפס סלכרו ח"ל לל כדכס
 מוכס חלס כנגד יט"ר . ואמרס סוכורס עוד יסיכור סלס סמלס
 שפוס עפליס . ומלכ"ס ככניכס אכר סקפסכס ככס לגווס . ופיין
 וככסו אפס חלס ופס חלס סוס קפס לכניס . וגיחוס ספ רלכס
 ופכסו אפס סלכ"ס וסיכורס אפס סמלס סביה מעיניס חלס סס
 דכניס סכול סכריה אופס . אכל ופכסו ארץ ויכל להכריכוס
 סחככס . ומוכל למכר סוסו סחל"י דוכר וככסו אפס חליה ילס
 אפס ירכו עמי . ר"ל סככס על אכר נכרסו עמליה ומפוס .
 וסו ירכו עמי עוד דפסו לחוזר אלוסיס . כי אפס עוד דפסו
 למכר אלוסיס על סס יפכס . ופכר כן חלס אלוסיס וכפכס
 וסיפוס לך רלכס:

יורק עכפולס אכר סיחס גרוכס או אלוכנס . וסס יודמין לו סיכק
 עכפולס כמס דריכוס והקריכוס יכשע פי ס"י כפולס סרלכסון ופסי
 פה גרמס . וסס חיל אלכנס ידרכו ויחכרו עמליכס מס
 כפולס . וככס כפליס סיו לס אכר או פויכס . וידרכו
 לכשמתפסו סס סיה מיומס . ואף סס כפולס יקח ידרכו אלוסי .
 זמס מעפסי . ופס כפכס . סוככס חיל אפס רכס . ועוד ככס
 סכ"ס יקריכוס ופסי יזן לוס . וכככ"ס סייכ"ר סמר סול סודכ"ן
 וככ"ס כפליס אפס ית מוכר . אפס ח"י אפס איס . והפכר
 ככס ככסמס סייכר סרע . ולקמח לך רלכס חייכר ועוד כלי סוס
 דריכוס והקריס . אלוסי מכל ס"כ כפולס . ופס שמן ומליכוס יחוס
 סול . וככס כפליס סיו לוס . אולי ס"ל קפליכוס אכר מוח שפוס
 או שלכס כפליס סרלכסון . ומס כככס . מוכה או רעס . פי"ו
 לל ספסו כולס רק סכר ח"פ מל היכר סרע סלומר לדכר מוכ .
 וסכס חלס עמומו כל חלס יחוכב כל סכולס לו קרס כולכס כין
 ארס לחכרו . דסינו אפס רלכוס מפס סוככס גוולס כולכס לכפסון
 לסלול סיוו ומוד יפניקנו מעמומו ופכרנו ותיכר ועוד כככ"ר
 רלכוס מודנו מודר לפניו יפכס סרע כפניו רלכוס . וסל אכר
 רלכוס רלכוס כי ופכס עמון כפניו . ופס אכר כמס פפסיס
 סויכר ילכוס אפס חלס יפכס סכ"י ופכר זכ"ס . ושמעון לא נוכר
 כוס ופכס וסל כפני רלכוס מתפסו סיו סיוחל מפכוס זל מפכסו .
 ססי"ס זס סיכון לפני רלכוס לן יו כסימו . ומל מפין כוס ספלילו

פירוש לתורה אלהים

ער זאל ייא עקעון . אונ נואם נאם האם ניא מהיר
 גיועון איז סקמת כעם בצר הרע נואם כעם איהם
 אהן ער זאל ייא עקעון נועם ער האבין אעבירה
 דריקער האם נאם ייא מהיר גיועון . אקער אז
 ער נועם ייא נאם ייא נועם זיין דער סוף ער נועם
 גיקלחק פון איהר אקן סוכר וסוכה . דרום שפייט
 כאלד דייא פרשה פון סוכר וסוכה נואם נוערס
 גיקארין פון אפסת הוצר השבה בקיבוץ אונ ייא זאל

ראשה אונ ייא זאל אפ שערין דייא האר פון איהר
 קאם ופשחה אונ ייא זאל קאיון נואקסין איהרע
 קעניל: (יט) ומקרה אונ ייא זאל אפ קאיון פון יוך
 דייא קליידער נואם קען האם ייא געפאנגען אין
 זייא ווארום דייא עקכער פון דייא אומות בשעת
 סלקחא צייען ייא יוך קימ שיינע קליידער זאל
 ייא דייא שיינע קליידער אויס קאיון קרי ייא זאל
 אויף איהם קיאום ווערן ווארום נאם נויל גימ

אונקלוס

ותיה לך לאנתו: יי ויהי
אם לא תתבעי בה
ותפטרניה לנפשה
ונפנא לא תובנינה
בקספא לא תתגר בה
חלף דעניתה: טו ארי

והיתה לה לאשה: י והיה אם לא
תפטרניה לנפשה ומכר
לא תמכרנה בכסף לא תתעמר
בה תחת אשר עניתה: טו ביי

רשב"ם

(יד) לא תתעמר, מחזרת אדם המכור נוגל בו לשון
זה, וכן לפניו והתעמר בו ומברו: אשר עניתה,
ביאת גשואין לפי המשט:

שפתי חכמים

כבוד פנים אלה כדי כו' טו כבוד פנים אלה ידפתי מתיכן דרשו
ז' בו ויראם דרשו זס מדכחיב ויהי אם וגו' עמוס דמלת ויהי
ז' ודלית מ"ס דרשו עם שדרשו, ואל דקא' אסוף ספסוף דסליג
אם לא תתעמר שוטו ל' עתיד, ואל תפלה שסא ל' מכר אלה סכ'
מעברך, ואל סא פרש"י נגיל אכלאם נשאל סוסא לטווח שוטאם
כו' ואל ל' ויהי וגו' נכר מ"ו ואל נלמד זס מרע סמיכות
הפסוקים דפרש"י נמיל, ויול לפי פתי' סחול' אה דברי רש"י
אפי' ביאם רלואסם לא הסריכה ספורס חלל' אהקל כל סעפסיס הללו
וכחיב סח"כ וסוסיס לול' נלמס ואל' נוכל נומר דקרא דוסיס
עליס ועספסיכות ספרש"י' נמדו ערלס עסיס וסליק יקא סח"כ ויחייבס
בעל כרסס ויקקא ללשס שוטו לעלואסם כו':

(יד) ויהי אם לא תפלה צע וגו', סנה ספיי ילריס פיש בלרס
וילי סהוב וילי סרע, ילר סעוב, עקסס סהלס ומספיו
לעולו ומפ"ס דלכחוס נשמש ונהספוס, וסילס"כ עקסס סהלס
ומסיו ללכול ולסחוס וסוד ספרי סלחוס סיכנס סחן חיי רנע
אף סיכול סיוח סנפואה אלו סחל' סח' סח' נוסו ויקלרו ימיו, לא
יניחו סילר להסנון בזל, ופוד סכל עניני סילר סרע סנה
כמכוס ומכוסים, וכל עניני סילר סוב סמס בנפסווח, ונמס
לוח לשי סחוריס פיש ללס סחוריס עמיו' אהר, דסיינו ללכוסן
ל' כחוסו סחוריס קוסס (דפי' עינא) אכר נלמס לא יתססם לא
צ"ב: ה סנפסיס וול עינות סחפס וס חוקק אכר לא כמסרס
קתע, ולסעפנין יל כחוסו נ"כ כמכוסס סל ל' רלוי, וסרלסיס
שוט, אכל לא דמו ז' לוח לא כחוקק וול ענינ' סחוריס
סעמנון כלסר יולל צמיס וסר עמנו סלכס או כלסר יורח סעמנ'
צחוקק על סלכס יולל' אשכע מרלס סלכס סלכסך נליון אהר,
ונמכרס קתעס נלויס, וסכ ע"כ ליח' וסחוס על סעמנין לקחוס
עמנו סחוריס עמיונפס וסלסו לינו עמיו סחוס ססחוריס, אלו
סעמנין לא יתססו לללח עמיונפס וירכ עמיו אלוכות וקלווח ער
ציקס אכלו ססחוריס כסיר, סחמח סירל סעמנין אולו לא ישיג
ל'כ עסיס קונס כזס לינו עמיו וססחוריס סייכר כענינו, כי פ"ס
כזי עמיו עמיו עמיו עמיו סחוריס לינו סולך לקחוס, וקונס עמיו
לא יקסס סחוריס סעמנון אף כחי' עיסי, ואכ יכ' קינ' לקחוסו
על רלוינ לקחוס עמנו ססחוריס סוסוס, אכ רלוינ לא יוכל
לספסכ עס סקונס על סעקא יניסחו לללח עמיונפס, וול דיאלג
רלוינ על קונס אהר, כי כסח יכואו קוניס רכיס, וול עמ' סייכ'

בעל המורים
נומר לך עם ירח אורי עמוס כנגד אר' סעמנ' אף כחוס עמוס
ט"ל כנגד כח' ישראל: (יד) וסלחוס נלמס, כנימ' נלמסם לא יכע
צמיס פליס סנכרי: אכר עניסס כי ססיון, נומר לך שלל פינס

רש"י
והי מתנוולת: (יד) והיה אם לא תפלה בה,
הכחוב מנכרדן עמיו' וסלחוסה: לא תתעמר
בה, לא תשמש בה כלשון פרסי קורין לעכדות וסיומס
עימרה, מיסודו של ר' משה סדרקן למדתי כן:

וסכילס סרל"ס כספרי וסלרי' סס סעכר"י כ"פ דקידושין
וירלס דסקרל נ"כ עיינו מדכחיב וסלך כן חלל' אליס ועלסס
אם לא סחנת וגו' סכארס סיה' אפי' ביאם רלואסנה לא יכע
אוסס וסוסיס לול' נלמס ואל' נוכל נומר דקרא דוסיס
עליס ועספסיכות ספרש"י' נמדו ערלס עסיס וסליק יקא סח"כ ויחייבס
בעל כרסס ויקקא ללשס שוטו לעלואסם כו':

עמיון יוסר על סחוריס סוב יוסר לפיי רלוינ, סחמח כי סידופ
סיכ ססחוריס יסלס עכרס פייס כחוסס כססו, וכן סול סייכ
סרע וסילר סוב, סילר סרע י' על כחוסס עמיונפס, נמיל סחפוס
בלרס ער לעמלס רלש וער כמס סיה' סחוריס כרע אהק לא פו
נרעיס, ולכר כק עכרס סול סחפוס, ולכרע יתכונן סחוריס
על סחוריס וסחפוס יתחיקקס עמנו, וסרעס ככ סח"כ סח"כ סוסיס
יכול ללש"ס ביסרס, כק לרי' לחקוס עמנו, מ"כ כלס"כ סיוס"כ
סחיג לי' שוטס וסחי' סרלנו לייך אהר סחוריס לא יתכונן ער
נלבו כוקו וול יתנינו נלווח לא יוס וול לייס וול יתכונן נלכיונן
סרעס, ער סקיעו וער עכוסו סעכוסס, וסכ לי' יכלס לסלל'
מספוי סילר, יכלס כק נלמס"כ סופו, וססכסך סופו יכלס כי
סחוריס סכל ורי, ככל סילר סוב יוסרס כי סחוריס סחוריס
וסעולו ססס סחוריס עובוס סול לא יתחנן מ"כ כסחיון, כק
נלמס וסכיון לא יעיסס על סחוריס אכלוס עס ס"כ ועס יסיס,
ומי סחוס עמיון סעפס לו, וסכ עפ' יעפס וסחל' יחול, וכן
סרלסס עס סחוריס, כמלס כלסר רלח סכנעניס סיפס סחל'
סגדיל סילס"כ סחוריס ער עמנו, וסכק סח"כ וליק' וסחוס לו
ללסס, וול דכרס סחוריס עס סח"כ עמנו, כק לוחס אלוס
נלכילס לכיו, וסרעס עמי' אהר עמי' סח"כ אכל לא סחפוס
נקחוס, ר"ל וסכ"י אכר סח"כ שלל סח"כ סח"כ יחול, כי עס
סח"כ י' על עמנו יורכ עמנו עמי' על סחפוס סירלל' וסכס
סלסי כח אכלנך לכיו, וסלחוס סחוריס וסלמסס נלמסס וסיס
זס סולס ועלסס ענינ':

פירוש לתורת אלהים
זיצעו אין דיון שטוב ודקחה אונ זיא ואל באנויינען
איהר פאמער ביז איהר מוסער יח ימיס אהר'ש
סענ, רש"י שרייבט פארם ואל ער קאהן זיון
יורשינע ויוב ואל זיון פארליך אונ זיא ואל זיון
אונקעדיג ויב בת ושראל איז נייקירט אונ זיא
זאל זיון פאר קיאוקט כרי ער זאל זיא גיט נעקען
גיטרי זן דער גאך ואלקטם קיסקען צו איהר אונ

מצות השם
(סס) [תקלה] (לוח טז) שלל לססחמס עס סלסי יפס סחור'
כזכור כדכך סעפסמסיס כספסוח, סלכפכר לא ססמסר
כס סחמ אכר עיפסס:
לא תתעמר בה תחת אשר עניתה וגו' ודאס איז אספז' לא
כעשהו איז ער קאר גיט ואלקטין די יפת וטאר פ' אר ארניקס
קאר פאר אנוייב כזי זיא ואלקטין ונאכרעס ויאי עס איז
שוין מיס אר קיאוקט וניאוקטין איהרע אלע דיניס:

עלנ' (לוח טז) שלל למכור אשה יפה חומר כשה
עלם ס"ל כניס אהר לקחוסה ספיר, סנפכר ויסס אס
לא סחלס כס וסלחוסה נלמסס ומכר לא סמכרוה ככמפ:
וסכר לא סמכרוה ככמפ וגו' ודאס איז אספז' לא תעשלו
אנאכרעס ויאי עס איז שוין מיס די יפת וטאר נעקאוה
ניאוקטין איהרע אלע דיניס קאר קען איהר גיט פארקייפין:

תצא יום א תורה

יהיו קבר תרפין נשין
 תהיון לאיש שתי נשים האחת
 אהובה והאחת שנואה וילדהו
 לך בנים האהובה והשנואה
 יהיה תבן תבקר לשנואה :

קרא רחיקתא וקרא
 שניאתא וילידו ליה בגין
 רחיקתא ושניאתא ויהי
 בקרא בוקרא לשניאתא:
 ת"א כי חסיין לאיש. יבמות כג
 קידושין כח: וילדו לו. טס
 במלך קבו קמב ככותב כז: וסיה
 סכן סכר. כחלס קכו:

בעל המורים

ולכן סגור לו בן סוכר ומורה שיהיה סגור סוכר ומורה:
 שנואה. אריות סוכרה. לומר לך שנואה נשואה היא
 במלון. במדרש דובש לויס ז"ל. אהובה אלו שמיטה
 שאלה לסי פיה. שנואה אלו ישלל שמחיר מסס פניה:

אוסס סוכר סל ביהא: (טו) שתי נשים האחת האהבה והאחת
 שנואה. מורה נשים מרבה נשים לומר לך כיון שיש לו ב' נשים
 אחת עומה בבשרים כדי שזאל המורה: והיה סגור סכר
 לשניס. אריות בני שנואה שיהו מבני עמות שמו כבודים

סופו של עצה היצירה

(טו) כי חסיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה.
 שפיה חסיין ימרוס סן. סיה לרין לכווח אחת האהוב
 ואחת שנואה. אלה סל נשר למעלה על היסח חולק מ"כ אמר
 כס' הידיעס, האחת סגור הכבוד לשניס, סכ' מראה למדס על
 נעמיס שפיה, והיה סגור הכבוד לשניס, סכ' מראה למדס על
 הנחמיל לנטוס קמס פניס כל ימיו עכאויס ואלי' טוב
 אכרי ייסיס לו ל' לא יכיה ע בחו כלמס מרוע סכנס התקבל ומד
 יום מותויסיס סר וזמק כי סלס אס ה' ימן לך בן סוכר לא יהיה
 רק משהוא לכל יהיה סמחמך כלמס ומד יום סחמיל אס חניך
 סר כי כהה רעה סככרס ונעמכס סמיד. וע"כ כתיב והיה

רדת זקנים מבעלי התוספות

(טו) כי חסיין לאיש. לכן נסמרו פרשיות הללו ללך לומר לך
 עברה נוכרה עברה לפי שיקח יפת חולק חסיין לו שתי
 נשים וצ"ל כחון כחו ולל עוד אלה שהשאלה האחת ומה שכתב
 החינו' כי יורה לאיש בן סוכר ומורה. סכן מלינו כדוד שלמי
 שיקח בת חלמי מין סגור כלחה למלמלא אלא ממנו אכשלוס
 שיקב להרע ויכדי עם נשיו ומל ירו סגורו כאס ברכות מ"א:אל
 ועס כתיב חלמי ווי יהיה כלמיס חסל מססס מות אס ויכל מוס
 אלא ויכל מוס סרי פניס וילכת עברה:

יכר לך וסרלס לככר אס בן סחכויס ולא יהיה לכל ידך למען
 סכן לככר להיחס ע' ואל לאשויס ע' למנו כניסס וז סס יס'
 פניס וז ניע ספור ארד מעמס ספיס ביו סכ"א ז"ל אש אחר לכה
 ספיס אס לאש ספור ארד כלו סמסס יכרוס וחדד סלמס ספיס לו בן,
 סלס האמס סלמסס סכריס' א"כ בן זכר, ויהי כהשך כהה כ"א
 פניס סמגלס ויהי סריס סריס כלחו לקחט פי ספיס, ויהי כהשך
 סופס, כי כלמס קשה סכנס סריס' כקלס, א' ססס אס בן סחכויס
 וזכר זס אמר סיה סכנס סריס' זלס, עס זס ככחכס סריס' לא יוכל
 לככר עד שנתסך לסזכיר סלס ויכל לככר, עס זס ככחכס סריס' לא
 קלס' וסל כל ספסל וגי' סריס, ר' מדוס קשה כלוח סנוס' סלס סנוס'
 ודח' ססכל למנו כלורימל וסכוויר דלס ססכרס' סריס סנוס' סלס סנוס'
 סריס' כסס סחכויס. וסריס' וסן וסן ססל כככר אס בן סחכויס
 ולחט לכן ספיס פי סריס' וסמנוס וימסו פי עמו ימן הוס וולד
 סככיר בן סנואה יכיר לחט לו פי ספיס (ק' סגולד אמר זס) וכו' סלס
 קלאסי סונו לו מעמס סכוכוס' כי אמרי זמן ססיין אוליין ולא
 אחר' סלרדס, וסכאסיס בן סנוסה ירע אס נחלט סכוי:

פירוש לתורת אלהים

גיבארין יהון אחיבה והשתאה ריא געליבוע
 די גיפינגוע יהיה אונ עס וועט זיין דער עלצשער
 וזהו צוא דעם טייב וואס ער האט ניא פייגט;
 על התורה

(טו) כי וועט עס וועט זיין צו אמאן צווייא נייבער
 תחת אהיה איינע וועט זיין אגעליבוע אונ איינע
 אגעפיינגוע יהודי לו בגים אונ זיין וועלין צו איהם
 ליקובים

זאל נישטן צוויי תלקים, אונ וואס נעקב ארינו האט אונעק
 גענומען די כבוד פון תורה אונ אראבן אונ האט ניא גענעבען צו יוסף
 דאס איז ווייל ראובן דאס גענען איהם געזינדקט מיט
 בליה, די תלקים זאלן די געפיינגע טייב סינגס און די יפת
 תואר וואס ער האט געלאנגען אין דיא מלכות, און הקב"ה
 מאכט איהם ער זאל זיין אונדיריג דאס גאנצע לעבן ניינע,
 ער זאל וואנען מיט אונדיב וואס ער האט וי פייגט, געזינדליך
 נעמס זיין שפעדנדיע קריג אין שטוב, פון ארד אונ פון אירע
 קינדער, אונ דער כבוד נעמס דיקאן זיין פון דיא יפת תואר.
 אונ טייל ער נעמס וועלין אירע קינדער זאלן גאר גוט נישטן
 נעמס ער מוזן איהר ערשטן ויהן געבון צווייא תלקים גענען
 זיין וועלין צו זינזיין פון אגעריה קומס גים ארויס וואס נוסעס
 דריבער זאל יעדער פגעש ווען צוא לעבון מיט זיין פרוע
 אונ נוסע טייב וואס יונעס איהם גענענגען קינדער צדיקים
 איהר דער וועלט:

וסו' פי תהיון לאיש שתי נשים האחת אהובה ושנואה
 וגו'. ווען איינער נעמס האבן צווייא נייבער איינע
 נעמס ער ליב האבן אונ איינע נעמס ער פייגט האבן, נעמס
 הקב"ה מאכט אז דיא געפיינגע זאל אונדיריגן האבען פרענער
 קינדער, אונ דאס ערשטע קינד נעמס אונ נעמס גיבארין ווערין
 צו איהם זאל דאס זיין פון דיא נייב וואס ער האט פייגט,
 אזוי ווי עס איז גינען ביי נעקב ארינו וואס זאל פריער
 זאל ער האט פייגט לזאון האבן ער געמאכט לאה זאל פריער
 אונדיריגן האבן קינדער, ווייל הקב"ה האט אייבונג ליב צוא
 העלפן דעם מענטש וואס נעמס געמאכט פון זיינע פינג, ו'
 אונ געזינדליך אז איינער האט פייגט זיין ווייב דאס ער פייגט
 איהרע זאגן, דריבער זענען די קינדער איינער איהרע אויך פאר'
 יאנס פון זינער פאטער, אונ ער נעמס וועלין פאר סריבען
 אירע קינדער פון דיא ירושה, וויינינגעמס נעמס ער וועלין
 דער כבוד פון זיין געליבטע טייב זאל נישטן צווייא תלקים,
 דריבער זאגן די תורה נאר דער כבוד פון די געפיינגע טייב

לחמשיך מנח' ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה נצח ארני נשמה דהדר יהוה חיה יחידה רננה יהוה חיה יחידה דהדר אל שם ב"ן שבעשית:

* וַיֹּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־מַתְנֵיהֶם לְמַלְחָמָה וַיֹּאסְפוּ שָׁכָה אֶשֶׁר לַיהוּדָה וַיַּחְנוּ בֵּין־שׁוֹכֵה וּבֵין־עֹקֶה בְּאֶפְסַס דָּמִים: * וְשָׂאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נֹאסְפוּ וַיַּחְנוּ בְּעַמֶּק הָאֵלֶּה וַיַּעֲרְכוּ מַלְחָמָה לְקִרְאֵת פְּלִשְׁתִּים: * וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל־הַר מִזֶּה וְיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל־הַר מִזֶּה וַהֲנִיחָא בִּינֵיהֶם: * וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבְּנִים מִמַּחְנֵה פְּלִשְׁתִּים גְּדִית שָׂמוּ מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וַזָּרְתָּ: * וּכְיֹכַע נִחְשֶׁת עַל־דָּאֲשׁוּ וְשָׂרִיזוּ קְשָׁקְשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשָּׂרִיזוּ חֲמִשָּׁת־אַלְפִים שֶׁקָלִים נִחְשֶׁת: * וּמִצַּתָּ נִחְשֶׁת עַל־דְּגָלְיוֹ וּכְיִדּוֹן נִחְשֶׁת בֵּין כַּתְּפוֹ: *

ומתקל שריונה חמש אלפי קלי נחשא: * ומתקליו רמש על בגליו ומתקל נחשא נחשא נחשא: * * * * *

מזורת דוד על סכר לבו נפש בן שתי הממרכות הלא

(ד) לים סכסי. על סכר לבו נפש בן שתי הממרכות הלא לים סכסי מל' דין: (ה) שקלים נחשא: כמו סכר נחשא וליים דויים לשאר שקלים: (ו) ומלחא: סוף א' מל' מלחא ונפשא ונפשא לכסות דו סכסלים: וידיון: מן סכסס ילא נלחא כסין ידיון לסמן על נלחא: מנחח סכס:

כתובים התלים ה

לחמשיך מיסד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונוי נשמה דיסד א אד ארנ ארני נפש ארני רחא אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד דג וז דת דת יחידה דיסד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

* לַמְנַצָּה עַל־הַגְּבִיחַת מִזְמֹר לְדָוִד: * יַהֲוֶה אֲדִינִי מֵהַ-- אַדְרִי שָׁמָּה בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הִגָּה דֹדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם: * כַּמֵּי עֹלָלִים וְיוֹנָקִים יִסְדַּתְךָ עַד לַמַּעַן צוֹרְרִיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמַתְנַקֶּם: * דִּי קִיר־אֶרְאָה שְׁמִיךָ מַעֲשֶׂה אֲצַבְעֵתְךָ יִלַּח וְכוּכְבָּבִים אֶשֶׁר בּוֹנְנָתָה: * הַמֵּה־אֲנֹשׁ קִיר־חִזְקִיכֶנּוּ וְכַן־אֲרַם כִּי תִפְקֶדְנִי: * וְתַחֲסִרְהוּ מַעֲט מֵאֲלֵתִים וְכָבוֹד וְתָדַר תַּעֲפֹרְהוּ: *

שמיך עוקרי אצבעתך סידרא וכוכביא די אתקינמא: * מה בר נשא מסול תרבר עוקרוי ובר נשא מסול המער עליו: * ונתסידרא ימיה קלי סמלאכנא נאקרא ושברתא סקלליגיה: * * * * *

מזורת דוד מם תמר מוקם בכל סלחן משנים ומשול

(ב) מם אדיר טמן. מם תמר מוקם בכל סלחן משנים ומשול בכל: אשכ חסם. כמכור אשר גם עוד סכסיןן נסון כשמיס ממלל ואפי חלש לממלל לחוק יחשם ומכ"ש נכור לממל': (ג) מפי מוללס ויוקיס. מן יו סמוליס אכר סס סומיס כשמי אמן וכבולרם נספס פ"סס ויוקיס סירי משי אמן מן ססל סס יסדס יסוד מוסר נלפס טון כי סוף דכר מלן סככס פחסייב: למען נורדיך. למען סכסיס נורדיך אשר כחשו כס: להסכיס. נכסל דכרי סאויב וסמ: נקסס אפ סמלמייס כס: (ד) כי אלסס. מן סלסס סס: אלסס כשפסס אלכוסירן כס עמין אף סכיס וסכוכיס אכר כ נכס ספס כלס מנפסס ידיון מלן סמולס קדמי: (ס) מם לויס. סוכיס מלכיס סס: מנחיס מל סלל ונשר כלל מם סיס סכיסוס סלסוס לוסינוי לני ס"ן: (ו) וסמססו פל' וסמסמחן סססו: כק פפס ממללללסס כדכס וסמססס וסדפס וסמססו ככסוד וסד כי סוף ספססס פל כל מי' כמסו סדסוכ: פירוש ע"מ

(א) למנצח על הגביחת מזמור לדוד דעם קיטור האמ קיגרעד פון עובר ארום הגמי: (ב) ה' אדוניי סת דוד סלך געיוננען צו ואקען סיס די אדיר שפך בגל תאין נאם ונאם דוא ביימס אונער

האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש. כדכתיב כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו והחומש הוא רביעית מה שאכל כגון אם אכל תרומה ששזה דינר משלם דינר רביעית שזה בין הכל המשה רביעיות דינר נמלא הקרן עם חומשו וכל חומשים החמורים בתורה כך הם: אחד השותה. יין: ואחד הכך. שמן דשתייה בכלל אכילה דכתיב בכקר ובזאן ובזין ובשכר וכתיב בתרייה ואלתת שם וסיכה כשתייה דכתיב ותכל

כמוס בקרבן וכשמונבשנלמתינו (6): וחומש חומשה. שאם אכל תרומה ושלא קרן וחומש וחזר ואכל תשלומי חומש מוסף חומש על אותו חומש: אינו משלם תרומה. שהתרומה הזו ותשלומי מה שאכל הם הובן עליו ואינו יכול לפרוט חובו

האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש. אחד האוכל ואחר השותה ואחר הפך. אחד תרומה שהורה ואחר תרומה שמאה משלם חומשה [6] וחומש חומשה. אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים והם נעשין תרומה והתשלומין תרומה אם רצה הבהן למחול אינו

(6) ובג"ד פ"ט דשבת פטרס דלפסכתה ס"א ופ"ג פכ"א לפניו תשלומין סכח ביד חכמים לכ"י תשלומין משל"כ לענין כדכ"ה דפסח: [6] וחומש חומשה. ובפסקי סוכה דרשין ל"ה דכתיב ויסף חמישיתו ו' שבלם ל"ה לוי"ו דויסוף ו' שדי' ל"ה חמישיתו סוף חמישיתו. (ויעין דפ"י שם וכלומר

ממקום אחר: אלא חולין מתוקנים. שהפרישו מהן תרומות ומעשרות לרחמנא אמר ותן לכהן את הקדש דבר הראוי לתנות אלא וחומש נמי ל"ל מהולין מתוקנים דכתיב ויסף חמישיתו עליו מלמד שחומשו כמותו: והם נעשים תרומה. אותם חולין מתוקנים: והתשלומין תרומה. שאם חזר ואכל בשוגג אותו חולין שנתלמו מה שחזר ומשלא חתמיהן גם הם נעשין תרומה: אינו מחול. לדין גזרות הכתוב היא דהייב לשלם דבר הראוי

אזכר האם באצאקהלם מיט הבואה דעם קרן מיט דעם פינפמיל, אונ דער נאך האט ער גיגעסין דעם פינפמיל. דארף ער באצאלין דעם פינפמיל מיט אפינקסטיל אויף דעם פינפמיל אינו פששם תריפת אז ער באצאלט דעם פהן פאר די תרומה קאם ער האט גיגעסין. קאר ער גיט באצאלין מיט אנדערע תרומה אלא חולין מתוקנים נאר ער מוז איהם נעבין חולין וואס פון זיין איז שוין גיגעפין גינוארין תרומה אונ מעשרות וחס געשן תריפת אונ זיין נוערין תרומה ביין דעם פהן ומשששין תריפת אונ אויב ער האט אויף גיגעסין די הבואה חולין וואס ער האט באצאלט דעם פהן פאר די תרומה, דארף ער נאך אקאהל פצאלין דעם קרן מיט אפינקסטיל קענער, אונ דאס נוערש אויף תרומה וואס רצה תפול לחיוב אינו מחול אונ אויב דער פהן וויל שיינקען דעם ישראל דעם קרן מיט דעם חוקש אדער נאר דעם חוקש, קאר ער גיט שיינקען:

פ"ו א האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש נוען אישראל אדער אליו עקט תרומה בשוגג וער האט גיט געוואקסט אז דאס איז תרומה מוז ער באצאלין וויפיל די תרומה איז ווערש גינען אונ א פינקסטיל קענער ווי עס איז נוערש, אויב ער האט גיגעסין תרומה וואס איז נוערש איין גילדין, דארף ער געבין הבואה פאר אגילדין מיט אפינקסטיל גילדין, צו נאקען אוי דאס פינף פערסטיל גילדין, איז דאס מיט אפינקסטיל קענער, ער האט גיגעסין פיר פערסטיל גילדין אונ ער באצאלט פינף פערסטיל גילדין אחר האביל סייא ער עקט תרומה ואחד משותה אונ סייא ער מרינקט וויין וואס איז תרומה ואחד חק אונ סייא ער שמירש זיה מיט איל וואס איז תרומה אחר תריפת סוחרה סייא תרומה סוחרה ואחד תריפת סמא אונ סייא תרומה סמא דארף ער אלץ באצאלין מיט אפינקסטיל קענער משלם חומשה ווערש חומשה אונ אויב ער האט גיגעסין תרומה

פירוש עברי מייטש ליען הקב"ה האט נאר גיט בשאפין דיא וועלט, נאר נוער דען קען בשאפין אזוי אנוואנדערליכע וועלט: (ו) די ארץ ששה פגשה אצבעטתה אז איה נעה ביינע היקלען וואס ביינע פינגער האבין געמאכט, אונ נוען איה נעה ית וכוונים אשר ליננה דיא לכנה מיט דיא ששערין וואס דוא האקט געמאכט: (ח) פה גוש גי תורט וכן אדם גי תפקט איז אנוואנדער וואס איז דען דער קענשש ווערש דוא ואלקט איהם געביינגען אונ דוא ואלקט אים מאבין פאר אעלעצין אויף אלץ וואס דוא האקט בשאפין: (י) ותקשרו מש פאלים אונ דוא האקט איהם געמאכט אביסול ווייניגער פון אסלעה וכוונד ותרד תעשרתי אונ דוא האקט איהם געקערניגט מיט קבד אונ שיינקיים:

קענער ווי שטארק איז דיין נאקען אויף די באנצע ערד אשר תנה תרד על משקים דאס וערו מיר פון ביינע שיינקיים וואס דוא האקט גיגעסין אויף דעם היקעל: (ג) פיי שלים ויונקים יתד עו אפילו פון קליינע קינדער אונ זיינענדיגע קינדער האקטו געקריגעט דיין שטארקיים, פון דיא קליינע אונ זיינענדיגע קינדער וערו מיר אויף דיין שטארקיים אז דוא האקט די וועלט בשאפין עס איז גלייך וויא דיא קליינע קינדער ואגין מיט זייער מויל הקב"ה איז דער קענער פון דער וועלט לשון חרדך דריקער האקטו דיא וועלט באשאפין מיט אנעלכע וואנדער ווענין ביינע שונאים זאלין גיט קענען אפליקענען השגיה אייב ויתגסק צו ששערין דעם פינגר אונ דעם וואס וויל געקען אנקסה פון יודין אונ ואגין, עס איז

להיות קדש ואינו יכול לספור עמנו בדמים אין הדבר תלוי בדעולים: ב בת ישראל. שהפרישה תרומה ולא נתנה לכהן ואכלתם שונג ואחר כך נשאת לכהן והרי היא ראויה לאכול בתרומה דלשת כהן אוכלת בתרומה משלמת קרן וחומש לעצמה. שהרי אם היתה אוחה תרומה שאכלה עכשוו בשני ולא היתה חייבת ליתנה לכהן שהיא נעשית כהנת כשזויה הלכך עמה נמי התשלומין הן שלה: משלמת קרן לבעלים. כדין נוול חבירו אבל החומש תעכב לעמיה: ג הוא משלם את הקרן. דמי תרומה כדין נוול שהרי הוא נעשה נוול עליה: והן משלמין את החומש. עון אכילתו בשונג שאין משלם חומש אלא אוכל ושותה וסך עמנו אבל הכניק את התרומה אינו משלם חומש דכתיב איש כי יאכל קדש פרט למיניק: הן משלמין קרן וחומש. מולין מתוקנין ויעשו מחרמה: והוא משלם להם דמי. סעודתן שיהיה לרין להאכילן (ב) ויחיל בנייהו לרבי מחר אין המחיל משלם אלא דמי תרומה ולרכנן משלם דמי מולין: ד דמי תרומה. שאין דמיה יקריס כחולין:

דמי נמו ומעמיסו דמי גול כפשת ויקרה: (ג) ופסין כירשמי והלל כבה פסין ומשע פכליה נפשו של חכם וזהו עסן וס"ה לכל ליסוד יהיה. ענין קן שהנפש קלה כשליט ליסוד אצ"ט ש"י דבר וזהו שהנפש נו אכילה. סיכום: [ב] דמי החריס. כלומר עטות דמי שנמכר חריסם כשאר. כש"י. דלנו שיהי ספרוסם קרן ומשום דמשלם ען סמילין נמי בשנייה החריסם

ב בת ישראל שאכלה תרומה ונתיב בך נשאת לכהן אויב אקאבאקער פון אישאל האט גיגעסין תרומה אונ דער נאך האט זיא תרונה גיהאט מיט הפהן קעג זיא דאך איצט עסין תרומה, און דער דין אזוי אס תרומה שלא נכה בה פון אכלה אויב זיא האט אפ גשוייט תרומה (פאר דער חתונה) פון אירע תבואה אונ זיא האט נאך גיט גיגענין דיא תרומה צום פהן. דיא תרומה איז נאך גינען בייא איהר, אונ זיא האט זייא גיגעסין קשונג, אונ איידער זיא האט געזאהלט דעם קרן מיט אחוקש האט זיא חתונה גיהאט. קעג זיא דאך אויך עסין תרומה ווי אפפן קשקשת קבו וחמש נעצקה זאך זיא געקען חולין גיגעשערקה וויפיל, עם איז ווערט גינען דער קרן מיט דעם חוקש פון די תרומה, אונ זאל דאס אלליין עסין ווי תרומה, ווארום וואס איז דער חילוק צו זיא גיט צוא איין אנדער פהן צוא זיא געקט דאס פאר זיך, ווארום די תרומה וואס הפהן שיידט אפ פון זינע תבואה גייער דאך צו אים, וואלט זיא דאך דיא תרומה אויב זיא וואלט זייא גיט גי געקין אויך גיט באדארפט געבין צו אפפן, דאך זיא איצט די באצאלונג פאר די תרומה אויך גיט געבין צו אפפן נאר זיא האלט דאס פאר זיך וואס תרומה שונג פהן אכלה אונ אויב זיא האט גיגעסין תרומה קשונג פון אפפן קשקשת קבו לבעלים דאך זיא באצאלין דעם קרן צו דעם פהן וואס זיא האט גי געקין זינע תרומה ווארום איין פהן קאר גיט גולגן ביי דעם אנדערין פהן זינע תרומה) וחיפש געצקט נאר דעם חוקש קעג זיא האלטין פאר זיך ספני שארו האכל תרומה שונג ווארום קען האט גיזאגט ווען איינער, עקט תרומה קשונג משלם קבו לבעלים וחיפש לכל מי שניצח באצאלט, ער דעם קרן צום בעל הבית וואס די תרומה איז זינע אונ דעם חוקש גיט

ער צוא וועקען ער וויל, אונ זיא איז דאך איצט אפפנהן געקט זיא דעם חוקש פאר זיך: ג הפאגיל את פועלי ואת ארתי תרומה ווען איינער גיט עסין זינע אקרייטער אדער זינע געקט תרומה הא שיש את הפהן דאך ער באצאלין וויפיל די תרומה איז ווערט דאס הייקט קרן) וחס קשלין את החיפש אונ זייא באצאלין דעם פינפטיל וואס קען דאך קער געבין, ווארום דער בעל הבית הייקט אויך די תרומה אנפין, ער האט גיגולת די תרומה ביי דעם פהן, דריבער דאך ער נאר באצאלין דעם קרן ווארום ער האט דאך די תרומה גיט גיגעסין. אונ אין דער הנהל שמיים וישיבי יאכל קידש אקענקיש וועט געבן תרומה זאל, ער באצאלין אפינפטיל קער, אונ די פועלים אדער די אורחים האבין דאך גיגעסין דיא תרומה קשונג דארפן זיא באצאלין דעם פינפטיל דבר רבי מאיר אזוי וואס רבי מאיר, אונ די חכמים וואגין חס קשלין קבו וחמש והוא שיש לחס רבי פינפטיל פועלים אדער די אורחים באצאלין צום פהן דעם קרן אונ דעם חוקש ופון חולין וואס גענען שוין גיטשקרת גינארין אזוי וויא דער דין איז, אונ דער בעל הבית באצאלט צו די פועלים וויפיל זייער עסין וואלט גינען אז ער וואלט זיי גיגעסין חולין צו עסין, אונ די נפקא מינה צוויי שיען רבי מאיר מיט די חכמים גאך רבי מאיר אז דער בעל הבית באצאלט צום פהן דעם קרן באצאלט ער אים נאר וויפיל די תרומה איז ווערט גינען, אונ תרומה איז וויי גינער ווערט ווי חולין, אונ נאך די חכמים אז דער בעל הבית באצאלט די פועלים פאר זייער עסין וויפיל עס וואלט ווערט גינען פון חולין, איז דאס קער, ווייל חולין איז שיינער וויא תרומה: ד הייבג תרומה ולא אכלה. משלם תשלום כפל דפי תרומה ווען איינער האט גיגבת

קרו והומש מן החולין. והן נטעין תרומה כדן כל אוכל תרומה בנגנה : וקרן דמי תרומה . משום כפל לנגב : תרומת הקדש . שהקדיש הכהן תרומה לנדק הכית : שני חובשים . מד משום אוכל תרומה אבל

משלם . הוי"ם : [ג] שני חובשים . דלמיכ קדוש הל כל מיכ תרומה . כמ"ט פ"ג דכריתות : (ג) וכן משמע בירושלמי דלון כסן יקום חו"ט וקדם דכ"ט כמט דכ"ט כלאו למיה קדש הוי"ם שפסול לאוי ומד קודם שנתקנו לנו כלאו למיה קדש שאלו משלם חובו כמטלי"ו ו"ל דמרהי במין שיהי פסול לאוי לטמ טעמיה לטיות קדש מדרבא

משום נהנה מן הקדש אבל כפל בהק"ט לייבא דמתיב יטלם שנים לרעהו ולא להקדש : ה' מן הלקט ומן השבחה ומן הפאה . משום דלמי כהן יזיקת תרומתו ומשפירו' הלכך לא הוי בכלל דבר הראוי להיות קדש ולא דמי לחולין מתוקנים להנהו הוי ראויין להיות קדש קודם שנתקנו אבל לקט שכחה

אכלה משלם שני קרנים וחומש . קרן וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה . נגב תרומה . הקדש ואכלה משלם [ג] שני חובשים וקרן שאין בהקדש תשלומי כפל : ה' אינן משלמין מן הלקט ומן השבחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון (מ"א שלא) שנמלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש (מ"ב שלא נפרו) שנפרו שאין הקדש פודה את הקדש דברי רבי מאיר וחכמים מהירין באלו : ו רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרע .

ופאה מעולם לא נראו לטיות קדש (ג) : ומן ההפקר . לאחר שזכה בו : ולא ממעשר ראשון שנמלה תרומתו : ואף על גב דהשתא הוי כחולין המתוקנים כיון דקודם שנטלה תרומתו לא הוי (ד) השתא נמי לא חוי : שאין הקדש פודה הקדש . ולא חובשים כקדש קודם שנסדו ואין אדם יכול לפטור עצמו בממון נזוה וסבר ר"מ מע"ט ממון נזוה הוא וכיון דקודם שנסדו לא חזו חו' לא חוו לאחר שנסדו : וחכמים מתירין באלו . כמעשר שני והקדש שנסדו (ה) והל' כחכמים : ו שישלם מן היפה על הרע . כגון שאכל גוונד' ולפי מדה שאכל גוונד' וישלם תמרים ולא לפי דמים דכיון דכזווא אכל כזווא משלם מאי נפקא מינה שישלם מן היפה על הרע וזיכא למ"ד דלמי לפי

התרוקה אינן האם איר גיט גינעסין . דארף ער באר צאלין דעם כהן (כפל) צונוי קאל אזוי פיר וויא די התרוקה איז ווערש אנה פשלם שני קרנים וחומש קרו וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה און אז ער האט גינע' מין די התרוקה באצאלט . ער דעם קרן צונוי קאל און איין פינפטיל מער . דהיינו אויב ער האט גינעסין איין סאה התרוקה . דארף ער געבין דעם כהן וויפיל איין סאה מיט אפערטייל סא . אדאס איז פינף פערטייל סאה) התרוקה איז ווערש . און דאס דארף ער געבין תבואה חולין ווערש וגענען שוין גינעשורת גינוארין . און גיט געלט . און ער באר צאלט איהם מיט געלט וויפיל הקאה התרוקה איז ווערש דאס הייסט כפל אזוי וויא אנגב דארף באר צאלין נגב טרימת הקדש וחכלה אז ער האט גינעבת התרוקה און דיא התרוקה איז גינעען הקדש ודהיינו דער כהן האט מקדיש גינעען די התרוקה און ער האט די התרוקה גינעסין פשלם שני חובשים וקרן שאין הקדש משלמי כפל דארף ער באצאלין דעם קרן מיט צונוי פינפטיל מער . אייניקס פאר תרוקה און אייניקס פאר הקדש . וריא תרוקה איז דאך הקדש אויך . און כפל דארף ער גיט באצאלין ווארום צו הקדש צאלט קען גיט כפל : ח איז פשלמין מן תלמי ומן חשבתה ומן הפאה וכן התפקר מען קאר גיט באצאל' לין ופאר התרוקה וואס . ער האט גינעסין גיט פון לקט שכחה און פאה . און גיט פון התפקר . ווארום ער דארף באצאלין אזויא אז זאל וואס דאס קען ווערין התרוקה איצט אדער אמתהל האט דאס גי' קענט ווערין תרוקה . און בייא לקט שכחה פאה התפקר איז דאך גיטא . דער דין התרוקה ולא ספציף

ראשון שנטלה תרומתו און גיט פון מעשר ראשון וואס קען האט פון וייא גינעסין תרומת מעשר . ניייל פריער אינדער מען האט פון דיא מעשר גינעסין תרומת מעשר האט מען מיט די מעשר גיט גינענט באצאלין פאר די התרוקה וואס ער האט גינעסין ווארום ער מוואים געבין אפארטיגע ואך . דריבער אפילו נאכדעם וויא מען האט שוין גינעסין פון די מעשר תרומת מעשר קען מען אויך גיט באצאלין מיט די מעשר פאר די התרוקה ולא מפעשר שני התקדש שגמרי און מען קען גיט באצאלין פאר די התרוקה מיט הייליגע תבואה און גיט מיט מעשר שני . אפילו מען האט די מעשר שני אומגעקווען אויף געלט און די תבואה איז שוין אויס גילייוט גינוארין פון הקדש נאר ניייל ווען ווי ענעען גינעען הקדש האט מען גיט גיטארט מיט וי באצאלין פאר די התרוקה שאין הקדש פודה את הקדש ווארום הקדש קען גיט אויס גילייוט הקדש . קען מען איצט אויך גיט באצאלין מיט דיא תבואה פאר דיא תרוקה . און מעשר שני האבין אויף אין זיך אקדושה איינדער קען גילייוט ווי אויס . דריבער קען מען נאך דעם אויס גילייוט אויך גיט באצאלין מיט וי פאר דיא תרוקה דברי רבי מאיר ונאנט רבי מאיר נתקיים שמידין ביאלי און די חכמים גענען כהיר צו באצאלין פאר די התרוקה מיט מעשר שני און הקדש וואס גענען אויס גילייוט גינוארין . ניייל ווי ענעען איצט חולין אזוי וויא אלע חולין : ו כפי אלעו איסר משלמין מסין על שאינו מינו רבי אלעזר נאנט מען קען באצאל' לין פאר די התרוקה וואס . ער האט גינעסין פון איין מין אויף דעם אנדערין מין קרן קרן שישלם מן היפה על

התרוקה און האט איר גיט גינעסין . דארף ער באר צאלין דעם כהן (כפל) צונוי קאל אזוי פיר וויא די התרוקה איז ווערש אנה פשלם שני קרנים וחומש קרו וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה און אז ער האט גינע' מין די התרוקה באצאלט . ער דעם קרן צונוי קאל און איין פינפטיל מער . דהיינו אויב ער האט גינעסין איין סאה התרוקה . דארף ער געבין דעם כהן וויפיל איין סאה מיט אפערטייל סא . אדאס איז פינף פערטייל סאה) התרוקה איז ווערש . און דאס דארף ער געבין תבואה חולין ווערש וגענען שוין גינעשורת גינוארין . און גיט געלט . און ער באר צאלט איהם מיט געלט וויפיל הקאה התרוקה איז ווערש דאס הייסט כפל אזוי וויא אנגב דארף באר צאלין נגב טרימת הקדש וחכלה אז ער האט גינעבת התרוקה און דיא התרוקה איז גינעען הקדש ודהיינו דער כהן האט מקדיש גינעען די התרוקה און ער האט די התרוקה גינעסין פשלם שני חובשים וקרן שאין הקדש משלמי כפל דארף ער באצאלין דעם קרן מיט צונוי פינפטיל מער . אייניקס פאר תרוקה און אייניקס פאר הקדש . וריא תרוקה איז דאך הקדש אויך . און כפל דארף ער גיט באצאלין ווארום צו הקדש צאלט קען גיט כפל : ח איז פשלמין מן תלמי ומן חשבתה ומן הפאה וכן התפקר מען קאר גיט באצאל' לין ופאר התרוקה וואס . ער האט גינעסין גיט פון לקט שכחה און פאה . און גיט פון התפקר . ווארום ער דארף באצאלין אזויא אז זאל וואס דאס קען ווערין התרוקה איצט אדער אמתהל האט דאס גי' קענט ווערין תרוקה . און בייא לקט שכחה פאה התפקר איז דאך גיטא . דער דין התרוקה ולא ספציף

דמיס מניין למימר דליי אכל ור' עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מדי דלא קפן עליוה זכינא מינו לפיכך אם אכל קשוואין של ערב שביעית משלם מידי דקפן עלי' זכינא: יסתין לקשוואין של מוצאי שביעית וישלם מהם. אחר לחנו יכול לשלם נריך לפיכך שאין יכול לשלם ממין ממקום שרבי אליעזר מיקל משם רבי עקיבא אחר: אם אכל קשוואים. מחמיר שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא של תרומה: של ערב ראו להיות קדש רברי רבי אליעזר. ור' עקיבא שביעית. ואין קשוואים של אומר ונתן לכהן את הקדש קודש שאכל: לפירוט עמו דדמי למסורה:

דקיה נאר דער סין וואס ער באצאלט ואל זיין בעקער וויא דער סין וואס ער האט גיגעטין רבי עקיבא איפר אין משלמין אלא ממין על מינו רבי עקיבא זאגט קען מוז נאר באצאלין דעם זעלביגען סין וואס ער האט גיגעטין לפיכך אם אכל קשוואין של ערב שביעית דריבער ווייל ער מוז נאר צאלין דעם זעלביגען סין, אויב ער האט גיגעטין קשוואין פון תרומה ערב שביעית, און ער קען אים גיט פאר צאלין מיט די קשוואים פון ערב שביעית טייל זיי זענען שוין הארמ קען קען זיי גיט זעסן, און מיט דא קשוואין וואס נאקסין שביעית פון זיך אליין קאר קען גיט באצאלין, ווארום קען קאר גיט צאלין ארום מיט פירות פון שביעית ימינו? קשוואין של מוצאי שביעית וישלם פקס מוז דער פסח ווארטן פון

מוצאי שביעית און, ער וועט אים באצאלין מיט דיא קשוואין וואס וועלן וואקסין מוצאי שביעית פקסם שרבי אליעזר מיקל משם רבי עקיבא פסחיר פון דעם זעלבין ארמ (פסוק) וואס רבי אליעזר איז מיקל איז רבי עקיבא פסחיר שניאמר ווארום עס שמיט אין פסוק ונתן לכם את הקדש ער ואל זעבין דעם פסח דר קדש כל שהיא ראוי להיות קדש דברי רבי אליעזר זאגט רבי אליעזר דער פסוק מייגט ער זאל זעבין דעם פסח אויבא זאגט וואס קען ווערין קדש אויבא וויא די זאך וואס ער האט גיגעטין רבי עקיבא איפר ונתן לכם את הקדש קדש שאכל און רבי עקיבא זאגט דער פסוק מייגט את הקדש דעם זעלביגען סין קדש וואס ער האט גיגעטין זאל ער באצאלין:

נמרא ברכות דף גה ע"א

סלכס ס' כלס כלי סמיטין דחסר דעלכוס דכריסס אלה למר

רבי שילא נגדיה להווא נכרא רבעל ארמית אול כיהודאי דקא ריין רינא כלא הורמנא רמלכא שדר עליה פרוסתקא כי אהא אמרי ליה מ"ה נגרתיה להאי אמר להו רבעל חמרתא אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו ארמי ליה כאיניש ואמרי ליה א"ה בר קמלא הוא אמר להו אנן מיומא דגלינן סארעין לית לן רשותא למקפל אתון מאי דבעיתון עכידו ביה עד רמעינן ביה כרינא פתח רבי שילא ואמר לך ה הנרולה והגבורה וגו' אמרי ליה מאי קאסרת אמר להו הכי

רבי שילא נגדיה להווא נבדא דבעל ארמית רבי שילא האט גישלאגין אידרין ווייל ער האט פונדע גיווען מיט ארמית מיט אנויה פון ארם זאל אכל ביה קרדי בי פלגא דער יוד איז גענאנגען צום פלף און האט געספירט אפר ער האט גיזאגט איבא חד נבדא גידודאי קמא ריין רינא בלא הורמנא דפלגא עם איז דא אפגעקומען ביא ריא יורין וואס ער משפם קענשטין אן ערלויבניס פון פלף דער עליה פרוסתקא האט דער פלף געשיקט אפג' צו רבי שילא ער זאל קאפען צוא איהם די אהא וויא רבי שילא איז געקוקען צום פלף אפר ליה האבין ריא קענשטין פון פלף גיזאגט צו רבי שילא מאי פקסא נגרתיה להאי פאר וואס האקטו דעם קענשט גישלאגין אפר ליה האט רבי שילא צו זיין גיזאגט דבעל חמרתא ווייל ער האט פונדע גיווען מיט א אייזיל אפר ליה האבין זיין גיזאגט צו איהם אית לך כידו האקטו ערות אז ער האט פונדע גיווען מיט א אייזיל אפר ליה איז האט רבי שילא גיזאגט צו זיין זא איהן האב ערות אהא אלתי ארמי לוי באניש ופסחיר איז געקוקען אלתי

הבדיא און האט זיך פארשטעלט פאר אפגעקומען און האט גיזאגט ערות אז דער קענשט האט פונדע גיווען מיט א אייזיל אפר ליה אי הכי בר קמלא היא רי קענשטין פון פלף האבין גיזאגט צוא רבי שילא אויב דער קענשט האט אזוי גיטאן בארף קען דאך איהם הרגנן, פאר וואס האקטו איהם גיט געהרגט אפר ליה האט רבי שילא צו זיי גיזאגט זנו מיטא דגלינן פארעין לית לן רשותא למקפל פון דעם סאנ וואס סיר זענען פארטרירען גיזאגטין פון אונזער לאנד האבין סיר קיין ערלויבניס צו הרגנן אפגעקומען איינן פאר דגלינן עכידו ביה איהר קענשט סארהן מיט איהם וואס איהר ווילט ער דגלינן ביה דרייא אין די צייט וואס זיין האבין גינקערט אין דעם משפם פון דעם קענשט פתח רבי שילא ואמר האט רבי שילא גיזאגט די פסוקים לך ה הנרולה והגבורה וגו' אמרי ליה מאי קאסרת רי קענשטין פון פלף האבין גיזאגט צוא רבי שילא וואס זאגטו אפר ליה הכי קסמיא האט רבי שילא צו זיין גיזאגט

רבי שילא נגדיה להווא נכרא רבעל ארמית אול כיהודאי דקא ריין רינא כלא הורמנא רמלכא שדר עליה פרוסתקא כי אהא אמרי ליה מ"ה נגרתיה להאי אמר להו רבעל חמרתא אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו ארמי ליה כאיניש ואמרי ליה א"ה בר קמלא הוא אמר להו אנן מיומא דגלינן סארעין לית לן רשותא למקפל אתון מאי דבעיתון עכידו ביה עד רמעינן ביה כרינא פתח רבי שילא ואמר לך ה הנרולה והגבורה וגו' אמרי ליה מאי קאסרת אמר להו הכי רבי שילא נגדיה להווא נבדא דבעל ארמית רבי שילא האט גישלאגין אידרין ווייל ער האט פונדע גיווען מיט ארמית מיט אנויה פון ארם זאל אכל ביה קרדי בי פלגא דער יוד איז גענאנגען צום פלף און האט געספירט אפר ער האט גיזאגט איבא חד נבדא גידודאי קמא ריין רינא בלא הורמנא דפלגא עם איז דא אפגעקומען ביא ריא יורין וואס ער משפם קענשטין אן ערלויבניס פון פלף דער עליה פרוסתקא האט דער פלף געשיקט אפג' צו רבי שילא ער זאל קאפען צוא איהם די אהא וויא רבי שילא איז געקוקען צום פלף אפר ליה האבין ריא קענשטין פון פלף גיזאגט צו רבי שילא מאי פקסא נגרתיה להאי פאר וואס האקטו דעם קענשט גישלאגין אפר ליה האט רבי שילא צו זיין גיזאגט דבעל חמרתא ווייל ער האט פונדע גיווען מיט א אייזיל אפר ליה האבין זיין גיזאגט צו איהם אית לך כידו האקטו ערות אז ער האט פונדע גיווען מיט א אייזיל אפר ליה איז האט רבי שילא גיזאגט צו זיין זא איהן האב ערות אהא אלתי ארמי לוי באניש ופסחיר איז געקוקען אלתי

קולפא . מקל לרדות ; והתורה אמרה כו' . אם
 במחמתר ימלא הנכב וכו' לפי שכל על פסקי
 נפשות שיועד הוא שם תמלאו מותר לא תעמוד עלמך
 מלהלל ממוך והוא כל לדעת כן שיקום עליך להרנך
 חמרה תורה השכם אתה והרננו :
 רכתוב אשר בשר חמורים בשרם . הויא דקאוויל
 והוהרה אטרה אם בא להרנך השכם להרנו מחייה בקולפא וקמליה :

אפאלשע זאך , האב איה דען קנגה גינוען מיט
 א אייוויל אפר ליה רשע לא חפרי אקרו האם רבי שילא
 גיואנט צו דעם קענטש דוא רשע ווערין דען די
 אראקער גיט גערופין אייוולען דהתיא אשר אשר
 חסורים בשרם עם שטייט דאך אין פסוק ויגער לייב
 איז א אייוויל לייב תויא קאוויל למיטר ליה דקרינהו חפרי
 האם רבי שילא גינוען אז ער וויל גיין צום קלך
 זאגן אויף רבי שילא אז ער האם נייא גערופין
 אייוולען אפר האם רבי שילא גיואנט מיא יודף הוי
 דער קענטש וויל מיר זאגן צו הרנגן וחסירה אפרת
 אם בא לתונד חשכם חריג אונ די הורה האם גיואנט
 אויב איינער קומט דוך הרנגן זאלסטו איהם
 פריער הרנגן סתיה בקלמא וקמליה האם רבי שילא
 איהם גישלאגן מיט דעם שטעקין אונ ער האם
 איהם געברקת :

אוי האב איה גיואנט גרוד רחמנא דיהב מלכותא בארעא
 געין מלכותא דקעט געלויבט איז הקב"ה וואס ער
 האם גיגענין אקלוקה אויף דיא ערד וואס ויזא
 משפטין ווי קען משפט אין היקעל יתב לכו שולפנא
 גחפי רינא אונ ער האם גיגענין צו אייך דאס גי"
 וועלמינגקייט אונ איהר זאלט ליב האבין צוא
 משפטין אפר האבין די קענטשין פון קלך גיואנט
 איינער צום אנדערין הדיבא עליה קרא מלכותא כולי
 היא אז אויף דעם קענטש איז אזוי ליב דער פבוד
 פון קלך יתבי ליה קלפא האם קען איהם גיגענין
 אשטעקין אפרו ליה דון רינא אונ ויזא האבין גיואנט
 צוא איהם דוא קענטש משפטין אלע משפטים כי
 היה נפיק אז רבי שילא איז ארויס גענוגען פון ווי
 אפר ליה תויא גברא האם דער קענטש וואס קען
 האם איהם גישלאגן גיואנט צו רבי שילא גיבר
 רחמנא נפא לשקרי נאם האם גיטאדן אגם אויף

וזהר ויקרא דף טו ע"ב ת"ת לזילות יוד הא ואו הא

תניא בלרבע תקופין דשחא קלא אחספס ודינין מחערין ותסובה תליא עד דלחתקו . וכד דינין מחערין קלא נפיק ולי
 וזיין (ס"א זמנין) דעלמא סלקין ונחתין כרווזא קרי וליה מלך דיסנה ויחער וקב"ה זמנין אס יחובון ויחובו ולי לחו
 כלא (ס"א קלא) אחספס ודינין אשטכידו וכדן אחקרי ויחעבז . ויחעבז כתיב כדלי . ח"ר יהודה תנינן מיא יומא
 דלחתרב כי מדקשא ליה יומא דלא אשכחא ביה רחמא בישא מ"ט משוס דתנינן ח"ר יודלי ח"ר ייסא נשכע הקב"ה
 שלא יכנס בירושלם דלפילא עד שיעבסו שיראל דלחתח ובנין כך רחמא אשכחא בעלמא . ח"ר וסתי כתיב
 (ויקרא יח) ערות חביד וערות אמך לא תגלה וכתיב אמך היא לא תגלה ערותה . ותנינן אמך היא ודלי הא אס גלה
 ערייתה למחן כעי לחתבא לה ודלי לתקנא מאי דגלי . דתניא כד סניא ינרא בישא ככר נש לא סניא אלא כתיבן עריין
 וכלכו חובי חדינן כההוא עריא וכתיב לא תגלה . כד אתתקן אתתקן לקפל ההוא דגלי ודא חקרי תסובה . ח"ר יתק
 כל חובי עלמא אחידן (ס"א דח) כדא עד דלחמא אתגליא כנייהון . וכד איהי אתגליא כל ארעין כנין אתגליין (בגניה)
 וכתיב (דברים כב) לא תקח האם על הכניס . וכד אתתקן עלמא לתתא אתתקן כלא עד דסלקא תקונא לחמא קדישא
 ומתתקנא ואתחסיא ממה דאתגליא ממה דלחמא (תהלים לב) אשרי נשוי שפע כסוי חטאה וכדן חקרי תסובה תסובה
 ודלי . וכדן יוס הכפורים חתקרי כמה ובנין כך כתיב (תהלים טו) ויקרא טו) מכל חטאתיכם לפני יי' חסורו . ח"ר יהודה אימתי חתקרי
 תסובה כד לחמא הכפורים וקיימא כדתיב על בנין דכתיב (תהלים קיג) אס הכניס שמחה ותכחא בקיומא ומחן דהוא
 סניר חב לחתריה . וכלכו חבין חד לחד ומתכרכלן כל חד וחד וכדן חתקרי תסובה (שליחמא) תסובה סתם לאלכלל כלא :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות ברבות פרק ב .
 אם נלית מדינס שפתי סלקן כס ויש כס שטם וכובז ולין (א) הפת שפתא אותה פתיס ובשלה בקררה או לשח

אם ראייה פדינה שפתי הארץ בה אויב דוא געקומט
 אשטאמט וואס די קענטשין וואס וואהגען אין
 איהר געגען עמי הארצים ופראקטע קענטשין
 וואס קעגען גיט קענען ויש בה שולם ושיבע אונ
 אין די שטאמט איז דא פרינען אונ געט וזין פויק

גיקנעטין

מ"ק כ"ס מ"טו"ס ו"ל"ן כ"ס ח"כ ד"ט ט"ל"ן ט"י"ס ח"ט"ו
 ח"כ"ס ל"ו י"ט ו"ל"ט ו"ל"ק ד"ט"ו מ"י ט"ס"ט"ו ט"ו"ט
 ט"ו"ט"ט כ"ט"ו"ט ל"כ ס"ס כ"ס ט"ו"ט"ו ל"ו נ"ט"ו"ט ח"ט"ו"ט י"ט ט"י"ט"ס
 ל"ו ח"כ"ס י"ט ט"י"ט"ס :

א"מ כ"ל"ט ח"ט ט"ו"ט ו"ל"ט"ו ו"מ"ט"ו"ט כ"ו ט"ו"ט ל"ק"ו ו"מ"כ"ס ל"ט"ו
 מ"ל"ט"ו כ"כ"ט"ו"ט ד"ט ל"ך ל"ט ט"ו"ט"ט כ"ט"ו ל"ט"ו"ט ל"ק"ו ו"ט"ו
 ל"ט"ו ט"ט"ט"ו"ט מ"כ"ו"ט ו"כ"ו"ט ל"ט"ו"ט ט"ו"ט ל"ט"ו ט"ו"ט ל"ו ו"מ"כ"ו ל"ט"ו
 ל"ט"ו ו"כ"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט
 כ"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט
 ו"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט
 ח"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט ל"ט"ו"ט

כ"מ"ק א"מ י"ט כ"פ"ח"י"ן כ"ו"ט א"ו ש"כ"ר ש"ח"ן מ"ת
 ו"ל"א נ"ש"ח"ת צ"ו"ר"ת"ה כ"כ"ר ע"ל"ה ב"ת"ל"ח מ"ו"צ"ו"א. ו"א"מ
 א"ן ב"ה"ן כ"ו"ט א"ו ש"ע"ב"ר"ה צ"ו"ר"ת ח"פ"ת כ"ב"י"ש"ו"ל מ"כ"ר
 ע"ל"ה ב"ת"ח"ל"ה כ"ו"ר"א מ"י"נ"י מ"ו"נ"ו"ט ; (ב) ע"י"ט"ה ש"נ"א"פ"י"ת
 כ"ב"ר"ק"ע כ"מ"ו ש"ח"ע"ר"ב"י"ם ש"ו"כ"נ"י ח"כ"ו"ד"ב"ו"ר"ת א"ו"מ"י"ם ח"ו"א"י"ל
 א"ו"ן ע"ל"ה צ"ו"ר"ת פ"ת מ"כ"ר ע"ל"ה ב"ת"ח"ל"ה כ"ו"ר"א מ"י"נ"י
 מ"ו"נ"ו"ט. ו"א"מ ק"כ"ע מ"ו"נ"ו"ט ע"ל"ה כ"מ"כ"ר ח"מ"ו"צ"ו"א. ו"כ"ן ע"י"ט"ה
 ש"ל"ש"ה ב"ד"ב"ש א"ו ב"ש"מ"ן א"ו ב"ח"ל"ב א"ו ש"ע"י"ר"ב ב"ה מ"י"נ"י
 מ"א"ו"ח"ו כ"ו"ס ט"כ"ס ח"ס"כ"ו"ר ל"ב"י"ת מ"י מ"ס"כ"ו"ר ל"ט"ו"ט כ"ו"ט י"ט"ו"ט כ"ע

ב"מ"ק מ"א"מ"ה א"ו"ן ע"ס א"ו ב"י"א ב"י"א ב"י"ן ש"א"ד"ו"ן ד"א
 ו"א"ו"ן ב"מ"ק ח"ח"ר"ה א"ך"ע"ר ח"ח"ר"ה א"ו"ן נ"י"ט"א ב"י"א ב"י"א ב"י
 ש"א"ו"ן ב"י"נ"י"ם ח"ח"ר"ה ח"כ"ס א"ר"פ"ס"טו ו"י"ט"ו"ט א"ו א"ו"ן ד"י
 ש"מ"א"מ א"ו"ן ב"י"ן ח"ח"ר"ה ח"כ"ס ד"א ו"נ"א"מ ו"א"ל ב"י"א
 ל"ע"ר"ק"ו"ן פ"ר"ו"ם צ"ו ו"י"ן א"ו י"ט א"ך"ע"ר ע"ס א"ו"ן ד"א
 ב"י"ן ו"י" א"פ"ל"מ"ו"ר ח"כ"ס ו"א"י"ט מ"ו"ב"י"ת ג"א"ר ע"ר ש"מ"ר"א"פ"ט
 ב"י"א ב"י"ט ש"א"י"ט ח"ח"ר"ה מ"י ש"ח"ו"ט"א ב"ש"ו"ט"ו ל"מ"י ש"ח"ו"ט"א כ"כ"ו"ר
 ע"ס א"ו"ן ב"י"ט ל"י"ד"ה ד"ע"ר מ"ע"נ"ק"ש ו"נ"א"מ ו"י"נ"ד"ג"ט א"ו"מ"י
 ג"ע"ר"ו"ן. ו"ו"י"ר"ע"ר ו"ו"י"ט ב"י"ט א"ו מ"ע"ן מ"א"ר ב"י"ט. צ"ו
 ד"ע"ס מ"ע"נ"ק"ש ו"נ"א"מ ו"י"נ"ד"ג"ט כ"כ"ו"ר. ע"ר ו"ו"י"ט א"ו
 מ"ע"ן מ"א"ר ב"י"ט א"ו"ן מ"ו"ב"י"ת י"ט א"מ כ"ו ח"ס ב"י"ט ש"י"ג"ט
 א"ו"י"ב א"ו"ו"ן ו"י"נ"ד"י"ע"ן א"ל"ע א"ו"מ"ק"ע"ר"ו"ן. ר"ד"ב"ע"ר ו"ע"ר"ו"ן
 ב"י"א ב"י"ט ג"י"ש"מ"א"ר ח"ח"ר"ה א"ו מ"ל"ו"ח ח"ח"ר"ה י"ט ב"י"נ"י"ם א"ך"ע"ר
 ב"י"א ב"י"א א"ו"ן ד"א א"ו"ן ד"א ר"י מ"ק"ו"ה ח"מ"ל"ו"ח ח"ח"ר"ה א"ו"ן ו"י" א"ח"כ"ו"ן
 י"ט ב"י"נ"י"ם א"ך"ע"ר ע"ס א"ו"ן ד"א ל"י"ב"ש"א"פ"ט. ו"י" א"ח"כ"ו"ן
 ל"י"ב א"י"י"ק"ע"ר ד"ע"ס א"ך"ע"ר"ו"ן. א"ו"ן פ"א"ר ד"א כ"ו"ב"ה
 ב"י"ט ו"י"א ח"כ"ו"ה א"ל"ע"ס נ"ק"ט"ס א"מ ר"ח"י"ט א"י"ט ע"ש"ד
 ו"פ"צ"י"ל"ת י"ח"ח"ח"ו"ן ב"ו א"י"ט צ"ד"ק א"ו"י"ב ד"ו"א ח"א"כ"ס ג"ז"ע"ה"ן
 א"ך"ע"נ"ק"ש ו"נ"א"מ א"ו"ן ב"י"ד"ה א"ו"ן א"ו"ן ג"ל"ק"י"ה. א"ו"ן
 א"צ"ד"י"ק ח"א"ס י"ד"ה מ"י"ט א"י"ח"ס מ"ח"ח"ו"ן ג"י"ו"ע"ן ו"א"י"ט כ"ו
 א"י"ט מ"צ"י"ל"ת כ"כ"ח"ח"ה ג"א"ך"ע"ר"ם ח"א"מ א"ו"פ"י"ג"ה"ר"ע"ט ו"י"ן
 ה"צ"ל"ח"ה א"ו"ן ע"ר א"ו"ן א"ו"צ"ט ב"י"ט א"ו"ו"ן ג"ל"ק"י"ה ו"י"א
 ע"ר א"ו"ן ג"י"ו"ע"ן פ"ר"י"ע"ר ד"ע ל"ך ל"מ"י ש"ע"י"ש"ח"ר"ע"ח ל"א"ו"ר"ת צ"ד"ק
 ד"א"מ א"ו"ן ג"ע"ו"י"ם ו"ו"י"ל"ע"ר ח"א"מ ע"פ"ע"ס ש"ל"ע"כ"ט"ס
 ג"י"ט"א"ו"ן ד"ע"ס צ"ד"י"ק ו"ע"ד ל"מ"י ש"כ"ש"ח"ו"ט מ"ו"ב"י"ת ד"כ"ב"ר
 ש"מ"י"ם א"ו"ן נ"ק"ט"ו"ן א"ך"ע"ר ר"ד"ב"ע"ר ח"א"מ י"ד"ה פ"ו"ן א"י"ח"ס
 א"פ ג"י"ט"א"ו"ן ד"א ה"צ"ל"ח"ה ו"ו"י"ד ד"ע"ר צ"ד"י"ק ח"א"מ
 א"י"ח"ס ג"י"ש"מ"ר"א"פ"ט ע"ר ו"א"ל פ"ר"ו"ם ו"י"ן א"ו"ן ע"ר ח"א"מ
 א"פ ל"ע"ר"ק"ו"ן פ"ו"ן ל"ב"ן. א"ו"ן ע"ד"ע"ר מ"ע"נ"ק"ש ו"ע"ר"ט
 ג"י"ב"ע"נ"ק"ש"ט פ"ו"ן ו"ע"י"ן א"צ"ד"י"ק א"ך"ע"ר א"ו"ן מ"י"ט ד"ע"ס
 ל"ב"ן ו"י"ד"ו"ן ח"י א"י"ח"ה ל"ג"י"ל ג"א"מ ח"א"מ ד"ר"ך ג"י"ב"ע"נ"ק"ש"ט
 ו"י"נ"ד"ג"ט ע"ס ח"א"מ א"פ"ל"ח"ה ג"י"ט א"י"ח"ס ח"א"מ ח"א"מ ח"א"מ
 ר"י"ב"ק"י"ט"ס כ"א ח"ס"ד א"ח"ד ו"ה"א"ב"ח א"ו"ו"ן ג"ע"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו"ם
 ג"ב"ר א"פ"ר"ו"ק"ע"ר י"ו"ד ח"א"מ ד"ע"ר ג"ב"ר א"י"ח"ס א"ר"י"ן
 ג"ע"נ"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו ו"י"ד א"ו"ן ש"ט"ו"ב י"ט"ו א"ו"ר"ת ח"י"ם ו"ח"ל"א"ח י"ד
 ד"ע"ר ח"ס"ר א"ו"ן א"ר"י"ן ג"ע"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו"ם ג"ב"ר א"ו"ן ש"ט"ו"ב
 פ"א"ר"ק"ע"ר"ו"ן א"ו"ן א"ק"ל"ה א"ו"ן ג"ע"ש"ק"ט ג"י"ו"א"ר"י"ן פ"ו"ן
 ש"ב"א ח"ס"ר ל"ב"י"ת א"י"ט מ"ס"כ"ו"ר ד"ע"ר ג"ב"ר ח"א"מ ג"ז"א"נ"ט
 מ"י"ר א"ו"ן ש"ט"ו"ב ח"א"מ א"ך"ע"ר ל"ט"ו"ט מ"י"ט ו"י"ב"א ר"ע
 ג"א"ה ג"ע"ס"ע"ר ו"י"ן. א"ו"ן ג"י"ו"א"ר"י"ן ע"ר"ק"ע"ר ח"י"ט פ"ו"ט"י"פ
 ו"ע"י"ן י"ס"פ ו"ל"ב"ן ג"ג"ל י"ס"פ ח"י"ט פ"ו"ט"י"פ ח"י"ט פ"ו"ט"י"פ
 ג"י"ו"א"ר"י"ן ו"ע"י"ן ו"ע"י"ן ג"ע"ק"ו"ט"ו"ן ח"י"ט פ"ו"ט"י"פ א"ו"ן ב"י"א מ"י"ר א"ו"ן

ג"י"ב"ע"נ"ק"ש"ט א"מ י"ט ב"פ"ח"י"ן כ"ו"ט א"ו"י"ב ע"ך"ע"ר
 ג"י"ב"ק"י"ל ב"ר"ו"י"ט א"ו"ן ג"ר"ו"י"ם ו"ו"י"א א"א"י"ל"ב"י"ר"ט א"ו ש"כ"י"ר
 ש"ח"ו"ן פ"ת ו"ל"א נ"ש"ח"ת צ"ו"ר"ת א"ך"ע"ר ע"ר ד"ע"ר"ק"ע"נ"ט ד"א
 ש"מ"י"ק"ל"א"ה א"ו"ן ד"א"מ א"ו"ן ב"ר"ו"י"ט א"ו"ן ד"ע"ר"ק"ע"נ"ט ד"א
 ז"ע"נ"ע"ן ג"א"ר ב"י"ט ג"י"נ"ד"ע"ר"ט ג"י"ו"א"ר"י"ן פ"ו"ן ו"ו"י"א ב"י"א
 ז"ע"נ"ע"ן ג"י"ו"ע"ן פ"ר"י"ע"ר מ"כ"ו"ר ע"ל"ה ב"ת"ח"ל"ה מ"ו"צ"ו"א ו"א"ל
 ק"ע"ן ו"א"ו"ן ד"י ע"ר ש"ש"ק"ע ד"ר"ב"ה מ"ו"צ"ו"א ו"א"מ א"ו"ן ב"מ"ס
 ג"ו"ת א"ו"י"ב א"ו"ן ד"א ש"מ"י"ק"ל"א"ה ב"ר"ו"י"ט א"ו"ן ג"י"ט"א
 א"ש"מ"י"ק"i"ל ו"נ"א"מ ו"א"ל ו"י"ן ג"ר"ו"י"ט ו"ו"י"א א"א"י"ל"ב"i"r"ט א"ו
 ש"ע"ב"ר"ה צ"ו"ר"ת ח"פ"ת כ"ב"י"ש"ו"ל א"ך"ע"ר ד"ו"ך"ה ד"ע"ס ק"א"כ"ו"ן
 ז"ע"נ"ע"ן ד"י ש"מ"i"q"l"א"ה ג"י"נ"ד"ע"ר"ט ג"i"ו"א"r"i"ן א"ו"ן ק"ע"ן
 ד"ע"ר"ק"ע"נ"ט ב"י"ט א"ו"ן ד"א"מ א"ו"ן ב"ר"ו"י"ט מ"כ"ו"ר ע"ל"ה ב"ת"ח"ל"ה
 כ"ו"ר"א מ"י"נ"י מ"ו"נ"ו"ט ו"א"ר ע"ר ו"א"ו"ן ד"א ב"ר"ב"ה פ"א"ר ד"ע"ס
 ע"ס"ו"ן כ"ו"ר"א מ"י"נ"י מ"ו"נ"ו"ט ; (ב) ע"י"ט"ה ש"נ"א"פ"י"ת מ"כ"ר"ע
 ש"ח"ו"ט"י"ט ש"כ"ו"ר ח"כ"ו"ר"ת א"י"ס"ם א"ש"י"ב ו"נ"א"מ א"ו"ן ג"ע"ר
 כ"א"כ"ט ג"i"ו"א"r"i"ן א"ו"ן ד"י ע"ר א"ו"ו"ן ו"ו"י"א ד"י א"ר"א"ך"ע"ר
 ו"נ"א"מ ו"ו"א"ה"נ"ע"ן א"ו"ן ד"ע"ר כ"ד"ר"ב כ"א"כ"ו"ן ח"ו"א"י"ל ו"א"ו"ן ע"ל"ה
 צ"ו"ר"ת פ"ת ו"ו"י"ל מ"ע"ן ד"ע"ר"ק"ע"נ"ט ב"י"ט א"ו"ן ד"א"מ א"ו"ן
 ב"ר"ו"י"ט מ"כ"ו"ר ע"ל"ה ב"ת"ח"ל"ה כ"ו"ר"א מ"י"נ"י מ"ו"נ"ו"ט ו"א"ל מ"ע"ן
 ו"א"ו"ן פ"א"ר ד"ע"ס ע"ס"ו"ן ד"י ב"ר"ב"ה כ"ו"ר"א מ"י"נ"י מ"ו"נ"ו"ט
 ו"א"מ ק"כ"ע מ"ו"נ"ו"ט ע"ל"ה א"ו"י"ב ד"א"מ א"ו"ן ד"י ע"ס"ו"ן ו"י"נ"ע
 צ"ו"ם ו"א"מ ו"י"ן ע"ר ע"ס"ט א"י"צ"ט ב"י"ן א"ך"ע"ר ע"ס"ו"ן צ"ו"ם
 ו"א"מ ו"ע"ר"ו"ן ג"א"ר ד"א ב"ר"ו"י"ט מ"כ"ו"ר מ"ו"צ"ו"א ו"א"ל ע"ר
 ו"א"ו"ן ד"י ב"ר"ב"ה מ"ו"צ"ו"א ו"ב"ו ע"י"ט"ה ש"ל"ש"ה ב"ד"ב"ש א"ו ב"ש"מ"ן
 א"ו א"ך"ע"ר א"ו"י"ב ע"ר ח"א"מ ג"י"ב"ע"נ"ק"ש"ט מ"י"ט ח"א"נ"י"ק
 א"ך"ע"ר מ"י"ט א"י"ל. ח"י"ט ב"ו"י"ח"א"י"ל. א"ך"ע"ר מ"י"ט מ"י"ל"ך
 א"ו ש"ע"י"ב ב"ה מ"י"ט פ"ל"ו"ן ו"א"פ"א"ה א"ך"ע"ר ע"ר ח"א"מ א"ר"י"ן
 א"י"ח"ס ב"י"ט ג"י"פ"א"ר"ט"ו ו"י"ל"ב"ן א"ח"ה ל"מ"ד ד"ע"ס ק"ע"נ"ק"טו
 ג"י"ב"ע"נ"ק"ש"ט פ"ו"ן ו"ע"י"ן א"צ"ד"י"ק א"ך"ע"ר א"ו"ן מ"י"ט ד"ע"ס
 ל"ב"ן ו"י"ד"ו"ן ח"י א"י"ח"ה ל"ג"י"ל ג"א"מ ח"א"מ ח"א"מ ח"א"מ
 ר"י"ב"ק"i"ט"ס כ"א ח"ס"ד א"ח"ד ו"ה"א"ב"ח א"ו"ו"ן ג"ע"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו"ם
 ג"ב"ר א"פ"ר"ו"ק"ע"ר י"ו"ד ח"א"מ ד"ע"ר ג"ב"ר א"י"ח"ס א"ר"י"ן
 ג"ע"נ"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו ו"י"ד א"ו"ן ש"ט"ו"ב י"ט"ו א"ו"ר"ת ח"י"ם ו"ח"ל"א"ח י"ד
 ד"ע"ר ח"ס"ר א"ו"ן א"ר"י"ן ג"ע"ק"ו"ט"ו"ן צ"ו"ם ג"ב"ר א"ו"ן ש"ט"ו"ב
 פ"א"ר"ק"ע"ר"ו"ן א"ו"ן א"ק"ל"ה א"ו"ן ג"ע"ש"ק"ט ג"i"ו"א"r"i"ן פ"ו"ן
 ש"ב"א ח"ס"ר ל"ב"i"ת א"i"ט מ"ס"כ"ו"r ד"ע"ר ג"b"r ח"א"m ג"z"א"n"ט
 מ"i"r א"ו"ן ש"ט"ו"b ח"A"m א"ך"ע"r ל"ט"ו"ט מ"i"ט ו"i"b"א ר"ע
 ג"A"ה ג"ע"ס"ע"r ו"i"ן. A"ו"ן ג"i"ו"A"r"i"ן ע"r"q"ע"r ח"i"ט פ"ו"ט"i"פ
 ו"ע"i"ן י"ס"פ ו"l"b"ן ג"g"l י"ס"פ ח"i"ט פ"ו"ט"i"פ ח"i"ט פ"ו"ט"i"פ
 ג"i"ו"A"r"i"ן ו"ע"i"ן ו"ע"i"ן ג"ע"q"ו"ט"ו"ן ח"i"ט פ"ו"ט"i"פ A"ו"ן ב"i"א מ"i"r A"ו"ן

תכלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכיסופין אע"פ שהיא פת מברך עליה כורא מיני מוננות. ואם קבע פוערות עליה מברך המציא:

סתם לאחר שפסע לבן ליתקן מלא כדון ס' ס' יוכר שגא עשית לו מלא כדון אמר מליה א"ל סתם מלא כשמוכה אתם א"ן א"ס שופע"ד לטנחו וס"פ ס"ת מ"ט"ס נידך כשפיתם מעליהם לאחר כסויה אתם מודים להם ליתכן לון סלחם לכם כלוהם אלמנע מלא כשפסע לטניחו וכד"כ כי כחם

לני לכוזר מוני לכל מי שפיעט לזריק מלא עליו ככנס:

נעמישט מינים בשמים אין דעם מייג אוג ער האט דאס מייג געפאקט והיא הנקראת פת הנבא בדיקנין אוג דאס ווערט גערופין אין די נקרא פת הנבא בדיקנין אף על פי שהיא פת אפילו דאס איז ברזית פון דעקסטווענין פנדה עליה ברא מיני מוננות זאל ער זאגן דיא ברכה ברא מיני מוננות ואם קבע פוערות עליה פנדה מציא אונ אויב די ברזית איז איצט ויין סעודה, ער וועט איצט ניט קוערן עסין, זאל ער זאגן דיא ברכה המוציא:

פארקערט, מיר איז נאך ערגער גינוארין אפר תחכם האט אחרים צו דעם מענטש לאמר שעשה לבן לעיגב שלא בדין היה יורד אז לבן האט שיעקבם גימאן צו יעקב אזו לבן ארעם גינוארין שפא געטן לו שלא בדין מאקער האקטו דעם חסיד אויך גימאן עפעס גיט נויא מען בררף אפר היליה האט דער גביר גינאנט היליה, איה האב בדין שיעקבם גימאן דעם חסיד אפר לו תחכם האט דער חכם גינאנט צום גביר שפא געמוכט אחרים און שופע"ד לעצמו מאקער שיקראפט איה דער חסיד איהר זאלט פרום ויין אונ איהר פאלגט איהם גימאן אונעלעך זאכין געהייבט ווען איהר האט געהאט העלחה לאמר שהוכיח אתכם מודים אתם אקער נאכדעם וויא ער האט איהר גישקראפט אונ איהר האט ניט גיפאלגט האט איהר דאך שוין געווינדניג פמויד לפקד צו העלחה לך דריקער האט איהר גיין העלחה גיהאט באיהת אפנה שלא שפסע לאליה אזו וויא דאס אלמנה וואס האט ניט געפאלגט צו אלמנה הנביא ונתיב אונ עם שמיים אין פסוק די אלמנה גינאנט צו אלמנה הנביא כי באת אלי לחזיר עלי דוא ביום גער קוקען צו מיר צו דערמאנען מיינע ויך אפל מי שפועט לצדיק מלא עליו ברכה אקער דער מענטש וואס פאלגט דעם צדיק וועט אויף אים קוקען אברכה:

תצא יום ב תורה

אונקרום

לחמשיך סת"ת ד"א יהוה נפש י יהוה יהוה רחוקו הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה דרמילוי יוד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

טו וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחִיָּה אֶת־בְּנֵי אֶת־אֲשֶׁר־יְהִיֶּה לָּו יוֹכֵל לְבַכֵּר אֶת־בְּנֵי־הָאֵהוּבָה עַל־פְּנֵי בְּנֵי־הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר׃ י כי את־הַבְּכֹר בְּנֵי־

רשב"ם

בעל המורים

(טו) ביום סתמילו. לעתיד נאל: לא יוכל לנכד. כי אם בני ככוי ישכח: ביום סתמילו את בניו. ס"ת עותו. רמו למלי דל"ר יסודס ג' שוכנסו לנכד את סחולם ביום רלו כותבין רלו בניו מלמד שסכן נועל כדלוי. כח"חוק: א"ה אשר יסיה לו. ס"ת פיהס אם סוף ביום יש לו תורת דין: את אשר יסיה לו. ס"ת חורס. מלא ינמיל לעבור על דכ"י חורס ואם נמן לאחר על ירובש לא אמר כלום יפני שפסס על מה ש"כ בחורס וכל

דעת זקנים מבעלי התוספות

(טז) לא יוכל לנכד. וס"ת הכי יפקד בכר יוסף בן הכהנים על פני לטובן בן שטופס כדלתיב ויכל ס"י שטופס

פירוש לתורת האחים

(טז) ויהי ביום הנחילה את בניו אונ עם וועט ויין אין דעם טאג אז ער וועט מאכין ארביין ויינען קינדער את אשר יהיה לו וואס עם וועט ויין צו איהם לא יוכל לבקר מאר, ער גיט מאכין פאר אברכה את בן האהובה

למה צשיעוהו של לטובן סיה ונתנס ליוסף שסכנס לכיו וס"ס לא יוכל לנכד ואם שפס ככוי יכילנו לכ"ד כדמשכס וטויל:

הַשְּׁנוּאָה וַיִּכְרַתְתָּ לָּךְ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל
 אֲשֶׁר-יִמְצָא לְךָ כִּי-הוּא רֵאשִׁית
 אֲנֹכִי לְךָ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: ס כִּי-יִהְיֶה
 לְאִישׁ בֶּן סוּרֵר וּמוֹרָה אֵינְנֵנו שְׁמַע

שְׁנוֹאָתָא וַיִּכְרַתְתָּ לְפִתְּךָ
 לִיָּה הַרְיִן הַזְקָקִין בְּכָל
 דִּי יִשְׁתַּבַּח לִיָּה אֲרִי
 הוּא רֵישׁ תּוֹקֶפְיָה לִיָּה
 חַזְיָא דִּינָא דְבְּכֹרְתָא:
 יָה אֲרִי יְהִי לְגִבְרַר בְּרַ
 קִטְיָ וּמְרֹד לִיתוּהִי

ה' א יכר. יבמות ע קידושין מד עד כהרל קכו כבורות מו נו: לפס לו פ שנים. קידושין פח כהרל קכב קכד כבורות נב: ככל
 אמר ימצא לו. כהרל קרפ קרד כבורות נב: ראשים טו. יבמות פכ קידושין כס כהרל קרפ כבורות מו נדס נג: כי
 יחיס. מסר סוכר פרשת נקט:

בעל הטורים

ממסנס על פס עכ' כבורס פון כדברו כלים: (יו) לתס לו כ
 פטים. בשביל מסוס נוסט פי שנים. זס כחוסים על כבור פטין
 כפולס סכניל כפולס על סחט ששנים וכן סכ"ף פל סוכ"ד
 וי"ן: יכיל. כניט ללסר כדררטיין יכירנו ללסרטי: ככל ללסר
 יתלס לו כי. ס"ס רליו ולמ"ד דככל ולל"ף דלסר רוס לל וסיינו לל רליו שפין סככור נוסל פי שנים כרלמי: רלשים טו. כל רלשי
 פול מוכר. רלשים דנק. קרס שכלל לס' רלשית פסוחס: לו משפס סככרס פי שנים. לו פלר שפסס כבורס לשים ופין
 משפסס סככורס ללסס: (יט) סוכר. כניט: זס פלמטס בן דזו:

רשב"ם

ראוי ראשית לידש ממונו. כמו מצאתי און לי. וידיו
 השבנה אוננו: (יח) מורה. מקנטר. מל' כרה מריתי:
 פלמיס וכן סר"ס וסי"ן נכחז כפולס שבוכיין אופס שי
 יתלס לו כי. ס"ס רליו ולמ"ד דככל ולל"ף דלסר רוס לל וסיינו לל רליו שפין סככור נוסל פי שנים כרלמי: רלשים טו. כל רלשי
 פול מוכר. רלשים דנק. קרס שכלל לס' רלשית פסוחס: לו משפס סככרס פי שנים. לו פלר שפסס כבורס לשים ופין
 משפסס סככורס ללסס: (יט) סוכר. כניט: זס פלמטס בן דזו:

רש"י

(יו) פי שנים. (כ"ב קב) כנגד עני ד אחיס: אבל
 אשר ימצא לו. מהכל שפון כככור טעל פי שנים כרלמי
 לכא ב ללסר מיתת חלון ככחוחוק: (יח) סוכר. סר מן
 הדרך: וכורה. מסרב כדכרי אכיו לשון ממרים: ויסרו
 אורתו. (סנהדרין עח) מתרין כו כפטי ג' ל ומלקין
 לתו. בן סורר ומורה אינו חייב עד שיגנוב ויאלץ
 מרשימר מ כשר וישחה חלי לוג יין כאלמר זולל וסוכל
 ונלמר (משלי כג) אל תהי כסובל יין כוללי ג כשר

י רליו פי שנים ככל ללסר יתלס לו שפספס פי שנים עפס שיש
 לו. ר"ל שייס לו פני חלקיס שלס מית ג' מניס וסלחיס סיו
 פן סיקח סככור כ' מניס ודל' אחיס יקח א' ומסרן דככל
 ללסר יתלס לו כהי ללס שנים אלל ס"פ פי שנים כנגד פני
 אחיס וכלל ללסר יתלס לו מללס ללפי נפשיס סוס: כ ר"ל דוקס
 ככל ללסר יתלס לו וסיינו פס שיש לו כפטי ומוחק כו נוסל פי
 שנים אלל כפס כרלמי לו כיון שפס פ' ממוריטי אכ"י ללסר מוס
 אכיו וס"ס לס סיסס כלל כפטי מלל משוכן כל זס סוס רליו
 ופין לככור פי שנים כוס: ל יתלס דמתחייטין נקט דתקן מסרין
 דכפטי מללס ומלקין ארטו וכנמלס מפרס דפמל' ללדדן קפטי
 דמתרין כפטי שנים ומלקין כג'. וס"ס מל"ל רלשי' ארתו.
 וי"ל מרכיב סכל בן סוכר ולסלן כפטי וסיס לס בן סוכס
 ג' דק"ל פל פס מסרין כו מדוי ומפרס בן סוכר ומורס ינו סיב כו' אלל אכ"כ מסרין כו שלל יגנוב ולל ילכל כפטי כשר:
 ג' פס דל' זולל וסוכל שייך כככור שייך וסו קפס לרשי' וכי כשקיל זס סכרנ פנוכ וסולל כרלמיב כשר וסוסס חלי לוג יין
 ומפרס בן סוכר ומורה סכרס פ"ס סוטו כו'. וס"ס פ"ס דכן סוכר ומורס דמיניס מורס למוק דפסו וסכרנ פ"ס סוטו וסל'
 שימשפסל כמיר כלסר סוס סס וס"ס"י לתי מפשיי של כפטיי סוס יידון ולל לפי מוס ססויי מפיס למוס כו' פ"ס כפרס"י כפ'
 ירל. וי"ל דספס גני ישמעלל כפס"י קסן לל פסחיל כלל כמדי דשיין למוסס פנירס שיעית לס ילרלל כלמס אלל ככן מוכר

שפתי חכמים

כרפס וילטיין בן בן גלי"ט מוס להלן מלקוס חף כלן מלקוס:
 ג' דק"ל פל פס מסרין כו מדוי ומפרס בן סוכר ומורס ינו סיב כו' אלל אכ"כ מסרין כו שלל יגנוב ולל ילכל כפטי כשר:
 ג' פס דל' זולל וסוכל שייך כככור שייך וסו קפס לרשי' וכי כשקיל זס סכרנ פנוכ וסולל כרלמיב כשר וסוסס חלי לוג יין
 ומפרס בן סוכר ומורה סכרס פ"ס סוטו כו'. וס"ס פ"ס דכן סוכר ומורס דמיניס מורס למוק דפסו וסכרנ פ"ס סוטו וסל'
 שימשפסל כמיר כלסר סוס סס וס"ס"י לתי מפשיי של כפטיי סוס יידון ולל לפי מוס ססויי מפיס למוס כו' פ"ס כפרס"י כפ'
 ירל. וי"ל דספס גני ישמעלל כפס"י קסן לל פסחיל כלל כמדי דשיין למוסס פנירס שיעית לס ילרלל כלמס אלל ככן מוכר

דעת זקנים בעלי התוספות

(יח) כי יסיס ללש בן סוכר ומורס. פל סס סוטו סוס נכרנ
 כדפרס"י ופי קפיש כיון שפכרס פפני שפחיר ללססס
 סס ככריתו פון נלחייבו פליטס חמורס מלמסטיס דללו רלוח כפ"י:
 זוס כפקילס. ונרלס לומב מדכתיב לינו סופס כקול אכיו וכלל
 למו וסוי כמו מקלל אכיו וסמו סוטו כפקילס שפכרס אכיו זלמו
 קלל דפיו כו:

דן בן סר"ם
 (יט) כי יסיס ללש בן סוכר ומורס וגו'. ויס נלקדק כפמוקיס
 חלו. (ט) מדוב דוקס ופספו כו אכיו ולמו. שייסס ייפלוסו
 לכ"ד ולל די נלחז פסס. (כ) ללסר שפמרו כנו זס סוכר ומורס
 פון ללס סוד נוכך ליבר לינו שופס כקילנו. (ג) כפלמר כנו
 זס סוכר ומורס כללו כל שפמלות ומדוט זס למכרו כיומד זולל
 וסוכל. (ד) מלכרו די בן סוכר ומורס יידון על סס סוטו.
 מלחין ודפטי סכ"ד מסייסל שפסרנוסו כפסס פודת קפסמטו.
 וככס סרכ לס"י וסרלס נזכ די עיקר כפסספסו סמכרן
 סכל וססס. וי יגדלו לס כפטיס וכללסיס לטיניסס. כן שפמלות
 כפטיס ייפדו ארתו מורס ורלח פטים. כפס"ס וסמכסס
 ללס סוכר וסוכל ססילר נפסוט נקול סוכיו. שפס כני מוכר אכיו.
 וסכן וסוכל נפסוט מוכר אכיו פפטי זלכו אליו כפטיי
 ממוסו. כי כל פוטו סוס פטינ קכ פסס. וסוס מוכר כידס.

פירוש להורת אהים

עַר הָאֵם פֶּון זַיִן וַיִּיב וַאֲסָ עַר הָאֵם פִּינְיָם זָאֵל
 עַר אָפּ שִׁירִיָּן פֶּאר אַבְכּוֹר לֶחֶת לִי פִי שְׁנַיִם צוּא
 גַּעְבִּין אִיהֶם צְנוּיָא חֲלָקִים יִרְשָׁה אֵין אֵלִים וַאֲסָ
 נִועַם זֶיךָ נַעֲמִיקֵן בִּיָּא אִיהֶם. רש"י שְׁרִיבְתָם פֶּון
 דַּמְאָן לַעֲמִיקֵן עַר זָא אַבְכּוֹר נַעֲמִיקֵן נֶאֱרַ צְנוּיָא
 חֲלָקִים פֶּון רַעַם פֶּארקַעֲנִין וַאֲסָ נַעֲמִיקֵן דִּי רַנַּע
 נִועַן רַעַר פֶּאָקַעַר שְׁמֶרְבֵּת אַבְכּוֹר וַאֲסָ עַם דַּמְרָף
 קִיבְעֵן נֶאֱרַ רַעַם פֶּאָקַעַרס מוּיַם דִּהֵינּוּ עַכּ נִועַם

מלוי מונס מיתס. כי כמו אשר שלמוס גיס סילד מוסכ רחמי
 סנסכ חל סילד מלוי ג"כ א"ך כסס. כי סליו זלמו ירידיו סוהי
 כנעין ולבי כעין גוני. ומנכסס כנעין. וכן כביס סס כפכקל ס
 שפסו גיטס מוסר כס. מנכס ללחין א' יללו. וזל מבחי ז' זכסס
 גוסו לסכנילו ומסרמטו יוכר זכרו. שפלו זלמו וסוקיו לו כל
 לכן סוס חולס ס"ס כי סוס מוכרס למוכר אל משמעסס לכל ללסר

**בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרֹו
 אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲדִידֵיהֶם׃ יׁ וְתַפְשׂוּ
 בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־
 וְקָנִי עִירוֹ וְאֶרְצָהּ שְׂעֵד מִקְמוֹ׃**

מקבל למימר אביו
 ולמימר אמה ומלפין
 יתיה ולא יקבל מנהון
 יש ויחדון ביה אביו
 ואמיה ויפקון יתיה
 לקדם קבי קרתיה
 ולתנע בית דין אתרייה

ת"א ויסרו סמו. כסכות מו סנסדרין סא: ותפשו בו. סנסדרין סז:
 שפתי חבמים

ואברה שמחיל באוס עבדים סכרי לכל סריפוס כשר. וסוד
 יש לומר דלון כי מ' דין על טעם דין על טע סוסר לכל מליס
 לביח דין על טעם טידוה חס סרשמיס על טעם סוסן: ס ר"ל
 לסוכן. וסם ספטר ולפס ינדון כסקיל ססיל סמוסל ס סרול
 ססירף סוס. י"א ולפמיס ספליס סם סכריות ספסס וסוכן
 נפלא ספסל סם ססכה וחיכ כסקילס טמוס נסילת נפסס:

דין בן סור

וספסס, כי סוס לינוו טמוס בקולו, לא לקול מוסר לכיו ולי
 לקול מוסר סמו, וסדוס לא ישמע בקולו, פססס כי סוס ולי
 וסובס, כי יש כירד יכולס לפללות סססוריו וכל סשר סלנו טיניו
 גס סלא מרססו, וס"כ פי יכיר אוסו וסס יכיריו לפסוס סלינו.
 ולכן סלוי סוס לדון אוסו על טע סוסו, וס"כ מ' כרתיס טיכס
 סריו וסמו לסכרו ל"ד כדי לפסיר לפמיס סכנס לינוו טמוס
 לא לקול מוסר לכיו ולא לקול מוסר סמו, וסם סכססו סל
 ישמע לקולו, סוס וס ססוס ולי וסובס, פססס סנפסס גככ
 וס כל וססס סם סכנו ססן מון לכסיו, ס"כ סוסו יסיס סוכר
 ומוכס לס', מרססס ססוס ספסל כלי מוסר, וססס ח"כ כל
 ססוסטוט ספסולס לפללות ססוסו, לא רק סלוח חכילס וססיס
 רק כל פסנוולס נפסירס, וסיס פויק לכריוס וכס לפסיס:

פירוש לתורת אלהים

אונ מוסרר איס נעקען ורציא אוסו אונ זאלין איס
 פירען אל וקני עירו צו ר' עלרזעע פון ויין שקסאם ואל
 אונ צו רעס מויער פון רעס בית רין פון ויין שקסאם:

נביאים ש"א יז

לחשדך מנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רח רעה נשמת נבזה ארני נשמת רעד וקנה ויה יחידה
 נבזה וקנה ויה יחידה רעד אל שם ב"ן שבשעת:

**" וְחַן חַיְתוֹ כַּמְנוֹר אֲרָגִים וְלַחֲבַת חַיְתוֹ שֶׁשֶׁ־
 מֵאוֹת שְׁקָלִים בְּרוֹל וְנִשְׂא חַצְנָה הַקֵּד לִסְגּוֹ׃
 וַיַּעַמְד וַיִּקְרָא אֶל־מַעְרַכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם
 לָמָּה תִצְאוּ לַעֲרֹךְ מַלְחָמָה הַלּוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי
 וְאַתֶּם עֹבְרִים לְשָׂאוֹל בְּרוֹד־לָכֶם אִישׁ וַיִּרְד אֵלָי׃**

ייען קר

עברין לשאול וקנה הוא הקטליה רינו בני עלי כהני חפני
 ופנקס ושכיתי זה ארון קויבא דין ואיבילית ויתיה לבית דנין טעוניה ובהה סבון בקנהי פלשתיאי
 שבעא וירחי אף כל קרב וקרב דהון להון פלשתיאי אנה גפיק גריש סילא ונצחנה בקרנא ורטינא
 קבירין געקרא דאקעא ועד גען לא אכשרו ויהי פלשתיאי לקהני רב אלפא עלוידהן וקאהון בני
 ישראל מה גבנרא עבר לכוון שאול בר קיש רסון נקעהא דמניחון ויתיה סלקא עלויכוון אס נכר נכר
 מצורת רוד

(6) וכן מיטפו. סוס סכריו ס סססס עכס כסכור לוכניס:
 וסכסס. כרול ססניס סיה סמקלו טס מלוח סקלי כרול
 ומסוכס סוס מסקלי נחשס ס סלך לפסיו. לכנן בו פסיו עכסס
 סרד ומיסיס. (כ) אל מטרכות. מל סמיל סססורד נעלקסס:
 גמס ססלס. ר"ל לפס ססלו כככ נעלקסס: סלס לכני ססלססס:

למו (סנסדרין עב) וכן סורר ומורה נהרג על שם סוסו
 הנטיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה ממון חזיו ומכקס
 לימודו וחינו מולל ועומד כסרסס דרכיס ומלססס חס
 הכריות ס אמרה חורה ימות זכאי ואל ימות חיוב:

ילוו פלו, ולקבל דכרי מוסריסס. משר ט"כ ריב טייס משר
 לדיסס סמחילס על סססססס או ססס סוסקיס כליסס עללכס
 זמרוסיס דכרי פנחס וריסס מרסריס עוד לדיססס וספס, לא
 יכלו ישע פליסס מול לדיסס וספס, וריסס רוליס לפסוס עוד
 מוסריסס ולי פלוסיסס, וכמו כן סם סילך או סססס נובכ וסיל,
 גובכ טיחי לכיו וסולך נמקוס פסכר סוכל, וסוכל וסיהה ספס,
 סיה גס כן לא יכניס עמלו נשציע מוסר לכיו וסמו, סמר כי
 זינו לכין לפססססס ספססס יוס, כי סם יקס כעמלו כל פס
 סיפססס, ס"כ סול יסיס סרל לגור פדכר כלין יליה ומוסר
 ויסיס מולס וכמוכ כל כל חוססוס ס' אכר סל. וסו סולעס
 מפסכר סכ"ל וספסו ס' לכיו וסמו גו' וסברו אל וקני מירי כנו
 סם סיכר ומוסר, כעובר כלין ססק יסיס כן סוכל וסוכר לס'.

זבול אמו רעם קול פון ויין פאקער אונ גיט רעם
 קול פון ויין מוסקער היסר אוהי אונ וייא ונעלין איס
 שקראפין אונ שאגין ולא ישמע אליהם אונ עד ויעם
 גיט קערין צו וייא: (יש) ותפשו זאלין ויין פאקער

תרגום

* וקעא דמורניטיה פאכסן
 דגראין ושיגא דמורניטיה
 פתקל שית קאה תקלי
 פוקלא ונסל הריסא איל
 דקמוהי: ב רגס וקכריו על
 סרבי ישראל וקסר להון
 לקה חסקון לסררא קרנא
 בלא אנה פלשתיאה וקאהון
 עברין לשאול וקנה הוא
 הקטליה וקנה הוא
 ופנקס ושכיתי זה ארון
 קויבא דין ואיבילית ויתיה
 לבית דנין טעוניה ובהה
 סבון בקנהי פלשתיאי
 שבעא וירחי אף כל קרב
 וקרב דהון להון פלשתיאי
 אנה גפיק גריש סילא
 ונצחנה בקרנא ורטינא
 קבירין געקרא דאקעא
 ועד גען לא אכשרו ויהי
 פלשתיאי לקהני רב אלפא
 עלוידהן וקאהון בני
 ישראל מה גבנרא עבר
 לכוון שאול בר קיש רסון
 נקעהא דמניחון ויתיה
 סלקא עלויכוון אס נכר
 נכר

רש"י

(כ) למה תצאו. כולכם לערוך מלחמה: הלא אנכי
 וגו'. ילחס חמד כננדי: ברז: נהרו: אנכי
 הפלשתי. לא ער חלף ולא ער מלה חלף פלחתי לחמד
 מן החמרים:

הוא יחיות ויגבר ויגבר קרבא
 עמי ואם גבר תלש הוא
 בקרו לכו נקרא ויחיות
 לנתי: ג אם נכול לאנקה
 קרבא עמי ויקפליני ויהי
 לכו עקרון ואם אָנא אכול
 ליה ואקפליניה ויהוון לנא
 לעקרון ותפלוון ויקנא:
 ר ואמר בלשמהא אָנא חסדית ות סררי ישראל יוקא רין למימר איתו לי נקרא ונגים קרבא בחדא:

ג אַם-יוֹבֵלָר לְהַתִּיחַם אֶתִּי וְהִכְנִי וְהִינֵנּוּ לְכֶם לְעִבְדִּים
 וְאִם-אֲנִי אֹבֵד-לָךְ וְהִפְתִּיתִי וְהִייתֶם לִנְנִי לְעִבְדִּים
 נְעַבְדְתֶם אֹתֵנוּ: י וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי תִרְפְּתִי
 אֶת-מַעְרְכֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תִּגְדֵּל-לִי אִישׁ
 וְנִקְרָמָה יַחַד:

מצודת דוד

כ"ל אכתי סוף סמויחד שמשם אהד מהסריו ואסם סוף עבדים
 ועם סוף סמויחד אשר עב ונדול ילחם מול עבד נקלם ע"ז
 עבדו לכס אש וילחם י: (ג) נלחמם א"ז: כ"ל לסת: ככ ע"ז
 יכדלל לומר שאין עמכם נכדום ואסם מהסריו ועד עמי: סוף
 לי אש ונ':

כתובים תהלים מה

לחשיך מיסוד ומלכות דו"א שיון דלת יוד נפש שיון דלת שיון דלת יוד ויה יהארהוניה נשמה דיסוד א אד
 ארנ ארני נפש ארני יהא אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו היה יחידה דיסוד יתרה היה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשיה:

א מור ואהלות קציעות קל-בגדתיך מן-היכלי שן מני
 שמוחה: ב בנות מלכים בקרבותיך נצבה שגל לימינה
 בבתם אופיר: ג שמעי-בת וראי ותפי אונגה ושכחי עמך
 ובית אביה: ד ויתאו המלך ימך פי-תתאו ארביך
 והשתחיתו-לו:

קפר אוריקא בקמר מינה ויקבבקא באוקריוון דמן אופיר: ג שמעי קנשמה דישראל
 אורית פומיה וחמי פרישות וקדרי ותזלי אודנה לפתגמי אוריקא ותקנשי עוקרין בישין
 דרשעי עמיה ובית מעונות דקלחק בית אבניה: ד וקבן יבגנ סלקא שופרין אקרום הוא
 רבונייך ומקנרין ליה:

רשי

מצודת דוד

(א) כל בגדוהיך. נגדים שלך מרימים כריח נשמים
 אלו: מן היכלי שן. יותר מהיכלי שן משוכחות
 ההיכלות המוכנות לך כגון עדן למחך כהם: (ב) בנות
 מלכים. יהיו מבקרות אותך: שגל. מלכה: בבתם.
 זהב טוב הכא מאוסיר: (ג) שמעי בת. שמעי כננת
 ישראל: והמי אונך. לתורה: ושכחי עמך. שחת
 גדולה כתיבה: ובית אביך. פ"ו שכדו אבותיך כעבר
 ההר: (ד) ויתאו. ויתאו הקה"ס לניו מעשיך:

(ב) כל בגדוהיך. כלם יסיו מקומי' כתינו כופם כי כן דרך סגדולי'
 נגמר ענדים כעוסם לס: יאל לסס סרום: מן סיכלי שן. מן
 סממסם וכחמסם סדמס ש"ס למי שיושב כסיכלי שן מן סממסם
 ססוול יסיו לך מן סדכרים אשר ישמחו אופך כסן כ"ל כל מיני
 שמס שסינו לך יסיו מנין סממסם ש"ס למי שיושב כסיכלי שן
 ססיה כמסס גדולה ומרוס: (ג) ביקרתיך. כסכמסו סיקרוס
 שך כסן יסיו אף כנוס מלכים: נלכס שגל. סמלכס ססיו נלכס
 די איך מקוסמס כמס אופיר וסכל סוף למשל נדולל סממנוג
 וסממס: (ג) שמעי כה. סממסו ססילס ימער כל מוס
 ומס: שפטי ורלו כסכמס סלס: וסמי אופך. למסו נלכל אשר
 יום מלך סממס: ושכחי עמך ונ'. כ"ל לל ססיה כמס סממס
 סממססם אשר גוג לסלמס סם מלך סממס: (ד) ויתאו. ו
 יסיו סרויך וסו סממסו לו ולל פנירוש

מור ואהלות קציעות קל בגדתיך דייע אלע קלייך
 שמעקין מימ דיא בלסלים וואם הייסין
 מור אונ אהלות אונ קציעות מן היכלי שן מני שמיעה
 דייע פאלאצין וואם וענען נמאמס פון עלפאנר-
 ביין וואם וענען עקבניינגט גיווארין פון דעם
 לאַגד סני, נייא וועלן דיה דערפרייען: (ב) בנות
 מלכים בקרבותיך קעניגליכע עקבניינגט וענין אין דייע
 מייערע פאלאצין נצבה שגל לימיך בבתם אופיר דיא
 סלקה שפייט פייא דיין רעקבע מאגס גיציקים

(ב) לטעם דכי ישל זימן . נגמל : (ג) וכמ"ל כ"ט"ו יומא
 נראה דכדבי כ"י דכשם דקמי כסיס קמי האי אסי מרי
 כפי דמוקדתי ריבא ניו"ט אכל לא בשבת וכמיסא קמי בשבת
 משום דקמי אסי כפי : [ב] כרי יין כ"ו . מוקמינן בנגמל
 כ"י טיבלא דאסור לנלטלן וסא קמ"ג דלא מיפסא כפירות סלאוין

כלי אלוהי דגבורה דמלכות דיליכא אלוהי

משילין פירות דרך ארוכה . מי שיש לו פירות או תבואה
 שעות על גגו להתיבש ורחה בשמים משמחין ובלוין
 התיירו לו לטרוח ולהשליך (ה) דרך ארוכה שבגג והם נטלים
 לארץ לליכא קטרא יחירה וזקא ארוכה לכל ארוכה
 מלמעלה למטה בתקרת הגג
 אכל חלון כגון גג שמוקף

משילין פירות דרך ארוכה ביו"ט אבל לא בשבת .
 ומכסים פירות בכלים מפני הדלף . וכן
 [א] כדיווין וכדי שמן . ונותנין כלי תחת [ב] הדלף
 בשבת : ב כל שחייבין עליו משום שבות . משום
 רשות . משום מצוה בשבת . חייבין עליו ביו"ט .
 ואלו הן משום שבות . לא עולין באלין . ולא
 רובכין ע"ג כהמה . ולא שמיין על פני המים . ולא
 מטפחין . ולא מספקין . ולא [ג] מרקרין . ואלו הן
 משום רשות . לא דנין . ולא מקרשין . ולא חולצין .

כמו שכתבנו בסמוך
 וסדר תני כרי יין למטעמין
 דאסי : כססד מוטס סמירא :
 [ג] הדף . דוקא דלף סלאו
 דלא בשלתי רלוי אסור דמבטל
 ולא מעינא : ס"ג : (ג) דסוי
 אסור דלריותא דסיינו קול
 שפוקט ע"ג המהכח . רש"י :
 (ד' ל' ע"ג) גג נטל סלאוין אסור
 ומוכס ימין מים ארוכה
 ולמין ב' גגוס . רש"י :
 (ס) ויבן כף וימנו ימי
 המלך מהורגס וטפסי יד : (ו) כמו ספקי על יד .
 [ג] ע"ד יין . עם לנקוד . מפרנס לטפוס סלאו וטפוס
 ומכרז ומפרנס מרקד ומכרז : (ז) ולסך קמלי קמי שבות
 דאסור טפוס נגזר ים כסן לפי שחין כסן ד' לטלף נתיכות
 חכמים מטלין שדול כסן לטלויה מלוס . רש"י :

מכסין אותן מפני הדלף : תחת הדלף . לקבל את
 המים שלא יעשו הבית ולס נתמלך הכלי שופך ושונה
 ואינו נמטע : ב כל שחייבין עליו . שאסור חכמים
 לעשותו בשבת משום שבות או משום רשות שיש לו קולת
 מזה אכל לא מזה גדול וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים או משום מזה או שיש
 בו מזה ממט ואסור חכמים לעשותו בשבת : חייבים עליו . שלא לעשותו בשבת . ואלו הן משום שבות .
 שהעילו עליו חכמים לטבות מהן ולין כשחייבין סוס מזה : לא עולין באלין . גזירה שמה יתלוס (ג) : ולא רובכין
 ע"ג כהמה . גזירה שמה יתמוך ומוזה דסינה : ולא שמיין על פני המים . גזירה שמה יטסה חזית של
 שיטין (ד) : ולא מטפחין . כף על כף (ה) : ולא מספקין . כף על יד (ו) : ולא מרקרין . כגל וכלהו
 גזירה שמה יתקן כלי שיר : ואלו הן משום רשות . משום להקך דסיפא הוי מזה נמורה לגביהן קרי להני רשות
 (ז) : לא דנין . דין וזמין דהוי רשות כגון שיש כעיר גדול ממנו שחין מוטל עליו לזון : ולא מקרשין . קדושי רשות
 וזמין דלא הוי מזה נמורה אלא רשות כגון דלית לי' אשה וכניס : ולא חולצין ולא ביבכין . נמי בזמן שיש אחיו

מכסין אותן מפני הדלף : תחת הדלף . לקבל את
 המים שלא יעשו הבית ולס נתמלך הכלי שופך ושונה
 ואינו נמטע : ב כל שחייבין עליו . שאסור חכמים
 לעשותו בשבת משום שבות או משום רשות שיש לו קולת
 מזה אכל לא מזה גדול וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים או משום מזה או שיש
 בו מזה ממט ואסור חכמים לעשותו בשבת : חייבים עליו . שלא לעשותו בשבת . ואלו הן משום שבות .
 שהעילו עליו חכמים לטבות מהן ולין כשחייבין סוס מזה : לא עולין באלין . גזירה שמה יתלוס (ג) : ולא רובכין
 ע"ג כהמה . גזירה שמה יתמוך ומוזה דסינה : ולא שמיין על פני המים . גזירה שמה יטסה חזית של
 שיטין (ד) : ולא מטפחין . כף על כף (ה) : ולא מספקין . כף על יד (ו) : ולא מרקרין . כגל וכלהו
 גזירה שמה יתקן כלי שיר : ואלו הן משום רשות . משום להקך דסיפא הוי מזה נמורה לגביהן קרי להני רשות
 (ז) : לא דנין . דין וזמין דהוי רשות כגון שיש כעיר גדול ממנו שחין מוטל עליו לזון : ולא מקרשין . קדושי רשות
 וזמין דלא הוי מזה נמורה אלא רשות כגון דלית לי' אשה וכניס : ולא חולצין ולא ביבכין . נמי בזמן שיש אחיו

ואך קאהן , פון דעקסמוענין האבין דיא חקמים
 גיאקרת צו קאהן גשבת אום שקת תיבין עלי גי'ם
 טוב אום יום טוב קאר קען דאם אויך גי'ם קאהן
 ואלו הן משום שבת און דיא זאכין האבין די חקמים
 גיהייסין קען זאל רוקען פון זי'א , קען זאל גי'ם
 קאהן גי'ם שקת גי'ם טוב , און אי דעם קאהן
 איז קיין שום מצוה לא עילין גי'ם זאל קען זאל גי'ם
 ארויף גיין אויף אבוי'ם גי'ם שקת און גי'ם יום טוב
 קאקער נועם ער עפעס אפ רייסין ולא ריבין על
 גבי גי'ם קען זאל גי'ם רייסין אויף אבנהקה גי'ם
 שקת גי'ם יום טוב , קאקער נועם ער אפ רייסין
 אצווייג צוא קרייבין איהר ולא שפין על פני חסיס
 און קען זאל גי'ם שוויקען אויף דעם וואקער
 גי'ם שקת גי'ם יום טוב , קאקער נועם ער מאכין
 אבלי צום שוויקען ולא פספחים קען זאל גי'ם
 פאקשין מי'ם דיא העקם ולא פספחין קען זאל גי'ם
 קען זאל גי'ם שפרינגען , גי'ם טאנצן , גי'ם שקת
 גי'ם יום טוב ואלו הן משום רשות און אין דיא זאכין
 איז דיא אביסול אמצוה און פון דעקסמוענין האבין
 דיא חקמים גיאנגט קען זאל זי'א גי'ם קאהן גי'ם
 שקת און גי'ם יום טוב לא דנין קען זאל גי'ם
 משפסין ארין תורה ולא מקרשין קען זאל גי'ם מקרש
 זיין אאשה ולא חולצין קען זאל גי'ם געפין חליצה לא

פרק ה א משילין פירות דרך ארוכה ביום טוב או יום טוב
 ליום פירות או יום טוב דעם דאך צום
 קריקענין . און ער זעהט עם נועם אקוקען
 קענין , קענער אום יום טוב אראפ נוארפין דיא
 פירות פון דאך אין שטוב אריין הוך דעם
 פענקשער נואם אין דאך אגל לא בשבת אקער
 אום שקת קאר ער גי'ם אראפ נוארפין די פירות
 פון דאך ויבכסין פירות בכלים מפני דלף און קען קענ
 אום יום טוב צו דעקן פירחת מי'ם בלי'ם דער
 קענין זאל גי'ם גאם מאכין דיא פירות וכו' גי'ם
 ודי שפן און אזוי קען אום יום טוב צו דעקן
 קריג נויין און אייל דער קענין זאל זי'א גי'ם גאם
 מאכין ונותנין בלי פחת דלף בשבת אום קעניג
 אריין אין שטוב אום שקת קענ קען אונקער
 שפעלין אבלי עם זאל אין איהר אריין קענען
 און אז דיא בלי נועקט פול גי'ם ער אום דיא
 נואקער און שפעלין איר צוריק אויף דעם ארם
 ווא'עם רעניגן , און אזוי קענ ער קאהן דעם
 גאנצין שקת : ב כל שתיבין עלי משום שבת אלא
 זאכין נואם דיא חקמים האבין גיאקרת צו קאהן
 אום שקת , דער קענשט זאל רוקען פון די ארבעט
 משום רשות און אפילו עם איז דיא אביסול אמצוה
 אז קען נועם דיא זאך קאהן . פון דעקסמוענין
 קאהן דיא חקמים גיאקרת צו קאהן משום קצת
 און אפילו עם איז אגאנצע מצוה קען זאל דיא

(ח) ספק דין לדין וספק כבודין לקדושתן וספק תלמיס לחולסת וכחוכה לבעיה. כשי"ג. וכ"ג גיורוסין דלה סני עלא כתיביטו כ"ח וס"ג לא חס בעמיס, ס"ד: (ט) וחסיה ספירטו דלה כחכמיס דס"ל דמחמין לכהניס דכ"י ק"ל (במכריס פ"ח ע"ג) וס' דולא דכשמהיסי לכסן דכ"ו נמי נקמט ועמכר ולאסר דכ"ג סוא וכדכחס כ"ו לאשמיטן דלפי' נכדס סניס דלגנוס מפד' כמ"ו: (י) עמ"ס פ"ג פ"ו ו"כ"ח ס'א למגיני דמפלי עמיס מוצריני כ"ו. ד"ל דלה דמי כול' ס'א פ"ו ע"ג שלני יולא מנשוס לרשות לגמרי כמו סני דס'א. ועמ"ס: (י"ד) ק"ו כשנת. ס"ק כי חייטו כי מדלכס זמנין יו"ט חייטו וק"ו חייטו זמניס דקמטי כל שמיניס כשנת חייטו עלי כ"ג דל' חריסו שלל סוזכרס כשנתו זמ' וזמ' ס'א חסיפ' קאי כל אלו ביו"ט כ"ו: (י"ז) ס'א כ"ו. להיות מותר לכתלה ביו"ט שסבור כשנת חגל נמינו מוכינין י"ט סריכס עוס כמקסלס וכרס ז"ב בלא נידול. רש"י ותוס' ועמ"ס ניהא דלה חשיב מוקסל דכשנת מותר דלה כל עלא לעבר דלין מותר ביו"ט עס שלסוב כשנת: (י"א) ס"ג הכפרס: (י"ב) לכו. ועמ"ס דהוא יודע לא קנה למי שדרכ בני פרוס לאכור כלילס וחספסיס לכהניס ויודע עמשיניס אחס כולו הוי"אס ערשוס, ס"ג: (י"ב) והשואל דקמטי כדכ"ו סעמלס ולי משך מפני' וקמ"ל כיון דלסמכיס כרשמיס אוקמייה. רש"י:

הגדול ממנו הו' רשות דלמיה כגדול ליכס ועממ' דלכהו גזירה שמא יכתוב (ח): ולא מעריכין. ערך פלוגי עלי זנותו כפי השנים כמ"ס כפ' ערכין: ולא מחרימין. הרי כהמה זו חרס ומתס חרמיס לכדק הכית (ט) וכלהו אסריהו וזמן משוס דמיי למחק ומתק (י) שמוח' מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין הרובות ומעשרות. ואפילו כדי ליחסם לכהן זו ניזם דמחוי דמקוס שמח י"ס דכהן שהוא לריך להן הוא מפרישן אפ"ה אסור דהוא ליה מתקן וכו"מ פירות דטכילי מחמתול חבל פירות דטכילי החידול כגון עיסה לאפרושי מיניה חלה מפרש' לה כ"ט י"טניבין לכהן: אין בין יו"ט לישבת א"ר אובל נפש כ"ג דמחא ככ"ג דחמרי חין מוציחין לה את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות סריכס דלה הותרה הולאה חלה ללורך אובל נפש חבל חקן ק"ל ככ"ה דחמרי מתוך שהותרה הולאה ללורך אובל נפש הותרה נמי שלא ללורך (י"א) וחיצה נמי משילין פירות דרך חרובה דריס פרקין דכשנת חסור וכי"ט מותר: ג' כרגלי הבעלים. חין חדס יכול להולוכה כ"ט חלה כמקוס שבעליס יכוליס לייך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתני' כשי' בעיר שני רוסיס דלה ידעין להי מניה הויא לה דעת בעליס לכך הרי הן כרגלי הבעלים חס אינה חלה הרעוה מבעוד יום חבל כשאין בעיר חלה רעוה ח' כל בני העיר מעמידין בהמנין כרשותו ובקניית שבתו והויא לה כרגלי הרעוה: ושאינן מיוחדין. לאחד מהן חלה לכהן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקוס סכולי יכולין לייך מותר להוליד את הכלים חלה את עירב אחד מהן לסוף חלופיס לכסון והסאר לה ערבו הוא מעבד יום ידס מלהולוכה לדרוס אפ"ה סריכס אחת מפני חלקו וכן מעבדיס על ידו מלהולוכה לכסון חלה אפיס חמה שהן מותרין בהן: ד' כרגלי השואל. שהרי קנה שכיחתו חללו בין השמשות דכה"ט שהוא כניסת היום קונים שבתה ז' ח' לא בל יד השואל חלה כ"ט (י"ב) דלאו כרשומיה קיימי בין השמשות הרי הוא כרגליו של שואל. ואם חללו ביום טוב.

מ"ו. להיות מותר לכתלה ביו"ט שסבור כשנת חגל נמינו מוכינין י"ט סריכס עוס כמקסלס וכרס ז"ב בלא נידול. רש"י ותוס' ועמ"ס ניהא דלה חשיב מוקסל דכשנת מותר דלה כל עלא לעבר דלין מותר ביו"ט עס שלסוב כשנת: (י"א) ס"ג הכפרס: (י"ב) לכו. ועמ"ס דהוא יודע לא קנה למי שדרכ בני פרוס לאכור כלילס וחספסיס לכהניס ויודע עמשיניס אחס כולו הוי"אס ערשוס, ס"ג: (י"ב) והשואל דקמטי כדכ"ו סעמלס ולי משך מפני' וקמ"ל כיון דלסמכיס כרשמיס אוקמייה. רש"י:

הגדול ממנו הו' רשות דלמיה כגדול ליכס ועממ' דלכהו גזירה שמא יכתוב (ח): ולא מעריכין. ערך פלוגי עלי זנותו כפי השנים כמ"ס כפ' ערכין: ולא מחרימין. הרי כהמה זו חרס ומתס חרמיס לכדק הכית (ט) וכלהו אסריהו וזמן משוס דמיי למחק ומתק (י) שמוח' מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין הרובות ומעשרות. ואפילו כדי ליחסם לכהן זו ניזם דמחוי דמקוס שמח י"ס דכהן שהוא לריך להן הוא מפרישן אפ"ה אסור דהוא ליה מתקן וכו"מ פירות דטכילי מחמתול חבל פירות דטכילי החידול כגון עיסה לאפרושי מיניה חלה מפרש' לה כ"ט י"טניבין לכהן: אין בין יו"ט לישבת א"ר אובל נפש כ"ג דמחא ככ"ג דחמרי חין מוציחין לה את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות סריכס דלה הותרה הולאה חלה ללורך אובל נפש חבל חקן ק"ל ככ"ה דחמרי מתוך שהותרה הולאה ללורך אובל נפש הותרה נמי שלא ללורך (י"א) וחיצה נמי משילין פירות דרך חרובה דריס פרקין דכשנת חסור וכי"ט מותר: ג' כרגלי הבעלים. חין חדס יכול להולוכה כ"ט חלה כמקוס שבעליס יכוליס לייך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתני' כשי' בעיר שני רוסיס דלה ידעין להי מניה הויא לה דעת בעליס לכך הרי הן כרגלי הבעלים חס אינה חלה הרעוה מבעוד יום חבל כשאין בעיר חלה רעוה ח' כל בני העיר מעמידין בהמנין כרשותו ובקניית שבתו והויא לה כרגלי הרעוה: ושאינן מיוחדין. לאחד מהן חלה לכהן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקוס סכולי יכולין לייך מותר להוליד את הכלים חלה את עירב אחד מהן לסוף חלופיס לכסון והסאר לה ערבו הוא מעבד יום ידס מלהולוכה לדרוס אפ"ה סריכס אחת מפני חלקו וכן מעבדיס על ידו מלהולוכה לכסון חלה אפיס חמה שהן מותרין בהן: ד' כרגלי השואל. שהרי קנה שכיחתו חללו בין השמשות דכה"ט שהוא כניסת היום קונים שבתה ז' ח' לא בל יד השואל חלה כ"ט (י"ב) דלאו כרשומיה קיימי בין השמשות הרי הוא כרגליו של שואל. ואם חללו ביום טוב.

מ"ו. להיות מותר לכתלה ביו"ט שסבור כשנת חגל נמינו מוכינין י"ט סריכס עוס כמקסלס וכרס ז"ב בלא נידול. רש"י ותוס' ועמ"ס ניהא דלה חשיב מוקסל דכשנת מותר דלה כל עלא לעבר דלין מותר ביו"ט עס שלסוב כשנת: (י"א) ס"ג הכפרס: (י"ב) לכו. ועמ"ס דהוא יודע לא קנה למי שדרכ בני פרוס לאכור כלילס וחספסיס לכהניס ויודע עמשיניס אחס כולו הוי"אס ערשוס, ס"ג: (י"ב) והשואל דקמטי כדכ"ו סעמלס ולי משך מפני' וקמ"ל כיון דלסמכיס כרשמיס אוקמייה. רש"י:

הגדול ממנו הו' רשות דלמיה כגדול ליכס ועממ' דלכהו גזירה שמא יכתוב (ח): ולא מעריכין. ערך פלוגי עלי זנותו כפי השנים כמ"ס כפ' ערכין: ולא מחרימין. הרי כהמה זו חרס ומתס חרמיס לכדק הכית (ט) וכלהו אסריהו וזמן משוס דמיי למחק ומתק (י) שמוח' מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין הרובות ומעשרות. ואפילו כדי ליחסם לכהן זו ניזם דמחוי דמקוס שמח י"ס דכהן שהוא לריך להן הוא מפרישן אפ"ה אסור דהוא ליה מתקן וכו"מ פירות דטכילי מחמתול חבל פירות דטכילי החידול כגון עיסה לאפרושי מיניה חלה מפרש' לה כ"ט י"טניבין לכהן: אין בין יו"ט לישבת א"ר אובל נפש כ"ג דמחא ככ"ג דחמרי חין מוציחין לה את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות סריכס דלה הותרה הולאה חלה ללורך אובל נפש חבל חקן ק"ל ככ"ה דחמרי מתוך שהותרה הולאה ללורך אובל נפש הותרה נמי שלא ללורך (י"א) וחיצה נמי משילין פירות דרך חרובה דריס פרקין דכשנת חסור וכי"ט מותר: ג' כרגלי הבעלים. חין חדס יכול להולוכה כ"ט חלה כמקוס שבעליס יכוליס לייך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתני' כשי' בעיר שני רוסיס דלה ידעין להי מניה הויא לה דעת בעליס לכך הרי הן כרגלי הבעלים חס אינה חלה הרעוה מבעוד יום חבל כשאין בעיר חלה רעוה ח' כל בני העיר מעמידין בהמנין כרשותו ובקניית שבתו והויא לה כרגלי הרעוה: ושאינן מיוחדין. לאחד מהן חלה לכהן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקוס סכולי יכולין לייך מותר להוליד את הכלים חלה את עירב אחד מהן לסוף חלופיס לכסון והסאר לה ערבו הוא מעבד יום ידס מלהולוכה לדרוס אפ"ה סריכס אחת מפני חלקו וכן מעבדיס על ידו מלהולוכה לכסון חלה אפיס חמה שהן מותרין בהן: ד' כרגלי השואל. שהרי קנה שכיחתו חללו בין השמשות דכה"ט שהוא כניסת היום קונים שבתה ז' ח' לא בל יד השואל חלה כ"ט (י"ב) דלאו כרשומיה קיימי בין השמשות הרי הוא כרגליו של שואל. ואם חללו ביום טוב.

מ"ו. להיות מותר לכתלה ביו"ט שסבור כשנת חגל נמינו מוכינין י"ט סריכס עוס כמקסלס וכרס ז"ב בלא נידול. רש"י ותוס' ועמ"ס ניהא דלה חשיב מוקסל דכשנת מותר דלה כל עלא לעבר דלין מותר ביו"ט עס שלסוב כשנת: (י"א) ס"ג הכפרס: (י"ב) לכו. ועמ"ס דהוא יודע לא קנה למי שדרכ בני פרוס לאכור כלילס וחספסיס לכהניס ויודע עמשיניס אחס כולו הוי"אס ערשוס, ס"ג: (י"ב) והשואל דקמטי כדכ"ו סעמלס ולי משך מפני' וקמ"ל כיון דלסמכיס כרשמיס אוקמייה. רש"י:

(יג) פי' להשליט כלי' זו להשאל סוס וכיון דבערב י"ט ז' לא
 אבר ליה לא חוקמים ברכותיהם בטוס דמער' אפר דנשא עשבה
 אריש אפריה וזיל וסל' מייס' גמ' ועמיהו"ס [ז] עמיהו.
 לא כעני מיה' ומלא אגב סעיפ' גמ' דסוי דשיל"ט גמ' ומיהו
 חו"מ: [ת] צור כו'. ג'ט שגונס צור סוס מיה' מנאגוס וסכי
 סיח' כנמל' דללו סוכובים

משחקה הרי הן . ברנלי המשאיל . לסי שקנה שניהם
 אלל בעליו יאקוי היה רגיל להשאל כלל י"ט (יג) :
 האשה ששאלה מותרתה חבלין . לקדמה : ומיהו
 ומלח . לפימה : דרי אלו . הקדרה והסיפה : ברנלי

ברנלי המשאיל . האשה ששאלה מחברתה
 תכלין ומיהו ומלח לעיסתה . הרי אלו ברנלי
 [ז] שתיהן . רבי יהודה פומר' במים מפני שאין בהם
 ממש : ה' הנחלה ברנלי הבעלים . ושלחבת בכל
 מקום . גחלת של הקדש מועליו כה' . ושלחבת לא
 נהנין ולא מועלין . (המוציא נחלת לרה"ר חיוב ,
 ושלחבת פסור) . [ח] כור של יחיד ברנלי החריד .
 ושל אנושי אותה העיר ברנלי אנושי אותה העיר .
 ושל עולי ככל ברנלי הממלא : ו מי שהיו פירוהו בעיר אחרת וערבו בני
 אותה העיר להביא אצלו מפירותיו . לא יביאו לו . ואם עירב הוא פירותיו

שחתה . אין מוליכין אותן
 אלל כמקום ששתיהן יכולות
 לייך דכיון דכרי"ט שאלו קנו
 התכלין והמוסיחם שניהם
 אלל בעליהן : שאין בהם
 כמשה . אין נכרו' לא נקדרה
 ולא בעיפה מיהו המשאיל
 עכה ואין בעינים נכרים טה
 הלכן אין ממכטות הולכתן
 ונמלה לא פליג ר"ד דמיידי
 כעסה שגלוסה נמלה שהיא

גסה וענה שהיה נכרת ויש בה ממש . ואין הלכה כר"י : ה' ושלחבת . כגון הדליק גרות נשכחת חנירו אלו מפני
 כליוסין החומין : מועלין בה' . הנהינה ממנה מביא אשם מעילות : ושלחב' לא נהנין . לכתחלה מדרבנן . ואם נהנה לא
 מועלין . אלו חייבין קרבן מעילה דלית ליה ממלא : וכן המוציא נחלת . נשנה לרשות הרבים מיני : ושלחבת . שדחפה
 כדו מרשות היחיד לרשות הרבים פסור : ברנלי החריד . אין מוליכין המים אלל כרנלי כפל הסור : ברנלי אנושי
 אותה העיר . חלטיס אמה לכל רוח מוז' לנטורה (יד) : ושל עולי בכל . העשו למוכרי דרכים כחלמס דרך
 ותשלוס מיהו גבולה לשחתם בעלותם לירושלים : ברנלי הממלא . מטי' שהוה הפקדו נקנה כהנהגה ואם כה' אחר
 ושלל כו' מייח חינו מוליכין אלל כרנלי דקסבר דהי' מלא י"ט כרירה להחמיר (טו) ומחמתול הוכרר הדבר להלוי נכרה
 חיו וכרשותיה קיימי ודלא כר"י כן טרי דלמר חסדי הפקר קונין שניהם לשלמן כמקומן : ו לא יביאו לו מפירותיו .

אויב ער האם דאם גימאן פשוטן ושלחבת פטר אויב
 ער האם כיס דיא האגם אשמיים גימאן אפלאם
 פון שטוב אין נאם . איז קען פסור בוי של יחיד
 אקרויען וואס גיהער צו איין בעל הבית . דיא
 וואקער וואס קען שעפט פון איהם אום יום טוב .
 זענען גיגלי תמיד וויא די פיס פון דעם איין בעל
 הבית . קען פאר זיין גים קראנין ווייאער וויא
 איהר הייז אונ דער גרויען וואס גיהער צווא דיא
 קענקלשין פון שקאם . די וואקער וואס קען שעפט
 פון איהם אום יום טוב גיגלי אגשי איהר הייז זענען
 וויא די פיס פון די שקאם קענקלשין . קען פאר
 וויא גים קראנין ווייאער ווי די שקאם קענקלשין
 גייען . דאם איז צווייא מויעקד איילין אין זעכער
 וויים פון שקאם רש' זלי גלי אונ די וואקער וואס
 קען שעפט אויף יום טוב פון דעם גרויען וואס
 דיא קענקלשין פון דבל האבין גיגראפין אין וועג
 זענען גיגראפן איהר יום טוב אין ירושלים
 גיגלי תפסלא רע וואקער קעג גיין . ווייז זיי זענען
 וואס האם אן גישעפט קעג גיין . ווייז זיי זענען
 הקפר : ו מי שהי פירותיו נזיר אחרת זען איינער
 האם גיהאם פירות אין איין אנדער שקאם . וואס
 זיא איז טיים פון דער שקאם פיר מויעקד איילין
 זעכד בני איהר הייז אונ די קענקלשין פון די שקאם
 האבין גיליגים אצויב זייא זאלין קענין גיין יום
 טוב צו די אנדערע שקאם . אונ זייא ווילן קנדי
 אצול מפרותיה איהם גריינגען פון זיינע פירות לא
 גיאו לו סארין זייא גים גריינגען ואם עירב הוא אונ

גימאן אום יום טוב גיגלי המשאיל קעג קען דיא
 פלי קראנין ווי ווייט דער וואס האם פאר גארקנס
 קעג גיין האשה ששאלה מחברתה אויב אאשה דאם
 גימאן פון איהר חקרהה תכלין בקשמים צום
 סאם גיקעקץ ומיה וקלה לעיסתה אונ וואקער אונ
 זאלץ צו איהר טייג ווי אלו גיגלי שתייה קעג קען
 קראנין דעם סאם . עסין אונ דיא טייג וויא טיים
 דיא פיינע ווייאער קענין גיין אויסקער די שקאם
 בני יודיה פטר גפס רבי יהודה אין נאמס דיא וואקער
 דעכוינס קען גים ספני שאין ביה טיים ווייל עם איז
 גים צו דער קענען די וואקער אין די טייג . אונ
 זאלץ שמעקעס די שקנה פון גראבע זאלץ וואס
 קען דער געקנס זייא אין די טייג : ה' תמלה גיגלי
 תפלים אז איינער געקס ביי דעם אנדערין אקויל
 אום יום טוב . פאר קען איהם גים קראנין ווייאער
 וויא דער בעל הבית קעג גיין ושלחבת אונ אז
 איינער געקס ביי דעם אנדערין אפלאם . דהיינו
 ער האם אגניצונדען אליכס בייא ויין סכר גלי
 קסוס קעג ער גיין סיס די ליכס אויף זעכער ארם
 וואו ער קעג גיין וזלה של תבשיל און קען געקס
 אקויל פון הקבש זעלן די דאך קען גריינגען
 אקרבן אשם קעילות ושלחבת אונ אז ער געקס
 אפלאם אשם הקבש ער האם אגניצונדען אליכס
 פון דעם פיינער וואס אויף דעם סוכב לא נהנין פאר
 ער גים הקנה האבין פון דעם פלאם . אונ אויב
 ער האם הקנה גיהאם זל מועלין דאך קען גים
 גריינגען אקרבן אשם מעילות המוציא נחלת לרשות
 הרבים אז ער קראנט ארויס אקויל אום שקבת פון
 שטוב אין נאם מייב דארף ער גריינגען אקרבן

[ט] אה"כ. ובע"ז דנמ"ד בדכולא קני ליה סהולא סלמי
 סהס דל"ל סהולא למשחיל גוסיס סלכך סעכס דעסיס אכל סכס
 דלס אכר ליה בעינן זיכוי. סכ"ן: [י] אין מסקין. לענין
 סקססס סעלמס ורלי אלו ואלו סונוסיס סליך וסוסר
 לססקיסיס עסי"ס מפסס סעלמס דעסיס עסיסיס קנסי וסגס
 אורסיסי קמ"ל דלסקי' וסדק
 לססוס ססוס סכסס דעסכס
 ס"י. סכ"י וססוי"ס: [כ] בע"י.
 כס"ק דכרייסס ספי' סיוולוס
 ורעוסי סין לחסוס וכלוסי ולסיס
 כסוך סססיס וסמל' ססן
 עוביטס: [ג] כלפס. ס"י סד"מ
 סס סכססיס. וסכסיך ס"י כסו

הואיל והוא לא ערב לשם פירותיו כמותו: ז מי
 שזימן אצלו אורחים. מעיר אחרת ויבואו אליו
 ע"י עירוב: לא יורילו. לאחר סעודה: מנות. ביום
 לביתם: אא"ב זכה להם. ע"י אחר: מנותיהם מערב
 וי"ט. עמסרס בע"כ זה
 ללמס אחר כמסיכס מערב
 וי"ט וסמר לו זכס כמנות
 הללו לפלוני וסלוני דזכוי
 ללמס סלס כספיו:

והתנסה בלחם וכו' טעם מן לחמוס וסס מוקי"ס דלין דפס אכסי סעיר סליסס ובע"ז ס"ד מ"ג וסיוס סלס סיוס מ"ד כעלמס
 דל"כ כ"ס מיוס דסוי כנ"ג וסוסיס וסלמיסיס:

את המדבריות מען קאר גיט אום יום טוב געבין
 מרינגען אונ שעכטין אפהקה ארער אהיה ארער
 אעוף ונאם הארענוען זיך אין פעלד פארקען
 ושחטין את הביתות אבער קען מען געבין מרינגען
 אונ שעכטין די בהמה תיה ועוף ונאם הארענוען
 זיך אין שטוב אליהו ביתיה דאם הייטס גיהאדענועט
 אין שטוב הלכות בעיר אז ויאי געקטיגין אין שטאט,
 אפילו זיי זענען אנאנצע טאג אין פעלד מדבריות
 ונאם הייטס פעלד בהמות הלכות באשר אז ויאי
 געקטיגין אין פעלד אויף דעם גראו:

אויב ער נרעד בעל הבית פון דיא פירות האמ
 גיליינט אעירוב פירתיי פטוה זענען זיינע פירות
 ווי ער, ז מען קען מראגין די פירות וואו ער קען
 גיין: ז מי שזימן אצלו אורחים זען איינער האט פאר
 קעמין צוא זיך נעקט פון איין אנדער שטאט אונ
 זיאי קוקען צוא איהם יום טוב דורך אעירוב לא
 יוליט בודס פנות זאלין זיאי גיט מיט געמען מיט זיך
 חלקים צוא זיך אהיים אלא אם פן זיך ליהם פנותיהם
 מערב יום טוב קאר סיריין דער בעל הבית האמ
 גינעבין ערב יום טוב דיא חלקים צו איינעם ער
 זאל זיך גיין פון זיינערשטענין אין פאשין ושחטין

רש"י

גמרא ביצה דף לב ע"א

שמה יעלה ויתלוש. דהוי איסורא מלאורייתא דהיינו
 קולר סחולסמן המחומר: שמה יצא חוץ לתחום.
 מתוך שאינו מהלך כרגליו אינו רואה סימני המחומר:
 ש"מ החומין ראורייתא. מדגור רכיבה אמו תחומין
 דלי מרצבן לא הוו איסור מלחא אחריתי מטוס דירידי:
 שמה יתהדך וטורה. לגמורה והוי קולר מן המחומר:
 חבית שזימין. כלי שמלמדין בו לשום: הא מצוה

סלכס ס' כלס כלי ססיוין דגבורה דעלכות דכילסס אכרסס
 לא עולין באילן גורה שמה יהלוש. ולא רוכבין
 ע"ג בהמה גורה שמה יצא חוץ לתחום. ש"מ
 תחומין ראורייתא אלא גורה שמה יתהדך וטורה.
 ולא שטמין על פני המים גורה שמה יעשה חבית
 של שייטין. ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין

ווייטער ויאי צווייא טוינענד איילין נואלסין קאר
 די רבנן גוזר גינען, נואקטין ויאי גיט גוזר גינען
 קען זאל גיט רייטין שבת. נוארום צווייא גוזרה
 אגורה צו אגורה זענען דיא רבנן גיט גוזר, זאנט
 דיא נקרא, עס קען טאקי גיין דער איסור צו גיין
 קעהר ויאי צוויי טוינענד איילין שבת איז אגורה
 פון דיא רבנן, אונ נאם קען קאר גיט רייטין
 שבת, איז איין אנדער טעם אלא גורה שטא וסחוק
 וסורה קען האט קאר מנרא טאקער וועט ער אפ
 שניידן א צווייג אום שבת אשמיין צו געבין דיא
 בהמה זיא זאל פאקער גיין ולא שפיז על פני הפים
 קען קאר גיט שווימען אויף דעם וואקער שבת
 גורה שטא יעשה חבית של שפיז נוארום אז ער וועט
 קענין שווימען האבין מיר מנרא טאקער וועט ער
 מאבין אום שבת אנועלעק פאקלעך וכלים צום
 שווימען זיא כפפיו קאר גיט פאשין מיט די
 קענט אהאנט אויף אהאנט ולא מספקין אונ קען
 קאר גיט פאשין מיט די קענט אויף די זייט ולא

לא עולין באילן גורה שמה יתלוש שבת אונ יום טוב
 קאר קען גיט ארויף גיין אויף אבנים טאקער
 וועט ער עפעס אפרייסין פון בוים לא רוכבין על
 גבי בהמה אונ קען קאר גיט רייטין אויף אבהקה
 גיט יום טוב אונ גיט שבת גורה שמה יצא חוץ לתחום
 ווייל מיר האבין מנרא טאקער וועט דיא בהמה
 גיין ווייטער ווי אהחוס שבת. נוארום אז אקענטש
 גיט אז ער קוקט צום תחום שבת זעהט ער דעם
 צייכין אז דא איז אהחוס שבת וועט ער גיט גיין
 ווייטער, אבער אז ער רייט קען זיין ער זאל גיט
 זעהן דעם צייכין וועט ער רייטין ווייטער ויאי
 דער תחום שבת, פרענט דיא נקרא שפע מינח
 פתיסין דאוויקא קענען מיר דאך פון ראגען וויסען
 אז די תורה האט גיבאטן קען זאל גיט גיין שבת
 ווייטער ויאי צוויי טוינענד איילין, דריבער קאר
 קען גיט רייטין שבת טאקער וועט ער רייטין
 ווייטער ויאי צווייא טוינענד איילין וועט ער מאן
 אעבירה פון די תורה, נוארום אז דעם איסור פון

גורה שמה יתקן כלי שיר, ואלו הן משום רשות לא דנין והא מצוה קעביר לא צריכא דאיכא דעריף מניה. ולא מקדשין והא מצוה קא עביר לא צריכא דאית ליה אשה ובנים. לא חולצין ולא מיבבין והא מצוה קא עביר לא צריכא דאיכא גדול מצוה בגדול לויב. כלהו מעמא מאי גורה שמה וכתוב. ואלו הן משום מצוה לא מקדשין ולא מעריבין ולא מחרמין גורה משום מקח ובמכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות פשימא הני רב יוסף לא נצרכה אלא ליתנה לכתן בו ביום וה"מ פירי עיפה לאפרושי מניה חלה מפרשין ויהבינן לכתן. והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא.

קעביר. והמלי קרי ליה רשות: אשה ובנים. שני זכרים לז"ס או זכר ונקבה לז"ה: שמה יכתוב. פסק דין לדינין ושטר לחרוץין וקדושין וסטר חליצה לוללת וכחוכה ליכמה: הני משום רשות איכא משום שבות ליכא. אלא מעשה קמי דקאמר אלו הן משום רשות וכי חין כהם משום שבות והלא אסרוס כדאמר' כל שחייבין עליו אלא מעשה כלהו לחרוץין והני בתרמי ממשו מלה איכא כשעתיין ומשום שבות ליכא לאסרן כשבת בתמיה והלא אסרוס ויהי פלגינכו תנא דמתני' דבמלאי אדכר שבות ובאלמעלי דמבילי מאתמול אבל פירי דמבילי האירנא כגון והני משום רשות איכא משום שבות ליכא.

והניא עס שפייט אין די קררה בקחתי וליא פתריין אינ מען קאר ניט זאגן אויף זאך דאס זאל זיין חרם גורה משום מקח ומכר. ווארום אז מען נועט איהם זאגן ער מען מקדש זיין און מעריף זיין און מקדש זיין און שבת ארער אום יום טוב. נועט ער קויפן און פאקויפן אויף אום שבת ארער אום יום טוב ולא מגביהין תרומות ומעשרות שבת און יום טוב קאר מען גיט אפשיידן גיט תרוקה און גיט מעשר. פאקענט דיא נקרא פשיטא געוויס קאר מען גיט. ענטפערט די נקרא קני רב יוסף רב יוסף האט גילערניט לא נצרכה אלא ליתנה לכתן בו ביום אפילו ער וועל אפשיידן דיא תרומה און מעשרות שבת ארער יום טוב און ער וועל פאלד געבין דעם כהן דיא תרוקה און דיא מעשר צום לוי זיין זאלין האבין וואס צוא עסין שבת ארער יום טוב פון דעקסטוועגן קאר מען גיט אום שבת און ניט אום יום טוב והני מלי פרי דפבילי פאטמול דאס איז נאר בייא אזעלכע פירות וואס מען האט פון זייא געבארקט געבין תרוקה און מעשר פאר שבת ארער פאר יום טוב און פרי דפבילי האדנא אקער אזעלכע פירות וואס זענען שיינט אום שבת ארער אום יום טוב גינארין מקל צו געבין פון זיי תרוקה און מעשר גען עסיה לאפרושי מניה חלה דהיינו ער האט גיקנעטין אפויב אום יום טוב און מען ארף געבין פון איהר חלה פארשין וכתבן לכתן געבט מען פון דיא מייג חלה און מען גיט די חלה צום כהן. פאקענט די נקרא והני משום רשות איכא משום שבות ליכא דוא זאגסט די זאכין זענען ארשות אויב מען וועל מעג מען זיי קאהן. עס איז דאך דא אויף זייא אשבות. דיא רבנן האבין גיזאנט מען זאל דוהען פון זייא. און מען קאר זייא גיט קאהן והני משום מצוה איכא משום שבות ליכא דוא זאגסט די זאכין זענען אשבות. דיא רבנן האבין דאך גיזאנט מען זאל דוהען פון זייא און מען קאר זייא גיט קאהן. פאר וואס צוא טיילט דאס דיא משנה אין דרייא זענען. דיא

פאקענט און מען קאר גיט שפרינגען וואס זאגן אום שבת גורה שמה יתקן כלי שיר ווייל מיר האבין מירא קאמער נועט ער מאבין אום שבת אפלי צום שפילען נאי הן משום רשות די זאכין זענען אפאנצע נואך קיין מצוה צו קאן. נאר וויא מען וועל. און שבת קאר מען דאס גיט קאן לא דנין מען קאר גיט משפטין ארין תורה. פאקענט דיא נקרא והני מצוה קעביר ארין תורה צו פסקנן אוי דאך אמצוה ענטפערט די נקרא לא צריכא דאיכא דעריף מניה מען מיינט וואו עס איז דא אפאקענער דיין פון איהם איז גיט אויף איהם דיא מצוה צו פסקנן דיא דין תורה ולא מקדשין און מען קאר גיט מקדש זיין אאשה אום שבת. פאקענט די נקרא והני מענה קעביר ער מוהט דאך אמצוה. ענטפערט דיא נקרא לא צריכא דאיכא ליה אשה ובנים מען האט גען ארער לא חולצין ולא מיבבין מען קאר גיט געבין חליצה און מען קאר גיט מיגס זיין אום שבת און גיט יום טוב ומיגס זיין הייסט ווען עס זענען געווען צוויי ברודער ארער מעהר וויא צווייא און אין ברודער איז גישטאקבין אן קינדער. דאך איינער פון דיא ברודער געמען דאס ווייב פון דעם גישטאקענעם ברודער צו זיך פאר אנווייב. פאקענט דיא נקרא והני מצוה קעביר ער מוהט דאך אמצוה. ענטפערט דיא נקרא לא עס איז דא עלקענער ברודער. און דיא מצוה איז דער עלקענער ברודער זאל מיגס זיין. זאגט די נקרא בליה פקמא פאי פאר וואס זאל מען די אלע זאכין גיט קאהן גיט שבת און גיט יום טוב. ענטפערט דיא נקרא גורה שמה יתקן כלי שיר וכתוב מיר האבין מירא קאמער נועט ער דס שפרינגען אום שבת ארער אום יום טוב נאי הן משום מצוה דיא זאכין זענען אמצוה פון דעקסטוועגן קאר מען זייא גיט קאהן גיט שבת און גיט יום טוב לא מקדשין מען קאר גיט הייליגען זאך צום בית המקדש ולא מעריבין און מען קאר גיט זאגן אויך וועל געבין מיין שאצונג. וויפיל דיא תורה האט מיר געשאצט

וכתרי לא חלכר שבות: ה"ק לא מיבעיא וכו'. כלומר כולן משום שבות יש כהן והראשונים איסור יש כהן ואין בהם להלוה מלוה והאלמנים יש כהן משום שבות ולע"פ שיש כהן קצת מלוה והאחרונים מלוה גמורה כן ולע"פ כן גזרו עליהן שבות ולא זו אף זו קמתי לא תימה קמתי הוא דלכארי דה"ל שבות גרידהא אלא אפי' אמנעי וכו'.

א"ר יצחק לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שבות גרידהא דאסור אלא אפילו שבות דרשות נמי אסור ולא מיבעיא שבות דרשות דאסור אלא אפילו שבות דמצוה נמי אסור :

ע"רששע ועקם ואכין רופט דא משנה שבות. דא אכ"רשע פיר ואכין רופט דא משנה רשות. דא דרשע פיר ואכין רופט דא משנה מצוה. דא אלע ואכין וענען דאך אשבות. די אלע פערצעהן ואכין טאר מען גיט טאהן אום שבת אפי' רבי יצחק לא סגיטא קאמר האט רבי יצחק ג'אנאט דא משנה שמועקט לא סגיטא. מען דארף גיט זאנדין דאם טאר מען גיט. נאר אפילו דאם טאר מען אויך גיט. אונ מען דארף גיט זאנדין דאם טאר מען גיט נאר אפילו דאם טאר ר' יצחק פגורש ווי'עם שמיט ווייטער. די פערצעהן זאכין וענען אשבות אונ מען טאר זיין גיט טאהן. נאר די ערששע ועקם זאכין ווייל אין זיין נאר גיין מצוה דא. רופט מען זיין שבות. אין דא אכ"רשע פיר דא. ווייט אין זיין אפי' דא עפעס אמצוה רופט ער זיין רשות. דאם מיינט מען עס נואל'ט געבארפט מוקר זיין ווייל אין זיין דא עפעס אמצוה פון דעקסנוענין טאר מען גיט. די

וזהר ויקרא דף טו ע"ב ת"ת דליליות יוד הא ואו הא

פתח ואמר (משלי טו) איש תפסות ישלח מדון ורגנו מפריד אלוף. איש תפסות ישלח מדון כמה דלמרן חייביא עבדי פגימו לגייל. ורגנו מפריד אלוף. מפריד אלופו של עולם. ודא קב"ה. ד"ל איש תפסות ישלח מדון. מהו ישלח. ישלח לחינוך נטיען מדון דינקו; מסטרא דניא. ורגנו מפריד אלוף כמה דלמרן חייביא עבדי פגימו לגייל. מפריד דיוחול לא אשתכח מפריד למטרויטא ממלכא ולמלכא ממטרויטא וכנ"ל לא חקרי אחד דלחד לא חקרי אלא כד אינון כזונגא חרא. ווי לחינוך חייביא דעבדין פירודא לגייל. וזכאין אינון דקייא לחינוך מיימינ קיומא דלעילא וזכאין אינון חטריכו דמשובה דרתיבן כלא לחטריכו. וע"ד חתינ אתר דכעלי תשובה יתבי דקייא גמורים לא יתבי ביה. מ"ט אלא אינון אחתקנו באתר עלאה באתר דסקין דגנחא משתכח מתמן ודא הוא תשובה. וע"ד חקרון בעלי תשובה ואלין אחתקנו באתר חקרי דקין. וע"ד חקין יתבין באתר עלאה ואלין יתבין באתר זוטרא. מ"ט חקרי תיבין מירא לחטריכו מתאר עלאה דנהרא עמיקא עד ההוא אתר דחקרי דקין. ודקייא גמורים נגדין לון מההוא אתר דאינון יתבי להאי עלמא. וע"ד חקין עלאין ואלין תתאין. זכאה חולקהו דמאר תשובה וזכאה חולקהו דלדקייא דכניניהו עלמא מתקיימא ה"ה" (ויקרא ה) והיה כי יחטא וחסא וגו' מה כתיב לעילא או מאל אכדה וכחש כה וגו' דהא בנין דא אשתקב קב"ה מכלא כביכול קב"ה לא אשתכח כקיימיה דהא כנסת ישראל אסתפשח מאתרה ה"ה" (ירמיה ז) אכדה האמונה (ל"ה קל"א) מאי האמונה דא כנסת ישראל כד"ל (תהלים לב) ואמונתך כלימות. אכדה האמונה כד"ל (ירמיה ט) על מה אכדה הרצן וכלל דהו וזא אוקיימאל אכדה ולא נאכדת וכל אכודה. כגונא דא (ישעיה נו) הדיק אכד חטור או נאכד לא כתיב אלא אכד. ה"ה" אכדה האמונה כנ"כ והסיב את הגולה או את האכדה וגו' :

ע"רששע ועקם ואכין רופט דא משנה שבות. דא אכ"רשע פיר ואכין רופט דא משנה רשות. דא דרשע פיר ואכין רופט דא משנה מצוה. דא אלע ואכין וענען דאך אשבות. די אלע פערצעהן ואכין טאר מען גיט טאהן אום שבת אפי' רבי יצחק לא סגיטא קאמר האט רבי יצחק ג'אנאט דא משנה שמועקט לא סגיטא. מען דארף גיט זאנדין דאם טאר מען גיט. נאר אפילו דאם טאר מען אויך גיט. אונ מען דארף גיט זאנדין דאם טאר מען גיט נאר אפילו דאם טאר ר' יצחק פגורש ווי'עם שמיט ווייטער. די פערצעהן זאכין וענען אשבות אונ מען טאר זיין גיט טאהן. נאר די ערששע ועקם זאכין ווייל אין זיין נאר גיין מצוה דא. רופט מען זיין שבות. אין דא אכ"רשע פיר דא. ווייט אין זיין אפי' דא עפעס אמצוה רופט ער זיין רשות. דאם מיינט מען עס נואל'ט געבארפט מוקר זיין ווייל אין זיין דא עפעס אמצוה פון דעקסנוענין טאר מען גיט. די

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן רמז ריו ריח. אב ראות רשע עטור במסתנים בו גדולים דע לך כי סופוץ לא כל ילדו סלה שידע הקב"ה אם לא יריס לו טופס כל

הר"מ הלכות ברכות פרק ג. אורו שבשלו או שעשה מבנו פת בתהלה מברך עליה בורא מיני מונות, ולבסוף בורא נשמות.

אם ראית רשע עשיר שמתקנים בו גדולים אויב דוא האקט גיניעהן אריבין רשע אונ גרויסקע לייט וענען זיך סתחטמן מיט איהם. זיין טוהקען מיט איהם שרודבים (מיט זיינע קינדער) דע לך פי העושר לא בא לירו אלא שיעב הקב"ה אם לא יתיה לו עושר לא

א) אורו שבשלו או שעשה מבנו פת בתהלה האט גיקאכט רייו. אכ"רשע מען האט דא רייו געקאלין אויף מעהלא אונ דא מעהלא האט מען געמאכט רייוט פתחלה גבדד עליו בורא מיני מונות פאר דעם עסין זאל מען זאנדין דא גרדהא בורא מיני מונות ולבסוף בורא נשמות פאר דעם עסין זאל

יחסם בו לך קדים ונתן לו סופסוף לא כעבור זכותו מחמתם
עו טלה פסוק זכיוס פסוקיו ופסוקיו או שפיו עכוס אוסו
קודם לכן :
מדה כמדס לא כעלס ופחמס שרס לאמכ לא נחמסי כי יחלס
לפי שכוסס על ידי יחלס לסיכך עמס ט"י יחלס כעקודסו :
אם כל רלובן לודי כמכ וסודי נמרו לשמטון ושמטון סחמקן על
רלובן כלפי סמכס על סלמו לכסוף כשיכס על שמטון סוס
ככר ולא סחמקן רלובן על שמטון כמו שמטון על רלובן כסי
בין מן חמס בין משאר אוכלין והשוטה פחות מרכיבית בין מן היין בין משאר משקין מברך בתחלה ברכה

יחלמט בו ואלקמו וויקען אז הקב"ה האם איהם
כייך נעמאכט גאר ווענין דיא שדוכים ונוייל
הקב"ה האם פרייער קונונג גינען וצו נאמען
געפארט דיא קינדער איינע מיט דיא אנדערע
וויא דיא נקרא נאנט פערציג טאג פרייער איידער
דיא קינדער ווערין בשאפין אין זייער מוטערס
פויך ווערט שוין אויס גירופין אין הימעל רעס
קענטשינגס טאקטער נאל ויין דאס נוייב צו רעס
קענטשינגס ווחן אונ הקב"ה האם געוואקסט אויב
דער קשע נעמט גיט בייך ווערין וועלן די שדוכים
גיט ווערין ויין אונ דיא גרויסע קייט וועלן זיך גיט
מתחפס ווערין איהם לנד קעים ונמל לי העושר
דריבער האם איהם הקב"ה פרייער בייך גימאכט
לא בעבור וכותו מתתקנים בו גיט ווענין ויין זכות אין
קען זיך מיט איהם סתחפס גלא עטור נכיות אבותיו
ואמתיין גאר ווענין רעס זכות פון זיינע פאטערס
אדער זיינע מוטערס או שתיי פנים איהו קודם לבו
אדער דיא קענטשיין האבין איהם אקאהל פאר
שעמט איידער ער איז בייך גינוארין אונ ער
האם וייא גיט צו ריך פארשעמט דריבער האם
הקב"ה איהם בייך געמאכט אונ וייא מוויין זיך
פיה בפרך ויין מיט איהם אונ ער ווערט זייער סחוקן
סדה בפרך לא בפרך איהם נענין פאקס איז גיט כמל
גינארין אזוי וויא איינער זינדניג אזוי שיקראפט
איהם הקב"ה אונ אזוי וויא איינער טוהט מעשים
טובים אזוי בנאחלס איהם הקב"ה עם שטייט
אין פסוק ויבמש שרה לאמר לא זכתי כי יבא שרה
האם געלייקניג אונ האם גינאנט איך האב גיט
געלאכט ווארום ויא האם מורא גיהאם לפי שנקנה
ע"י יחלס נוייל דרך יחלס האם ויא גענאנט
אליעזר לפיכך פיה ע"י יחלס בעמרתו דריבער איז ויא
גיטארבין דרך יחלס בייא ויין עקרה אם פיי
רייבן לבי צער תהיה צערו ויחלס האם ויא סח
געהאם אצער אונ ער האם איינע זיין צער צו
שקען ושמען התעור על רייבן כאלו תצר על עצמי אונ
שמעון האם גיבעמין בייא הקב"ה פון ווענין
ראובן ער זאל איהם העלפין אונ שמעון האם
אזוי שטארק גיבעמין פאר ראובן נלייה וויא
דער צער וואלט איהם גיקראפין לביסוף כשבוא על
שקטון שום צער ולא התעור רייבן על שקטון כמו שמעון
על רייבן נאקדעם אז דיא זאך איז פארקערט

ער נאנין דיא ברכה בורא נפשות ויבלב שלא יתא
מערב עם דבר אחר גלא איהו לפר דער דין איז גאר
אויב דאס גיקעקז אדער דיא ברויט איז גאר פון
ביין אליין אונ איינזייניג איז קיין אנדער זאך
אריין געמישט אכל פת דוחן או פת של שאר מיני חסניות
אדער אז ער האם גיקאלין היירו אדער ער האם
גיקאלין אנדערע מינים ארבעס אונ ער האם פון
דיא קעהל געמאכט ברויט בתחלה בפרך שהכל פאר
רעס עסין זאל ער נאנין דיא ברכה שהכל ויבלב פאר
בורא נפשות ברות אונ נאך רעס עסין זאל ער נאנין
דיא ברכה בורא נפשות רבות : (ב) כל ששקדניו עליו
בתחלה המוציא דיא ברויט וואס קען נאנט אויף
זייא פאר רעס עסין די ברכה המוציא לחם מן הבית
לאחריו בסוף ברכת הקידוש ארבע ברכות זאל קען
נאך רעס עסין גענעמין דיא פיר ברכות כסדר
נתון את הכל אונ על הארץ וגל הקידוש אונ בונה
ירושלים אונ הסוב והמסובין וכל ששקדניו עליו
בתחלה בורא מיני חסניות אונ דיא ברויט וואס פאר
רעס עסין נאנט קען די ברכה בורא מיני חסניות
מקדניו בסוף אחריו בדרב אמת מעין שלש בארף קען
נאך רעס עסין נאנין דיא ברכה על הסדרה וואס
זיא איז אפגעקריגט פון די ערשטע דריי ברכות
פון גענעמין ויין מן האינו גאר אז ער עקט כיון
געקאכט אדער ער עקט ברויט פון ביין קעהל
אפילו פאר רעס עסין בארף ער נאנין דיא ברכה
בורא מיני חסניות פון דעקסווענין נאך רעס
עסין בארף ער נאנין די ברכה בורא נפשות רבות :
(ג) במה דברים אמרים שאכל מניחה וימלח דיא אלע
ברכות ונענען גאר אויב ער האם גיבעמין פון דיא
עסינגארטן ברויט וויא אזויילבירט אדער קער ווי
אזויילבירט אכל פחות חסניות אדער אז ער האם
גיבעמין ווייניגער וויא אזויילבירט בן סו חפס סייא
ער האם גיבעמין ברויט ווייניגער ווי אזויילבירט
בן משאר איילין סייא ער האם גיבעמין אנדערע
עסינגארטן ווייניגער ווי אזויילבירט וחשקה פחות
מדיבית אדר ער הט געמירנגקן ווייניג וויא אפערטיל
לוג בן סו חפס בן משאר משקין סיי ער האם גיקרני
קען וויין ווייניגער וויא אפערטיל לוג סייא ער
האם געמירנגקען אנדערע חשקה ווייניגער וויא
אפערטיל לוג אויף דיא אלע נאכין פכוד בתחלה

עסין שום צער ולא התעור רייבן על שקטון כמו שמעון
על רייבן נאקדעם אז דיא זאך איז פארקערט

הראויה לאותו המין ולבסוף אינו מברך כלל: כלאו גזלו שנאמר גזלת סעתי בתיכם ואסי' אם נוסע שמעון שנאמר ולא סבתה לרפך-כמוך. ואם סתמנו על התיכור אפי' שלם סוביל כשיבא סוף לו וזכו לאותו מצד הקב"ה וזכר מה עשה להתיכור כשעשה לו זה המאורע ונוסעו:

ברכה הראויה לאותו המין פאר רעם עקין ואל ער זאגין ריא ברבך וואס קען בארף זאגין צו רעם מין עקין, אָדער פאר רעם מרינגקען ואל ער זאגין ריא ברבך וואס קען בארף זאגין צו רעם מין מרינגקען ולבסוף איני סבבה פלל אונג נאך רעם עקין אָדער נאך רעם מרינגקען ואל מען קיין ברבך זאגין ואלוג איז אַמאס וואס אין איהר גייט אריין נעקס איינער. אונג ריא מאס וואס אין איהר גייט אריין ארבייער אפערטיל לוג, דאס איז איין איי אונג אהאלקע, אונג אזוי נוערש געקאמפין, קען נעקסט אפולע פלי וואסער נאר פיהל, אונג ריא פלי וואסער שפעלט קען אריין אין אפעלער אָדער אין אשיסיל אונג קען לייגט אריין אין ריא פלי אַזוי אונג אהאלקע איי מיט ריא שאלאכק, אונג ריא וואסער גייט אריין פון ריא אייבערשטע פלי אין ריא אונטערשטע פלי אונג ריא וואסער איז אפערטיל לוג:

בָּרַךְ רַעַם פֿון ווײַגעטוֹנענין אַף עַל פֿי שְׁלֵא הוֹעִיל וְעֵינָיו נִשְׁבְּחוּ הוּא אִי יָרַע לְאוֹתוֹ צֶרֶף אִי עַר נִוְעַם אַמְאָהֶל קוֹמֵען אִין אַזױ אַצְרָה, אָדער ווײַן קוֹנֵד נִוְעַם אַמְאָהֶל קוֹמֵען אִין אַזױאַ אַצְרָה תְּקַבֵּל וּזְכִיר בַּהּ שְׁעֵשֶׁת לְחִבְרֵי בְּשִׁעְשָׁה לֹא יָהּ הַמְאֹדֵעַ וּבוֹשֵׁעַ נִוְעַם הַקְּבִי"ה אִיהֶם גִּבְרִינגִּקען וואָס ער האָט גִּיסָאן פֿון ווײַן תְּקַבֵּל וְעֵינָיו נִוְעַם עַר אִי גִינוּען אִין ריא אָרָה, אונג קב"ה נועם איהם העלפין:

תצא יום ג תורה אונקלוס

למשך סת"ה ד"א יהוה נמשי י"ה יהוה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלי הה אל שם ב"ן שבעש"ה בניקוד חולם:

כ וַיֹּאמְרוּ אֶל־זַקְנֵי עִירוֹ בְּנֵינוּ זֶה סוֹרֵר וּמֵרָה יֵינָנוּ שִׁמְעוּ בְּקִרְנוֹ זוֹלָה וְסָבֵא: כא וּרְגַמְתֶּהוּ כְּדִי־אֲנָשֵׁי עִירוֹ

ת"א זקני עירו, מכות י: כננו זס. ספחים קטו סנסדלין ט טל: זולל וסכא. טס עקדס עטר מב: רשב"ם בעל המורים

(ב) זולל וסכא, כדכתיב אל תהו בסכאי יין בזוללי פירוש לתורת אלהים

(כ) ויאמרו אל זקני עירו אונג וויא זאלין זאגין צו ריא עלצמע פון ווין שטאמט בננו זה סורר ומורה דער זקן אונטערער איז איין אפ געבער פון גוטען נועם אונג אונטערער שפעטיגער איינע שופט בקולנו ער וויל גיט הערין אונטער קול וואס קיר שטראפן איהם וויל ויטביא ער איז אפגעקער אונג אזויפער: (כא) ורגמתי

בְּאֲבָנִים וְיָמַת וּבְעֵרַת הַרְעֵ מִקְרָבָהּ
 וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ : ס שני
 כב וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חָטָא מִשְׁפָּטֵי־
 מוֹת וְהוֹמַת וְתִלְיַת אֲתוּ עַד־עַיִן :
 כג לֹא־תִלֵּין נְבִדְתּוֹ עַד־הָעַץ כִּי־

קרתיה באבניא וימת
 והפלי עבד דביש
 סבינה וכל ישראל
 ישמעון ויראלון : כב ושני
 יהי פגור חובת דין
 דקמול ויתקמיל ותצלוב
 יתיה על צליבא : כג לא
 תבית נבילתיה על

ת"א סנסדרין פס מו : לא קלין . יכמות פס סנסדרין פו מז : כי קבור תקברנו . פס פו : וכי יסיס כלבס חטא . יכמות סנסדרין
 כס פס מו : וסופת . פס פו : ותלית סמו . סופס כג :

בעל המורים

כתיב ורגמוסו וספן לו מרסס נפלין למר שכל סנסקלין נחלין :
 (כג) על ספן . וספין לוס כי קבור תקברנו . למר שנס ספן

חסר ו"ו . כי מרס יסיס לו כלמרוס : (כא) וברסס ספס
 מ : תכך וכל ישראל וספין לוס (כג) וכי יסיס כלבס חטא . למר
 לך שכל ישראל מרסס זס לזכ נכטר ולמרוס סוסוסיס . נפיל
 רש"י

שפתי חכמים

ע אין להקשות מנין לרביי שנין לרביי אלא סכרוס וסרי כתיב
 וכל ישראל ישמעו ופס לא פירש"י שפתיים לו פד סרגל כפו
 ספ"י כמסע ספסיס על וכל ספס ישמעו סלמור בזון ממלא .
 וי"ל דספס כתיב יד ספדיס ספסיס כו כלמרוס לספיו יד כל
 ספס כלמרוס וכסן ספסיס ספסיס פירו ספיו לנגמו סחלס
 סכסיס ונגמוס כל לכסי פירו אלא לרין למרס סכס כמפמד
 לכסי פירו כמו ספירש"י כסוך על סקלוס לכסי פירס סכסוב
 המולט ס"ס כמפמד לכסי פירס ופי למרס לכן ספתיים לו
 פד סרגל לכן למר כמפמד כל לכסי פירו וסס סוי כמפמד כל
 סרגל ומ"ס וכל ישראל ישמעו סיונו סלריד סכרוס ככ"ד . פ"ג
 ספדיס ססיס יד כלמרוס ונו' וסל דסס דכתיב כל לכסי פירו
 ספסיס ספסיס כמפמד על יפירל מלי' ונגמוס כל ישראל פ"ג סדרל
 סול דלסס למרוס ורגמוסו נו' כמפמד כל ספיר . וסין עוד מוס

(כא) וכל ישראל ישמעו ויראו . מכלן סלריד ע הכרוס
 ככ"ד פלוני נמקל על סהיה סו סורי ומורה : (כג) וכי
 יהיה באיש חטא משפט מות . סיבות הפרשות
 מנין שאל ססיס עלוי לכיו ואמו סוף סילא לתרבות רעס
 ויעבור עבירות ויחסיב מיתה ככ"ד : ותלית אורו על
 עץ . (סנסדרין מה) רוחוטי אמרו כל סנסקלין נחלין

ישראל כיון שכל ישראל סיו סס אלא ודפי אין ספתיים לו : כד
 י"ל דק"ל נמס כתיב ורגמוסו כל לכסי פירו ונו' וסל כתיב יד
 כמפמד כל לכסי פירו וסס כתיב וכל ישראל ישמעו ונו' משפט
 ספסיס ספסיס וסל יד ספדיס כתיב ועסין וכל ישראל להכרוס
 סול דלסס למרוס ורגמוסו נו' כמפמד כל ספיר . וסין עוד מוס

סמיכות פסוקים אלו לבן סו"מ

סכן סככוו יולד למנוס דוקא , וסיס כן סוכר ומוס , זולל
 וסוכל , כמס לא יסיס לך מנוסס ממני , וסל לא יסנד כקסומו
 מנמס סמסוס סליו למסרו לכ"ד , סוף ספיוסו כ"ס כדלו ,
 כמלסר חז"ל (סנסדרין סס) כי כלסר ילל למרסס רעס וסכ"ד

(כג — כג) וכי יסיס ספסיס חטא ספסיס מוס ונו' . כי קללס
 סלסיס סליו ונו' . מלמס זס נמסך למנוס לרלס
 ספרסס , כי סקס פסס סולר סופר סלסלס , וסיס לך ספיו
 כסיס ססס ספסיס וסלמס ספסיס , וס' לא יסן פנוסס כתיב , כי

פירוש להורת אלהים

ליקוטים על התורה
 (כב) וכי יתיה באיש חטא משפט מות ונו' כי קבור תקברנו
 בוים הרוא ונו' . דער ויטר נאמס סען ספאר נישט
 לאינו געקכיגען אמת , ונארוס אזוי לאנג וויא דער נוף ריהם
 גיט אויף זיין ארס אין קבר קופס גיט די נשקה אויף איר ארס .
 רבי פרהיה סלענס שפענדיג וועלין וויסען וסס אס איז אויף
 די וועלס וסס די נשמות זענען נארוס , אסאחל איז ער גע
 נאנגענאן סעלר חסם ער גיזעהן אפגעקוש ליגס אונסר אבוים
 זיין אין אפגעקושט אויגד ונאס אויף דעם קופס
 זיין אין אפגעקושט אויף דעם קופס
 וקלי' און דוא וועקס אויחם היינגען אויף
 שטייגט סו ער קען אויחם נאך דעם היינגען .
 ריא פרשה נעבען דער סדר ומורה נאמס ב"ה
 ומורה אונ וועקס אויחם גיט פאר שטייגען וועט
 נאמס וועט עובר זיין אזוי אעבירה ונאס סען וועט אויחם היינגען בייא בית דין : (כג) לא
 דעם בוים כי קבור תקברנו נאר דעם זעלבדיגען קאנ

גיואנמס לאו ער שטארבין אצדיק אונ גיט ארשע
 ובערד הרע סקרנה אונ נאלקס אויס דויקען דאס בייז
 סון צווישען דיר וכל אונ כל ישראל זאלין הערין
 אונ זאלין מורא האבין . רש"י סאמס סון רמגען
 ווייקען סיר קען סו קייער אויס רופען דער
 קענקש וועקס פאר שטייגט ווייל ער איז גיווען
 צין סורר ומורה : (כב) וכי יתיה באיש חטא וועט
 אפשוש און מוים ויחסיב אונ ער וועט ווערין גטיים
 אבוים ונארוס דער דין איז וועקס פאר שטייגט סו ער
 רש"י שטייגט ונארוס שטייט ריא פרשה נעבען
 דער סדר ומורה אונ וועקס אויחם גיט פאר שטייגען וועט
 נאמס וועט עובר זיין אזוי אעבירה ונאס סען וועט אויחם היינגען בייא בית דין : (כג) לא
 דעם בוים כי קבור תקברנו נאר דעם זעלבדיגען קאנ

מצות השם

שטייער סו סען זייא נאך דעם סויס היינגען אויף אבוים
 נאדער אויף אהאליו :
 לא תלין נבלתו על העץ ונו' ודאס איז אמצות לא תששו
 קען ואל גיט לאינו היינגען דעם סויסען קערקער אויף
 דעם בוים ביי נאמס :

(כג) [סקלס] (פסס רית) נלמוס על סען קלס מווסס סנסמיט
 סו סיס . סנסמכ וסלס אחו על סו :
 (כג) [סקלן] (לס סוה) סלל למנוס ספיו נפלין על סען
 סהלס . סנסמכ לא סליו נכלמו על סען :
 וסדקה אורו על עץ ונו' ונאס איז אמצות עשהו אפעקסין
 ונאס בית דין האבין געקקט סען זאל זייא היינגען מיט

קָבוֹר תִּקְבְּרֵנוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־
 קָלַת אֱלֹהִים תִּקְוִי וְלֹא תִטְמֵא
 אֶת־אֲדָמְתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱדַוְךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה : ס
 כִּב * לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אֲחִיךָ

צִדְיָא אַרְי מְקַבֵּר
 תִּקְבְּרִינְיָה בְּיוֹמָא הַהוּא
 אַרְי עַל דְּחָב קָדֵם יוֹ
 אֲצִמְלִיב וְלֹא תִטְמֵא יֵת
 אֲרַעְךָ דִּי יוֹ אֱלֹהֵךָ יִתִּיב
 לָךְ אֲחֻסְנָא : * לֹא
 תִחְזוּ יֵת תִּירָא בְּאֲחֻדָּךְ
 ת"א כי קללת אלילים : ס
 מה עו : אם שור אחיך
 מלימא כז :

בעל המורים

בכר עמו ועוד לקבול כמיון : (ס) לא תראה את שור אחיך
 מפני הטלת האדמה לקבורה. טעם סוף כסוף וסוף ככסוף

למי שרגילין בני אדם לקללם ולכר לא תלוי נבלתו
 רש"י

פ שגמלתי כיון קללת אלילים תלוי והמכר ה' כסקילה :
 (כג) כי קללת אלילים תלוי. וזונו של מלך הוא
 צ שאלם עשוי כדמות דיוקנו וישראל הם כנויך משל שני
 אחים תלומדים שהיו דומין זה לזה אחד נעשה מלך ואחד
 נתפס לנמסות ונהלה כל הרוצה אותו אומר המלך
 תלוי. כל קללה שמקרא לטון הקל וזוולו. כמו (מלכ"ג

ע"ה טעם נמי כמו ענף ז"ל מ"ש כי קללת אלילים סינו מבכר
 ס"ה קללת ל' קללת אליל לפי שיש בו טעם של ענף וטעם
 רש"י קללת ל' זולו. סינו ככסוף שהמלך כסוף. וע"ל דל
 קללת ל' זולו טעם רש"י מתיישב טעם קללת אלילים דל
 קללת ל' זולו טעם וזולו לטון קללת אלילים דל זולו
 טעם רש"י מתיישב טעם קללת אלילים דל זולו

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כג) כי קללת אלילים תלוי. פ"י סוף נחלקו ונתמס וטעם פ"ן
 קובלנין נחלו לא יסי' כבוד של עמלם שמה יאמרו סרוטיס
 זס עמחף סיס וטעם ידו נמלך :

נעשה פ"ה (כ) חמל. כל מה שטעם טעם נעשה נוכח לכותב חמלם.
 וחלית אפוא על פ"ן. דסינו כמחייב מיהם כיו שכתב לחמלו.

פירוש לתורת אלילים

זא'ל'סטו איהם בנראבין כי קללת אלילים תלוי נוארם
 דיא לעסמרונג פון גאט היינגט עם איז גיט שיוין
 פאר גאט קען זאל זאגן דער מענטש היינגט ווייל
 ער האט געזיגריגט צוא גאט דריבער זאל'סטו
 איהם באר אראפ נעמען אונ גיט לאזין היינגען
 ולא תטמא את אדמתך אונ זאל'סטו גיט פאר אונ
 רייניגען דיין לאנד אשר יי אלהיך נתן לך נחלה וואס
 גאט דיין גאט גיט צו דיר איין ארב : (א) לא תראה
 רוא זאל'סטו גיט זעקן דעם אקס פון דיין ברודער

שארבם אין ארץ ישראל, דעם פאן וואס ער איז געשארבן
 אונ און ארץ ישראל, אונ און דער נהף ווערט באגראבן גיט דיא
 נשמה ארויף אין הימל צו הקב"ח :

מצות השם

(סג) [תקנ'] (טעם טעם) לקטור הנסקל סוכר ועל סוכר
 כ"ד כו כיום טעמו לא סרין. טעמו כי קבור חקבני
 כיום סטס :

רשב"ם

בשר למו : (כג) כי קללת אלילים תלוי. בשרואין בני
 אדם את התלויים רגילין לקלל את הדיינים או קרובים
 של הרוג או שאר בני אדם לפי שפעמים על עבירה
 נועטת הוא נהרג כמו מקוש והקב"ה אמר לא תקלל

שפתו חכמים

לעיל פרשת פטעס : ס דכתיב וסווא וחלתי דסוי כלל דמטמ
 כל סמומתיס נתליס וסמריי כתיב כי קללת אלילסי פלוי דסוי פרט
 דמטמ דוקא מנרס נחלס סס נחלס ולא פטר המומחין וספי' וסון
 סמידיס סקילה ופי מקריב לסדרי סוי כלל וסטר ולין ככלל אלל
 עס סכסכר מנרס ססס פין יזי אהירעס לא סססס דמנרס
 מנרדי אהס כלל מנרס כל המומחין וספי' פרט ומיעט סכלל
 סלל נחלין אלל סמקלין דוקא דמי' לנרס כמקלס ססן כסקילס
 כיו סמכר סס : ז' ליל' כוס ספי' כי' עס נתינת טעס סוף
 אשמטלס ומנרס וזולו כיו' סרינו למחן דלמנר כל סמקלין נחלין
 אכל דרבי' סמ"ט רס"ל דלין כל סמקלין נחלין אלל ענרף ועוכד
 ססס וקללת ל' קללת אליל לפי שיש בו טעם של ענף וטעם
 רש"י קללת ל' זולו. סינו ככסוף שהמלך כסוף. וע"ל דל
 קללת ל' זולו טעם רש"י מתיישב טעם קללת אלילים דל
 קללת ל' זולו טעם וזולו לטון קללת אלילים דל זולו

סביבת פסוקים אלו לבן סו"מ

דייניסו למות אז יעו' סיו ננר ס' ויקללו, ויחייב אז ימח
 קולסו כדון ענרף וכל סמקלין נחלין, ועי' שפירס כל סמטלס
 סללס כליס כוס סלל סוף סללו סלקס סיסמ חוכר, נחלס יסוד
 וסטר כל סמומתי כסיס אללו פ"י ספסל סרינו וסכ"ז מייב מיהס וספי'
 טלפרי סל' וכו' יסיס חטס מעטע מוח, (א) סין סוכר וסוכס
 (ג) טעמס מוח. ועכ"ז סוכסריס יזיניו טעמס מוח, וסומת

ליקוטים על התורה

אונ ער האט געמוקען ביי אים ציצית אונ תפילין אונ ספרים
 פון אנדמא האט פרייה גינאנס דער מענטש איז געוויס
 אטלמיד חכם האט ער געבריינגט פון וויינעקעווענין תפריכים
 אונ האט גערושין מעקשניש אונ פון האט געווינגט אויף אים
 אונ קען האט איהם בנראבין, וויא דער גוף איז באגראבן
 געווארין איז ניון נשמה געבריינגט גינארין אין הימל צו די
 ישירה, נאך טעמס איז פאר וואס קען פאר גיט לאזין געקטיגען
 וואס ווייל אויף דער וועלט שוועבין ארום ביי גאטש אדים
 און זיי זענען נשמות און פוסים, אונ אז ווי געטיגען ביי גאט
 אליידרען גוף וואס די נשמת איז פון איהם ארויס גענאנגען,
 גייען זיי אריין אין דעם גוף אונ זענען איהם מקטמא, אונ אז
 זיי פרעפין אפעקשניש וואס איז געהאנגען גינארין פאר אנדמא
 זענען זיי איהם נאך בעהר נשמות אונ אפילו דער מענטש וואס
 איידער ער איז באגראבן געווארין ורוהס גיט דיא הייליגקייט
 אויף ניון נשמה, אונ אז דער גוף ווערט באגראבן גיט דיא
 נשמה ארויף אין הימל צו הקב"ח :

יקבול תקברנו ביום ההוא וכו' ודאס איז אמצות עשהו פארין
 נאכט זאל פון דעם פוישען אראפ געמען פון בוים אונ
 קען זאל איהם בארד באגראבן איידער די זונן גייט אונטער :

או ית אמריה דמען או את-עיו נדהים והתעממת ותתקבשי מנהון אתקא תהיבנון לאחוד : מהם השב תשיבם לאחוד :

ת"א השב פשיכס לאחוד קמא כו מיעלא כו כח קולין כו בעל השורים

הקדמות על זה נלמד והסתמם : כפן לך . וסמך ליה וססתמם . לומר לך כל ששלו מחזיר אף בשל חזירו מחזיר :

רשב"ם אלא קבר תקברנו וגם שלא תטמא את ארמתיך , שאם לא היה נקבר יטמאו בו נונע או מאחיל : שפתי חכמים

ישאל שנס בניו הס לכך אל תלין נכלתו על סען דמשל גשי לחיס כו : ד לדין לומר שסוף מעליס מלסניד שמלסס דלס כן והסתמם חוסס מיעבול לים : ש ר"ל דקסס משמע לא דהסס חלס והסתמם דמשמע דמוסר לססתלס : ת סס כינר סיה כפן וסעור ככיס סקדמות או שסוף זקן ולינו לפי ככודו : סריבת פטוקים אלו לבן סו"ם

ח (ב) והוא קלני קללה נמרתי : (א) והתעלמת . כובס עין ר כללו אינו רואה : לא תראה וההעלמת . לא תראה אותו ש שתעלם ממנו . וזה פשוטו (בכח מיעלא ל) . ורובינו אמרו פעמים שאתה ת מתעלם וכו' :

לא סיה לו לסק"ס לסמיר סיספס מוסר ולא סיה כולל סיס כפ מעללים כוס ולא סיה כחלס . ונקללסס זו וכתרומתס על ס' ועל סודו ויכלו לכל לעבור על שטר מלסס סודס , כי סודס לא סתי נחשכס סלסס פ"כ יטמאו אדעסס :

לא תלין נכלתו על סען כי קבור תקברו כיום סכוס , וסססס כי קללה לססס סלני . סכדיות ילמרו מחסס סקילל חלסס ס"כ סלנו סוסו , וסס לא לכבוד לפני ס' . וסיד נוכל לסרש כי קללה חלסס , סולי יקללו חכסס סל סלססס , סיאמרו שסלססס כוסס לוס ססתל , פחספס ססמיר סיספס מוסר פ"כ כחלס זה ,

פירוש התורה אלהים

או את שני נדהים ארער וינען שאף וענען פאר בלאנרועם וההעלמת פתס אוג נועקס ועולין דיה פאר הוילען ומאכין ניט ועהגדינו פון ויאי גלייה

מעות (א) [מקלת] (נעסס ככ) לססיכ סכדס לכמליס . סחלסס סכס ססיכס לסמיר :

השם וועקעס ריא נאך איז ווער עס האט פאךלארין אונ קען זאל דאס זענעם אונעק געבין די מצוה איז ביי נקרים און נקבות : השב השיבים לאחוד וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו סען פאר ניט לארין זיגען די געשעניגע ונאך און ויא ניט אייפיהר זען און אונעק גיין פון איהר :

(עס) [מקלס] (לאו סיס) סלס לססליס סל סעין מעלדסס חליו אכר סלכד סמנו . סחלסס סכס פסיכס לאחוד : השב השיבים לאחוד וגו' ודאס איז אמצות עשהו או סען נעסיקס זעסס איז אמצות סען זאל פרענין ביי שפניס

תרגום

נביאים שמואל א יו

חמשוך מנ"ח ד"א צבאות נמש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רצח ארני נשמה דדור יהוה חיה יחידה רצח יהוה חיה יחידה דדור אל שם ב"ן שבועות :

א ושמע שאול וכר ישראל ית פהמי פלשהא האלין ואתקרו ורחילו לתרא : בידור בר נבר אפרתי הרין סבית לחס רבית יהודה ושמהי ושי וליה סמניא גנין ונקרא גיומי שאול סיב סני בקחיריא : ג ואלו תלתא גני ישי ברקביא אלו קטר שאול לקרא ושום תלתא גוהי ראלו לקרא אליאב בוקרא ותנגיה אבינדב ותליקא שמה : ד וידור הוא זעירא ותלתא ברקביא אלו קטר שאול : ה וידור אזל ותב מלות שאול למרעי ית ענא רבוביה בית לחם :

מצורת דוד (ב) אפרתי . בית לחם יושבת כחן סכסס : סוס . ר"ל סייכ וסיוס נכל : עב כלמסס . לבוב זקנוס לא כח כענשו כמחמס רק סל כענשו מתקומו משיס . וכו"ל אפרו ססיס סל כעחכרת חלסס אכר סלכו סחכיו לגודל סחיבתו : (ג) סלכו חכרי סעול . לבוב סחיבתס סלכו ליד סעלך : (ד) וידור סול סקמן . לוס לא סלך סוס וסגודליס סלכו : (ס) סכר וסכ . לא יעס כקכס סלל סעול כ"ל סיס סולך וסכ וגו' :

רש"י (ב) אפרתי . מלרן ספרת : בא באנשים . נמה ככסיות סחכוכיס : (ה) וידור הולך ושב . סהיס כבית סולו מקודס לכן לנגן לפניו וסיה הולך וסכ תמיד מללל סולו אל בית לחו :

להמשך מיסוד ונלכות דו"א שיון דלת יוד נמש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר
אורג ארני נמש ארני רוח אלה דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו הו הו חיתיהדה דיסוד יתה חיתיהדה דמלכות אל
שם ב"ן שבעשה:

א שְׁמָה שֶׁבֶר רְשָׁפִי-קָשֶׁת מִנֹּן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה קָלָה : א כִּר עֲבָדוּ בַּיִת וּשְׁבָאָה
ב נְאוּר אֲתָהּ אֲדִיר מְהַרְרֵי-מָרָף : ג אֲשֶׁתִּלְלוּ אֲבִירֵי
לֵב נְמוּ שְׁנָתָם וְלֹא-מִצְאוּ כָל-אֲנָשִׁי-חַיִל יְדִיהֶם : ד מִגְּעַרְתֶּךָ
אֲלֵתִי יַעֲקֹב נִרְדָּם וְרָכַב וְסוּם : ה אֲתָהּ גִּירָא אֲתָהּ וּמִי-
יַעֲמֵד לְפָנֶיךָ מֵאֵז אַפֶּךָ :

מקראשך יועזו מן קדמך מלכיא דיתבין בכרבי מנריא אתר בית כנישיות ביתהון: ג אשלהו
מעבורהון ויניי קרבא נגברי לבא אהנהמבו כשינתהון ולא ספיקו כל נברי חילא למיסוד וגינתהון
ביניהון: ד ממוקפתה אלהא ויעקב דמכון ארתבין ופרשין אהקרו: ה אתר דחיל אתר הוא אלהא
מן יקום קדמך מעדן דיתקופ רינגד:

מצודת דוד
(6) טעם . סביבתי יובליים שכן ויטל לטכ כזול חלי קטפת :
מנן ומרכ . נס טכר מנן ומרכ וטכ סמלמטה עד טולס
מנלי קתומס : (3) נאור אהה . מלחר חת אוינין : מהררי מרף .
מענקיס הנכוסיס כהריס הרמיס : (2) אישתוללו . נשתאו:
נמו שנתם . נרדמו כשיניה : יריהם . כחס : (ה) מאז
אפך . כשעה שחלה כועס :

פירוש עברי מיימש
א שְׁמָה שֶׁבֶר רְשָׁפִי קָשֶׁת דְּאֵרֵם אִין וְרוּשְׁלִים הָאֵם
הַקְבִּיָּה צוּ בְּרַאכִין רִיא סִיעֲרָדִיעַ פִּילִין
וּנְאִם וְעָנֵן גְּעַפְלוּיָן פּוֹן רַעַם פִּיל-אוּנִי-בוּיָן
מִנֹּן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה קָלָה אוֹן אֲלַע פּאנִצִירֵן אוֹן
שְׁנוּעֲרָדִין אוֹן מִלְחָמָה הָאֵם הַקְבִּיָּה אִייִבִּין צוּא
בְּרַאכִין אוֹן גְּעַשְׂמַעֲרֵם אִין וְרוּשְׁלִים : (3) נְאוּר אֲתָהּ
אֲדִיר מְהַרְרֵי מָרָף הַקְבִּיָּה וּנְאִם דּוּ בְּיוֹם רִיא לִיקְבִּי-
קִימִי . רוא בְּיוֹם שְׁמַאֲרַקֵּר וּנְאִם דְּעַר לִיבִי וּנְאִם
גִּימִי אַרוּיִם פּוֹן רִיא קְעָרָן וּנְאִם עַר הָאֵם דְּאֵרֵם
צוּרִיקֵן קְהוּמֹת צוּם . עָסִין : (2) אֲשֶׁתִּלְלוּ אֲבִירֵי לֵב
רִיא אֲלַע שְׁמַאֲרַקֵּע הַעֲרָצֵר צוּ אֲמִלְחָמָה וְעָנֵן

ברמנורא משנה סוטה פ"ז עיקר תוי"ט

אלו נאמרין פרשת סוטה . דכתיב (6) ואמר אל
האשה בכל לשון שהוה אומר (3) : וירוי מעשר .
כערתו הקדש מן הכית וגו' אומר בכל לשון הירלה דכתיב
ואמרת לפני ה' הליך בכל לשון שחטה אומר (2) : ק"ש .
דכתיב שמו ישראל בכל לשון
שחטה שמו (7) : ותפלה .
כזור שמתפללן ומתפללן ככל
לשון אבל יהוד היו מתפלל
אלה כל' הקדש(ה) : ובהמ"ו .

פירי : אלו נאמרין בקל לשון די ואכין ווערין גינאגמ אויף
וועלדע שפראקע קען וויל פרשת סוטה די
פרשה וואס מעליענט פו די סוטה וירוי מעשר דעם
וירוי וואס קען זאגט ווען קען גיט אנועק דיא
מעשרות פון שטוב קריאת שמע וקפלה דאווען מיט

(6) דלי לאו קרא ס"6 ויליף כ"ו מ'בימה דגלס"ק . כש"י :
(3) ורש"י כהכ דס"ג ופטר אל ספספס בכל לשון סוטה
שומע אל ספספס משמע דכתיב סוככין כלכס ספספס מלכ כל .
ועשו"י : (2) ויליף אמריס סוטהס : גמלא . ורש"י גני' רש"י
דכל כ' גמל' אומריס דסמי ספסי : (7) ואלטיך לאסוקי עמי
דאמר כגמלא וכו' ככחכס כ"ו .
גמלא : (6) ותפלה . גמ' רחמי
סוף כל דכתי מללי פכש"י דסס
רחמי ננסו ונסמו וינסב דידע
לינין לני : (6) דלמך כתי
וימני כל סוואל לרכיו כל' ארמי

דכתי' וברכ' ככל לשון שחתה מברך (ו) ושבועת העדו' ושבועת הפקדון. ככל לשון הפשטות וכל הודו חייבין שבועת העדות ויולטין לה דכתיב כה ושבעת קול חלה (ז) ככל לשון שחתה שומע ושבועת הפקדון גמר תחטא תחטא (ח) משבועת העדות:

ושבועת הפקדון: ב ואלו נאמרין בלשון הקודש - מקרא ביכורים וחליצה ברכות וקולות ברכת כהנים וברכת כהן גדול ופרשת המלך ופרשת עגלה ערופה ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם: ג מקרא ביכורים כיצד וענית ואמרת לפני ה' אלהיך להלן הוא אוכר וענו הלויים ואמרו מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: ד חליצה כיצד וענהה ואמרה ולהלן הוא אוכר וענו הלויים ואמרו מה בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: ו' אוכר וענו הלויים ואמרו מה בלשון הקודש: ז' ער ותאמר בלשון הוה:

נטיאת כפים: וברכת כהן גדול. כיום הכפורים אחר עבודה היום שלפני ולפנים הוא קורא את הפרשה כחורה ומברך ממנה ברכות המפורשות כחתיניתין: ופרשת המלך, היא פרשת הקהל כדמפרש בסוף פירקין: ופרשת עגלה ערופה. ידונו לא שפכו את הדם הזה כקרבכם וגו' שמע ישראל ארס קרבים היום וגו': ג ביצד, כמו מתי (ט) ולהלן הוא אוכר. ברכות וקולות של הר גריזים: מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש. והלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כחו כלשון הקודש: ד וענתה ואמרה ככה. אינו גריך ללמדה

לפי מלכתי שזכר נקטין לו פכטי' יחיד לרין סיטיטוסו מלכתי שזכר נקטין לו לרין לכו דכתיב סן אל כתיב לא ימסס אינו עולם ופסוקים של רבים ומשמע נכרי' דכ"ט שכל שבועת דלא דכא ארעי קרוב לנכ"ס סוף. ופסוקי' - (דג"ה) שלנו ליל דפני וזכיר אף על פי שפני (לנו) סלג וקודם נכרכה הפירות והעמות:

(ו) ואלו נאמרין עבדיכו סר גריזים כדלפנין עמי' ל"ב לקטן ולסווי כתיב וככנס אה ס' כולומ' עמיה שסביבה ופסכה כפלי בשבועים מוכל לנרך ככל ל' שהלדס ומסממט דל' שחתה עמיה שסמן שיה לסקכ"כ בלב טלס והלפסך: (ז) גדלה כתיב יס' יעו. חלס ור' לז' קרס ס"א נילף קול קול עמשה כדלפנין מ"ג, מ"ו: (ה) ארס דלפנין כשביטות ג"ס זינטיין אפי כקע לם נמי סכא דכתיב' ודכתיב' כלה' ק. חוס: (ט) וליידי דמ"ס ולהלן סני נמי סכא כלה: (י) נמחן חורס וכל"ק נמנה. רש"י. ולא ילף קול קול משבועת סמרוס דעמיס וקול ילף, חוס: [ג] עד כו' יס' דמ"ג ס"ב דיבמות קר"ס ארס משבועת דין לר"ס דין לר"ס ולס קרס כו' חיל משבועת ד"ל דס"ל דקרי"ס משבועת וכל קרס ל' חלוקי' ר"ע ור"ס דנכר זס. ועמ"ס. ופ"ס

כשר לעמך ישראל וגו' ופרשת משוח מלחמה. והיה כדמ"ג וקולות של הר גריזים: מה עניה האמורה להלן בלשון הקודש. והלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כחו כלשון הקודש: ד וענתה ואמרה ככה. אינו גריך ללמדה

ביצד פון נואקען ווייס קען אז ריא פראשה פון בפודים מוז קען ליעקען אויף לשון קדש, בייא בפודים שפייט וענין ואמרה לפני ה' אלהיך דרא ואלקם שרייען און ואלקם זאגין פאר גאט ויהלן דרא אויפ אונ דארט בייא ריא ברכות אונ קללות פון בארנ גרזים אונ בארנ עיקל שפייט ועט הלויים ופסוקי דרי לויים ואלין שרייען אונ זאגין מה עניה האמורה להלן אזוי וויא דאם שרייען וואס שפייט דארטין בייא ריא לויים בלשון הקדש בארפין ויי זאגין אויף לשון הקדש אף פון בלשון הקדש ריא בייא בפודים דארף קען אייף ליעקען ריא פראשה אויף לשון קדש: ד הליצה ביצד פון נואקען ווייס קען אז ריא פסוקים פון חליצה דארף קען זאגין אויף לשון קדש ביי חליצה שפייט וענין ואמרה ויא זאל שרייען אונ זאגין ויהלן דרא אויפ אונ דארט בייא ריא לויים שפייט ועט הלויים ופסוקי דרי לויים ואלין שרייען אונ זאגין מה עניה האמורה להלן אזוי וויא דאם שרייען וואס שפייט דארט בייא ריא לויים בלשון הקדש בארפין וויא זאגין אויף לשון הקדש אף פון בלשון הקדש ריא בייא חליצה דארף קען אויף זאגין ריא פסוקים אויף לשון קדש, רבי יהודה זאגט קען דארף גיט אפ לערקען חליצה פון ריא לויים, גאר בייא חליצה שפייט וענין ואמרה ככה ויא זאל שרייען אונ זאגין אזוי, מייקט קען אזויא וויא עס שפייט עד שחאמר בלשון הנה ויא זאל זאגין מיט

האבין גיאקט זייא ווייסין גיט. ערות צו זאגין, און באקט ווייסין זייא, ווערין זייא גישמראפט, זאגט ריא משנה אויף וועלכין לשון קען האט זיי בשווארין אזי אלץ אנומע שבועה ושבועת הפקדון אז איינער האט בשווארין איינעם ער זאל איהם אפ געבין וואס ער האט אים גיגעבין צו בהאלטין אויף וועלכין לשון ער האט איהם בשווארין אזי אלץ אנומע שבועה: ב ואלו נאמרין בלשון הקדש אונ ריא זאגין ווערין זיאקט גאר אויף לשון קדש מקרא ביכורים ריא פראשה וואס קען ליעקען ווען קען גריינגט בפודים וחליצה ריא פסוקים וואס דער יקם מיט ריא יבכה זאגין ווען קען גיט חליצה ברכות וקולות ריא ברכות אונ ריא קללות וואס קען האט זיאקט אויף דעם בארנ עיקל אונ אויף דעם בארנ גרזים ברכה פהניס ריא ברכות וואס ריא פהניס זאגין ווען זייא דרעקן ויגדכ במו דיול ריא ברכות וואס דער פהן גרול זאגט יום בפוד ופרשה הפך ריא פראשה וואס דער מלך ליעקען אלץ שפייט דעם אנדערין טאג סוכות ופרשה עגלה ערופה ריא פסוקים וואס קען זאגט ווען קען גריינגט אעגלה ערופה ומשוח מלחמה בשעה שזייא מדבר אל העם דער פהן וואס גייט מיט ריא יודען אזי דער מלחמה ווען ער רעט צום פאלק נדיא פסוקים וואס שפייטין אין סדרה שופטים זאגט ער ריא פסוקים אויף לשון קדש: ג מקרא בפודים

התוכי כע' ל' : (יב) דכתיב וספית מלו סולות. כע' .
זכתי וזמת שלמתי וק"ל דמדיפת ה' לרס דלף סכסבי'
סיהא דמר סקבנות עין סדרן סכ' : [ט] נדכח סכיס . ומיחס
דל' ס' מ'לן סבל'ק ובכייחת סח סעכוו כלס'ק נלצ' כל' סכ
סככוו וזמר לטנ' אלס יעזרו לבך למ ספס . ופחוי' ס'
(יג) הומו ואלו טויון כיון

העולות והשלמים (יב) : ולונו במקומן . בזית מלוח
נגלגל וסס הקימו את האבנים : ו במדינה אומרי'
אותה שלשה כרבות . שמפסיקין הכהנים בין פסוק
לפסוק ועונים הצנור אמן : ובמקדש שרבו אחת .

וכאו ולנו במקומון : [ט] כרבות כהנים כיצד במדינה
אומרים אותה שלשה כרבות ובמקדש כרובה
אחת . במקדש אומר את השם בכתבו ובמדינה
בכנויו . במדינה כהנים נושאים את ידיהם כנגד
כתפיהן ובמקדש על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול
שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ . ר' יהודה
אומר אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן
הציץ שנאמר [י] וישא אהרן את ידיו אל העם
ויכרם : ז [כ] כרמות כהן גדול ביצד חזן הבנסת
נומל ספר תורה ונוהגו לראש הבנסת וראש
בנקת נותנה למנן והסגן נותנה לכהן גדול והוא
נגדל עומד ומקבל וקורא עומד וקורא אחרי מות
ואך בעשור . וגולל את התורה ומגיתה בחיקו

ידיו אל העם ויכרכם וכתיב הוא וכוני כל הימים (עו) מה
הוא נשיאותו כפיס חף כניו נשיאותו כפיס כל הימים :
ובמקדש ש מכרכים סח העס כזס המפורס ושכינה
למעלה מקרי סלכעותיה' מגביה' דיה' למע' מראשיה'
שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ . מפני שהס

כתוב זו . ואין הלכה כר' : ז כרבות כהן גדול . ביום הכפורים לאחר שכלתה עבודת היום קורא כבודה
וזכרך ו' ברכות : חזן הבנסת . על סיו נחתכן דברי הכנסת מי יפרוה על שמע מי יפטר ככזיו מי ידל לפני
התיבה ולהכין הכל : ראש הבנסת . על סיו נחתכן דברי הכנסת מי יפרוה על שמע מי יפטר ככזיו מי ידל לפני
התיבה : סגן . המוכן תחת כ"ג שאס יאדע זו פסול ישמש תחתיו : והסגן לכהן גדול . וכולן משום כבודו של כ"ג
דתיב כבוד על סין הדרת מן : וכהן גדול עומד ומקבל . מכלל דיושב היה ש"מ בעזרת נסים היה קורא דלי' בעזרת
ישאל קו"ל עין ישיבה בעזרת אלף ומלכי בית דוד נלבד : וקורא אחרים מרת . סהו מסדר ויכ"פ : ואך בעשור .
שפטרש שור או כשכ לסמוכה היא לספרת אחרי מות ויכול לגלול ספר תורה לשם בעוד שהמתרגם מתרגם פסוק
אחרון של פירשת אחרי מות ואין כלא שהות כלי שיפסיק המתורגמן : וגולל את התורה . ואל"פ שיעדין לא קר'א

הטובת שלמתי וק"ל דמדיפת ה' לרס דלף סכסבי'
סיהא דמר סקבנות עין סדרן סכ' : [ט] נדכח סכיס . ומיחס
דל' ס' מ'לן סבל'ק ובכייחת סח סעכוו כלס'ק נלצ' כל' סכ
סככוו וזמר לטנ' אלס יעזרו לבך למ ספס . ופחוי' ס'
(יג) הומו ואלו טויון כיון

כמו כיון ואלו טויון כיון
שסס סכיס למ ססס סכיס
מ"ה ס' ס' דיומס וס סכס
סססק גזול ססיס למן וסס
סיו טויון סססגלו' לסלכס
כססיו סוסיס למ ססס סססכד
וסיכול וס סיו ססיסין עד
סו סססו וס סיו סל סיו
ססיסיין סל ססוק לססוק
מסס לכו ברכס ססס סל סיו
ככסל נככס סל סיו טויון
כססגלו' דל סיו טויון ק'ס
כססכך ס' סומל ככך ס' סל
סל ס' כו' : (יז) ופיכו
נסיס ססס כעגלס
כססע : (יח) וסל וסרת
זססרס ככסל כססוס דכתיב

לדריה נבוכין נמי לני כ"באוה כפיס מעלסס מלססיין אלס
סרסכ מוהר : כ"כ מלן כסגל וססל : [כ] ככרות כ"ג . לא סססכס
מלן דלון סמסרין אלס כלס'ק ולסיך כלסס כסיין דלף ס' ס' ג
דקסגל ככרות כ"ג . לא ססיד סלכרות סלמן אלס על סקריסס

זכתי וזמת שלמתי וק"ל דמדיפת ה' לרס דלף סכסבי'
סיהא דמר סקבנות עין סדרן סכ' : [ט] נדכח סכיס . ומיחס
דל' ס' מ'לן סבל'ק ובכייחת סח סעכוו כלס'ק נלצ' כל' סכ
סככוו וזמר לטנ' אלס יעזרו לבך למ ספס . ופחוי' ס'
(יג) הומו ואלו טויון כיון

גענוקען דיא לשמיינער ויבאו וְלָנוּ בְּמַקְוֵם אֹנֵן
די יִדְעֵן זְעֵנען גִּיקוּסֵען אֹנֵן האַבִּין גִּינְעֵקְמִיגְט
אויף וַיִּיעַר אֲרָם אֵין לְבָלֶךְ : ו בְּכַת בְּחִינַס כִּיצַד וַיּוּ
הָאֵם קֵען גִּירֻקְנַת בְּבִדְיָה אֹמְרִים אֹתָהּ שֶׁלֶשׁ בְּרֻכּוֹת
אֵין דָּער מִדְּיָה צוּא מִיילֵט קֵען דָּאָם דִּרְגָן אֵין
כְּרִיַּא מִיילֵ , גָּאָר וַיִּשְׁמָרְהָ זָאָגְט קֵען אָסֵן אֹנֵן
גָּאָר וַיִּהְיֶה זָאָגְט קֵען אָסֵן אֹנֵן גָּאָר שְׁלֹס זָאָגְט
קֵען אָסֵן וַיִּבְקָשׁ בְּרַבָּה אֶחָא אֹנֵן אֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
זָאָגְט קֵען נָאָךְ גְּבַרְת בְּרַבָּה כְּהֵנִים אֵין אֵין סְאָהֵל אֹנֵן
קֵען עֲגָפְקֵרֵט נִיט אָבִין אֵין מִיטִיען בְּמִקְדָּשׁ אֵיפֵר
אֶת הָאֵם כְּפָתְבִי אֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ זָאָגְט קֵען דָּעס
שֵׁם וַיַּא עַר אֵין גַּעַשְׂרִיבְען וַיִּבְדְּיָהּ בְּנָטִיו אֹנֵן אֵין
דִּיא קְרִיַּה זָאָגְט קֵען דָּעס שֵׁם מִיט אֲבִי זָאָקֵען
אַלְוִי בְּבִדְיָה כְּהֵנִים וּסְאָין אֶת יְדֵיהֶן גְּבַרְת כְּתִישֵׁין אֵין רַי
מְרִיגָה הֵיִבְעֵן אוֹיִף דִּי כְּהֵנִים וַיִּיעָרֵהּ הַעֲנַמ גַּעְעֵן
וַיִּיעָרֵהּ אַקְסֵלְעֵן נַעֵן וַיַּא דִּרְגָן וַיִּבְקָשׁ עַל נְבִי
דַּאִשֵׁין אֹנֵן אֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נַעֵן וַיַּי דִּרְגָן הֵיִבְעֵן
וַיַּא אוֹיִף וַיִּיעָרֵהּ הַעֲנַמ אֵיפֵר וַיִּיעָרֵהּ קַעֵפ חַיָּ
סַבְּתוּ גְדוּל שָׂאִינוּ מְגֵבִית אֶת יְדֵיו לְמַעְלָה מן חַצֵּי גָאָר רַעֵר
כְּתוּב גְדוּל הָאֵם גִּיט אוֹיִף גִּיהוִיבְעֵן דִּי הַעֲנַמ אֵיפֵר
וַיִּין קָאָפ וַיַּייל עַר טֶאָר גִּיט אוֹיִף הֵיִבְעֵן דִּיא
הַעֲנַמ אֵיפֵר דִּי כְּלָעָה וַיַּא אוֹיִף וַיַּיין שִׁמְעֵרִין .

ויייל אויף ריא בְּלָעָה אֵין גִּינְוּעֵן גַּעַשְׂרִיבְעֵן דָּער
זָאָקֵען פֿון גָּאָם , רַבִּי יְהוּדָה זָאָגְט אַף כִּיהָ כְּדוּ
מְגֵבִית יְדֵיו לְמַעְלָה מן חַצֵּי אֲפִילוּ דָּער כְּתוּב גְדוּל
הֵיִבְעֵת אוֹיִף רַי הַעֲנַמ אֵיפֵר דִּי כְּלָעָה וַיַּא אוֹיִף
וַיַּיין שִׁמְעֵרִין שְׂאָפֵר וַיַּא אֲהָרֹן אָף דִּי אֵין חָסֵם וַיִּכְרַס
וַיַּא עֵם שִׁמְעִיט אֲהָרֹן הָאֵם אֵיפֵר גִּיהוִיבְעֵן וַיַּינַעֵם
הַעֲנַמ צוּם פָּאָלֵק אֹנֵן הָאֵם וַיַּיַּא גִּיבְעֵן טְשָׁט :
ז בְּרֻכּוֹת כְּתוּב גְדוּל כִּיצַד וַיַּא אֵין גִּינְוּעֵן דִּי בְּרֻכּוֹת פֿון
כְּתוּב גְדוּל אִים יוֹם כְּפֹר מִן חַנּוּכָּה דָּער שְׁמַשׁ פֿון
שׁוּהַל נוּפֵל כְּפֹר מִירַת נְעַמֵט אֲסַפֵּר הוֹרֶה וְהוֹתִיהָ לִּירֵאֵשׁ
חַנּוּכָּה אֹנֵן עַר גִּיט אֵיהֵר צוּם גָּבֵאי פֿון שׁוּהַל וְרֵאֵשׁ
חַנּוּכָּה הוֹתִיהָ לְטָן אֹנֵן דָּער נכּאי פֿון שׁוּהַל גִּיט דִּיא
סַפֵּר הוֹרֶה צוּ דָּעס כְּתוּב וַיַּא שִׁמְעִיט גַּעֲבִין דָּעס
כְּתוּב גְדוּל וַיַּפְּנֵן הוֹתִיהָ לְכְתוּב גְדוּל אֹנֵן דָּער כְּתוּב גִּיט דִּי
סַפֵּר הוֹרֶה צוּם כְּתוּב גְדוּל וַיַּהֲוּ גְדוּל עוּפֵר וַיִּכְבֵּל אֹנֵן
דָּער כְּתוּב גְדוּל שִׁמְעֵלְט יִף אֹנֵן נְעַמֵט צוּ דִּי סַפֵּר
הוֹרֶה וַיִּקְבֵּי עוּפֵר אֹנֵן עַר לֵיעַנְט אֵין דָּער סַפֵּר
הוֹרֶה שִׁמְעֵרֵנְדִין וַיִּקְבֵּי אֲחֵי מוֹת אֹנֵן . עַר לֵיעַנְט
דָּעס סַפֵּר פֿון יוֹם כְּפֹר וַיַּא שִׁמְעִיט אֵין אֲחֵרֵי
מוֹת וַאֲךְ כְּעִשׂוֹר אֹנֵן עַר לֵיעַנְט כְּעִשׂוֹר לְחַדְשׁ
הַשְּׁבִיעִי וַיַּא שִׁמְעִיט אֵין אֲבֹרֵר וְגוֹלֵל אֶת חוֹתֶיהָ אֹנֵן
עַר פֿאַר וַיִּקְעֵלְט רַי סַפֵּר הוֹרֶה וַיַּגִּיתָהּ בְּחִיקוֹ אֹנֵן

ונעשור של חומש הפקודים יקרא אותה על פה ולא יגלו
 ספר תורה לשם מפני שהיא רחוק ויש שהיא שיפטיק
 התורגמן ויחיה גנאי לזכור ולקרות בשם ה"א לפי
 שאין אדם אחד קורא בשני כפרי תורות בזכור משום שנמו

ואומר יותר ממה שקריתו לפניכם כתוב כאן .
 ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה . ומבדק
 עליה שמונה ברכות על התורה ועל העבודה ועל
 ההודיה ועל סחילת העון ועל המקדש [ג] ועל
 ישראל ועל הכהנים ועל שאר התפלה (א"ל על
 הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה) :ח[מ] פרשת
 המלך ביצר מוצאי יו"ט הראשון של חג [ג] בשמיני
 במוצאי שביעית עושין לו [ס] כימה של עץ בעזרה
 והיה יושב עליה שנאמר מקץ שבע שנים במועד
 וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנה לראש
 הכנסת וראש המוסף נותנה לזקן והזקן נותנה
 לכ"ג וכ"ג נותנה למלך והמלך עומד ומקבל
 [ע] וקורא [ס] יושב . אנריפם המלך עומד וקבל
 וקרא עומד ושבוהו חקמים וכשהגיע ללא הוכל
 לתת עליו איש נכרי ולגו עיניו דמעות אל"ל אל
 תתירא אנריפם [ג] אחינו אתה אחינו אתה אחינו

מה שהיא קורא בחוכם של חכם אלף בלש"ק ועו"א א"ל ראה
 כלל דבין שמונה בלש"ק וסוף פניה בחוכם אלף בלש"ק וקו"ל גמי
 דכתיב שכבתי או אהיה רשאי לא פרו ע"מ עבדתי שכספיה
 קורא בלש"ק סוף קורא בלש"ק פסוקי נחמדו כו' : [ג] ומל
 ישראל . פרה"ל . מהפנל על ישראל וקו"ס כדון סומד כעמו
 ישראל : [ג] פרשת שמעך
 כו' . וז"ל סכ"ט סקרי"ט
 וסככות בלש"ק שגאמר
 סכ"ט אל סכורה פוחת כלשונה
 סכ"ט שיש שם נוסח . ויש
 לחמו סככות מצ"ל ומד
 דפגשמינו דייקת פרשת כו' .
 ועתי"ט : (פו) דכ"ט סכ"ט
 לא דנמועד משמע כדורשמועד .
 חוס' : [ג] כשפניו . כשפניו ס"ד
 סא חכמה כשפניו יו"ט סכ"ט
 וסעינין פומה כשפניו . נגמר
 וסחי"ט : [ס] כימה . נגמר
 משם כמס . ערוך : [ע] וקוסל .
 אותם קריס פ"י מן ה"א
 דתקיל כשפניו כ"י המלך .
 כ"י . וסחי"ט : [ס] יושב .
 נגמר דכ"ט כשפניו כ"י ס"ט כו'
 דלא כמל על כ"י כ"י
 נכ"י דוד : [ג] סחינו כו' .
 פתלם יצני שכן ג' חכמים

טיקבל קרננותיהם ברזן וחומס בה מקדש הכהנים : ועל שאר התפלה . טיהיו ישראל נוטעין מאיביהם
 וחומס בה עמד ישראל ויכריס יטעה ברזן אחת ה' שומע תפלה : ד' בשמיני . כשנה שמינית של שמיטה
 שפגרה שהיא מולאי כשמיטה זו כמולאי יו"ט ראשון דכתיב כהן המוכות שומע חני אפי' ביו"ט אחרון של חג ת"ל כבוד
 כל ישראל לראות מחמת חול המועד . אנריפם המלך . מורטו על ויכדום היה ויכדום היה ויכדום היה ויכדום היה ויכדום היה
 ולגו עיניו דמעות . שהמקרא הזה פוסלו מן המלכות : אחינו אתה . טלמו מישראל :

לייגט זיא אין בוזים יאופר יותר ממה שקריתו לפניכם
 פהיב באן אונ ער זאגט מעהר וויא איה האב פאר
 אייך גלייגענט איו געשריבען אין דער ספר תורה
 יגעשור שבחומש הפקודים קרא על פה אונ געשור
 לחדש השביעי ונאם שמיים אין ספר בוךבר אין
 די סדרה פנתים לייגענט ער אויסקוויינג ופגבר עליה
 שמונה ברכות אונ ער זאגט נאך דעם לייגענען אקט
 ברכות על התורה די ברכה ונאם מען זאגט אויף די
 ספר תורה נאך דעם לייגענען ועל העבודה אונ אויף
 די קרבנות ונאם ער האט מקריב גיווען זאגט ער
 רצה ה' אלהינו געזעהן ישראל וגו' ועל התורה אונ
 ער זאגט מודים אנחנו לך ועל סחילת העון אונ ער
 זאגט אהה בחרתנו בך מוחל מוחל וכולם לעונותינו
 ועל המקדש אונ ער זאגט לך שבויה ואל דוהען אין
 בית המקדש ועל ישראל ער געט פאר אלע יודען
 ועל תפלתם אונ ער געט נאם ואל אן געמען דיא
 קרבנות ונאם דיא פהגים זענען מקריב ועל שאר
 התפלה אונ נאך תפלות ונאם ער געט פאר יודען :
 ד' פרשת שמעך ביצר וויא האט דער מלך גלייגענט
 דיא פרשה פון דער תורה מוצאי יום טוב הראשון של
 ז' די נאכט ונאם נאך דעם ערשטען מאג סוכות
 בשמיני ווען עס הייבט אן דער אקבער יאהר פון
 שמטה . ונאם דאס איו גמוצאי שביעית ווען דער
 זקבעטער יאהר גייט ארויס ששין לו בפיח של עץ
 גמתי מאכט עס פאר איהם אויפגען ארט פון
 תאלץ אין דער עננה ויהא יושב עליה אונ ער זיצט

אויף איהר שגאמר מקץ שבע שנים במועד וגי וויא עס
 שמיים אין פסוק אין סוף ויגען יאהר אום יום
 טוב וגו' חזן הכנסת נוטל ספר תורה דער שמעך פון
 שוהל געקום די ספר תורה וינתנה לראש הכנסת אונ
 גיט איהר צום נכאי פון שוהל וישאל הכנסת ונתנה
 לפון אונ דער נכאי פון שוהל גיט די ספר תורה
 צו דעם פהן ונאם שמיים זעבין דעם פהן גדול
 ותקן נתנה לפון גדול אונ דער סגן גיט דיא ספר
 תורה צום פהן גדול ופחו גדול טתנה סמלך אונ דער
 פהן גדול גיט די ספר תורה צום מלך ותקבל עימד
 יתקבל אונ דער מלך שמועלם זיה אונ געקום צו
 די ספר תורה וקרא יושב אונ לייגענט אין איהר
 זאגענדיג אנריפם המלך עומד וקבל וקרא עומד ושבויה
 חקמים גיט מלך אנריפם האט זיה וישמעלם אונ
 האט צו גיגענען די ספר תורה אונ האט אין
 איהר גילייגענט שמייענדיג האבין איהר דיא
 חקמים גילויבט וישמעלם ללא תובל לתת עליה איש נכרי
 או אנריפם איו גיקומען צום פסוק דוא מארסט
 גיט געבען אויף דיר אפגעקומען מענטש ונאם
 איו גיט פון יודען פאר אפמלך ולגו עיניו דמעות
 האבין גירוען קרענין פון ויגען אייגען . ווייל
 אנריפם איו גיט גיווען פון יודען אפיו לו האבין
 די חקמים גיזאגט צו אנריפם אל תתירא אנריפם ואלקטם
 גיט מרא האבין אנריפם אחינו אתה ביום אונגער
 ברדער אחיט אהה ביום אונגער ברדער אחינו אהה

וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע. שגולחתק ומחבר עס פרשת שמע פרשת והיה אם שמע שיש כפרשת שמע קבלת מלכות שמים ופרשת והיה אם שמע קבלת עול מלוא ומדלג וקורא עשר מעשר ומשם מדלג וקורא כי תכלה לעשר מפני שהול ומן אסיף ומתנות עניים (וי) והספרת תרומה ומעשרות ואע"פ שפרשת המלך בין עשר לבי תכלה לעשר היה קורא אותם יחד (וי) שלא להפסיק במעשרות (וע) שום תשים עליך מלך:

וע"פ כפול ולא משום. ופשוט: (וי) וק"ה ה"א ס"ח שנה ששעטס מיר כהנ ססכוס מדין פין ס"ח"ף ולין עמנוס ענייס וכירושלמי פ"י שילאו משעימ"ס לשעיליה טלה לשכח א"ס סמעשכות: (י"ט) ולי סמס דיש כלן דילוג כמורס יומר כדדי טלה יספיק ספמורנגטן פין למך סמורנגטן ולין ספמנין סמליו כש"י וקנסי דכ"ס דמיכס גמיו ולי"ג דסכס ס"ס דבנקוס סמלן וכבודו פון עסקידן על ססיוס ס"ס"ס: (י"ט) וכן סכ"ס"י ולי"ג מילל לטנות סמ"כ ספעס פטס סמלן וסמ"כ כרכוס ד"י. ופשוט: :

ואמ"כ ברכות וקוללות טען קבלת גזירות ועונשים של תורה וחזון וקורא פרשת המלך (וע) שום תשים עליך מלך:

שבת גדול מברך איתו די אבט ברכות וואס רעד פון גדול זאגט אים יום כפור מלך מברך איתו זאגט זיי דער ק"ף אלא שניתן של תלים מתת מחילת חסון נאר ער זאגט דיא ברכה פון יום טוב אויף דעם ארמט וואו רעד פון גדול זאגט יום כפור דיא ברכה פון מוסל זיין דיא עבירות ער זאגט מברך ש:

ביום אונזער ברך ער וקורא מתחלת אלה הדברים אונז דער מלך ליענקט פון אנהייב אלה הדברים עד שמע ביו שמע ישראל ושמע ויהי אם שמע אונז די פרשה שמע ויהי אם שמע ליענקט עד אויף. דער נאך ליענקט עד די פרשה עשר העשר. כי תכלה לעשר. אונז די פרשה פון ק"ף. אונז די ברכות אונז קוללות וואס שמיים אין דער הורה עד שגמר כל הפרשה ביו ער לאזט אים די פרשה ברכות

גמרא מוסח דף לח ע"ב

סלכס ס' כלל כלי המילין דה"ת דמלכות דכריסס חשתמא ברכת כהנים ביצד. אמר ריב"ל מגין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ואמר ריב"ל כל כהן שסמך מתברך שמינו מברך אין מתברך שנאמר ואברכה מברכין. ואמר ריב"ל כל כהן אמור להם ומשמו את שמי. רב אמר חוששין שמה דסליק לפרקים הא דלא סליק לפרקים.

ושמו את שמי. תלך הכתוב הדבר כהן להיות ברכה זו שמת שמו על ימיו ולא עשה לורך ישראל אלל לורך המקום: ואברכה מברכין. דאלו ולמי אברכס אישראל קלי וכו"ע דלומר כאלו ערפות למדט ברכה לישראל מפי כהנים מפי הנטורה לא למדט כשהוא אומר ולמי אברכס הוי אומר הכהנים מברכין את ישראל והקב"ה שאינו עולה לרוכן עובר בג' עשה כה תברכו כן גרושה או בן חלוצה הוא ולא פליגי הא

עם שמיים אין פסוק הקב"ה האם גיזאנט גאברך מברך איה נועל גענקשין דיא גענקשין וואס נועלן דיר גענקשין ואמר רבי יהושע בן לוי דיא האם רבי יהושע בן לוי גיזאנט כל כהן שאינו עולה לרוכן קעד פהן וואס גייט גיט דרגען עובר בגשליש עשה אין ער עובר אויף דריי סצות עשה כה תברכו אמור להם ושמו את שמי איין סצנה איז כה תברכו. אזוי זאלט איהר גענקשין די יודין. די אנדערע סצנה איז אמור להם. זאלטס זאגן צו דיא יודין דיא ברכות. דיא דריטע סצנה איז נשמו את שמי. זיי זאלין סאהן סיין זאמען אויף דיא יודין רב אמר חוששין שמה בן ברושה או בן חלוצה הוא רב זאגט דער כהן וואס גייט גיט דרגען בארפין מיר סקרא האבין סאמער נוייס. ער בייא זיה אז ער איז פסול צו דער פהונה. דהיינו ער נוייס אז זיין מוסער איז גינען זאגרושה ארער אהלוצה נוען זיין פאמער האט מיט איהר חתונה געהאט, זאגט דיא נכרא ולא פליגי רבי יהושע בן לוי מיט רב קריגען גיט הא דסליק לפרקים הא דלא סליק לפרקים איז ער גייט

ברכת כהנים ביצד וויא אזוי האבין דיא כהנים גיגענקשט דיא יודין אמר רבי יהושע בן לוי מגין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים רבי יהושע בן לוי האט גיזאנט פון נואמען נוייסען מיר אז הקב"ה גרוקט צו הערין וויא די כהנים גענקשין די יודין שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק ושמ את שמי על בני ישראל וזי אברכס הקב"ה האט גיזאנט די כהנים זאלין סאהן סיין זאמען אויף דיא יודין נועל איה זייא גענקשין. הקב"ה זאגט גיט די יודין נועלן גיגענקשט נוערין. נאר הקב"ה זאגט איה נועל זייא גענקשין. זעהן מיר אז דער עיקר שמהה איז בייא הקב"ה וואס ער נועט גענקשין דיא יודין ורק ד' כהנים וואס זייא נועלן דערמאנען דעם זאמען פון הקב"ה אויף די יודין ואמר רבי יהושע בן לוי נאך האט רבי יהושע בן לוי גיזאנט כל כהן שברך מתברך דער כהן וואס גענקשט דיא יודין נועט ער גיגענקשט נוערין פון הקב"ה זשאט מברך איז מתברך אונז דער כהן וואס גענקשט גיט דיא יודין נועט ער גיט גיגענקשט נוערין שנאמר ונארום

ואמר רבי יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים. מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה. אינו והא רבי אמי ור' אסי סלקו. רבי אמי ור' אסי מעיקרא הוו עקרו כרעייהו ממנו לא הוו משו החם וכרתני ר' אושעיא ל"ש אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה ותנן נמי אם הבטחתו שנושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי והוינן בה הא לא עקר אלא רגל פורתא הכי נמי דעקר פורתא, ואמר ריב"ל אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנא' טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לרל אל תקרי יבורך אלא יברך. ואמר ריב"ל מנין שאפי' עופות

אמאיה דרובין גאר גימ אעלע מאהל קען מען גימ זאגין אז ער איז פסול גאר צו יעדער מאהל וואס ער דארף גיין דרובין אונ גייט גימ איז ער עובר אויף די דריי מצות עשה, אונ אויב ער גייט קיין מאהל גימ דרובין האבין מיר מורא אז ער ווייס ביי זיך אז ער איז פסול ואמר רבי יהושע בן לוי נאך האט רבי יהושע בן לוי גינאנט בל פהו שמיט עולה בעבודה שוב אינו עולה דער וואס איז גימ אנועק גער גאנגען פון זיין דארף צו גיין צום ארון קדש דרובין ווען ער טון האט גינאנט רצה, זאל ער שוין גימ דרובין איצטיגען מאהל שגאמר ווארום עם שמיים אין פסוק וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם אהרן האט אויפגעהויבן זיינע הענט צום פאלק אונ ער האט זיין גיבענשט וירד מעשות התפלות והעלה והשלמים אונ ער האט אראפ גענידערט פון צו מאבין דעם תפלת אונ די עולה אונ רי שלמים פה להלן בעבודה אזוי וויא אהרן האט גיבענשט די יודין ווען ער האט מקריב גינען די קרבנות, אונ נאך דעם פגענשטין האט ער געענדיקט מקריב זיין דיא קרבנות אף כאן בעבודה אזוי אלע פהנים וואס גינען דרובין נאלין זיין ווען מען דערמאנט די עבודה פון קרבנות דאס איז ווען מען זאגט רצה, פגענט די נקרא איני עם איז נאך גימ אזוי והא רבי אמי ורבי אסי סלקו רבי אמי אונ רבי אסי זענען דאך געגאנגען דרובין נאך רצה, גענסקערט די נקרא רבי אמי ורבי אסי מעיקרא הוו עקרי כרעייהו ממנו משי החם רבי אמי אונ רבי אסי האבין זיך דערקט פון זייער ארם אונ האבין אגענהויבן גיין צום דרובין ווען מען האט גינאנט רצה, גאר ביי זיין זענען געקומען צום ארון קדש איז שוין גינען נאך רצה וידקני רבי אושעיא אונ אזוי וויא רבי אושעיא האט גילערינט לא שני אלא שלא עקר את רגליו ווען זאגין מיר אז דער פהו איז גימ געגאנגען צו רצה זאל ער שוין גימ דרובין דעם אצטיגען מאהל, גאר אז ער האט זיך גאר גימ געעריט פון

מככים על ידס: לפרקים. כתיב ונמוטדים: שאינו עולה בעבודה. קודם שסיים ש"ן רצה נרד לעלות על הדוכן: וירד מעשות. אלמא כבוד עבודה נרד כירך ואל"כ יורד מעשות אלמא דעתא הוא דנמר: מעיקרא הוו עקרו כרעייהו. ממקום כבוד אכל רחוק היס מקומן מן הדוכן ולא ממו עד דנמרו כרכת עבודה: ותנן נמי בכרכות. אס הכתמהו כו' רישא הכי איתא הטובר לפני התיבה לא יענה חסן אחר הכהנים מפני הטרופ ואס חסן סס כהן חלל הוא לא יסא את כפיו שלא מטרופ דעתו כבודו לחסלו ולא ידע להחיל מיד כשיס שלט ואס הכתמהו שהוא מלמד דכר ולא מטרופ דעתו כושא את כפיו וחוזר לתפלתו: רשאי לישא את כפיו. והא לא עלה בעבודה לאל דער עקר פורתא וז"מ מני כתיב עוהר מעט רגליו ללך לדך הדוכן בעבודה: לברך. כרכת המזון: לטוב עין. זבולו כלל ונמולין הסד כממונס:

ארם גיין נאך רצה אכל עקר את רגליו עולה אבער אז דער פהו האט געעריט די פיס, ער האט אגענע הויבן גיין פון זיין ארם, ווען דער טון האט גינאנט רצה, אפיילו ביי ער איז געקומען צום ארון קדש האט שוין דער טון אפ גינאנט רצה, פון דעסקטוענין זאל ער דרובין ויני נמי מיר האבין אויך גילערינט נאך ארון אויב דער טון מיר אבנן זאל, ער די דרובין, ווארום אז ער וועט יא דרובין ווייל ער וועט זיין אביסיל פארטראקט פון דעם דרובין וועט ער גימ קענען אזויא געשווינגט אנהייבן זאגין שים שלום אם התפלתו שמיט את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי אונ אויב ער איז כארייבירט אז ער וועט דרובין פון דעסקטוענין וועט ער קענן כארר אנהייבן זאגין שים שלום, קעגן ער דרובין ויני ביה הא לא ידע האבען מיר גיפגענט ער האט דאך גימ אנועק גענוקען דיא פיס פון ארם ווען ער האט גינאנט רצה אלא דער פורתא גאר טען מיינט ער האט אביסיל אפגעענדיקט דיא פיס פון ארם ווען ער האט גינאנט רצה, אונ דאס איז שוין גענוג דאך נמי דער פורתא ביי רבי אמי אונ רבי אסי איז אויך גינען זיין האבן זיך אביסיל אפגעענדיקט פון ארם ווען דער טון האט גינאנט רצה, ואמר רבי יהושע בן לוי נאך האט רבי יהושע בן לוי געזאגט אז נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנא' טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לרל אל תקרי יבורך אלא יברך. ואמר ריב"ל מנין שאפי' עופות

מכירין בצרי עין. ואין חולקים משלטה: כי חנם
 מזורה הרשת וכו'. לטיל משתעי כלרי עין וקאמר סאלו
 גרי עין חנם סאלדין המזונות שזורים כדשתם ללוד את
 העומות ב' שפא כן מכירין כהן ולינס נהינס ממונותיה:
 כי כמו שער וכו'. מנחם כן סרוק סירטו לכוון שיעור
 חמיר הוא מסער ומחשב כמה יחבל זה ועד מתי:
 ופטרנהו בלא מזונות. כלומר למזונות הולך ולא הו'
 לו ורבה ה' גושא מזונות וכה למוספה ממנו לזונס רעבונו
 ועמד זה עליו והרגו: בלא לווייה. מנורה טילך עמהס:

מכירין בצרי עין. ואין חולקים משלטה: כי חנם
 מזורה הרשת וכו'. לטיל משתעי כלרי עין וקאמר סאלו
 גרי עין חנם סאלדין המזונות שזורים כדשתם ללוד את
 העומות ב' שפא כן מכירין כהן ולינס נהינס ממונותיה:
 כי כמו שער וכו'. מנחם כן סרוק סירטו לכוון שיעור
 חמיר הוא מסער ומחשב כמה יחבל זה ועד מתי:
 ופטרנהו בלא מזונות. כלומר למזונות הולך ולא הו'
 לו ורבה ה' גושא מזונות וכה למוספה ממנו לזונס רעבונו
 ועמד זה עליו והרגו: בלא לווייה. מנורה טילך עמהס:

לידינו ופטרנהו בלא מזונות לא ראינהו והנחנהו בלא לווייה:

לימים פון שקאמט וענו ואמרו זאלען זאגן מיט אהויבע
 שמיטקע יידי לא שפכו את תדם הוה אוגוערע העמ
 האקען גיט פארנאקען דיא בלוס איז דאך דיא
 קשיא וכי קלחה על לבנו שוקנז בית דין שופכי דמים הם
 האקען מיר דען ניבראקמ אויף בית דין אז זייא
 האקען פארנאקען דאם בלוס, אז זייא האקען
 דעם קענטש געהרגת, וואס זייא דארקען זאקען
 אז זייא האקען אים גיט געהרגת אלא קאר אזוי
 האקען בית דין געזאגט לא בא לדינו ופטרנהו דער
 קענטש איז גיט געקומען צו אונז מיר זאלען אים
 אנועק שטויסקען פון אונז ולא ראינו והנחנהו אונ
 מיר האקען איהם גיט גיזעהן מיר זאלען איהם
 אנועק לאזין לא בא לדינו ופטרנהו בלא מזונות דער
 קענטש איז גיט גיזעהן ביי אונז מיר זאלען אים
 אנועק שטויסקען פון אונז און עסין צוז געבין אויף
 זיין וועג ולא ראינו והנחנהו בלא לדינו מיר האבין אים
 גיט גיזעהן מיר זאלען אים אנועקלאזין פון אונז
 און אפגעקויפונג, בית דין האקען געזאגט ווען
 מיר וואלמען איהם גיזעהן וואלמען מיר איהם
 גיזעבין עסינווארג אויף זיין וועג אונ מיר וואלמין
 איהם געלויבט אויסקער דיא שקאמט, ווארום עס
 קען זיין דער קענטש איז אנועק געזאגטען
 הונגערני פון שקאמט האט ער גיבראקען
 אקענטשין מיט ברויט האט ער גיגעטין ביי דעם
 קענטש ער זאל איהם געבין אשמיקיל ברויט
 האט ער איהם גיט געוואלט געבין האקען זייא
 גישלאקען איהם דעם אנדערין ביי געזער האט
 איהם געהרגת. אקער די קענטשין פון שקאמט
 וואלמען גיט גיזעהן בארג, זייא האקען גיזעהן
 אקענטש גיט ארויס פון אשקאמט האקען זייא
 איהם געווארפט פגעזין טאקער בארף זור ברויט
 זאלען זייא איהם געבין, אז ער איז אנועק גע'
 גאנגען פון שקאמט און ברויט געוויס געגען זייא
 קארקע קענטשין, ועהן מיר אז וועגן בארגע
 קענטשין שלעכטע בריינגט מען אעגלה ערופה:

עומות סבירין געבירי זען פון וואקען ווייסקען מיר אז
 אפילו עופות דער קעקען דיא בארגע קענטשין
 אונ ווילען גיט הנאה האקען פון זייא שאמר
 ווארום עס שטייט אין פסוק כי תסמך היום מיתה הרשת בעני
 כל בעל חיה אויסקיטת הם דער בארגער פארשפרייט
 דיא קעק אונ הם אינווייניג אריין געשיט קערקער
 דיא פינייל זאלען קומען עסין דיא קערקער וועלן
 זייא געפאנגען ווערן אין דיא קעק, ווייל דיא
 האקען פון די פיניעל דערקעקען וועקעס קערקער
 דאס איז אונ דיא קערקער פון דעם בארגין וועלן
 זייא גיט געבין וועלן זייא גיט געפאנגען ווערן
 ואמר רבי יוחנן בן לוי נאה האט רבי יהושע בן לוי
 געזאגט כל הנחנה סבירי זען עבר בלא דער קענטש
 וואס האט הנאה פון אקארטין קענטש איז עובר
 אויף אלא שאמר ווארום עס שטייט אין פסוק אל
 תלחם את לחם עין זאלקט גיט עסין דאס ברויט פון
 אשלקעמין קענטש ביי כמו שער ווארום ער
 האט שוין ביי זיך באקערקט וזייא סיל ברויט דוא
 וועקט עסין בן הוא אזוי אז ער אכול ושתה יאמר לך
 ער זאגט צו דיר עס מירק באקער אין בארגין ווייל
 ער דוא זאלקט גיט עסין רב גיזען בר יצחק אפר עבר
 בשני לאזין אל תלחם ואל תחבו רב נחמן בר יצחק זאגט
 ער איז עובר אויף צוויי לאווין אל תלחם, דוא
 זאלקט גיט עסין ביי איהם, זאל תחאו אונ דוא
 זאלקט גיט גילוסקען הנאה האקען, פון
 איהם ואמר רבי יוחנן בן לוי נאה האט רבי יהושע בן
 לוי גזאגט אין עגלה שרופה באה אלא בשביל צרי עין עגלה
 צרופה קומט גאר וועגן דיא בארגע קענטשין
 דער דין איז אז קען געפינט אגעהרגתין קענטש
 אין פערל, אונ קען ווייא גיט ווער עס האט אים
 געהרגת, זאל קען מעקמין פון דעם געהרגתין
 אין אקע ווייזען ביי צו אשקאמט, אונ וועלכע
 שקאמט עס איז קענטער צום געהרגתין זאל דיא
 שקאמט בריינגען אקאלב אונ קען זאל אפהאקן
 דעם קאפ פון די קאלב דאס הייבט עגלה ערופה
 שאמר ווארום עס שטייט אין פסוק דיא אלמע

זוהר מצורע דף רכ"ט ע"ב ת"ת דלתיבות יוד הא ואו הא

רבי חוקיה ורבי יוסי ור' יהודה הו' אזלי בחרשא . אמר רבי יוסי כל חד וחד מינן לימא מלי דלוריתא . פתח ר' יהודה ואמר (תהלים עט) אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו וגו' . ת"ח אלוהי רחמימחא דישראל רחם לון דליטון עדיבה ואחסתינה לא מסתכל אחרא בדגייהו כר איהו בלחודיה . וכיון דלוהי מסתכל בדגייהו אחמלי עלייהו רחמין בגין דלוהי כחכ דרמים על בניס כד"א (שם קג) כרחם אב על בניס רחם יי' וגו' וכיון דאשתכח לן חובין מעבר לון ראשון ראשון עד דאעבר לון לכלהו מקמיה וכיון דאעבר לון מקמיה לא אשתאר עלייהו חובין למיבא שלטנו לנס"א דדינא עלייהו . אחי למיבא קמיה כדבקדמימחא ליטון חובין דקמחי דאעבר מקמיה קשיב עלייהו וע"ד כתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמין וגו' דלי רחמין לא יקדמו עלייהו דישראל לא יכלין לקיימא בעלמא בגין דמחא ליטון מארי דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלסורין דקיימי עלייהו דישראל למילא ואלמלא דלקדים קב"ה רחמים עלייהו דישראל עד לא ישנח בדגייהו לא יכלין לקיימא בעלמא . וע"ד מהר יקדמונו רחמין כי דלנו מאד לוחא לוחא דעובדין עבין לוחא לוחא דעובדין דכשרין [קמי קב"ה] . ת"ח אלמלי יסגלון ישראל עובדין דכשרו קמי קב"ה לא קיימין עמון עכו"ס בעלמא אבל ישראל ליטון גרמין בשאר פמין לוקפת רישייהו בעלמא דאלמלי ישראל לא יבין חסלון קמי קב"ה שאר עמין עכו"ס אחכפיון קמיייהו . ות"ח אלמלא דמשיכו ישראל בעובדין ביטין לספר אחרא כארעא קדישא הא אחרא דלא שלטו שאר עמין עכו"ס כבארעא קדישא ולא אחתנו מעל ארעא . וע"ד כתיב כי דלנו מאד דלית לן עובדין דכשרין כדקא חוי ובג"כ כי דלנו מאד מהר יקדמונו רחמין .

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הר"ם הלכות כרובית פרק י .

מספר הסירים סימן ריש רב . ונקרשתי בסוך בני ישכאל בני ישכאל מצויים על קידום ס' ולא מסבוכים מצויים על קידום ס' . רבי א"ב חד אצטע סוס עמיים גבי חד ארבעי ככתי' אויב ליס ככר נבלס אפר י' סבול או ארס קמיל נך אפר י' אי כבתי אפסל קמול ליס ארס ליס ככר דנבלס אצב ליס ממל עורס נך דלינו אכלס חויס קמיל נך אפר ליס או יסורי או ארבעא . חויסם שזיחקיס אס ס'סוריס ללכול נבלס אס כולס ליסכג כרי שלל אכלס ויכל לנפוט :

(א) כל המכר ברבת המון או ברכה אחת מעין שלש צריך לברך איתא במקום שאכל . אבל כשהוא סחילך יושב במקום ששם ויברך . אבל כשהוא עומד יושב במקומו ויברך . שבה לברך ברבת המון ונזכר קודם שנתעבל המון שבעמיו מברך במקום שזוכר . ואם היה מורד חוזר למקומו ומברך . ואם בירך

נקבשתי בתוך בני ישראל הקב"ה האם ג'ואגמ איה נועל געהייליגמ ועערין צווישין דיא יודין גני ישראל מצויים על קידום ס' יודין ועקען ג'ואגמין ג'וארין צו הייליגען דעם ג'אקען פון הקב"ה ואין תגריים מצויים על קידום ס' אקער עפרים נעקען גים ג'ואגמין ג'וארין צו הייליגען דעם ג'אקען פון הקב"ה רבי אבא בר יוקנא האם גענייט הר ארסי צורסי רבי אבא בר יוקנא האם גענייט בייא אעפרים אין רוים אצתי ליה גשר נבלס דער עפרים האם ג'ואגמין אפר ליה אבא אשטיק פלייש פון אגבלה אפר ליה אבא אשטיק לך און האם ג'ואגמ צו רבי אבא עם דיא פלייש און אויב דוא נועקט גים עסין וועל איה דיה הרגנן אפר ליה רבי אבא האם ג'ואגמ צום עפרים אי געית ממל קמול אויב דוא ווילקט מיה הרגנן הרגה מיה ליה אבא אביל גשרא דנבלס פון אגבלה וועל איה גים עסין אפר ליה דער עפרים האם ג'ואגמ צו רבי אבא פון סורע לך ראיא אביל תריא קמיל לך ווער אגמ דיר אז דוא נועקט עסין דיה אשטיק פלייש פון רבי אבא ליה נועט דיה אשטיאג הרגנן . פון נואגען נויקטו אז דוא נועקט ג'ואגמ אשטיק ווערין אפר ליה האם רבי אבא ג'ואגמ צום עפרים אי יודין אי ארסי דער נואם איז איד דארף ער גיין אין גאגצין איד און דער נואם איז אעפרים דארף ער גיין אין נאגצין אעפרים יעדער גענטש דארף היקען זיין גלובין אויב וויא ער איז ג'ואגמין ג'וארין גריס שזיחקיס יודים ללכול נבלס אס רוצא ליתת בדי שלא יאכל יאכל לגשית אויב עפרים גיימין אידן ער זאל עסין גבלות און אויב ער נועט גים עסין וועלן זייא איהם הרגנן . אויב דער יוד נייל זיך לאיין הרגנן און גיט עסין גבלות

כל הפגרה ברבת תמיון דער קענקיש נואם דארף גענקישין אי גרבה אחת מצוי שלש ארעו ער דארף זאגין דיא גרבה על המתיה צריך לברך איתא במקום שאכל דארף ער גענקישין אויף דעם ארס נואם ער האם ג'ואגמין אכל גשהא מתלה אז ער האם ג'ואגמין ג'ואגמין יושב במקום ויברך דעם ארס נואם ער אגבל גענייט עסין זאל ער וציען און גענקישין אכל גשהא עמר יושב במקום ויברך אז ער האם ג'ואגמין געסין אשטיגעדיג נאה דעם עסין זאל ער זיך זעצין און גענקישין אויף דעם ארס נואם ער האם ג'ואגמין אכל גרבה ברבת תמיון אז ער האם פאר געסין צו גענקישין ונזכר קודם שנתעבל תמיון שבעמיו און איידער דאס עסין איז פערדייגעט ג'וארין אין זיינע גידערים , דאס הייסט איידער ער איז הונג געריג ג'וארין האם ער זיך דערמאנט אז ער האם גיט ג'ואגמין מברך במקום שזוכר זאל ער גענקישין אויף דעם ארס נואם ער האם זיך דערמאנט אז ער דארף גענקישין נאם תריא מיד אויב ער האם גים פארגעסין נאר ער איז אנוקע געאנגען פון עסין גים ג'ואגמין תריא ג'ואגמין ויברך כזו ער צוריק

במקום שזכר וצא ידי חובתו. וכן אם בירך כשהוא עומד או כשהוא מהלך יצא ידי חובתו. ולכתחלה לא יברך ברכת המזון ולא ברכה שמעין שלש אלא כשהוא יושב ובמקום שאכל: (ב) מי שנחתם לו אם בירך המוציא או לא בירך המוציא אינו חוזר ומברך מפני שאינה מן התורה. שכת לברך המוציא אם זכר עד שאלה גמר סעודתו חוזר ומברך ואם

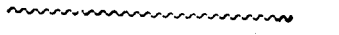
אחד מיכר להכירו לני סלחתי בין ששטטטלס כנגדי כסטיס כרי סיסל דומס נסס ולל יוקוסו. ואלר סיכר נסר נסרתי כסריס וכסלל כניסס לני סוסר סוסוסלס כנסוס נקיס וסססוסו סיס ססלס. אלר ססכס סלכס וללל סלס סלס סל סוסיס וכספססס לל יסיו כסס ססרי כ"ל סכר נלמן סל ססיו ונלסטר סעל כן יללל:

שלא גמר סעודתו חוזר ומברך ואם

בין צו רעם ארמ וואס, ער האט גיגעסין און זאל געקומשין וואס בירך בקום שגנבר יצא ידי חובתו און אויב ער איז ניש צוריק געגאנגען צו רעם ארמ וואס ער האט גיגעסין, קאר ער האט גיגעקושט אויף רעם ארמ וואס, ער האט זיך גערמאנט אז ער האט קאר ניש גיגעקושט, איז אויף נום יפן אם בירך כשהוא עומד או כשהוא מהלך יצא ידי חובתו און אויב ער האט גיגעקושט שמיגעדיג אדרער גיגעדיג איז אויף נום ולכתחלה לא יברך ברכת תפוזן ולא ברכה שמעין שלש אלא כשהוא יושב ובמקום שאכל רי מצוה איז מען זאל געקומשין אדרער זאגן על המזון אויף רעם ארמ וואס מען האט גיגעסין און זיצעדיג: (ב) מי שנחתם לו אם בירך המוציא או לא בירך המוציא איז חזר ויברך זאל, ער נייטער עסין און די ברכה המוציא זאל, ער בייא רעם עסין ניש זאגן מפני שאינה מן התורה ויחיל די תורה האט ניש גיקאסין צו זאגן די ברכה המוציא שכת לברך המוציא אויב ער נוייס געוויס אז ער האט פארגעסן צו זאגן די ברכה המוציא אם יגבר עד שלא גמר סעודתו חזר ויברך אויב איידער ער האט גיגעדיג דאס עסין האט ער זיך דער מימנט אין ברכה המוציא, זאל ער זאגן דיא גיזאנט דיא ברכה המוציא, וואס ער נועם קאר עסין וואס יגבר לאחר שגמר און אויב נאך רעם עסין האט ער זיך גערמאנט אז ער האט ניש גיזאנט דיא ברכה המוציא אינו חזר ויברך דארף ער ניש זאגן די ברכה המוציא נאען מינט ער איז ניש מחויב צו עסין נאך ברויט און זאגן דיא ברכה המוציא אויב, ער וויל שוין ניש סעקר, עסין:

מען ער אזוי פארום אחר סיכר להכירו איין יוד האט דערצייקט ויין סכר איז חלקתי בין שישמאלים כנגדי כתיבם גדי שחית דומח לו ולא יחיתו איהך האב גיזארקט גיין צווישן די סערקין און האב מורא געהאט סאקער וועלן וייא מיר עפעס שארין סארין האב איה מיה געקליידט מיט די קליידער פון זייערע פריסטער ונלחיס) אונ פין גיזאנגען צווישען וייא און וייא האבין מיר גע דערקענט אחר סיכר און איינער האט דערצייילט לפתמי ספריים וקשאני בנייהם אני אומר מפורים בלשונם איה האב גילערינג זייערע ספרים נריא סערקעשעו און ווען איה פין צווישען ריא סערקין זאג איה זייערע ליידער אויף זייער שפראכע סייגען וייא אז איה פין אויף אסערק למים ותקבש תחתיה בעליה צו מקנים ויין רעם פסוק ריא סקקה ניש לעבין צו איהר בעל הבית וואס האט ניש גילערינג אחר חתכס זליכס נאמר תקיס לא מוכיס ופספסיס לא יתיי בהם דער חכס האט גיזאנט צו דיא צווייא מעקושין אויף אייך האט גיזאנט דער פסוק איה האב אייך גיגעבין תקיס וואס גיגע ניש נועק און האב אייך גיגעבין מאשפטיס וואס מען קען ניש לעבין מיט וייא אז איהר האט אנועק גישפעלט דיא תורה פון הקב"ה און האט אייך געמוזט פארר שפעלן וויא סערקין, ווייל איהר האט מורא געהאט אז דיא סערקין וועלן וויקען אז איהר זענט יודין וועלן וייא אייך ברנגן. זאנט איהר דאך אז נאט האט גיגעבין אויח אהורה וואס מען קען ניש לעבין דורך איהר שחרי רבי אלעזר אפר זאגן עלי הדיו ונפטר ששל בן גיעל רבי אלעזר האט זאכאהל געהאט אמשפט פאר אשר און מען האט איהם געמשפט צום ברנגן. האט ער גיזאנט דיא טערקער גאסן עלי הכנין דער כנין איז ביי מיר געקלויבט אז ער האט מיה ערליך געמישפט, די אלעידר האט געמינט אויף הקב"ה, הקב"ה איז געקלויבט ביי מיר אז ער משפט מיה ערליך מען זאל מיר ברנגן. דער שר האט געמינט אז רבי אלעזר זאגט דאס אויף איהם, און ווייל רבי אלעזר האט אגענומען ניון משפט דרייער פאר וואס ער איז גיהאלפין גיזארין מיט אפאר אויף רעם האט רבי אלעזר זיך קאצער גינען, סארהשעע סיינונג פון הקב"ה אויף אשר:

געוויס האב איה גיטאהן אפבריה וואס מיר קומס און רבי אלעזר האט דער שר האט געמינט אז רבי אלעזר זאגט דאס אויף איהם, און ווייל רבי אלעזר האט אגענומען ניון משפט דרייער פאר וואס ער איז גיהאלפין גיזארין מיט אפאר אויף רעם האט רבי אלעזר זיך קאצער גינען, סארהשעע סיינונג פון הקב"ה אויף אשר:

לחמשך מת"ת ד"א יהוה נפשי י יהוה יהוה רוח יור הא ואו הא נשמה יהוה ויהוה יחידהו דמלוי ויו אל שם ביו
שבששית בניקוד חולם :

ב ואם לא קריב אחיק
לוחך ולא ידעתייה
ותכנשיניה לנו ביתך
וימי עמך עד דיתבע
אחוק ימיה ותתיבניה
ליה : ג וכן תעביד
לחמריה וכן תעביד
לכמותיה וכן תעביד
לכל אבדתא דאחוק
די תיבד מניה
ותשבחיניה לית לך רשו
לכמותיה : ד לא תחוי
ית חמרא דאחוק או
תוריה רקן בארמא
ותתקבש מנהון אקמא

ב ואם לא קריב אחיק
לוחך ולא ידעתייה
ותכנשיניה לנו ביתך
וימי עמך עד דיתבע
אחוק ימיה ותתיבניה
ליה : ג וכן תעביד
לחמריה וכן תעביד
לכמותיה וכן תעביד
לכל אבדתא דאחוק
די תיבד מניה
ותשבחיניה לית לך רשו
לכמותיה : ד לא תחוי
ית חמרא דאחוק או
תוריה רקן בארמא
ותתקבש מנהון אקמא

ת"א וסיה פנך עד. מילעם כז כח: וסכתו לו. קמל כל מילעם כס סנסדרין עג: וכן חפשה לחמו: גיטין מס: לכל אכנס
חמך. קמל קי מילעם כז כח: אכר סכד עמנו מילעם כז כז: לא סוכל לספנס. מילעם כז: נפלים דרין. עג מס: ג
וספנסג מס. ככוס יע מילעם לה סנסדרין יס:

בער המורים

(ב) ואכפזו. כ' בעם'. דין. ואידך וספסו מלרעס. וכו
שדרשו נגעים בלוי על לבי עין סלוי רועס לספיל כליו ואוכר
לוי לי ולמחר נגעים בלוי על ביתו ולוס סכסן ופנו את סכית
ימולוי סכלים ורולוי סכל ט"ב לו. וכו וספסו אל חוך ניקר
שעמק כליו אל חוך ביתו ולינו משלום וספסו מלרעסו
שנרעם בלוי עניו. ד"ס סחודר ככרסיו לוקס בנוסו ובי סלכס

שפתי חכמים

א ומלם סוסו סכ למחך כלומר סכדוס את חמך ססו כל
סכידס מס סיעים סיס לדכר סנלדס עמנו: ב כ"ל דלס הל"ל
וסכוסו לי אלס סיסס פנך עד דרוס חמך וס יודע לו ססו
אלך ודלי סייב ססס לסכיד לו: ג כדי סיוכל לקיים וסכוסו
לו: ד (ק"ג) סולרן לפרס סס ס"ג סככר ס"י סס לקיל עסני
ססור לפרס סיס ס"ס עסר"ל פטעיס סססס עססס כללי
סוס מסוכב סכיוסו לכך סכר כפן ס"י ספסר לפרס לא סוכל

פירוש לתורת אלהים

(ב) ואם לא אונ ווען דיין ברודער איז נים באהנט
צו דיר ולא ידעתי אונ דרא באהנט אים נים ואפתי
ואלקמו איהם אריי געקען אין דיין שמוך ויהי
נאמר ער דיין אים צו ידע בלוי דיין ברודער
וועט נאך פרעמן נאך איהם ויחשבו ואלקמו אים
צאריק קערן: (ג) וכן אונ אזויא ואלקמו פאהן צו
דיין איינעל אונ צו אלע פאר לירונג פון דיין

מצות השם

(ד) [פקט] (ללו טכ) סלס לסניס כסמטו סל סככו ומכ"ס סככו
פננו רובן ססס עסלו. סנלכר לא סרסס את ססור חמך
או סוכו נפלים כדך וספנסג מס: ס
לא תרעך את חמור אחיק או שרור וגו' דאם איז אקצות לא

תקיים עמיה: ה לא יהי תקון זין דגבר עד אתתא ולא יתקן גבר בתיקוניה אתתא ארי מרחק קדם יי אלהה כל עביר אליו: ו ארי תערע קנא דצפרא קדמך באורחא בכל ת"א סקס תקים עמו. מיעט לא נב לז לא ימים כלי גבר. כויר נט: ולא ילכש גבר. שם מכות כ: כי יקרא קן אפור. מיעט קב מולין קלט קע קעט ספרסוסר פרעה שמות וספרה וילל:

הקם תקים עמו: ה לא יהי כלי גבר עד אתתא ולא יתקן גבר שמלת אשה פי תועבת יהוה אלהיה כדעשה אקה: פי כי יקרא קן צפורה לפניה בדרך בבר

רשב"ם

בעל הטורים
 לומר שפעמים חסד מתעלם כגון זקן ויטול לפי כבודו: (ס) כלי גבר על אשה. נעוה כלי הורס. כמו שלל ילמד אדם לכתו טורס: על אשה. כ' כלי גבר על אשה. אם נספס לפי על אשה. זסו שמתכו שמיכי חסד שליכש כלי גבר כדי לנסתכרס לזנות כדכתיב אם נספס לפי על אשה ועל פתח רפי חרמי: כי סוטכס ס'. כי יקרא קן אפור. לומר שלל יסמכל כמוף וכוטות כעוקקין זס לזס: (ז) יקרא קן. נעיעטריס פרט למזנות: ספרסריס או יליס. נעיעטריס נעיריסיס למזן: על סכניס. כ'.

רש"י

הקם תקים. (ב"מ לב) זו טעיה ה להקטין משאוי סגול זעליו: עמו. עס כעליו. אבל אם הלך ויכב לו וזמר לו הווליל ועליר מזהו אם רצית לטעון עטון סטור: (ה) לא יהיה כלי גבר על אשה. (סמרי, וזר ס"ה) סתח כדומה לזכר שלל עמלך בין הלכסיס שזין זו אלה לזס מיווף: ולא ילכש גבר שמלת אשה. לילך וליכב בין הנשים ו. ד"ה שלל יטיר עטר הערוה וזמר על בית השמי: פי תועבת. לל סמרה תורה אל לזס ח המניח לירי תועבת: (ו) כי יקרא. ז כ"ל דרך סכניס ככך: ח כזינו לפרס כזה מס ספירס לפניו

דעת זקנים מכעלי התוספות

(ו) כי יקרא קן אפור. לך נסמרו סרסוים סללו לומר דמלוס נוככס מלס עש"י שזמ סקן ויכס סקן לזכור ימים ויככס

ליקוטים על התורה

זו כי יקרא קן צפור וגו'. דער וזר זאגט ווען מען זיגט אונדער די מוסקער פון די קינדער, און די פייגעלע פליהט אין קער ועלמט אונ שרייבט אונ זיא וויסמ גיט ווארין זיא זאל קליקען, אונ זיא וויל איהר אייגענע לעבין אונעק נעמען פון זיך זאך הקב"ה וואס ער האט רבמט אויף זיינע אלע בישע"ט זיש תאמ ער אויף די פייגעלע אויף רבמט וזיא זרר הלפלך קאמ געזאגט נים צופור קצאנה בות, די פייגעלע נעמקט אויף אאקס וזיא זיא, וואר זאגט זיינע איינע, אונ זיינע. קינדער זיא אוער וועט זיא זיין ועליו העלפין ביקטו אויך גיט כחויב: (ח) לא יהיה עם סאר גיט זיין אקלייד פון אמאנס פערזאנה אויף אאשה צו גיין צווישין קליידען אקלייד פון אאשה גיין צווישין ווייבער זי תועבת ווארום דאס איז ריא אוקווידינגקייט פון זאמס זל זישה אלע ריא וואס מוהקען דאס דאזיגע: (ז) פי יקרא ווען, עס וועט זיך סרעפין אנעקס פון

מצות השם

לא יהיה כלי גבר על אשה וגו' דאס איז אקצוז לא תעשוה אאשה סאר גיט אנקליידין די קליידער פון אמאנסקליידן: ולא ילכש גבר שמלת אשה. דאס איז אקצוז לא תעשוה אמאנסקערן סאר גיט אנקליידין די קליידער פון אאשה אונ אמאנסקערן סאר גיט פארזיין זיינע קאר ער זאל אויסד זערן יונג, אונ סאר גיט סקקען אין אשפילע ווי אאשה מוהקע

(סס) [מקטב] [עשה ככל] לסקים עשה על סכמט או על סלס סכסיס לנדו. סמלמט סקס סקס מעו:
 (ס) [מקטב] [לזו שכל] שלל לזכר סכניס מלכסיס סמיחודיס כסומו פקוס לזכסיס. סמלמט לא יסיס כל גבר על אשה:
 (סס) [מקטב] [לזו סכב] שלל ילכש סלכסיס מלכוסי נסיס. סמלמט וכל ילכש גבר שמלת אשה:
 נקס נעמט עמו וגו' דאס איז אקצוז צלזוה עס איז אקצוז ער זאל העלפין אויף סייזין די בהקח אאער קעס עקנעש:

עין או ער... הארץ אפרחים או
 ביצים והאם רבצת על האפרחים
 או ער... הביצים לא תקח האם
 ער... הבנים: ישקח תשקח את
 האם ואת... הבנים תקח... רק
 למען ייטב לך והארכת ימים: ס

אילן או על ארעא
 אפרוחין או ביעין ואמא
 רביעא על אפרוחין או
 על ביעין לא תסב
 אמא על בניה: ישלחא
 תשלח ית אמא וית
 בניה תסב לך גדיל
 דייטב לך ותודיק יומין:
 ת"א וסבס כננת על סמכרמיס.
 סולין קמ קמא: עלה שנתה
 סת סמס. מניעא לא: וסת סכניס.
 מניעא קנלמטין ייטב לך. קידושין למ:

בעל המורים

כינוי בית חכם ששואל צדק סתמך ופך דכבידור אכ ואס סקדיס
 וסכרמס יימס לנמטן ייטב לך לא כן סכל כדי לסמךך וסלכרמס
 ימיס לכו חכנס בית חכם. למיל כחיב למטין ייטב לך וסמך
 כלן כי יסול סוטלס ממני. רמו למס שרבו הכי שמש סכיל
 כדי לנלמ אס חכמס ונפל סכיל ארכיכ סוטל סוטל זס:

פרט לעומן: לא תקח האם. (חולין יום) כבודה
 ש על בניה: (י) למען ייטב לך. אס מזהה קלה
 שאין בה חסרון כיס י אמרה תורה למען ייטב לך
 וסלכרמס ימיס לק וסומר למחן שכרן של מנות סמורות:
 ענין מצות שלוח הקן

ויאכל, וספן יסי' וסכר קייס יישא פרי לניס סכולס ככל
 שנס וסנס. כמו כן אפרס מוכרס כקן לפור, ססכניס דסיינו
 ספרי תקח לך, וסלס חשלה וסולד פוד בניס אפרס. רבינו
 כחי' כחכ ישע כקויס זמיס ו סמורכות רחמיס מל כל סמולס
 וסול כי סחוך סוטל סמלח את סלס סכס סיל סמספרת וסולנס
 על סרבו קנס וסחוק כחי' וסמספרת וסולכת וסולס אלכד אס
 פלמס וסחוך נעסר סני' סכר סמנוה סל סמסות סכפס
 רחמיס וסכרמס וסו הקכ"ס סכמו כו וסמחיל מל כל ספשינו
 עמשיך ספס סכממיס על כל סמלספריס וסלכריס כחמיס
 וסלכס עליסס. נמלסס אומר סמספריס מלס ו וסמלח סול
 סכס לסוכר רחמיס מל כל סמולס וסוד לו ספסס. וסו סמלכ
 למען ייטב לך וסלכרמס קייס. כסומר אוחו סמולס יסי' לסוכ לך
 וסלכרמס ימיס עלי, כי לרכיכ ימיס סול סכמס סכממיס.
 וסכרמס ימיס מלח מלח סין סכנס בניס. למכ סכ"ב אס
 סין לך בניס ימיס נותן לך בניס, ענין סנמכר סלח שנתה סס
 וסס סכר אכס נוסל, אס סכניס סמך לך:

ליקוטיוס על התורה

ואל ויך פרישין מיס יניא, און וינן די ידיו ונעין מקיסי די
 סקניך נעדר סלפך לערונס אונכת אויף ויניע עושית פאר
 הקב"ה, און הקב"ה רופש אלע סלפכים אונ נאנס צוא וייא
 איהר אלע קאס קעלערונס וכוותים אויף די עושית אבער קיינער
 פון אויף קאס קעלערונס אונכת אויף מיניע קינדער וואס
 וייער נעקס דער בית סמקניש איז תרוב געווארן און וייא
 נעין אין גלות און עס געט קיינער פון וייערשטענין און עס
 קאס קיינער קחט און וייא, נאנס הקב"ה דריבער ועל
 איך די ידיו אויס ויניען פון גלות פון סייניקשטענין און פון
 נעין פון נאקסן צו קאל ניס פארשעקס נערין צווישען
 דיא סעלענער:

נעלד האמ דיא הורה גישריקען למען ייטב
 קאקס געלמ נועם ער גענוים לאנג לעבין:

(1) [מקטען] (עסס רככ) לנלס סלס פון סקן קודס סיקס
 סכניס. סלס סלח סמלח אס סלס וסל סכניס סמך לך
 שלח שלח את האם ואת הבנים תקח לך וגו' וקאס איז אפטר
 געשוה נאר פריער מוז ער אונעק שיקען דיא סמסער
 נאקדעס קעגן ער נעקסן די קינדער:

וליש ביו סמסיס סלח סקסס מנא לך נופס סכי דלמח ככל
 ענין סמול לנכוס דגורח סכי סול. וספרס דסל קרל נוסן ספס
 כי חוסכס ס' ונ' גמסעו דלל ספרס חורס כו' א' סכל ס' פסכס
 סלויכ נמלס פון סכניס מוכר לנמך: ר"ל דס ל"ל כן כו' משכר
 סמולס. וסמך דלכך נכסכ כלן סמס דמניס וז קלס סמולן כו' :

דעת הקנים מבשרי התוספות

בית חכם עומד מפקד ומס כחיב אהיו לא חורס כנמך
 כלמיס סמכס לכרס ולכורס ומס כחיב אהיו לא סמרוס כסור
 וכסמור ימדו סמכס סלריס וסמרוס ולל סמרוס סכס יסדיו
 ומס כחיב אהיו לא חלכס סמסמו סמכס מלח' נלס וסמסכ כו
 ליח' ונדולס מלח ליח' כנמסין סכר כנמס עוליין כל לו סוכר
 כנמס ליח' וכס וסמסמין אוחו סני אלמיס וסמס סמול
 ענדיס עמלכר כיוס ססול יחיקין ספריס אמיסי וגי'. ד"ל כי
 יקלס זי"ס קורל דגך וכל ילד טיפס מוכר ולל כמספס מס
 סלכי סמרוס לכס כבוד מרוס מרמטין מס ענין זס לוס לנמך
 וסכרמס סוס עניא כליס סמלכר סמולס וינעס עוליין פד סיוולמיס
 סמלכרמס ונעסי ספריסיס וסן סולין עליו וסמרוסין אס כנפיו
 וסלכרמס אוחו וסכסול כולל לפרחט איו יכול ומלל אוחו מיס לו
 סרן וסולכו סי גרס לו זס פל סנול כליס סמלכר סלן כן סכ"ס
 ספסו ידסיס כככס סכוד סמספריס יסרו וסכרו ספילו לסוך
 ילכד וכס:

כאס וסת סכניס סמך לך, סלח סמלח אס סלס,

פירוש התורה אלהים

פייגעלעך פאר דיר אין וועג בגל עץ אויף אלע
 גייטער אדער אויף דער ערד אפרוחים וינגער
 היינערעליך אדער אייער והאם רובת און די מוטער
 ויצט על האפרוחים אויף דיא היינערליך אדער אויף
 דיא אייער לא תקח ואלקטמו ניט נעקען דיא מוטער
 נוען ויא איז אויף דיא קינדער ווי דען ואלקטמו
 מאהן: (1) שלח שלח את האם ואלקטמו אונעק שיקען
 דיא מוטער ואת הבנים און דיא קינדער ואלקטמו
 דיר נעקען למען גרי עם זאל דיר גומ ויין וסמך
 און דוא וועקט לאנג לעבין. רש"י שרייבט
 בייא אזוי אנרינגע מקנה וואס עם קאקס קיין
 לך או אקענמש נועם מאהן אקנה וואס עם

מצות השם (1) [מקטען] (ללו סנכ) סלח נקח קן לסוכ כסס
 קודס סלס על סכניס. סנמלכר לל תקח ספס סל סכניס:
 לא תקח האם על הבנים. וקאס איז אפטר לא תעשהו או
 פון נקמיס אקעקס מיס פייגיל פאר פון גיט נעקען דיא
 קיינער מיס די קינדער:

לחמשיך מנה ד'א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוה יהוה חיה
יהוה דנצח יהוה חיה יהוה דהוה אל שם ב'ן שבעשה:

וינש הפלשתי השפם והערב ויתיצב ארבעים
יום : ב ניאמר ישי קדוד בנו קחנא לאחיה איתת
תקליא הוה ועשרה דחם הוה והרץ הסתנה לאחיה :
ואת עשרת חריצי החלב האדה תביא לשך
האלף ואת אחיה תפקד לשלום ואת ערבתם
תקח : י ושאר והמה וכל איש ישראל בעמק
האלה נלחמים עם פלשתים : י ושפם דוד בפקד
נימש את הצאן על שמר נישא וילך כאשר צוהו
ישי נבא המעגלה והחיל היצא ארץ מערבה וחרעו
במלחמה : י ותערה ישראל ופלשתים מערבה
לקראת מערבה :

א וקריב פלשתיא ומקרים
וסחשיך ואתערך ארבעין
יומין : ב נאמר ישי קדוד
קביה סב בעין לאחיה סכילתא
דקליא דרין ועשרה מילין
דלקחא ד'ין ואוביר
למשריתא לאחיה : ב ונת
עשר נוקבין דחלבא האלין
ותוביל לרב אלקא ונת אחיה
סמיעיר לשלם ונת טיבירין
סוימי : ד ושאר ויאנין וכל
אנש ישראל במישר בוטמא
בגיהין קרבא עם פלשתיא :
ה ויאקריב דוד בצפרא ושבק
נת ענא על נפרא ונסוב ואל
קמא דפקריה ישי וקמא
לכקיקמא ומשריתא עקבי קרבא
קמא נספי לסדרא וגיבו בקרבא : י וסכרו
ישאל ופלשתיא סרדא
לקרבות סרדא :

מצודת דוד

(א) ויסייב. סמד בין המפלכות ודכו דכיוו כנקר וכספד
פד כעלמו פרעטי יום סרס כוא דוד : (ב) לשל סלף.
מס באמיו כיוו נמיס יו : ספקד לבלוס. ספניה לדמ סלומס :
ומס ערבסס. לס משכונס אשכ ססכינו לזוך סלנסס סדס
מיד המושכן וספקס ספד : (ד) וסמס. סלסס כני ישי : ללמטיס.
מיכיס סמס ערלסס : (ס) ויפש. סוז סלפן על שומר אהד
סיה סמניה סדרכס ללסום כענול כי סוכ סיה לסיס נשער מסלוב
סמלכס יסלסו וללסטיס זס מול זס :

רשי
(א) השכם והערב. כדי לנבל מק"ש : (ב) חריצי
החלב. נבינות : לשר האלף. למר של אותו אלף
שלי ממנו : ואת ערבותם. הלגתם ושלומם תקח :
(י) ותערוך. מערכת ישראל :

כתובים תחלים זה

לחמשיך מיסוד ומלכות ד'א שין רלת יוד נפש שין שין רלת שין רלת יוד רוח יאהרונדי נשמה דיסיר א אד
ארני ארני נפש ארני רוח אלף רלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו וו דו חיה יהוה דיסיר יהוה חיה יהוה דמלכות
אל שם ב'ן שבעשה :

א נקדם בתרומא בתושבסיה : א נקדמה סגיו בתודה בזמלות גרע לו : ב כי אל גדול
גיבב בקמיו : ב ארום יהוה וסלק גדול על כל אלהים : ב אשר גידו מחקר
אלהא רבא יי ומלכא רבא ארץ ותועפות הרים לו : ד אשר לו נים והוא עשהו נבשת
על כל אלהא : ב די כביה ארץ יצרו : ה באו נשתחוו ונקרעה נברכה לפני יהוה
סחלין פשושין ארעא ידו ליה נמא והוא עכר יסיה ונפשט אדיו בריאו : ה איתון נסטר
ותקפיה רום מוכיא די ליהוה ד די ליה נמא והוא עכר יסיה ונפשט אדיו בריאו : ה איתון נסטר
רשי
(א) ותועפות. למן נוכס : (ב) נברכה. למן ויכר את
מטלס : (ג) מסקלי ארץ. דכיס סטלסס כלפן סלכ דנפס
סקי על מקומו לסיס נקוס כצקוס אהד : (ד) נשטוס. סיה
פירוש
(א) נקדמה סגיו בתודה מיר ויעלין קומען פאר
הקב"ה מיס אלויב בסיורו גרע לו
סיס נעואנג ויעלין מיר שאלין צו איהם. מיר
ויעלין לויבין אונ וינגען צו הקב"ה פאר אלע
טובות וואס ער האט אונז גיטאהן : (ב) כי אל גדול
ה' ווארום הקב"ה איז אנרויסער גאט ויעלה גדול
אונ ער איז אנרויסער סלק על כל אלהים ער איז
איבער אלע כחות וואס זענען אויף דער וועלט :

מצודת דוד

(א) נקדמס. נקדים מענו לכא מול מינו כסודלס ספסיס
לסודרו לו על כל ספוסס כסלס : (ב) ארליס. סס ענלכי
לסינס : וסוספוס. נכסי ססיס ססס לו : (ד) וסוס סססו.
ססוס כל סנוף כלפן : ונכפסס. כוא כפיס סללש וקלס סנוף :
עכרו מיימש
(א) אשר בידו סחבר גיץ אלע אקוויסענדע ואכין
וואס זענען אויף דער וועלט נויים ויאי הקב"ה
וחיפוט דרים צו איהם זענען דיא שפארקייט פון
דיא בערג : (ה) אשר לו הים צו הקב"ה ניהער קער
ים והוא עשהו ווארום ער האט געמאכט דעם ים
ונבשת דיו יצרו אונ דאס סרנקעניש האבין אויף
זיינע הענט בשאפין : (ה) באו נשתחוו ונקרעה קוקמ

עֲשֵׂנוּ : ו כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאַנְחָנוּ עִם מַרְעִיתוֹ וְצִאָן יָדוֹ וְנִחַן נַחֲמוֹס קָרָם : יי דַּעֲבִיר
יִתְקַן : ו אַרְוֹם הוּא אֶלְהָנָא
וְאַנְחָנָא עֲמִיה וְצִאָן רַבְעַת
הַיּוֹם אִם־בְּקִלּוֹ תִשְׁקָעוּ :

אודיה יוקא כין אם במיקריה תקבלין :

רש"י

מצורת דוד

בנכנס . סוף כרעיס סכרבים על סלעין : טעמו . הסגדל והמכומס
אומנו : סס מציעיה . כהוא כוסה ומכסין אומנו : (ו) ולכן ידו .
ר"ל כמו סרופס סרמטני אשר ינסה . הלען פס סליוס סיד ולע נעקל : סיוס . ר"ל סיוס ססוס ינסין סלסס כן סלכר בקולו ססעסו :

פירוש עברי מייטש

מיר וועלן אויף בוקן וואיינביינין און קניעהן
פאר הקב"ה נברכה לפני ה' עישנו מיר וועלן קניעהן
פאר הקב"ה וואס ער האט אונן געמאכט .
געשאפטן : (ו) כי הוא אלילתי נוארום ער איז אויגער
נאט ויגניתי עם פניתי וצאן ידו און מיר זענען דיא

עיקר תוימא

משנה שבועות פ"ג

ברמנורא

שבועות שתיים . שאוכל ושלא אוכל . הם השתיים
המפורשות דכתיב להרע או להטיב דמשמע
להכא לא אוכל להרע אוכל להטיב (א) . שאוכלתי ושלא
אכלתי . הם השתיים הנוספות ממדרש חכמים : מדבר
ומביא קרבן . כשניל כטול
דנורו וכוין דמשום כטול
דנורו הוא חף זה כטול
דנורו הוא שהאמר לא אוכל
דעמו לאסור עמו ככל
שהוא : שבועה שלא
אוכל ואכל ושתה . חט"ג
דשתייה ככלל אכילה (ב) :
אינו חייב אלא אחת .
דוק ליה כאוכל וחוזר
ואוכל והשלא אשתה .
היה להו שתי שבועות חט"ג דמכי אמר לא אוכל לחסר ליה בשתייה דשתייה ככלל אכילה

ואוכל ושלא אשתה . היה להו שתי שבועות חט"ג דמכי אמר לא אוכל לחסר ליה בשתייה דשתייה ככלל אכילה

פרק ג א שבועות שתיים שהן ארבע צנויות שבועות שמייען
אין היא הוראה . און נייא זענען פיר .
דיא רבנן האקען גיזאנט נאך צנויית שבועות
שבועה שאוכל או אייגער שנוערם ער וועט עסין
ושלא אוכל ארער ער שנוערם ער וועט נים עסין .
דיא צנויית שבועות שמייען אין דיא הורא שאכלתי
או ער שנוערם איך האב גיגעסין ושלא אכלתי ארער
ער שנוערם איך האב נים גיגעסין . דיא צנויית
שבועות האקען דיא רבנן גיזאנט ועיין פרק א
משנה אן שביעה שלא אויב אויב ער האט גישווארין
ער זאל גיט עסין וואל כל שריא און ער האט
גיגעסין אכיסול . אפילו נאר ווייניג טיב דארף ער
בריינגען אקרפן אויף דיא פאלשע שבועה דברי
רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא אמרו לו לדי עקיבא
האקען דיא חכמים גיזאנט צוא רבי עקיבא חזק
פניו ויכיל כל שריא שריא חזק ויזא געפינט
קוען אין דיא הורא ארער אין דיא רינים פון דיא
רבנן קוען זאל עסין אקלייגע שמיקול פון
אמיסור און עס זאל קוקען סלקות . אז בייא

אשבעה זאל אויך קוקען סלקות אויף אקלייגע
שמיקול עסין אפר ליה בני עקיבא האט רבי עקיבא
גיזאנט צוא דיא חכמים וכי חזק פניו גבדרי ויכיא
מרבן ויזא געפינט קוען אז אייגער קעט און איז
גיט מקנים (ער האלט גיט) זייגע בייך . זאל ער
דארפען בריינגען אקרפן ועתי"ם שיה מדבר ויכיא
מרבן אזוי וויא קער וואס האט גי'עט . ער האט
גישווארדין און איז גיט מקנים (ער האלט גיט) זיין
שבועה . און ער דארף בריינגען אקרפן . און
ווייל קער מרבן קוקט אויף קעט וואס ער האלט
גיט זייגע בייך . אז ער האט גישווארדין ער זאל
גיט עסין . וויא פיר ער האט גיגעסין . אפילו נאר
ווייניג האט ער נאך שוין גיט מקנים גינען זייגע
בייך . ווארום ער האט געוויס געמיינט ער זאל
נאר גיט עסין . רבינער דארף ער בריינגען אקרפן
שביעה שלא אויב ער האט גישווארדין ער זאל גיט
עסין וואל ושתה און ער האט גיגעסין און גישוואקען
איי טיב זאל אשת דארף ער נאר בריינגען איין מרבן
שביעה שלא אויב ושלא אשתה אז ער האט געזאגט

וכי הדר ואמר תו לא אשתה הוא לן למימר דלון שבועה חלה על שבועה שאני הכא כיון דאמר כרישא לא אוכל
 וכדר אמר לא אשתה גלי דשתייה דהך אכילה דאמר כרישא אכילה גרידתא הוא: ב חייב על כל אהת
 ואחת. מדקאמר פת פת על כל מין ומין ש"מ לחלק דלוי לאסור עליו מיניס הללו ותו לא הול"ש שחמיס וכן
 על שטורים וכן על כוסמין: ג שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש. כגמרא

ואכל ושתה חייב שתיים: ב שבועה שלא אוכל
 ואכל פת חמין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב
 אלא אחת. שבועה שלא אוכל פת חמין ופת
 שעורין ופת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת:
 ג שבועה שלא אשתה ושתה משקין הרבה אינו
 חייב אלא אחת. שבועה שלא אשתה יין ושמן
 ודבש ושתה חייב על כל אחת ואחת: ד שבועה
 שלא אוכל ואכל אוכלים שאינן ראויין לאכילה
 ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה פטור. שבועה
 שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים
 אסור: ז חייב. רבי שמעון פומר. אמר [ג] קונם אשתי ונהית לי אם אכלתי היום
 ודוא [ד] אכל נבלות וטרפות ושקצים ורמשים הרי אשתו אסורה:
 ה אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים ואחד דברים שיש בהן
 ממש ואחד דברים שאין בהן ממש. ביצד אמר שבועה [ס] שאתן לאיש

כס"ג: (ג) רש"י. כלומר
 וטובלי ולי לכו דרמנא
 פסריטו סיו רשיו לליליס
 סלך ית לון מקוס חייב
 ונדמסק לקפן דסינו כולל
 כו. ופסו"ס: [ג] קונם כו.
 נרין לפרס כפדי דלס כפסיד
 לט: [ד] אכל. ונרין מידע כן
 דשטע כנסוס דלר"ב סו"ס
 נדר. כנסוס ונדלי כנסוס
 טורסוס כנסוס כפ"ג נדנדיס
 מ"ב: [ס] שטקן. עמי לטן

מנו דהיילא שבועה אהטמות חיילא נמי אטרפות דליסור על כל איסור כליסור כולל. ואין הלכה כר"ס: אשתו אסורה. שחרי אכל חוליסו וחסרי לר"ס דטעמא דפטור כקמייתא
 איסור כליסור כולל. ואין הלכה כר"ס: אשתו אסורה. שחרי אכל חוליסו וחסרי לר"ס דטעמא דפטור כקמייתא
 לא חסוס ללאו כני אכילה וינהו אלא שחרי שבועה חלה על דבר איסור: ה ואחד דברים של אחרים. כלמפרש
 שאתן לפסונו: שאין בהן ממש. חרי נווטי משמע כגון סיכה ומשמע שאין בהם הנאה כגון שאזרוק לזר לים.

נמש צום עסקין ושחתי משקין שאינן ראויין לשתיה און ער
 האם גיפרינגקען אוערלעךע משקין וואס זענען גיט
 נומ צום פריינגען פסור דארף ער גיט פריינגען א
 קרן שבועה שלא אוכל איה שנוער איה זאל גיט עסקין
 זאל נבלות וטרפות שקצים ורמשים און ער האם גיט עסקין
 אוערלעך זאגען וואס מען קאר גיט עסקין. נבלות
 און טרפות. ארער קהמות און חיות און עזפות
 וואס מען קאר זיין גיט עסקין. ארער נוערים חייב
 דארף ער פריינגען אקרן רבי שמעון פומר רבי שמעון
 זאגט ער דארף גיט פריינגען אקרן [עין בחז"ל
 ותיישן אמר קונם אשתי ונהית לי אם אכלתי היום איינער
 האם גיזאגט מיין נוייב: זאל זיין אויף כיר אסור
 איה זאל פון איהר קיין הנאה האפען. אויב איה
 האב היינט גינעסין וזיא זאל און ער האם גינעסין
 נבלות און טרפות שקצים און רמשים [עין סבות
 פ"ג מ"ב הרי אשתו אסורה קאר ער גיט הנאה האפען
 פון זיין נוייב: ה ארד דברים של עצמו סיי ער שנוערט
 אויף אוערלעך זאגען וואס גינעסין צוא איהם
 ווארד דברים של אחרים און סיי ער שנוערט אויף
 אוערלעך זאגען וואס גינעסין צוא פריינגען ווארד
 דברים של גון פסח און סיי ער שנוערט אויף
 אוערלעך זאגען וואס מען קען זיין האלמען אין
 האגט ווארד דברים שאין בהן פסח און סיי ער שנוערט
 אויף אוערלעך זאגען וואס מען קען זיין גיט
 האלמען אין האגט. און אויף אוערלעך זאגין וואס
 ער האם גיט הנאה. דארף מען אלץ פריינגען
 אקרן שבועה ביצד וזיא סיינע מען אפ שבועה
 שאתן לאיש פסונו ער זאגט איה שנוער איה זאל געבין

איה שנוער איה זאל גיט עסקין און גיט פריינגען
 זאל שוטה און ער האם גינעסין און געפריינגען
 חייב שתיים דארף ער פריינגען צווייא קרננות:
 ב שבועה שלא אוכל און ער האם געזאגט איה שנוער
 איה זאל גיט עסקין זאל פת חמין ופת כוסמין
 און ער האם גינעסין וזייען פרייט און גערשטין
 פרייט און פרייט פון פוסקין אינו חייב אלא אחת
 דארף ער נאר פריינגען זיין קרן שבועה שלא אוכל
 פת חמין ופת שעורין ופת כוסמין זאל ארער האם
 גיזאגט איה שנוער איה זאל גיט עסקין וזייען
 פרייט און גיט גערשטין פרייט און גיט פרייט
 פון פוסקין. און ער האם גינעסין דיא דריי ערליי
 פרייט חייב על כל אחת ואחת אויף יעדער מין פרייט
 דארף ער פריינגען אקרן: ג שבועה שלא אשתה
 ער האם גיזאגט איה שנוער איה זאל גיט פריינגען
 ושחתי משקין הרבה און ער האם גיפריינגען פיר
 ערלייא משקה אינו חייב אלא אחת דארף ער נאר
 פריינגען זיין קרן שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש
 ראבן האם גיזאגט צוא שמעון קום און פריינגען
 מיט כיר וזיין און בויקאטיל און האניק, האם
 שמעון פריינגען מיט דיר, און שמעון האם ארער גיזאגט
 איה שנוער איה זאל גיט פריינגען וזיין און גיט
 בויקאטיל און גיט האניק ושחתי און ער האם גיפריינגען
 זיין און בויקאטיל און האניק חייב על כל אחת ואחת
 דארף ער פריינגען דריי קרננות אויף יעדער מין
 אפריינגען קרן: ד שבועה שלא אוכל איה שנוער
 איה זאל גיט עסקין זאל אוכלן שאינן ראויין לאכילה און
 ער האם גינעסין אוערלעך עסקין וואס זענען גיט

נמש צום עסקין ושחתי משקין שאינן ראויין לשתיה און ער
 האם גיפריינגען אוערלעךע משקין וואס זענען גיט
 נומ צום פריינגען פסור דארף ער גיט פריינגען א
 קרן שבועה שלא אוכל איה שנוער איה זאל גיט עסקין
 זאל נבלות וטרפות שקצים ורמשים און ער האם גיט עסקין
 אוערלעך זאגען וואס מען קאר גיט עסקין. נבלות
 און טרפות. ארער קהמות און חיות און עזפות
 וואס מען קאר זיין גיט עסקין. ארער נוערים חייב
 דארף ער פריינגען אקרן רבי שמעון פומר רבי שמעון
 זאגט ער דארף גיט פריינגען אקרן [עין בחז"ל
 ותיישן אמר קונם אשתי ונהית לי אם אכלתי היום איינער
 האם גיזאגט מיין נוייב: זאל זיין אויף כיר אסור
 איה זאל פון איהר קיין הנאה האפען. אויב איה
 האב היינט גינעסין וזיא זאל און ער האם גינעסין
 נבלות און טרפות שקצים און רמשים [עין סבות
 פ"ג מ"ב הרי אשתו אסורה קאר ער גיט הנאה האפען
 פון זיין נוייב: ה ארד דברים של עצמו סיי ער שנוערט
 אויף אוערלעך זאגען וואס גינעסין צוא איהם
 ווארד דברים של אחרים און סיי ער שנוערט אויף
 אוערלעך זאגען וואס גינעסין צוא פריינגען ווארד
 דברים של גון פסח און סיי ער שנוערט אויף
 אוערלעך זאגען וואס מען קען זיין האלמען אין
 האגט ווארד דברים שאין בהן פסח און סיי ער שנוערט
 אויף אוערלעך זאגען וואס מען קען זיין גיט
 האלמען אין האגט. און אויף אוערלעך זאגין וואס
 ער האם גיט הנאה. דארף מען אלץ פריינגען
 אקרן שבועה ביצד וזיא סיינע מען אפ שבועה
 שאתן לאיש פסונו ער זאגט איה שנוער איה זאל געבין

תצא יום ד עיקר תוים

טרכו הכתוב. לכל אשר יבטח האדם ופלוניה דר"ע ורבי ישמעאל דר"ע דרש בכל החורה רבוי ומעטו ור"י דרש כליו ופירש ר"ע דרש או נפש כי תשבע ריבה להרע או להטיב מיעט לכל אשר יבטח חור וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי לשעבר כלהבא ומאי מיעט מיעט דבר מזה ורבי ישמעאל דרש או נפש כי תשבע כלל להרע או להטיב פרט לכל אשר יבטח חור וכלל כלל ופרט וכלל אי אחת דן אלה כשין

הוא נפש מה הפרט חסורם להבא חף כל להבא והלכה כר' עקיבא (ד) : ו נשבע לבטל את המצוה פסור. מתיב שבעת כסו אבל לוקה הוא מתיב שבעת סוף שהיה ברין שהיא חייב כרכרי ר"י בן בתירא. כלומר שאלו לרכרי ר"י בן כתיבא הוא חייב מתיב שבעת כסוי שהיה ר"י בן כתיבא אומר מה אם הרעות וכי' יהורה בן כתיבא מה אם (ל"א שבועת) הרשות

ואנעלקע זאקען וואס זייא זענען גיט צו שילעכטס אונ גיט צוא נוקם. פון וואגען וויקען מיר אז קען בארף גריינגען אקרבן אפיר לו האט רבי ישמעאל גיזאגט צוא רבי עקיבא מביי חתוב פון רעם וואס דער פסוק האט גיקערט אונ האט גישלעקלט. לבל אפיר נבטא הארם צוא אלץ וואס דער קענקש וועט רייזען מיט אשבעה אונ וועט גיט קנינים זיין דיא שבעה זאל ער גריינגען אקרבן וויקען מיר אפילו דיא שבעה איז גיט צו שילעכטס אונ גיט צוא נוקם בארף קען אויף גריינגען אקרבן אפיר לו האט רבי עקיבא גזאגט צו רבי ישמעאל אם ריבה חתוב לך אויב דער פסוק האט גיקערט מיט רי ווערקער, להקבע או להטיב צוא זאגין אפילו גיט להבע אונ גיט להטיב. בארף קען אויף גריינגען אקרבן ריבה חתוב לך האט דער פסוק גיקערט צו דיא זאך אויף, אז גיט רוקא אז ער האט גישווארין צו דיא זאך וואס וועט זיין, גאר אפילו ער האט גישווארין אויף זאך וואס איז גינען בארף ער אויף גריינגען אקרבן; ו נשבע לבטל את המצוה ער האט גישווארין ער זאל מבטל זיין אשבעה; ער זאל גיט טאהר דיא מצוה, וקמשל ער זאל גיט לייגין תפילין וזיל ביפל אונ ער האט גיט מבטל גינען רי מצוה, ער האט גילייגט תפילין פסיר בארף ער גיט גריינגען אקרבן אויף רי שבעה לפנים ארער ער האט גישווארין ער זאל טאהר אשבעה ולא קיים אונ ער האט גיט קנינים גינען. ער האט גיט גיטאן די מצוה פסיר בארף ער אויף גיט גריינגען אקרבן אויף רי שבעה שתי ברוי שתי מיב ווארום דער רין וואלט כבארפם זיין, ער זאל יא גריינגען אקרבן דרבי רבי יודה, ון במיא אזוי ווי כבי יהורה ון כתיבא זאגט אפיר רבי יודה ון במיא רבי יהורה ון כתיבא האט גיזאגט מה אם שבעת תשתי אויב

דיא זאך צוא יענעם קענקש וישל אפיר ארער ער זאגט איך שנוער איך זאל גיט זעבין דיא זאך צו יענעם שתי ארער ער זאגט איך שנוער איך האב גיזעבין דיא זאך צוא יענעם וישל שתי ארער ער זאגט איך שנוער איך האב גיט גיזעבין דיא זאך צוא יענעם שאיש ער זאגט איך שנוער איך זועל שלאפען וישל איש ארער ער זאגט איך שנוער איך זועל גיט שלאפען ששתי איך שנוער איך גיזישלאפען וישל שתי ארער ער זאגט איך שנוער איך גיט געשלאפען שארוק צווי גיט איך שנוער איך זועל אריין ווארפען אבישיל געלף אין ים וישל ארוק ארער ער זאגט איך שנוער איך זועל גיט אריין ווארפען דיא ביישעל געלט אין ים שווקמי איך שנוער איך האב אריין געווארפען אבישעל געלט אין ים וישל ווקמי ארער ער זאגט איך שנוער איך האב גיט אריין גיזארפען רעם ביישיל געלט אין ים, אונ ער האט גיט גיטאהן זויא ער האט גישווארין, בארף ער גריינגען א קרבן, כבי ישמעאל זאגט איז חייב גלא על המעיד לבל קען בארף אקרבן גיט גריינגען אקרבן. גאר אז ער האט געשווארין אויף זאך וואס וועט זיין אונ ער האט גיט קנינים גינען דיא שבעה שבעת ווארום רעם שטייט אין פסוק אפיר או להטיב שילעכטס צוא טאהר ארער נוקם צוא טאהר. שבעתס דאך דער פסוק ער שנוערט ער זאל טאהר. גיט אויף דיא זאך וואס ער האט גיטאהן אפיר לו בני עקבא האט רבי עקיבא געזאגט צו רבי ישמעאל אז אויב אזוי, אז רוא לערונקסט גאר וויא רעם שטייט אין פסוק איז לי אלא דגרים שיש בהו הריה ומסרה קען קען דאך גיט טעהר וויקען גאר אז ער האט גישווארין אויף אנעלכע זאקען וואס זענען שילעכטס צוא טאהר ארער נוקם צו טאהר, בארף קען גריינגען אקרבן, אקער אז ער האט גישווארין דגרים שאין בהו הריה ומסרה מנין אויף

לחכם על הראשונה עלתה סויה תחתיה ונחסר נדבר
מטעם שנוטה סויה וכן אם נשאל על השמים חלה
השלישית לפי שהם עוקר הגדר מעיקרו והיו כמי שלא
גדר וזלה הקטנה למפרע שהרי הראשונה כמו שחזנה

הואיל ונשאל עליה וכן
כשנשאל על השמים הרי
כאלו אינם וזלה השלישית
למפרע: ו' אם לא ראיית
גמל הפורח באויר. כו"ו
יאסרו כל פירות שבעולם
עליהם לא ראייתו וכו' (י):
נחש כקורת בית הגר.
כחתיבת קורת בית הגר
וזורחה (ח) דללו כעובי
קורת בית הגר לא היו
שבעות הוא דלויכא טונא:
שבעות שלא נעידך.
כעול מנחה היא (ט) דהא הייב

דבר שאי אפשר אם לא ראייתו גמל הפורח באויר
בו לא ראייתו נחש כקורת בית הגר. אמר לעדים
אוא והעידוני שבעה שלא נעידך. נשבע לבטל
את המצוה שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב
ושלא להניח תמליון [כ] זו היא שבעות שוא
שחיבתו על זדונה מכוח ועל שגגתה פמור:
ז' שבעות שאוכל בכר זו שבעות שלא אוכלנה.
הראשונה שבעות בימיו והשנייה שבעות שוא
אבלה עבר על שבעות [ל] שוא לא אכלה עבר על
שבעות בימיו: י' שבעות בימיו נוהגת באנשים
ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרים ובפסולים.
בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו. וחיבתו על
זדונה מכוח ועל שגגתה קרבן עולה ויורד:

של זהב לא פתח כלכך לא אסוף נמא נאספו על פסומו של
זכר כדמסין על החיים וגו': (י) כנצורה וכנס הימים' סו'
כשבעות וכנס הכ"ן דמנעול דלוינו שבעות בימיו וכן ספירו
נאספין פליו ואפי"ס לפי משום דכא ודלא לא נתכנין לו לאסוף
ספירו משום סיס גמלין לך ס"ל לאסוף בלא סיס מנא ספרי
כשפיו א"כ פירות אסורין עליו
ונחם תלם נדכו נדכך שאינו
שאל ודלא לא נאספו חלה לקיים
משלם חומו דכ כש"ס לוקס
משום שביטע טוה ודגדכיו כל
פירות ליד חלה ס"ס מד פירא
וכן כש"ס פ"ג ודדריס ככס
סל"כ ככר זו. ופיון חו"ס:
(ה) כנצורה כערוף ופי' כש"ס
ככר בו חריטוס בקובץ פיו
ככר כדו חלוסי נחש וגו'. ופיו
חו"ס: (ו) סינו דכר ש"ס.
כ"י. ונדדריס מפי' ס"ק
כלא נעידך סינו נכסע לכסל
כי. ומפיון: [כ] זו כו'
כנצורה חלוסי ולא כלנלו דחייב
קרבן ופי' ע"ס דכר ס"ס. נצורה
[ל] שוא. מיטע דשפי' שבעות
כיוני דשבעות שאוכל סינו כות כמו שכתב שלא אוכל
ושלא אוכלנה סינו שלא אוכלנה ולא שבעת ימים חלק בין אוכל
לכא אוכל. חו"ס: (י) סכוי חלה שבעות למחא על דכר ש"ס

השניד שחמר אם לא גידו ושק טונו: ז' אבלה עבר
על שבעות שוא. ה"ק חלה עבר על שבעות שוא
לחודה לא חלה עבר חף אשבעות בימיו דמכי כשבע
שאוכל ככר זו הייב לאוכלה וכי הדר כשבע שלא יאכלנה
יהכל בין לא יאכל (ו) וזלי לא חלה לה חייב ב' משום שבעות שוא וקף
משום שבעות כטוי: י' באנשי' ובנשים.

כטוי דשבעות שאוכל סינו כות כמו שכתב שלא אוכל
ושלא אוכלנה סינו שלא אוכלנה ולא שבעת ימים חלק בין אוכל
לכא אוכל. חו"ס: (י) סכוי חלה שבעות למחא על דכר ש"ס

גי' שווארין אויף אַנקבּה דאם אין אַזכר נִשְׁבַּע על
דבר שְׂאֵי אִפְשָׁר אֲדַעַר עַד הָאֵם גִּישׁוּווארין אויף
אַזאַךְ וְנאָם קָען גִּיט זײַן אָם לא ראייתו נחש כקורת בית הגר
באורי אויף שווער עם זאל אויף מיר אסור זיין
אַלע פירות פון דער וועלט אויב אויף איה קאב גיט
גי' עוהן אַנקעמיל אין גי' פלייגין אין דער לופטין
ואם לא ראייתו נחש כקורת בית הגר אויף שווער עם
זאל אויף מיר אסור זיין אַלע פירות פון דער
וועלט אויב אויף איה קאב גיט גי' עוהן אַשְׁלַאנג וואם
ער אין גרויס אונ גראב וויא אַשְׁעֶלִיק וואם
קען פֿרעמט מיט איהם איילברישען אַפֿר געדיס
ביוא וועדיני ער נאנט צו עדות קוקט נאנט עדות
פון מייגעט ווענין שבעה שלא געדיה האבין די עדות
גי' נאנט מיר שווערין מיר וועלן גיט עדות זאגן
פון דייעטעווענין נשבע לבטל את המצוה אויב ער
שווערעט ער זאל גיט מאהן אמצוה שלא לעשות
סוכה ער זאל גיט מאבין אסוכה ושלא ליטול לולב
ער זאל גיט געקען סוכות אלוכלב מיט אַאָהרונ
ושלא להניח תמליון ער זאל גיט לינגן תמליון וזי
שביעה שוא דאם איז אאומניקסע שבעה. ווארום
ער מוז מקיים זיין די מצוה אונ מוז עדות זאגן,
אונ אויף דיא ליגענט וואם ער זאגט, וועט קען
דאך אים גענויס גיט גלויבען. איז דאך אומניקסע
וואם ער שווערעט שטייבן על זדונה פכות אויב ער
שווערעט במיד קוקט איהם גיין אונ דרייסיג
במקרת ועל שגגתה פמור אונ אויב ער שווערעט בשוגג
קוקט איהם גיט במקרת אונ דאך גיט בריינגען
אַנקרבן: ז' שבעות שאוכל כפר זו שבעה שלא אוכלנה

אויב ער זאל גיט מאבין אסוכה ושלא ליטול לולב
ער זאל גיט געקען סוכות אלוכלב מיט אַאָהרונ
ושלא להניח תמליון ער זאל גיט לינגן תמליון וזי
שביעה שוא דאם איז אאומניקסע שבעה. ווארום
ער מוז מקיים זיין די מצוה אונ מוז עדות זאגן,
אונ אויף דיא ליגענט וואם ער זאגט, וועט קען
דאך אים גענויס גיט גלויבען. איז דאך אומניקסע
וואם ער שווערעט שטייבן על זדונה פכות אויב ער
שווערעט במיד קוקט איהם גיין אונ דרייסיג
במקרת ועל שגגתה פמור אונ אויב ער שווערעט בשוגג
קוקט איהם גיט במקרת אונ דאך גיט בריינגען
אַנקרבן: ז' שבעות שאוכל כפר זו שבעה שלא אוכלנה

אידי דכעי למתי שבעת העדות וכוונת בלגשים ולא כנשים וכו' תנא כשבעת כטו שנוהגת בכל אלו: ברחוקים ובקרובים. כגון שאלו לפניו בין רחוק בין קרוב: בכשרים ובפסולים. ככשר לעדות ופסול: מפי עצמו. שהולא הוא שבעה מפי הכל אם השביעוהו אחרים אכלת ולא אכלת ואמר לא אכלת ואלו או להפך פסור אם לא ענה אמן ואם ענה אמן אחר שהשביעו חזירו הוה כשבעת מפי עולמו והייב (פי'): יא שבעת שוא ברחוקים ובקרובים. נשבע על אש

והוא אשה בין רחוק בין קרוב: אחת זו ואחת זו. אחת שבעת שוא ואחת שבעת כטו: מושבע מפי אחרים חייב. דעתי אמן:

יא שבעת שוא נודהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בבשרים ובפסולים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו. וחייבין על דוונה מכות ועל שנגתה פמור. אחת זו ואחת זו והמושבע מפי אחרים חייב כיצד אמר לא אכלת היום ולא הנחתי תפלין היום משיבעך אני ואמר אמן חייב:

אפטר לו ומאוסם הכטה סוף סיבך אפי' קיים שבעתי. גמ' (פי') דמתן לקמן אמת זו ואמת זו כו' וילפינן לם מדכתיב ואמרם אשבעת אמן אמן. גמלא. יפי' סר' דלי לא דמי כמילא שבעת אמת מדקתם אפי' מושבע מפי אחרים לין כלן פסקי לא אמרם כלום אחר שבעת

עדים ששופרים תלך כשבעתם ואומרי' לון אלו יודעים כו' טלל ודלי כמילא שבעת מפי דמי:

קובט גיט מלקות אונ מען בארף גיט בריינגן אקרן אמת זו ונחת זו קיי שבעת כטו אונ קיי שבעת שוא המושבע מפי אחרים אויב אנקרע האפען איהם בשווארין, אונ עם איז גיט גינען וויא מען הט איהם בשווארין מיב קובט איהם אויך מלקות אדער אקרן ביצד וויא אזוי האט מען איהם בשווארין אפר לא אכלתי היום ולא הנחתי תפלין היום אויב ראובן נאנט צו שמעון אויך האב היינט גיט גינעסין. אויך האב היינט גיט גילויגט תפילין. ואנט שמעון צו ראובן גינעסע אפי' אויך בשווארין דייך אויב עם איז נאנט וויא דוא נאנט נאנט אונ ראובן הט גינאנט אמן. אונ עם איז ליגען מיב קובט איהם מלקות אדער אקרן:

מען האט בשונג עובר גינען דיא שבעת, דארף מען בריינגען אקרן עולה ויורד ועין משנה זו: יא שבעת שוא אאומןקמע שבעת טהנת באנשים ובנשים קיי אקרן אונ קיי אנקרע ברחוקים ובקרובים קיי ער שנוערט צוא ויינעם אקרוב אונ קיי ער שנוערט צו אנעלכין וואס איז גיט אקרוב בגשרים ובפסולים קיי ער איז קשר צוא עדות קיי ער איז פסול צו עדות בפני בית דין ושלא בפני בית דין קיי ער שנוערט פאר בית דין אונ קיי ער שנוערט גיט פר בית דין ויפי עצמו אויב. ער אליין האט גישווארין וחיבין על דוונה מכות אויב מען האט מקיזד עובר גינען דיא שבעת קובט מלקות ועל שנגתה פמורין אונ אויב מען הט בשונג עובר גינען די שבעת.

תוספת

גמרא שבעות דף כט ע"ב

רש"י

שבעות טעדות וסנה בלגשים טבל לא כנשים. כתיב ספק שבעת טעדות וסנה לן מוטמוו טי סלמיס טי סן אשה טעדות ליון דהא סן ספק טל סיי (דף מט טס) כל כשל ליון כשל לסטיד וסל דכתיב (שופטים ד) וסיל טעטס אה

סלכס ס' כלל כלי סמילון דבנת דמלכות דלריאס בם אמר שמואל כל העונה אמן אחר שבעת כמוציא שבעת מפי דמי. דכתיב ואמרת האשה אמן אמן. אמר רב פפא משמיה דרבא מתניתין וברירא נמי דיקא דקתני שבעת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים

במוציא שבעת מפי דמי. לכל דבר בין להחמייב משום כטו בין לענין שבעת טעות דלמחייב ר"מ מפי עולמו אהלסא ככ"ו: כותיתו ובריתא נמי

אקר שמואל כל העונה אמן אחר שבעת כמוציא שבעת מפי דמי שמואל נאנט אויב אייגער נאנט אשבעת אויף זיין חקר, דהיינו ראובן נאנט צו שמעון דוא אנלסט אזוי לעבין ודי דא נאך איז אמת, אונ שמעון האט גינאנט אמן, איז גלייך וויא שמעון אליין וואלט גישווארין דיא שבעת דכתיב ווארום עם שמיים אין פסוק ביא אסוקה ואמרת האשה אמן אמן דער פהן האט דיא סוקה בשווארין אונ ויא האט גינאנט צוויי סאהל אמן אפר רב פפא סמייה דרבא מתניתין וברירא נמי דיקא רב פפא האט גינאנט פון רבאס ווענין פון דער משנה אונ פון דער ברייתא לערען מיר אויך אזוי, אז מען ענפערט אמן נאך אשבעת איז גלייך וויא מען וואלט אליין גישווארין די שבעת דקתני שבעת טעדות טהנת באנשים ולא בגשרים אונ מיר האבין גילעריגט אין דער משנה אין דיא תורה שמיים אויב אייגער וועט באשנוערין

קענעןשין וי זאלין קומען צו בית דין זאגין עדות ויזיא זאלין זאגין וואס זייא ווייסין ביי דער זאך, דהיינו ראובן קאנט ביא שמעון ער האט איהם גיבארנט האנדערט רובעל, אונ שמעון קאנט ער האט גיט גיבארנט, אונ ראובן נאנט צו לוי אונ יהודה ויזיא זאלין זאגין עדות אז ויזיא האבין גינען וויא שמעון האט גיבארנט ביא איהם הונדערט רובעל, אונ לוי קיט יהודה זאגין ויזיא ווייסין גיט עדות צו זאגין, אונ ראובן האט ויזיא קעשווארין ויזיא זאלין קומען עדות זאגין, אונ ויזיא ווייסין עדות צוא זאגין נאר ויזיא וועלען גיט זאגין, נאנט די תורה די עדות וועלען קעשטראפט ווערין, אונ די משנה לערינט אונ דאס איז נאר אז ער האט בשווארין ווייגער ויזיא מאקסלייט אדער אז ער האט בשווארין ווייגער ויזיא זאלין קומען עדות זאגין אונ ויזיא וועלען גיט עדות זאגין, וועלען ויזיא גיט קעשטראפט ווערין וועלען לא גיבויבס אונ

אמר שמואל כל העונה אמן אחר שבעת כמוציא שבעת מפי דמי. אמר רב פפא משמיה דרבא מתניתין וברירא נמי דיקא דקתני שבעת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים

בבשרים ולא בפסולים ואינה נזהגת אלא בראוין דיקא. ומדמקטין אותן להעיד ובפני כ"ד ושלא בפני כ"ד מפי עצמו ופני אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן ככ"ד. כהני: בראוין מתוך אלה דברי ר"מ. והניא בכרייתא שבועת העדות ביצר אמר לעדים כווא והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו אין אנו יודעין לך עדות משכנו ואמרו לו אמן בין בפני כ"ד בין שלא בפני כ"ד בין מפי עצמן בין מפי אחרים כיון שכפרו בה חייבין דברי ר"מ קשיון אהרדי אלא לאו ש"מ הא דענה אמן הא דלא ענה אמן ש"מ. אמר רבינא משמיה דרבא כותבי דהא נמי דיקא רבא תני שבועת כותבי נזהגת באנשים

יסבל חכא למימר סמיחא עמדתא לכס סדריים א"כ לפי סמיחא כביסא כיון פקעילס סמיחא עילסא וכו' יש ביכולתו מפתח ספן חלמס ענינה חכס דנה עיב ס'מס דנכס"ת דכ"ק (דף פו) (וס) וכו' וכו' (דף לפי) וכו' ממשל חס'ס (לס סדריים וכו' חלמס ספילס לדון ס'ל עידי לפניס חלמס ככעס'ס לדון כדלריס סרק סמנ'ס (דף פח) וכו' ספניס'ס ולל לפי כוחיס לפניס ולל

דיינ'עמקטענין. אונ זיי האבין גיט גישווארין פשוט'ע זיי גילק'ס האר ראובן גיזאנט זא דיא עדות איה בשווער אייה דלק'ינו ראובן קאמ גיזאנט צו די עדות איהר אר'ס אוי לעבין וויא איהר ווייס'ס גיט צו זאגין עדות'ס אפן האבין דיא עדות גיזאנט אמן בין בפני בית דין בין שלא בפני בית דין סיי די שבועה איז גינווען פאר בית דין אונ סיי דיא שבועה איז גינווען גיט פאר בית דין בין מפי עצמ' בין מפי אחרים סיי די עדות אליין האבין גישווארין סיי ראובן האט זייא בשווארין ליון שפ'יו בה תיבין אויב זייא האבין געלייקונט, זייא ווייס'ס זא עדות צו זאגין. וועל'ין זייא גישפארקאט ווער'ין דברי רבי פאיר אויזא אונט רבי מאיר קשוין אהרדי איז דאך אקש'א פון דער משנה אויף דער ברייתא, אין דער משנה שמיים אויב זא אנדערער האט בשווארין די עדות אויפער בית דין ווער'ין זייא גיט גישפארקאט. אונ אין דער ברייתא שמיים אויב איין אנדערער האט בשווארין דיא עדות אויפער בית דין ווער'ין זייא יא געשפארקאט אלא לאו שפע מינה הא דענה אמן הא דלא ענה אפן מזוין מיר זאגין אין דער משנה שמינקסט אז מען האט גער שווארין די עדות אונ זיי האבין גיט געגנפערט אמן. דריפער אויב די שבועה איז גינווען אויפער בית דין ווער'ין די עדות גיט געשפארקאט. אונ די ברייתא שמינקסט אז מען האט געשפארקאט די עדות אונ זייא האבין יא געגנפערט אמן. איז גלייך וויא זיי וואלש'ין אליין גישווארין. דריפער אפילו דיא שבועה איז גינווען אויפער בית דין ווער'ין זייא אויף געשפארקאט שפע מינה פון דאגען ווייס'ס מיר אז מען געגנפערט אמן אויף אשבועה איז גלייך וויא מען שווערט אליין דיא שבועה אפר דינא מפשיה דדבא רבינא האט גיזאנט פון רבאס וועל'ין פהיניו דהיא גמי דיקא פון דער משנה אליין געגען מיר אויף לערנען דעס דין אז מען געגנפערט אמן נאך אשבועה איז גלייך וויא מען שווערט אליין האט מן ווארום די משנה לערניגט שביעת כפי נהנת בגנש'ס ונגשים אז איינער שווערט לקט'ל איה האב היינט גיגעסין. אונ ער האט

גאר אז ער האט בשווארין אנעלבע מעגשלין נואס זענען גיט קרוכים ופערנאגראפעז מיט ראובן אונ גיט מיט שמעון. אבער אז ער האט בשווארין זנווייא מעגשלין קרוכים זייא זאגין קוקען עדות זאגין. אונ זייא ווילען גיט עדות זאגין. וועל'ין זייא גיט גישפארקאט ווער'ין כפ'שים ולא בפסולין אונ דאס איז גאר אז ער האט בשווארין אנעלבע מעגשלין נואס זענען פשר צו זיין עדות. אויב זייא ווילען גיט זאגין עדות וועל'ין זייא גישפארקאט ווער'ין. אבער אז ער האט בשווארין אנעלבע מעגשלין נואס זענען פסול צו זיין עדות. אונ זייא ווילען גיט עדות זאגין. וועל'ין זייא גיט גישפארקאט ווער'ין וזניה נהנת אלא בראוין לעהר אונ דער דין איז גאר אויב ער האט בשווארין אנעלבע מעגשלין נואס זענען זיין עדות אונ זייא ווילען גיט זאגין עדות וועל'ין זייא געשפארקאט ווער'ין יבגני בית דין שלא בפני בית דין מפי עצמו אויב די עדות אליין האבין גישווארין אז זייא ווייס'ס גיט צוא זאגין עדות סייא זייא האבין גישווארין בייא בית דין אונ סייא זייא האבין גישווארין גיט בייא בית דין. אונ אין אמת ווייס'ס זייא יא עדות צו זאגין. וועל'ין זיי גישפארקאט ווער'ין יפסי אחרים אינן מינים גר שיקפ'יו פה בתי דין אויב אנדערע מעגשלין האבין זיי בשווארין זיי זאלין קוקען זאגין עדות. אונ זייא האבין געלייקונט זייא האבין גיזאנט זייא ווייס'ס גיט צו זאגין עדות זענען זייא גיט מיב געשפארקאט צו ווער'ין סיד'ין זייא האבין געלייקונט בייא בית דין דברי רבי פאיר אויז אונט רבי מאיר ופניא בגרייתא אונ מיר האבין גילערניגט אין אפרייתא שביעת העדות ביצר וויא אזוי זאל זיין דאס שווערונג פון די עדות אפר לעדים כווא ומעידוי כתיבו ראובן האט גיזאנט צו זנווייא מעגשלין קוקט עדות אז שמוען האט ביי מיר גיבארנט הונדערט ונדעל שביעה שמיין אט יוד'ין לה עדות האבין דיא עדות גיזאנט צו ראובן מיר שווער'ין אז מיר ווייס'ס גיט צוא זאגין עדות פון דינעמקטענין אי שפארו אין אט יוד'ים לה עדות אבער זיי האבין גיזאנט צוא ראובן מיר ווייס'ס גיט צוא זאגין עדות פון

למני סדיוסות וי"ל דקרא ליידי
 ככריוסו כדניס כדניס וכו' וכו'
 וממט סכוסיס וכו' וכו'
 משור למניס קלי סללסיס
 דמטמט מומטס קלי כני
 סריווס וכל ישרל סלמטס
 ופסיס ככלג זס:

כתיב: אבל מפי עצמו. ובנשים ברחוקים ובקרובים ככשרים ובפסולים
 אף שלא בפני כ"ד חייב בפני כ"ד מפי עצמו מפי עצמו
 דליף לה ר"מ כ"ג: אין מפי אחרים לא וקחני סיפא זה וזה מושבע
 מפי אחרים חייב קשיון אהרדי אלא לאו ש"ם
 הא דענה אמן הא דלא ענה אלא שמואל מאי קמ"ל דיוקא
 דמתני קמ"ל:

אין דיא משנה שמיים שבועת בטוי און
 שוא אפילו אין אנדעקער האט איהם בשווארין
 אין ער אויף חייב קשיון אהרדי אין דאך אקשניא
 פון איינס אויף דאס אנדעקע, פריער שמיים אין
 דיא משנה אז ער אלזין שנוערט אין ער חייב,
 אפער אז אין אנדעקער בשנוערט איהם אין ער
 פטור. נאדרעס שמיים אין די משנה אפילו אין
 אנדעקער בשנוערט איהם אין ער אויף חייב און
 לא שפע מינה נאר געוויס מוז זיין הא דענה אמן הא
 דלא קט אמן וואס עם שמיים פריער אין די משנה
 אז אין אנדעקער בשנוערט איהם אין ער פטור,
 דאס אין אויפער האט נישט גענופערט אמן נאך
 דיא שבועה, און אויב איינער האט איהם
 בשווארין און ער האט נא גענופערט אמן נאך
 דיא שבועה אין גלייך וויא, ער וואלט אלזין
 גישווארין און אין חייב, פדעקט די גקרא ווא
 שמואל מאי קא משפט לו אז מיר זעהן פון דער משנה
 אז איינער בשנוערט זיין חקר און דער סקר
 ענפעקט אמן אין גלייך וויא דער סקר אלזין
 האט גישווארין, צו וואס אונז שמואל דעם דין,
 אז שמואל ווייזען מיר דאך אויך דעם דין,
 ענפעקט דיא גקרא וויא דמתני קא משפט לו
 שמואל לערינט אונז דעם פשט אין דער משנה,
 מיר זאלין וויסן דעם דין, צו ענפערין דיא קשניא
 וואס אין אויף די משנה ונויא עם שמיים פריער:

נישט גענעסין, אדער ער האט גישווארין אויך
 האב היינט נישט גענעסין, און ער האט נא גענעסין,
 אדער ער שנוערט אויך וועל היינט עסין און ער
 היינט נישט גענעסין, אדער ער שנוערט אויך וועל
 היינט נישט עסין, און ער האט נא גענעסין, און
 נאך אנדעקע זאכן אנעלעקע, דאס היינט שבועת
 בטוי, אשבועה פון נאר ריידן, סייא אמאנס
 קער: און האט אזוי גישווארין און סייא אאשה
 האט אזוי גישווארין, ווערין זייא קעשקראפט
 וויא עם שמיים אין די תורה ברחוקים ובקרובים סיי
 ער האט גישווארין דיא שבועה צוא אנעלעקע
 קענשטשין וואס זענען ווייטע פון איהם גענוע
 פריינד ווייזען, סיי ער האט גישווארין דיא שבועה
 צוא אנעלעקע קענשטשין וואס זענען נייגע פריינד
 בכשרים ובפסולים סיי ער האט גישווארין דיא שבועה
 צו אנעלעקע קענשטשין וואס זענען קשר צו ערות,
 און סיי ער האט גישווארין דיא שבועה צו אנעלעקע
 קענשטשין וואס זענען פסול צו ערות בפני בית דין
 ושלא בפני בית דין סיי ער האט דיא שבועה גישווארין
 פאר בית דין און סיי ער האט דיא שבועה גישווארין
 נישט פאר בית דין פיי זעט אויב ער אלזין האט
 גישווארין דיא שבועה, פדעקט דיא גקרא סיי זעט
 אין יבסי אחרים לא אז ער אלזין האט גישווארין דיא
 שבועה אין ער אין חייב אפער אז אנדעקע
 קענשטשין האבין גישווארין אין ער נישט חייב
 וקחני סיפא זה וזה מושבע מפי אחרים חייב און ווייטער

וזה קרושים דף פ"ו ע"ב ת"ת דלילנות יוד הא ואו הא

רבי יוסף פתח קרא ואמר (ויקרא טו) לא תחלו על הדם. הא בכמה אחר זאקומה חכרייא וכל הני קראי אכתריא.
 וכל חד וחד באתגלייא. אבל האי קרא אית לאתערא ביה דכתיב (סס) מפני שיבה תקום וגו'. מפני שיבה
 שיבה דאורייתא סתם. תקום דבעי ב"ג למיקס בקיומא (מכאן דבעי ב"ג למיקס) מקמי ס"ת והכי רב המנונא (ס"א)
 ייסא) סבל כד הוה חמא ס"ת הוה קס מקמיה ואמר מפני שיבה תקום. (כד הוה חמי חומס דאורייתא הוה קס
 מקמיה (ס"א עבד ליה הדורא) והוה אמר והדרת פני זקן) כגוונא דא בעי ב"ג למיקס בקיומיה לקמיה דת"ח בגין
 דליה קאים בקיומא (נ"א בדיוקנא) קדישא עלאה ורמו לכהנא עלאה (ס"א) והכא רמזו לעתיקא קדישא עלאה
 דכתיב והדרת פני זקן דליה בעלמא. אר"ש מכאן רמו לתורה שבכתב ותורה שבע"פ. ותו חנין. האי קרא לדרשא
 הוה דלחא מפני שיבה תקום כמה דלחעור ביה חכרייא מפני שיבה תקום. אזהר ליה לכר עד לא יתחלל כבודיה
 דיוקס בקיומא עבא בעלמא בגין דדון הוה לדורא ליה אבל למוף יומיו לית שכתא ליה לבי כ"כ כד איהו סבי ולא
 יכול למיהי ביש. אלא שכתא ליה כד איהו בתוקפיה ואיהו עב. ושלמה מלכא זוזא ואמר (משלי כ) גם במשלל
 יתכר נער וגו'. כגוונא דא כתיב (קהלת יב) וזכור את בוראך במי כמודותיך. א"ר אלעזר ודאי (הכי הוה) ארחא
 די מתקנא קמן והאי ארחא דקב"ה הוה פתח ואמר (תהלים ה) כי יודע יי' דרך לדיקוס ודרך רשעים תטבד. מאי
 חיל קב"ה יודע ושלמה ברחא לדיקיא לזועבא ליה ולאנגא ליה והוה חזיל מקמיה לנערא ליה. ובג"כ
 מלן דנפיק לארחא בעי דלחוי היא ארחא דקב"ה וישתחף ליה כהדויה. ארחא דלחוי ולא חזל כהדויה. כתיב דרך
 ודרך רשעים תטבד. היא מנרניה בגין דקב"ה לא תשתמודע ליה להווא ארחא דלחוי ולא חזל כהדויה. כתיב דרך
 וכתיב ארח מה בין האי להאי. אלא דרך דשאר קרסולי בני נשא חלונו. ארחא דלחוי אשתחף מן ומנא זעירא (דא
 ארח כד"ל (איוב לד) וארח לחברה עם פועלי און) ועל ארחא דא כתיב (משלי ד) וארח לדיקוס כאור ננה הולך ואור
 עד ככון היום. אכ"ר. בילא". וילא":

כספר חסידים סימן רע"א.
ובגוים לא יתקשר כל תולדות יכוילים כי הם זרע כרך ס' כויל
שלא יאמרו יחדל כל גלים מילוח עליהם שיפשו
על נגדיהם סימן מע"ל ושלל יעשו עתהם ככלהם ספדסו כ"ס
שלא ישימו על כמיהם סימן מע"ל ושלל יגלוהו בנזבס ס"א
שיפשו כמותים ספדסו שס כמותים וס כמותים פונדריס ופונדריס
כסס יסודים והסותים סולכיס כניזס ספדסו ס' לא יכלו עתהם
יסודים שיפשו ספדסו סס כמותים ענ"ל סס שכמותם סס סלסוט
ונפדסו כסיו לא זל סל סלסוט יתקד זלס כמותי וכל יסול

ברכה לכתחלה: (ג) וכן אם היו מסובים בשתיה או
ולפיכך מברך לספרע על מה שאכל והזור ומברך

ובגוים לא יתחשב צווישען פֿעלקער זאל דער יוד
גיש רעכונגס נוערין פֿל ראינים יפידים פי תם
נרע ברה ה' אלע קענטשין וואס נועלין נייא זעהן
זאלין נייא דערקענען אז זיי זענען די קלינדער פון
די אָלקערין וואס זענען גיבענטשס גינוראין פון
הקב"ה ביצד נויא אזוי שלא יאמרו ישראִל אם באים תלויה
עליהם שישעל על בנתיים סיקון פון עבדות אַללים יודין
זאלין גיש זאָגן אויב אויף אונז נועלין קומען
אחיל שונאים אונז שלעקבס צו טאהן נועלין מיר
מאכין אצייכין פון עבודה נרה אויף אונזערע
קלינדער מען זאל מיינען אז מיר זענען עפדים.
קאר מען גיש ושאַל יעשו עזפס כּאלו הם משתהי עובדי
אַללים דיא יודין זאלין זיה גיש פארשעקעלין מיט
דיא קלינדער פון דיא קלויִסמער דינדער מען זאל
מיינען אז זייא זענען אויף קלויִסמער דינדער שלא
ישמשו על בתיים סיקון מעבדו אַללים דיא יודין זאלין
גיש מאכין אויף דיא שמובין זיערע אצייכין פון
די געצין דינדער ושאַל יגלוהו בנזבס היראש שיפשו הנזרים
ספדסו שסס נזרים דיא יודין טארין גיש אָפּזאלין די
האר פון מיִשען קאפ וויא דיא גלחים גייען דיא
געצין דינדער זאלין מיינען אויף זייא אז זיי זענען
אויף גלחים זאס נקרים עובדים ופונדריס כּסם יודים אויב
עפדים גייען אין נוענ אונ יודין האבין זייא
פּעגניגט ותקרים תלבים בבית תפלתם אונ דיא עפדים
גייען צו זייער קלויִסמער נוילען דיא יודין גיין
מיט דיא עפדים צו זאָמען אין ווער קלויִסמער
מען זאל גיש דערקענען אז זייא זענען יודין לא
גלטי עתהם מתייהים זאלין דיא יודין גיש גיין מיט די
עפדים צו זאָמען אין קלויִסמער שיפשו ספדסו שסס
נקרים מען נאר מיינען זייא זענען אויף עפדים.
דאס קאר מען גיש שטאַנטי נוארום עם שמיים אין
פסוק (והללים מר) אם שכחת שם אֵלתי אויב מיר
האבין פארנעסין דעם נאמען פון אונזער גאט
תפרוש בשיני לאל נר אונ מיר האבין פארשפרייט
אונזערע הענט צו אפדערין גאט הלא אַללים יתקד
ואת דאס נועט גאט פארשמיט יתביט אונ נאה

געזאנגען שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו דער
האט אויף גיהערט דאס עסין לשבד פּבדו לשפדע על

ח"מ הלכות ברכות פרק ב.
(א) היה אוכל כבית זה ופסק סעודתו והלך לבית
אחר או שהיה אוכל וקראתו תכירו לדבר עמו
לפתח ביתו וזה וואל ושינה מקומו צריך
לברך למפרע על מה שאכל והזור ומברך בתחלה
המוציא ואחר כך יגמור סעודתו: (ב) חברים שהיו
יושבים לאכול ויצאו לקראת חתן או לקראת בלה אם
הניחו שם זמן או חולת חורין למקום וגמרין סעודתן
ואינן צריכין לברך שנית ואם לא הניחו שם אדם
כשהו יוצאין צריכין לברך למפרע ובשתן חורין צריכין
לאכול פירות שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו

(א) הנה איכל בנות זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר אויב
איינער האט גינעסין אין אטש אונ אין
מישען עסין אזוי ער גיזאנגען אין איין אנדער
שטוב או שהיה אוכל וקראתו תכירו לדבר עמי וצא לו
לפתח ביתו והלך אָדער איינער האט גינעסין אזוי
געקומען גיין סקר צו דיא מיר אונ האט איהם
גירופין ער זאָרף מיט איהם עפעס גיידין האט
ער גילאָט שטיין דאס עסין אונ אזוי געזאנגען
צו דער מיר ביידין מיט גיין סקר אונ זייא האבין
אָפּגערעמט אזוי ער צודיק געזאנגען צו זיין עסין
חואל ושינה מקומו צריך לשבד לשפדע על מה שאכל נויל
ער האט גיגערעמט גיין אָרם דאָרף ער פריער
געמישן אויף דעם וואס ער האט גינעסין והיו
יפּבד בתלה המוציא אונ זאל זאָגן דיא ברכה
המוציא אויף דעם וואס ער נועט איצט עסין
זאמר פד יגמור סעודתו גאָרדעם נועט ער ענדגען
זיין סעודה ואונ נועט נאה אַמאהר גענטשין:
(ב) חברים שהיו יושבים לאכול אויב עטלירע קענטשין
האבין זיך גיזעצט עסין וזאָ לקבאת חתן או לקבאת
בלה אונ אין מישען עסין זענן זיי אויפגעזאנגען
גענין אמתן אָדער גענין אפלה אם הניחו שם
זמן או חולת אויב זייא האבין אויף זייער אָרם
גילאָט זייען אַלמין מאן אָדער אפּבאנגען
ואדער אפילו זינגען קענטש אגעזונטין וואס
ער איז געברייגען זייען חורין למקומו וימרין סעודתו
גיש געזאנגען מיט זייא חורין געקומן וימרין סעודתו
גייען זיי צוריק צו זייער אָרם אונ ענדגען זייער
עסין ואינן צריכין לברך שנית אונ זייא זאָרפין גיש
זאָגן נאה אַמאהר אפּברכה ואם לא הניחו שם אדם אונ
אויב זייא האבין גיש גילאָטין אפּקענטשין אויף
זייער אָרם שטחן זייער צריכין ברכה לשפדע כּוויין זייא
גענטשין איינדער זייא גייען אַנוועק פון אָרם גישה
חורין צריכין ברכה לכתחלה אונ נוען זייא קומען צוריק
צו זייער אָרם אונ נוילען טייטער עסין כּוויין זייא
זאָגן פריער אפּברכה: (ג) זמן אם היי סובין בשתיה או
לאכול פירות אונ אזוי אויך צו דין אויב זייא זענען
גינעסין אונ גינעסין פירות אָדער גיטרונגען נוין
אָדער אנדערע משקה אונ זענען אין מישען אַנוועק
וואס גיש אַנוועק פון זיין אָרם אין מישען עסין

זמן אם היי סובין בשתיה או
לאכול פירות אונ אזוי אויך צו דין אויב זייא זענען
גינעסין אונ גינעסין פירות אָדער גיטרונגען נוין
אָדער אנדערע משקה אונ זענען אין מישען אַנוועק
וואס גיש אַנוועק פון זיין אָרם אין מישען עסין

שנייה לבתחלה על מה שהוא צריך לאכול. והמשנה מקומו מפינה לפינה בבית אחד אינו צריך לחזור ולברך. אבל במורה של תאנה ובא לאכול במערכת צריך לחזור ולברך:

ואסודר צו רכב צות סכמל ואמרו לטובדי סכמל חספו וכלו סל ים סס עמסס מעבדי ס' כ"ל מוכדי סכמל לנדס כי סיו ל"טס סן יסס מעבדי ס' עמסס עירלס סמלן:

פח שאכל דריגער בארף, ער פריער קענטשין אויף דעם נואם, ער האט שוין גיגעסין וויער יאכנד שניח לפתחה על פח שהיא צריך לאכול נאכדעם בארף, ער זאגין נאך אסאהל אברקה אויף דעם עסין נואם ער וויל איצט עסין ותמשנה סקומו מפינה לפינה דבית אחר אונ דער נואם, ענדערט ווין ארט אין מיטען עסין פון איין ווינקול צום אנדערין ווינקול אין דיא זעלבדיגע שטוב אינו צריך לחזור ולברך בארף ער גיט זאגין נאך אסאהל אברקה אכל במרתח של תאנה ויבא לאכול במערכת צריך לחזור ולברך אויב איינער איז געשטאנען געבין אפיגין בוים אונ האט געריסען פייגין פון בוים אונ האט גיגעסין פון סוף גייט בוים, נאכדעם גייט ער צו דעם געל-ביגען פייגין בוים אין מערב גייט אונ רייסט דאךט פייגין צום עסין, מוז ער אויף דיא פייגין זאגין נאך אסאהל אברקה:

לשמיים אין פסוק ויבא יהוה ויהונדב בן רבב בית חבעל ויאכרו לטובדי חבעל חפשו ויבא אם יש פח עמסס מעבדי חי דער סלך יהוא אונ ויהונדב בן רבב זענען געקויפן אין דיא שטוב פון דיא עבודה זרה אונ זיי האבין גיזאנט צו דיא קענטשין נואם דיגען דיא עבודה זרה וזקם נאר דא אין שטוב אונ געהט סאקער געפינט זיך דא איין קענטש נואם דיגט צו גאט זאלט איהר איהם ארויס שרייבין פון באגען זי אס עבדי חבעל לבדס דא זאלין נאר זיין די קענטשין נואם דיגען עבודה זרה זי היי יבאים פון יהיה סכבדי חי עמסס מיראת חפלה ווארום יהוא מיט יהונדב האבין מורא געהאט סאקער זענען דא אין דעם קלויסן קער אנעלבע קענטשין נואם אין אקט דיגען זיי צו הקב"ה נאר ווייל זיי האבין מורא פאר דעם סלך קויפן זייא אין קלויסקער קען זאל שייגען זייא דיגען דיא עבודה זרה, האט יהוא גיהייסן אנעלבע קענטשין זאלין ארויס גיין פון קלויסקר:

תצא יום ה תורה

אונקרום

חלמשך מתי' דיא יהוה נפשי יה יהו יהוה דוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה מיה יחידה ה דמלוי הרה אל שם ב"ן שבעשיח בניקוד חולם:

ה'ארי תבני ביתא חדתא שלישי ח
ותעביד תקא לאנדך
ולא תשוי חופת דין מעקה לגגך ולא תשים דמים

תי'א מעקס לגגך. מולין קנו. ולא פסיד דמים. כמוכוס מס כ"ק פו סו:

(ח) מעקה. אין לו חבר בתורה כמו מצורת מעשה מרמת הוא. אבל עקת רשע. תעין העצלה. מעיק רשעי

(ט) כי הבנה בית חרש. אס קיימת מצות טוה הקן מצוה ותגיע לכרס וסדה ולכנדים נאס לכך נסמכו פרשיות מוסך לכוונת בית חדש ותקיים מצות מעקה שמונה גוררת

מעט על מצות מעקה

(ח) כי פסגס בית חדש ועסיה מעקה לגגך ונו' כי יסל סכפל ממנו. ודרכו חז"ל לרוא סיס זס ליל סל מעשה ימי דרמסיה סכל ססל לס סנכוס שססס מייסו על דין. כסכ כרכ רכינו כמיי כי כל סנכסוים נכלו סנכסס וכלונס וסכס"ס סויעסס

פירוט לתורת אלהים

(ח) זי תבנה ווען דו וועסט בויען אנזייע שטוב וישית זאלסטו מאבין אנאניק צו דיין דאך. רשעי שרייבט זאוד דהאקט מקנים גינעווינדי מקוה פון שלוח בקן

מצות השם

(ח) [תקנו] [פסס רכנ] לסכיר ססכסוליס וססכנוס מכל מוסכסויו ולכנוס כל סמקומוס סכסוטיס על סכד סזוסס ססכסס. סנלסס וססיה מעקס לגגך:
 (סס) [תקנו] [ללו סכד] סלל לסיה ססכסונוס וססכנוס סלללנו וסכסויו. סנלסל ולל ססיה דמיה כסיה:
 ועשית מעקה לגגך וגו' ודאס איז אמצות עשהו אז איינער בויעט אשטוב מוז ער סאכין אויבין אויף דעם דאך

אונקלוס

דקטול בביהא ארי יפיל
דנפיל מציה : לא
תזרע פרקוד עירובין
דקמא תקתאב דמעת
זרעא די תזרע ועללת
פרקא : י קא תרדי

בביתך כייפול הנפל ממנו : לא
תזרע פרקוד בלאים פון התקודש
המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת
הפרס : ס' לא תתירש בשור

ת"א כי יפול כ"ק כל חולין קלו : [פן פרקוד . קידושין נו חולין קמו קמו : סמלס סזרע . ספמיס כס : וסנולס סכרס . ככוס לס :

רשבים

תחתיתם, סגורת שב קם הם : (ט) תקדש, תאמר
ב' בעס' . פן תקדש סמלס . כלסר תיק סמלס סמלס לס
ומיכס כרופין סלרין לנדוד כד"ל סוקקוס ול' יס דגס כמלמיס
סלל יסחף לדיק סס דעס : סהרס . ב' . דין . ורוד אל סהרס על לרע כרס . וזו סעעס סעס סלל סהרס סכור וכסכור לסי
ססכור סמלס גרס וסכסור ארנו סמלס גרס וכסילס ססכור

שפתי חכמים

כ"ל לליל סופל . ומתוך סכסול "ל כלוי זה ליסול וסכר
וסלך כיון סכרלוי זה ליסול לנס סוכר זה כלול סס לס עסס
סמקס וסלל ארס סמנו וסכרס וסמס"כ לס סנגל כו' : ל' ול"ב
כל סמס כרופין סהרין סמקס סייכ סוליל וסלל סז סן סנג סלך :
וללו דוקס סמס וסכרס אלל ס"ס עני זכריס סהריל . וס"ס
סגלל דלע"י סלרין עני מני זכריס סהריל סס סרין דלע"י מין
סלר סס סרין סני . ו"ל דל"ב סל"ל לס סזרע ככרין ללליל סרס
סעעס מין זרע סהר עס כרין לס דלוי כללס וסלר כתי' לס סזרע
כרין כלליל סעעס סהר כלליל כלל כרין . ול"ס וסלל ככר
סזרע על סכלילס למיל כס' קדשיס דכתי סדך לס סזרע כללילס .
וי"ל דלע"י סלרין סכללי זכריס ככתי סדך לס סזרע כללילס
וארנו סוכר אלל כלול א' וסלן סוכר סני לרין מניס כלל : דלוי
ומניס כלל כרס : ו"ל ס"ס סגל"ל דלע"י דוקס סר וסתי וסתיס

מעם על מצות מעקה

כרלשיס סכרילס כל עניניס וכל סקריס ססתידיס ללל עליכס
כרלש סכ כלעל סס ע"י עמלן סס עסל סהריל . וכן דכרס כ"ל כל
נכרלו וקלו . וס"ז אמר כלוי ס"י זה ליסול סעסס ימי כרלשיס
ואס"כ יס עונס כ"י יס עונס סכר סכר ימיס או ארס סייק לנכר
לכר וסתי סעקס לנגר לס סרילס עמנו וסעמנו ולל כמלומין
ואסס לס סס"י כלי זמנו על סכר"ל . וס ליסול סופל עמנו . כ"ל
לכר ליסול ליסול יסול סני מן סמקס ואין סמקס וכלל ס' סס
ואס"י סס"י . וכן סרלס סעקס וסמל כ"י ומס"י סג' נ"כ יין
סלל סס"י . וס סכר ס"י סלל סס"י . וס סכר ס"י סלל סס"י .
כ"י כליל סרין ליסול ענכס סרין סלמל לו ארנו עלס לכ"כ
וסכר גזולס וסלל וסלל סלל וסלל סניס ככתיס סכר סל סל סל
סרין סרין סרין סרין סרין סרין סרין סרין סרין סרין סרין
וסל סזרע ככרין ללליל סניס סייכ ער סזרע סהרס וסכר
ס"י סלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י
ס"י סלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י וסלל סס"י

פירוש לתורה אלהים

דיג בלוב אין דיין שטוב כי יול אסילו עם וועם
אראפ פאלין דער וואס בארף פאלין פון דעם באך
ואל דאם גיט זיין דורך דיר ווארום גאט שיקט
אנכות דורך אנפאי אונ אחוב דורך אחיב : (ט) לא
חזרע דו : ואיקט גיט זייען דיין ווייגנארטין מישונג
דאס איז ווייץ מיט גערשטין אונ קערענדליך ווייגנ
סרזיבין צוזאמען פו תקדש סאקער וועם אכור ווערן
המלאה די פולע תבואה תזרע דורך די זייהונג וואס

מצות השם

(ט) [סממח] (ללו סכס) סלל לוכע סני מני סכוסה ככרס
ולל קיכיס ונוף (וכן סלר ריקוס) . סללרל לס סוכע
ככרין כללילס :
(סס) [סממח] (ללו סכס) סלל לסל כלל סכרס . סללמל סן
סלל סמלס סמלס סרע אכר סזרע וסכוסל סכרס :

לא תזרע פולע סרע וואס איז אסזול לא תמלאה פון

פאר גיט זייען צוויי מינים תבואה אין צוויי גארטין :
פון תקדש המלאה תזרע אשר תזרע וגו' ונדאס איז אמציל לא
תעשה איבי פון האם קעניעס צוויי מינים תבואה אין
אויין גארטין פאר גיט זייען פון די תבואה אונ גיט די ווייץ
סרזיבין , אונ איבי פון האם קעניעס וויין פון די ווייץ
פאר פון גיט פון גיטן דאס וויין :

בְּתוֹרָא וּבְחִמְרָא בְּחִדָּא: וּבְחִמְרָא יַחְדּוֹ: יָא לָא תִּלְבַּשׁ
 יֵאלֵא תִּלְבַּשׁ שְׁעִמְנֵנוּ עֵמֶר וּכְתוּן מְחַבֵּר בְּחִדָּא: שְׁעִמְנֵנוּ צִמְרָא וּפְשֵׁתַיִם יַחְדּוֹ: ס
 יב בְּרַקְפִּדִין תַּעֲבִיד לָךְ יב גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה לְךָ עַל־אַרְבַּע
 עַל אַרְבַּע פְּנֵי כְסוּתָךְ: דִּי תִתְפַּסִּי בָהּ: כְּנָפוֹת כְּסוּתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶה־בָּהּ:

ת"א לא תלבש שפמנו. כללום לך
 שכה כז יכמות ד ס נזיר על כל מנחות כס מג בכורות י: אמר ושפטים. יכמות ד נזיר נח מנחות לע מג: גדלים.
 שכה ס מוכס ס יכמות ד נזיר על כל מנחות לע מג מנחות יז מרכוז ג: על ארבע. זכמים ים מנחות מג מולין קלו:
 משר חכסה. שכה כז זכמים ים מנחות על מג:

בעל הטורים

רשב"ם

דער רעס שמוס לחמור שמוס אל רעסו רעס: (יא) לא (ב) בקדשים: (יב) גדלים. ציצית צריך שיהא גדול וקלוע:
 מלכס. נגיוו חסורס להניח. שאפי' כגד חרוך וכו' כללום עלר
 אחר חסור לסחכות כס עלר סעני: (יב) גדלים. כ'. סל. וחיך גדלים מעשה שרשח. ו"ש ל"ס גדיל שנים דמרי גדלים
 קמיר וסוחלוס מחווי' דכתיב מעשה שרשח כדרך שפטים שרשח: אפי' חכסה. כ'י להניח ככסוח סוחס שהו קייב: אפי' חכסה
 כס ס' יקח. כנו ל"ס דמי' נגדרי' כ"ל מנלס סחמ וזככה עסח. ד"ל משר חכסה כ' יקס. רנוז לח"ס שפאלטי' בעלמ'ו.
 ד"ל רמו כ' יקח אפי' חכסה נלמד שפמנס לו על כל עיניחו:

רשיי

שפתי חכמים

ו"ל דילינון שור שור משכח דכתיב ושורך וסורך וכל כספתך
 מה הלן כל כסמות חף כול כל כסמות וסוחל וסור וסור לחו לחו
 דוקא חף לא חכוס לחו דוקא אלל ס"ס להניס כ"י: ס לאסוקי
 לנדיס שלין סוי' וזו' סין כסס מעוס שפמנו. ופי' לעיל כס' קדשים:

בהולכת שום משא: (יא) שעמנו. ל' עירוב. ורבותינו
 פירשו ס שוע סווי וזו: (יב) גדלים תעשה לך.
 (יכמות ד, ספרי) חף מן הכללים, לכך שמך הכתוב:

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמע על מצות ל"ת בשו"מ

(י) לא חמס כסור וכסמך ינו'. י"ל כי עפס מ"ס זי כי
 ורמזיו על כל מעשיו כתיב, ואין כח החמור ככה שבור.
 ולפי דכיוו י"א שור וסמור דוקא: אלל כסמות אחרות. אלל לא
 כן דעת כ"ל. ויערך הסמס כמלום זי מעוס חמס כללום שח
 יכוחו להכרעם יעשו ולדות מעוסיו ולהכתיב מעשה כדאפי' ח
 שאלמר ככל הכרויים לעינס לעינסו. ועס שיוק חמסס סוז
 ה"ז מ"ס שכתב ספוק זס סלמנו כחך שיי ספוקי סכללום.
 ספוק סל לעיו לא חורע כרעך, ושל לחרוי לא חלכס שפמנו.
 לפי שכלום סכללום נל לעינסו כז סלכס דכריס, כקרקע, כנחמה,
 וכנדיס. לכך סדר כולן שלכס חלקי סכללום כ"י ססוקיס סוז
 סלמר זס, וכסמך קדשים נחמזו שלחן כספוק חמד, סוז סלמר (ויקרא י"ט) חס חמתי שפמנו כספתך לא סרטיע כללום
 שךר לא חורע כללום וכגד כנדיס שפמנו: לא יענה עניך:

(י) לא חמס כסור וכסמך ינו'. לפי שהסור מעלס גרס
 ומעשה סחמור כשכמעט סבור אולל:
 (יא) לא חלכס שפמנו. לפי שהסרסח ועפס מעש ושס כיוחל
 וסחמלו וסכל עמלס סכי למר ושפטים יחדי' וכל רעס
 סק"ס"ס שפמנו כיוי דוגמיו כנו סמליו כקסרס ח"ס אפי' יעס
 כמולס למרי' כס נוי'. וכן חמ"ל לא יעסח חרס בית חכתי סיכל
 אכסרס חכתי אולס כ"י. ד"ל לפי שסקידי קין זכס שפין
 וסכל סיכס מנכורות אלסו סחוס מין למר לא רעס סק"ס"ס
 שפמנו ימד לפי שלכס נחלקו:

פירוש לתורת אלהים

ליקושים על התורה

ווי זאלין מראנין אכשא נאר דער פסוק ששעלמ
 אלם וויא דער סדר איז: (יא) לא תלבש דוא מארקס
 גיט אנקליידרין אקליידר נואם זיא איז פון נואל מיט
 פלאקס צוא ואקען שפמנוען אדער ענייט:
 (יב) גדלים פלעקטונג דאס איז עיצית זאלקסו צוא
 דיר מאקין צוא ארבע אויף די פיר עקין כסידה פון דיין
 קלייד זאשר נואם די מוקס דיה צו דעקין מיט איר:

(יא) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. דער וזר נאגם אז
 אַאקס מיס אַאיינלי בְּהַעֲשִׂינּוּ יוֹד צוא ואקען ויערם
 פון וי'א זיאקרוי אַנְעֻלְקֵב בשפּעני'ש'ען נואם אַינען שְׁעָדֵיךְ
 צוא דער וועלס, דריבער פאר מען גען אַקערין מיס אַאקס
 און אַאיינעל צו ואקען געשפּאַנט, ווייל דער בעל הבית וועט
 ווי פון פֿעלד אריין פֿירען איין אַיין שפּאַל וועלן וי'א יוד צו
 ואקען פֿאַרין און וועלן בריינגען די שְׁעָדֵיכֶב בשפּעני'ש'ען
 אויף דער וועלס:

מצות השם

איינגעשפּאַנט אין אַנאָנין אַאקס מיס אַאיינעל צוא ואקען
 פֿאַר מען גען גיט וי'צען אין נואָנין און פֿאַרין, און מען פֿאַר וי'א
 גיט פֿרייבן ווי זאלן גיין:

(י) [תקנ'] [לאו שבו] שלל חמורס כסור וכסמול. שנלמר לא
 חמ"ס כסור וכסמול ימדו:

(יא) [תקנף] [לאו שכה] שלל לנכוס כגד חמוג ושפטים.
 שנלמר לא חלכס שפמנו למר ושפטים ימדו:

לא תחרוש בשור ובחמור יחדו נואם איז אַמְצוֹת לא תעשהו
 מען פֿאַר גיט אַקערין מיס אַאקס און אַינעל צוואקען
 ומען פֿאַר גיט איין שפּאַנען אין אַקער אַאקס מיס אַאיינעל און
 אַקערין מיט ביידיע צו ואקען, און מען פֿאַר גיט אַינשפּאַנען
 אין אַנאָנין אַאקס מיס אַאיינעל צו ואקען, און אויב עס איז
 גיט אין גינען מיס פֿלאקס אַקלייד פון נואל:
 גיטען מיס פֿלאקס אַקלייד פון נואל:

לא תחרוש בשור ובחמור יחדו נואם איז אַמְצוֹת לא תעשהו
 מען פֿאַר גיט אַקערין מיס אַאקס און אַינעל צוואקען
 ומען פֿאַר גיט איין שפּאַנען אין אַקער אַאקס מיס אַאיינעל און
 אַקערין מיט ביידיע צו ואקען, און מען פֿאַר גיט אַינשפּאַנען
 אין אַנאָנין אַאקס מיס אַאיינעל צו ואקען, און אויב עס איז
 גיט אין גינען מיס פֿלאקס אַקלייד פון נואל:

לחמשיך מנ"ה דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנצה ארני נשמה רחוד יתרה חיה יחידה
רנצה יתרה חיה יחידה רחוד אל שם ב"ן שבעשית:

א וימשך דוד את הכלים מעליו עליך שומר הכלים
נירץ המערכה ויבא וישאל לאחיו לשלום: ב והוא
מדבר עם והנה איש הבנים עולה גלית הפלשתי
שמו מנת ממערות פלשתים וידבר בדברים האלה
וישמע דוד: ג וכך איש ישראל בראותם את-
האיש וינסו מפניו ויראו מאד: ד ויאמר איש
ישראל הראיתם האיש העלה הזה פי לתרף את-
ישראל ערה והיה האיש אשר יפנו ועשרנו ו
המלך עשר גדול ואת-בתו יתן-לו ואת בית
אביו יעשה חפשי בישראל: ה ויאמר דוד אל-
האנשים העמדים עמו לאמר מה-יעשה לאיש
אשר יבה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל
ישראל פי מי הפלשתי העל הזה פי תרף מערכות
אלהים חיים:

ממערכות קרי

עמיה למיסר מה יתעביר לגברא דיקמול ות פלשתאה דיקי ויעדי
מן פלשתאה עבלא הבין ארי חסר סדרי עברי קרבא דעמיה ב"ן קניא:

מצודת דוד

רש"י

(ב) וישע. מוז וסיה הכלים שבר עמו כד שזר סכלים של
ה. אלה למחמה: ויכן ממערכה. אל לחיו שכלכו כד כל
ממערכה: (ג) ממערכות פלשתים. חוזר על מלך עולם:
(ד) פלשתים. בדואום מולה אמרו חלו לפני בני שלום כלם
לחס נותנין לכ להסוכין מעשה האיש העולם הזה כי המה לחפר וגו': יעשה לאיש. סף שכל שמה חזר ושלל להכניס בדברים ולומר שמו ילן: י מ. כמס נחשכ סוף לחפר מערכות פס ס':

כתובים תהלים קט

לחמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין דלת שין יוד רוח יאהרונהי נשמה ריסור א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח ארף דלת נון יוד נשמה רמלכות יו הו וו הו חיה יחידה ריסור יתרה רמלכות
אל שם ב"ן שבעשית:

א יהיר-בניו יתומים ואשתו אלמנה: ב ונוע ונועו בניו
וישאלו ודרשו כחברותיהם: ג ונקש נושה לכל-אשר-לו
ויבזו ורים יגיעו: ד אל-יהי לו משך חסד ואל-יהי חונן
כיתומיו: ה יהי אחריתו להגביר כדור אחר ימח שם:
ויהי ליה גביר חסדא ולא יהי ליה חס על יתמי: ה יהי סופיה לאשמיצא קבר אוחרן
יתמח שמהון:

מצודת דוד

רש"י

(ב) ונוע ונועו. יסיו נעים ונדים נשאלו פס לחס נס ישאלו
וידרשו פסן ממקום מושבותם כבתי-סם הכרבות כ"ל גם
על הסתמים ישאלו גם במושבותם מעטת דרך: (ג) ונקש. יעריס:
סושים בו ימים פס יקוש ללכוד נשאלו פס סכל והכניס ממנו
סושים לחיים יירשו ישאלו עשושי: (ד) אל-יהי לו משך. אל יסיה לו
שום סוסיס להיות מושך עליו חסד ולא יסיה מי אשכ יתמן ליסומיו: (ה) יהי סופיה לאשמיצא קבר אוחרן
שפחכ בנו כ"ל כדור ספטייש ימח פס סלכ וככו כי ימושו וליסו יעשכו פס סלכ:

פירוש ע"מ

(א) יהיו בני יתומים ואשתי אלמנה. וינוע קינדר זאלין ויין יתומים אונ ויין נוייב זאל ויין אלמנה:

המובח היה ל"ב אמה על ל"ב אמה. היה מביא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים כל קרש ארכו שלשים ושתים אמה ורוחב הקרש אמה והוא נבנה של הדפוס וממלאו חכנים (ה) וסיד וזפת ועופרת מוקחין והיא נעשית מקשה ח' של ל"ב אמה על ל"ב אמה גובה אמה והוא

[6] ל"ב כו'. למאי דמפרש הכ"ז בחוק המעשה שלא הי' קרן כמו כלל נבוכדז דרדוס כי אם באהמס מכלן ולאחז מכלן מפרש בגמרא דכי תני סכא ל"ב טל ל"ב סיינו מן הכד פי' רש"י מלך יסון ומעבד סיה ל"ב ולא כרי רבתי דמזלח ודרוס לא סייס אלף ל"ט על ג"ט: (6) נגמלא. ובגמילה דרסו ואס מנבא חכנים ל"ט רשות אלף מוכח ודכתיב מנבא ארמא שיבט ממוכר עמדת: [כ] ל" כו' דמס' כלס פי"ו מ"ו מן דכל אמיה בה ששה פסחים מין מסקני' והו' הסוכב יש שני פירוש' פ"ש' גובס סיסוד כח ממשא ולא חכנים ולכ"ז פ' אף חכנים סיסוד כח פ"ו ולכך כתב ל' וי' פסחים על כו' ופתי' לא חשיב לים פ"ו ללא ס' אמה: [ג] ל" כו'. סכא ל"ע ללא דוקא דסא

של דפוס זה ה' אמות ונחטו דר היסוד וממלאו חכנים וסיד וזפת ועופרת כרחשון ונדבק ביסוד ונעשה מקשה

פירוש ג' א' המובח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים דער

קאסקען האט מען אויך און גישאפען וואפען מיט שפייןערד און פערך און הויבען האט מען בגאסקען מיט פלייא. איז געווארן דער באסקען פאר מאכט נמאץ שלשים על שלשים ווערט געפונען דער אנדערער באסקען איז לאנג דרייסיג איילין און ברײט דרייסיג איילין, דאס מיינט דיא משנה עלה אפך דער אנדערער באסקען איז ארויף געגאנגען דיא אפך ביז פינף איילין נגס אפך דער נאך האט ער אריין גענומען אין די ברײט אייל אין און געדער זייט נח חסיב דאס איז גינען דער סוכב ווארום מען דס גינען מען נאך פיר בקאעצער. געער בקעט איז גינען לאנג אקט און צוואנציג איילין. און ברײט דריי איילין. און מען האט גימאכט פון דיא פיר בקעטער אפירקאמניגען באסקען. איז דער באסקען גינען הויף דריי איילין און לאנג אקט און צוואנציג איילין. און ברײט אקט און צוואנציג איילין. און מען האט גישפעלט דעם דריטן באסקען אויף דעם אנדערן באסקען. איז אפ גירוקט גינארין דער דריטער באסקען פון אנדערן באסקען איין אייל אין געדער זייט. דער אייל הייסט סוכב, און אין דעם באסקען האט מען אויף גישאפען וואפען מיט שפייןערד און פערך און הויבען האט מען בגאסקען מיט פלייא. איז גינארין דער באסקען פארמאכט. אויף דעם באסקען האט מען גירקט אקופערנע בקעה. אויף דיא בקעה האט מען מקריב גינען די קרננות נמאץ עשרים ושמסנה על עשרים ושמסנה ווערט גיפונען דער דריטער באסקען איז גינען לאנג אקט און

קאזבא איז גינען לאנג צוויי און דרייסיג איילין. און ברײט איז ער אויך גינען צוויי און דרייסיג איילין ומען האט גענומען פיר בקעטער. געער בקעט איז גינען לאנג צוויי און דרייסיג איילין, און ברײט איין אייל, און מען האט גימאכט פון דיא פיר בקעטער אפירקאמניגען באסקען. איז דער באסקען גינען הויף איילין, און לאנג צוויי און דרייסיג איילין, און ברײט אויף צוויי און דרייסיג איילין, אין דעם באסקען האט מען און גישאפען וואפען מיט שפייןערד און פערך און הויבען האט מען בגאסקען מיט פלייא איז געווארן דער באסקען פארמאכט. דאס מיינט די משנה עלה אפך דער באסקען איז ארויף גינאנגען דיא הייך ביז אפך דער נאך האט ער אריין גענומען אין די ברײט פון אלע פיר זייטען אפירקאמניגען דאס איז גינען דער פארמאכענט, ווארום מען האט גינען נאך פיר בקעטער, געער בקעט איז גינען לאנג דרייסיג איילין און ברײט פינף איילין, און מען האט גימאכט פון דיא פיר בקעטער אפירקאמניגען באסקען, איז דער באסקען גינען הויף פינף איילין און לאנג דרייסיג איילין און ברײט אויך דרייסיג איילין. און מען האט גישפעלט דעם אנדערן באסקען אויף דעם אונטערשטן באסקען. איז אפ גירוקט געווארן דער אנדערער באסקען פון דעם אונטערשטן באסקען איין אייל אין געדער זייט, דער אייל איז דער יסוד ופירמאכענט פון מוכב. און אין דעם

פירוש ע"ט

ארבעט: (ה) אל יהי לו מישב חסד, ער זאל גיט האבן אקופערנע וואס זאל מיט אים סאנהן חסד ואל יהי חסדו לחסדו און עס זאל גיט זיין ווער עס זאל דהקנות האבן אויף זיינע יתומים: (ח) יהי אהיותו לברית זיין סוף זאל זיין צו פארשטאנען ווערין דיא אחר ימח שם אי דעם אנדערין רוד וואס וועט זיין נאך זיינע מקדש זאל שוין וויינער נאמען אפגעדעקט ווערין פון דער וועלט:

(ב) ונבט יתוש בני ישראל, און זיינע קינדער זאלין זיין געמיין אשמיקיל ברזים ויהי ויהי סתרימיהם און פון זיינע וויסע וואהנגעגען זאלין זיין זיין וועקען אשמיקיל ברזים צום עסין: (ו) נקש נושא לכל אשר לו נאך זיין זאל דער מלך פארקוקען קאנגען זיין חוב וואס ער צו אפגען דאס פארקעגן פאר זיין חוב ויבאו זים יגשו און וואס דער מלך וועט גיט געפען זאלין קופען פקעמקע און זאלין רויבן זאלן וואס ער האט פארמאכט מיט זיין שווערע

כ"ח אמה על ל' אמה עומד על היסוד זה נקרא סוכב והוא גבוה מן היסוד ה' אמות והיינו כנס אמה שהוא מחקק מן היסוד אמה לכל רוח וחוזר ומביא רפוס ג' שהוא כ"ח אמה על כ"ח אמה גבוה ג' אמות ונותנו על הסוכב וממלאו כראשון וזהו מקום המערכה שהוא רששו של מונח ממלא היסוד כולט ויואל מן הסוכב אמה לכל כ"ח הסוכב כולט מן המקום המערכה אמה לכל על וזמ"כ מביא רפוס אמה על אמה גבוהה אמה ונותנו על זווית המונח וממלאו והוא קרן המונח וכן ל' זווית :

וכנס אמה [ד] זה מקום הקרנות . מקום ההקנות אמה מזה ואמה מזה , נמצא עשרים ושש על עשרים ושש . מקום הלך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה . נמצא [ה] עשרים וארבע על עשרים וארבע מקום המערכה . א"ד יוקי מתחלה לא היה אלא כ"ח על כ"ח . כונס ועולה במדה זו . עד שנמצא מקום המערכה עשרים על עשרים . ובשבע בני הגולה [ו] הוסיפו עליו ארבע אמות מן [ז] הדרום וארבע אמות מן המערב כמין גמא .

ממלאו כראשון וזהו מקום המערכה שהוא רששו של מונח ממלא היסוד כולט ויואל מן הסוכב אמה לכל כ"ח הסוכב כולט מן המקום המערכה אמה לכל על וזמ"כ מביא רפוס אמה על אמה גבוהה אמה ונותנו על זווית המונח וממלאו והוא קרן המונח וכן ל' זווית :

מקום הלך רגלי הכהנים . שלא יהיו הכהנים צריכין להלך בין הקרנות אלא מיתחין אמה פניו ממקום הקרנות ולפנים להלך רגלי הכהנים : מתחלה . כימי שלמה לא היה אלא כ"ח על כ"ח וכונס ועולה של יסוד וסוכב ומקום הקרנות ומקום הלך רגלי הכהנים עד ששאר מקום המערכה עשרים על עשרים : ובשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד"א וכו' . נמצא יסודו ל"ב על ל"ב ומקום מערכתו כ"ד על כ"ד : ד"א מן הדרום

ממלאו כראשון וזהו מקום המערכה שהוא רששו של מונח ממלא היסוד כולט ויואל מן הסוכב אמה לכל כ"ח הסוכב כולט מן המקום המערכה אמה לכל על וזמ"כ מביא רפוס אמה על אמה גבוהה אמה ונותנו על זווית המונח וממלאו והוא קרן המונח וכן ל' זווית :

וד"א מן המערב גרסינן . והכי מיתתי לה כונסים פרק קדשי קדשים : כמין גמא . גימ"ל זווית שהוא כמין נו"ץ הפוכה שלנו (ב) והתם מפרש דמשום שתיין דהיינו הנקב"י שיורדין בהם הנסכים והוסיפו למשון המונח לדרו' ולמערב דמיקרא כימי שלמה דרשו מונח אדמה אטום כאלמה של אלה חלול וכשהו מנסכים ע"ג המונח כמין דרומית מערבית היו הנסכים יורדין מן המונח לרצפה וזותמים יגורו שהיה כרוי שם אלא קרן דרומית מערבית סמוך למונח ולא היה בתוך המונח ובני הגולה הוסיפו ככנין המונח עד שהיה אותו בור קלוט לתוך המונח ופתחו נקבים (ג) לרצף המונח כנגדו לירד שם הנסכים שהם היו אומרים שחיה כאכילה מה אכילה מתחבלת במונח דהיינו הקרנות ששטרפים ע"ג המונח אף שחיה דהיינו נסכים חבלת במונח וקרא למונח אדמה דרשי ליה שהא מחובר כאלמה של יכנו ע"ג כימין ולא ע"ג מחילות :

ממלאו כראשון וזהו מקום המערכה שהוא רששו של מונח ממלא היסוד כולט ויואל מן הסוכב אמה לכל כ"ח הסוכב כולט מן המקום המערכה אמה לכל על וזמ"כ מביא רפוס אמה על אמה גבוהה אמה ונותנו על זווית המונח וממלאו והוא קרן המונח וכן ל' זווית :

ממלאו כראשון וזהו מקום המערכה שהוא רששו של מונח ממלא היסוד כולט ויואל מן הסוכב אמה לכל כ"ח הסוכב כולט מן המקום המערכה אמה לכל על וזמ"כ מביא רפוס אמה על אמה גבוהה אמה ונותנו על זווית המונח וממלאו והוא קרן המונח וכן ל' זווית :

אויך פיר אונ צוואנציג איילין אפי' בני ימי דבי וימי האט געזאגט מתחלה לא היה אלא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה אין אנהייב . דער כונס וואס שלמה האט געזאגט אפט אונ צוואנציג איילין דיא ליינג אונ אפט אונ צוואנציג איילין דיא ברייט בינס ועלה בדה"ו אונ דער כונס איז אלע קאל שפעלער גינארין אזוי ווי דיא אפט אונ אפט פריער שטייט . דער יסוד אונ דער סוכב אונ דיא ווינקלען אונ וואו דיא ביהנים גייען עד שנגעזא סקים תעקבת עשרים על עשרים ביו עם איז געפונען געווארין אז דער ארט אויף דעם כונס וואו קען האט סקריב גינען קרקנות איז גינען צוואנציג איילין לאנג אונ צוואנציג איילין ברייט זשעלי בני מתלה אז דיא יודין זענען אויף גינאנגען פון דבל אין וירושלים חסיפו עליו איבע אמות מן הדרום וזאבע אמות מן המערב האקיין ויאי פאר גרעקערט דעם כונס פיר איילין אין דרום ויז אונ פיר איילין אין מערב ויז גיין גמא (ויי אפארקערטע נון ויזין בהר"ב ותי"ם החצור תא כה"ן שגאמר ויאר"ם עם שטייט אין פסוק

צוואנציג איילין אונ ברייט אויך אפט אונ צוואנציג איילין סקים הקרנות אפה מיה ואפה מיה דער נאך האט קען גענומען פיר שטיקער האלץ פירקאנטיגע , אזייל דיא ליינג אונ אזייל די ברייט . אונ קען האט ויי גלייגט אויף דיא פיר ווינקלען פון כונס . אויף דער ווינקל האט קען גלייגט אפירקאנטיגע שטיק האלץ אזייל אויף אזייל געזא עשרים זשש על עשרים ושש ווערט געפונען דיא ליינג פון כונס איז גינען פון איין ווינקל צום אנדערין ווינקל זעקס אונ צוואנציג איילין , אונ די ברייט פון כונס פון איין ווינקל צום אנדערין ווינקל איז אויך גינען זעקס אונ צוואנציג איילין סקים תיירך רגלי הכהנים אפה מיה ואפה מיה דיא ביהנים זענען גיט גינאנגען צווישען דיא ווינקלען . נאך נאך דיא ווינקלען אזייל די ברייט ארום גינאנגען כונס איז אלע פיר ווישען . אויף דעם אייר זענען גער גאנגען די ביהנים געזא עשרים ואיבע על עשרים וארבע סקים מעקרת וערט גיפונען דער ארט אויף דעם כונס וואו קען האט מעקריב גינען קרקנות איז גינען לאנג פיר אונ צוואנציג איילין אונ ברייט

שנאמר והאיראל. מקרא הוא ניהוקאל שהיה מתנבא על מדת בית שני ושלטתיו לבא: והאיראל שתיים עשרה. מדת מקום המערכה קאמר שתיים עשרה: אל ארבעת רבעיו. ממלך שמהלעיתו מודד שתיים עשרה אמה לכל רוח והיונו כ"ד על כ"ד: ורוח של סיקרא חוגרו באמצע. מתי ארום היה עשוי סביב למזכה כאלמנו לסוף ה' אמות של נכחו דהיינו אמה אחת למטה מעליונו של סוכב: להבריל בין הרמים

העליונים. החלה כסמה ועולה העוף שדמן מרק למעלה מחוט הסיקרא: לרמים התחתונים. לכל שער קרנות שזרית דמן למטה מן החוט: ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת. המזכה כלו היה כחלקו של בנימין חזן מרבי אהת (על פני אורך

שנאמר והאיראל שהים עשרה ארך בשתיים עשרה רוחב רבוע. יכול שאינו אלא שלשים עשר על שלשים עשר בששהו אומר אל ארבעת רבעיו כלמך שמן האמצע הוא מודד שתיים עשרה אמה לכל רוח. [מ] ורוח של סיקרא חוגרו באמצע להבריל בין הרמים התחתונים. והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת: ב ובקרן מערבית דרומית הוי שני נקבים כמין שני חושבין דקין שהרמים התחתון על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון: ג למטה ברצפה באותו הקרן

ידרום דמס לא כן סיס פנימה וסוסלה: [מ] וחוט כ"י. שנאלק וסיס. כסמך עד חיי המזבח הסוכה נחמה עמימה להכדיל בין דמים העליונים לדמים הרמים העליונים לרמים התחתונים. והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת: ב ובקרן מערבית דרומית הוי שני נקבים כמין שני חושבין דקין שהרמים התחתון על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון: ג למטה ברצפה באותו הקרן

הדרום והמה אחת) על פני אורך המזרח שה' חופס מהלקו של יהודה אלה שלא הייתה אמה שבמזרח ע"פ כל המזרח שכשמניע לקרן מזרחית מרביית היטה כלה כחוך אמה לקרן וכן אכילת האמה הדרומית לא היטה מהלכת על פני כל הדרום שכשמניע לקרן לרומית מערבית היטה כלה כחוך לקרן אמה ומלאו ג' קרנות המזכה כחלקו של בנימין וקרן לרומית מזרחית ככלד היטה כחלקו של יהודה ולפי שזכר יעקב את בנימין ואב יטרף כבקר ואכל עד ומתרגומן כחאסכחיה יחבני מקדשא דבר המקודש לדמים לא יהא אלא כחלקו של בנימין לסיכך לא עמי יסוד למזכה כקרן לרומית מזרחית לפי שלא הייתה כחלקו של סופר ולא היו דמים נתנים למטה כחמות קרן וכשהיו עושים לפוס מרובע ליסוד למלאו חכמים וזמתי ועופרת כדלמרחן היו משמיים ע"ז כל דבר כחמות וזית של דרומית מזרחית כדי שלא תתמלא הזוית ההיא ואחר כך שומטין הכנן וכשאר אמותו קרן פטוי כלי יסוד ומפטי זה נקרא הלקל האמצעי של מזבח סוכב לפי שהוא מקיף וסוכב כל הקרנות מהל"כ כיוסוד: ב ובקרן מערבית דרומית. למטה כחמה של יסוד היו שני נקבים: שהרמים התחתון על יסוד מערבי. כגון שירי הדס של חטאות הפטמות שלאחר כל הממנות היה שירי הדס על יסוד מערבי: ועל יסוד דרומי. שירי הדס של חטאות: יורדין. דרך אותן נקבים ומתמרכים כחמת המים שבעורה. ומשם יוצאין לנחל קדרון. ובעלי גנות היו קונים אותן מן הגזברים לזבל כגן את הקרקע: ג באותו הקרן. של מערבית לרומית:

פודאקענט פון סוכב איז גינען די נאנצע ליינג פון צפון זייט אונ די נאנצע ליינג פון מערב זייט וואכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת און איין אייל איי בדרום זייט און איין אייל אין קורח זייט (הציד תמצא בספר חסדר) אונ די איבערריגע ליינג פון סוכב זייט ביו צום ווינקעל, אונ די איבערריגע ליינג פון דרום זייט ביו צום ווינקעל איז גינען ליידיג, עס איז גיט גינען אין דעם קאמפון עקר מיט פערך אונ גיט נואפגע מיט שטיינער: ב יבאנו מצריה דרומית אויף דעם פודאקענט פון סוכב אין דעם ווינקעל מערב און דרום היי שני נקבים איז גינען צונויף אעבער גיטו דרום חשפין בקו אויז נוא צונויף דיגע נאו לעבער שתיים היתגינעל יסוד פערבי וכל יסוד ירדתי דיא בלוט נואם נוערנט גינאסין אויף דעם פודאקענט פון מערב זייט און אויף דעם פודאקענט פון דרום זייט ירדתי בקו נענען אראפ גינאסין גינארין דורך די לעבער וסתתרינו באמה און אונגען אין קנואל נוערין די גיידע ערלייא בלוט אויס געמישט וינאן לנחל קדרון און זייא נענען ארויס גינאנען אין דעם סאהל קדרון ואונ די פערשטין נואם האפין גערקטער פלעגין קויפין די בלוט פון די נבאים פון הקדש אויס צו סוכב דעם מיט דיא בלוט זיינע פערקדערו: ג למטה ברצפה באותו הקרן. און דיא פארלאגע פון דיא

האיראל שתיים עשרה אורך בשתיים עשרה רוחב רבוע דער סוכב נועט זיין צונועלף איילין דיא ליינג אונ צונועלף איילין דיא ברניים, פיר קאמפין יכול שאיז אלא שנים עשר על שנים עשר וואלט איז נועלן ביינען אז דער סוכב איז נאר גרויס גינען צונועלף איילין אויף צונועלף איילין, גיט מעהר גשהיא אופר אל גרבעת רגעיז אז דער פסוק ואתם קוען האם גיקאמטין צו דיא פיר ווימין מלמד שמן הקמטע הוא מודד שתיים עשרה אמה לכל רוח והיונו כ"ד על כ"ד: ורוח של סיקרא חוגרו באמצע להבריל בין הרמים התחתונים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון: ג למטה ברצפה באותו הקרן

שבו וירדו לשירה. להלל טחנת המזבח כנגד מקום הנסכים: וכבש ה' לדרומו של מזבח. כמין גשר משופע ועשוי מדרון שבו עולין וירדו מן המזבח שלא היה אפשר לעלות לו כמעלות משום שגמר ולא תעלה כמעלות על מזבחי: שלשים ושתים ארכו. היה נתון מדרום לפסן ורחבו ממזרח למערב ע"ז אמה: ורבוּבָה. כמין חלון חלול (ד) ואמה על אמה היה וככבש עלמו למערבו היה עומד: ורבוּבָה. כמו נכונה לשון נכונ לוחות: נורתיו פסולי חבואות העוף. שיהיו סס עד שיבואו לידו נותר וח"כ יאלו לנית השרפה: ד מביקעת בית כרם. היו מביאים אותן: מן הבתולה קרקע שלא הפרו סס מעולם: והפגימה. פוסלת נכבשים: בכל רבר. וספי' לא נפגמו נכרזו: ומלכניה אותן. כסוד פעמים כשה: רבי אמר וכו'. לא פליג ח"כ" אלף ומסוף לומר דכל ערב שנת היו מקמיס אותן כמספני הדמים: לא

הקרן. מקום היה שם אמה על אמה. וטבלא של שיש. ומביעת היתה קבועה בה. שבו וירדו לשירה ומבקיין אותה. וכבש ה' היה לדרומו של מזבח שלשים ושתים על רחב שש עשרה. ורבוּבָה היתה לו במערבו ששם היו נורתיו פסולי חבואות העוף: ד אחד אבני הכבש ואחר אבני המזבח מביקעת בית כרם. וחופרין למטה מהבתולה. ומביאים משק אבנים שלמות שלא הורה עליהם ברוב. שהברול פוסל בניניה ובפגימה לכל רבר. נפגמה אחת מהן. היא פסולה וכולן כשרות. ומלכניה אותן פעמים בשנה. אחת בפסח ואחת בחג. והחילל הרעים. רבי אומר כל ערב שבת מלכניה אותן מפני הדמים. לא היו סרין אותן בכפים של ברזל שמא יגע ויפסול. שהברול נכרא לקצר ימיו של אדם והמזבח נכרא להאריך ימיו של אדם אינו ברין שיוסף המקצר על

היו סרין אותן בכפים. אמתיה דח"כ מהדר כשהיו מלכניה אותן פעמים כשה לא היו סרין אותן עברה ביא רעם ויניקעל מ'ערב און ר'רם פון מ'קבם פקלס ה'ח' שם אפ' על אפ' אין ר'ארט ג'יוען א'ארט א'ארב אין ר'א ע'רדו א'איל א'איל א'איל ופ'לא של שש א'איל רעם א'איל א'איל ר'א ג'רובו א'ו ג'לענין א'ק'רעם פון רעם א'א'ק'רעם ש'מ'יין ופ'ב'ת ה'ת'ה ק'בועה ה'ת' אין ר'א רעם אין ג'יוען ג'יעעצט א'ר'נג א'א'ר צו ה'י'בין ר'י ק'רעם ש'בו י'רדו לש'ת ר'ר'ך ד'י ג'רוב אין ק'ען א'ראפ ג'יאנגען אין רעם ק'עלער וואס אונ'ק'ער רעם מ'ק'בם ופ'ג'נו א'ח'י אונ' ק'ען האט ר'יון ג'ימאכט רעם ק'עלער ופ'ב'ש ה'ת' ל'דרומו של מ'ק'בם א'ק'רעם אין ג'יוענין אין ר'רם ז'י'ט פון מ'ק'בם. (הצ'ור תמצא בסוף הסדר) א'א'ר ר'א רעם אין ק'ען א'א'ר ר'א ג'יאנגען א'א'ר רעם מ'ק'בם שלשים ר'פ'ים על ר'חב שש ע'שרה ע'נווי'א אונ' ר'ר'י'סין א'א'ילין אין ג'יוען ד'י ל'וינג פון ר'י ק'רעם. אונ' ד'י ק'ר'י'ט אין ג'יוען ז'עק'ע'הן א'א'ילין ו'ר'י'ב'ה ה'ת'ה לו ב'מ'ערבו אונ' אין ר'י ק'רעם צו מ'ערב ז'י'ט אין ג'יוען א'לאך אזוי וויא אפ'ענק'ק'ער א'א'יל א'א'ר א'א'יל (וע'י'ן בח"י פ'לפול ע"ו) ש'שם היו נורתיו פסולי חבואות העוף ר'א חבואות העוף וואס ועגען פסול ג'ינוארין האט ק'ען ז'י'א ג'י'לינגט אין רעם פ'ענק'ק'ער. אונ' ז'י' ועגען ד'ארט ג'ילענין ב'יו נאך ד'י צ'י'ט פון מ'ק'ר'יב ז'י'ין. ר'ער נאך האט ק'ען ז'י'א פאר ק'רעם: ד א'ח'ד א'בני ת'ב'ש ו'א'ח'ד א'בני ת'מ'ובת מ'ק'ב'ת בית כ'רם ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון ק'ב'ש אונ' ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון מ'ק'בם האט ק'ען ז'י'א ג'י'ב'ראכט פון רעם מ'א'ה'ל בית כ'רם ו'ח'פ'רין ל'פ'שה מ'ס'ב'ת'ה ק'ען האט ג'י'א'ב'ין אין רעם מ'א'ה'ל אונ'ק'ער ר'א הא'ר'שע ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין (ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין ר'ופ'ט ק'ען ל'ק'רע בתולה ו'מ'ב'יא'יו ק'ש'ם א'ב'נים ש'ל'מות ש'לא הונ'ף ג'ל'יה'ם בר'זל אונ' ק'ען

היו סרין אותן בכפים. אמתיה דח"כ מהדר כשהיו מלכניה אותן פעמים כשה לא היו סרין אותן עברה ביא רעם ויניקעל מ'ערב און ר'רם פון מ'קבם פקלס ה'ח' שם אפ' על אפ' אין ר'ארט ג'יוען א'ארט א'ארב אין ר'א ע'רדו א'איל א'איל א'איל ופ'לא של שש א'איל רעם א'א'ק'רעם ש'מ'יין ופ'ב'ת ה'ת'ה ק'בועה ה'ת' אין ר'א רעם אין ג'יוען ג'יעעצט א'ר'נג א'א'ר צו ה'י'בין ר'י ק'רעם ש'בו י'רדו לש'ת ר'ר'ך ד'י ג'רוב אין ק'ען א'ראפ ג'יאנגען אין רעם ק'עלער וואס אונ'ק'ער רעם מ'ק'בם ופ'ג'נו א'ח'י אונ' ק'ען האט ר'יון ג'ימאכט רעם ק'עלער ופ'ב'ש ה'ת' ל'דרומו של מ'ק'בם א'ק'רעם אין ג'יוענין אין ר'רם ז'י'ט פון מ'ק'בם. (הצ'ור תמצא בסוף הסדר) א'א'ר ר'א רעם אין ק'ען א'א'ר ר'א ג'יאנגען א'א'ר רעם מ'ק'בם שלשים ר'פ'ים על ר'חב שש ע'שרה ע'נווי'א אונ' ר'ר'י'סין א'א'ילין אין ג'יוען ד'י ל'וינג פון ר'י ק'רעם. אונ' ד'י ק'ר'י'ט אין ג'יוען ז'עק'ע'הן א'א'ילין ו'ר'י'ב'ה ה'ת'ה לו ב'מ'ערבו אונ' אין ר'י ק'רעם צו מ'ערב ז'י'ט אין ג'יוען א'לאך אזוי וויא אפ'ענק'ק'ער א'א'יל א'א'ר א'א'יל (וע'י'ן בח"י פ'לפול ע"ו) ש'שם היו נורתיו פסולי חבואות העוף ר'א חבואות העוף וואס ועגען פסול ג'ינוארין האט ק'ען ז'י'א ג'י'לינגט אין רעם פ'ענק'ק'ער. אונ' ז'י' ועגען ד'ארט ג'ילענין ב'יו נאך ד'י צ'י'ט פון מ'ק'ר'יב ז'י'ין. ר'ער נאך האט ק'ען ז'י'א פאר ק'רעם: ד א'ח'ד א'בני ת'ב'ש ו'א'ח'ד א'בני ת'מ'ובת מ'ק'ב'ת בית כ'רם ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון ק'ב'ש אונ' ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון מ'ק'בם האט ק'ען ז'י'א ג'י'ב'ראכט פון רעם מ'א'ה'ל בית כ'רם ו'ח'פ'רין ל'פ'שה מ'ס'ב'ת'ה ק'ען האט ג'י'א'ב'ין אין רעם מ'א'ה'ל אונ'ק'ער ר'א הא'ר'שע ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין (ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין ר'ופ'ט ק'ען ל'ק'רע בתולה ו'מ'ב'יא'יו ק'ש'ם א'ב'נים ש'ל'מות ש'לא הונ'ף ג'ל'יה'ם בר'זל אונ' ק'ען

היו סרין אותן בכפים. אמתיה דח"כ מהדר כשהיו מלכניה אותן פעמים כשה לא היו סרין אותן עברה ביא רעם ויניקעל מ'ערב און ר'רם פון מ'קבם פקלס ה'ח' שם אפ' על אפ' אין ר'ארט ג'יוען א'ארט א'ארב אין ר'א ע'רדו א'איל א'איל א'איל ופ'לא של שש א'איל רעם א'א'ק'רעם ש'מ'יין ופ'ב'ת ה'ת'ה ק'בועה ה'ת' אין ר'א רעם אין ג'יוען ג'יעעצט א'ר'נג א'א'ר צו ה'י'בין ר'י ק'רעם ש'בו י'רדו לש'ת ר'ר'ך ד'י ג'רוב אין ק'ען א'ראפ ג'יאנגען אין רעם ק'עלער וואס אונ'ק'ער רעם מ'ק'בם ופ'ג'נו א'ח'י אונ' ק'ען האט ר'יון ג'ימאכט רעם ק'עלער ופ'ב'ש ה'ת' ל'דרומו של מ'ק'בם א'ק'רעם אין ג'יוענין אין ר'רם ז'י'ט פון מ'ק'בם. (הצ'ור תמצא בסוף הסדר) א'א'ר ר'א רעם אין ק'ען א'א'ר ר'א ג'יאנגען א'א'ר רעם מ'ק'בם שלשים ר'פ'ים על ר'חב שש ע'שרה ע'נווי'א אונ' ר'ר'י'סין א'א'ילין אין ג'יוען ד'י ל'וינג פון ר'י ק'רעם. אונ' ד'י ק'ר'י'ט אין ג'יוען ז'עק'ע'הן א'א'ילין ו'ר'י'ב'ה ה'ת'ה לו ב'מ'ערבו אונ' אין ר'י ק'רעם צו מ'ערב ז'י'ט אין ג'יוען א'לאך אזוי וויא אפ'ענק'ק'ער א'א'יל א'א'ר א'א'יל (וע'י'ן בח"י פ'לפול ע"ו) ש'שם היו נורתיו פסולי חבואות העוף ר'א חבואות העוף וואס ועגען פסול ג'ינוארין האט ק'ען ז'י'א ג'י'לינגט אין רעם פ'ענק'ק'ער. אונ' ז'י' ועגען ד'ארט ג'ילענין ב'יו נאך ד'י צ'י'ט פון מ'ק'ר'יב ז'י'ין. ר'ער נאך האט ק'ען ז'י'א פאר ק'רעם: ד א'ח'ד א'בני ת'ב'ש ו'א'ח'ד א'בני ת'מ'ובת מ'ק'ב'ת בית כ'רם ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון ק'ב'ש אונ' ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון מ'ק'בם האט ק'ען ז'י'א ג'י'ב'ראכט פון רעם מ'א'ה'ל בית כ'רם ו'ח'פ'רין ל'פ'שה מ'ס'ב'ת'ה ק'ען האט ג'י'א'ב'ין אין רעם מ'א'ה'ל אונ'ק'ער ר'א הא'ר'שע ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין (ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין ר'ופ'ט ק'ען ל'ק'רע בתולה ו'מ'ב'יא'יו ק'ש'ם א'ב'נים ש'ל'מות ש'לא הונ'ף ג'ל'יה'ם בר'זל אונ' ק'ען

היו סרין אותן בכפים. אמתיה דח"כ מהדר כשהיו מלכניה אותן פעמים כשה לא היו סרין אותן עברה ביא רעם ויניקעל מ'ערב און ר'רם פון מ'קבם פקלס ה'ח' שם אפ' על אפ' אין ר'ארט ג'יוען א'ארט א'ארב אין ר'א ע'רדו א'איל א'איל א'איל ופ'לא של שש א'איל רעם א'א'ק'רעם ש'מ'יין ופ'ב'ת ה'ת'ה ק'בועה ה'ת' אין ר'א רעם אין ג'יוען ג'יעעצט א'ר'נג א'א'ר צו ה'י'בין ר'י ק'רעם ש'בו י'רדו לש'ת ר'ר'ך ד'י ג'רוב אין ק'ען א'ראפ ג'יאנגען אין רעם ק'עלער וואס אונ'ק'ער רעם מ'ק'בם ופ'ג'נו א'ח'י אונ' ק'ען האט ר'יון ג'ימאכט רעם ק'עלער ופ'ב'ש ה'ת' ל'דרומו של מ'ק'בם א'ק'רעם אין ג'יוענין אין ר'רם ז'י'ט פון מ'ק'בם. (הצ'ור תמצא בסוף הסדר) א'א'ר ר'א רעם אין ק'ען א'א'ר ר'א ג'יאנגען א'א'ר רעם מ'ק'בם שלשים ר'פ'ים על ר'חב שש ע'שרה ע'נווי'א אונ' ר'ר'י'סין א'א'ילין אין ג'יוען ד'י ל'וינג פון ר'י ק'רעם. אונ' ד'י ק'ר'י'ט אין ג'יוען ז'עק'ע'הן א'א'ילין ו'ר'י'ב'ה ה'ת'ה לו ב'מ'ערבו אונ' אין ר'י ק'רעם צו מ'ערב ז'י'ט אין ג'יוען א'לאך אזוי וויא אפ'ענק'ק'ער א'א'יל א'א'ר א'א'יל (וע'י'ן בח"י פ'לפול ע"ו) ש'שם היו נורתיו פסולי חבואות העוף ר'א חבואות העוף וואס ועגען פסול ג'ינוארין האט ק'ען ז'י'א ג'י'לינגט אין רעם פ'ענק'ק'ער. אונ' ז'י' ועגען ד'ארט ג'ילענין ב'יו נאך ד'י צ'י'ט פון מ'ק'ר'יב ז'י'ין. ר'ער נאך האט ק'ען ז'י'א פאר ק'רעם: ד א'ח'ד א'בני ת'ב'ש ו'א'ח'ד א'בני ת'מ'ובת מ'ק'ב'ת בית כ'רם ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון ק'ב'ש אונ' ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון מ'ק'בם האט ק'ען ז'י'א ג'י'ב'ראכט פון רעם מ'א'ה'ל בית כ'רם ו'ח'פ'רין ל'פ'שה מ'ס'ב'ת'ה ק'ען האט ג'י'א'ב'ין אין רעם מ'א'ה'ל אונ'ק'ער ר'א הא'ר'שע ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין (ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין ר'ופ'ט ק'ען ל'ק'רע בתולה ו'מ'ב'יא'יו ק'ש'ם א'ב'נים ש'ל'מות ש'לא הונ'ף ג'ל'יה'ם בר'זל אונ' ק'ען

היו סרין אותן בכפים. אמתיה דח"כ מהדר כשהיו מלכניה אותן פעמים כשה לא היו סרין אותן עברה ביא רעם ויניקעל מ'ערב און ר'רם פון מ'קבם פקלס ה'ח' שם אפ' על אפ' אין ר'ארט ג'יוען א'ארט א'ארב אין ר'א ע'רדו א'איל א'איל א'איל ופ'לא של שש א'איל רעם א'א'ק'רעם ש'מ'יין ופ'ב'ת ה'ת'ה ק'בועה ה'ת' אין ר'א רעם אין ג'יוען ג'יעעצט א'ר'נג א'א'ר צו ה'י'בין ר'י ק'רעם ש'בו י'רדו לש'ת ר'ר'ך ד'י ג'רוב אין ק'ען א'ראפ ג'יאנגען אין רעם ק'עלער וואס אונ'ק'ער רעם מ'ק'בם ופ'ג'נו א'ח'י אונ' ק'ען האט ר'יון ג'ימאכט רעם ק'עלער ופ'ב'ש ה'ת' ל'דרומו של מ'ק'בם א'ק'רעם אין ג'יוענין אין ר'רם ז'י'ט פון מ'ק'בם. (הצ'ור תמצא בסוף הסדר) א'א'ר ר'א רעם אין ק'ען א'א'ר ר'א ג'יאנגען א'א'ר רעם מ'ק'בם שלשים ר'פ'ים על ר'חב שש ע'שרה ע'נווי'א אונ' ר'ר'י'סין א'א'ילין אין ג'יוען ד'י ל'וינג פון ר'י ק'רעם. אונ' ד'י ק'ר'י'ט אין ג'יוען ז'עק'ע'הן א'א'ילין ו'ר'י'ב'ה ה'ת'ה לו ב'מ'ערבו אונ' אין ר'י ק'רעם צו מ'ערב ז'י'ט אין ג'יוען א'לאך אזוי וויא אפ'ענק'ק'ער א'א'יל א'א'ר א'א'יל (וע'י'ן בח"י פ'לפול ע"ו) ש'שם היו נורתיו פסולי חבואות העוף ר'א חבואות העוף וואס ועגען פסול ג'ינוארין האט ק'ען ז'י'א ג'י'לינגט אין רעם פ'ענק'ק'ער. אונ' ז'י' ועגען ד'ארט ג'ילענין ב'יו נאך ד'י צ'י'ט פון מ'ק'ר'יב ז'י'ין. ר'ער נאך האט ק'ען ז'י'א פאר ק'רעם: ד א'ח'ד א'בני ת'ב'ש ו'א'ח'ד א'בני ת'מ'ובת מ'ק'ב'ת בית כ'רם ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון ק'ב'ש אונ' ס'יא ר'י ש'מ'י'י'ג'ער פון מ'ק'בם האט ק'ען ז'י'א ג'י'ב'ראכט פון רעם מ'א'ה'ל בית כ'רם ו'ח'פ'רין ל'פ'שה מ'ס'ב'ת'ה ק'ען האט ג'י'א'ב'ין אין רעם מ'א'ה'ל אונ'ק'ער ר'א הא'ר'שע ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין (ע'רד וואס אין נאך ג'י'ט ג'י'נ'ד'אב'ין ג'ינוארין ר'ופ'ט ק'ען ל'ק'רע בתולה ו'מ'ב'יא'יו ק'ש'ם א'ב'נים ש'ל'מות ש'לא הונ'ף ג'ל'יה'ם בר'זל אונ' ק'ען

והיינו אמה אמה דקתני: ורובר שלש. מעלה ד' היה רחבה ג' אמות ורובד לקתני היינו שורה של רחפה כמו מוקף רובדים של אבן על הרובד הד' שבעורה לפי שהרחפה היתה רחבה בלא מעלה ומ"ה לא אמר שלהם שלם אלא רובד שלם כלומר שורת הרחפה: אמה אמה. כלומר מעלה חמישית וששית כל אחת היתה שלהם אמה: ורובר שלש מעלה שביעית היה רחבה ג' אמות: והעליונה אמה אמה ורובר ארבע. פי' המעלה העליונה שהיא המעלה של

כ"ב לאחר ד' מעלות שהיה לכל אחת אמה המעלה העליונה היתה רחבה ד' אמות עד החולם נמצאו כל המעלות י"ט אמות מן הרחשונה עד החולם וג' אמות רוחב של רחפה הלוקה היה מן המזבח עד תחלת המעלות הרי כ"ב אמות בין החולם והיה ר"ה אמה אומר העליונה רובד חמש. עד החולם דסבר לפי ד' אמות של מזבח מחילות המעלות:

אמה אמה ורובד חמש: ז פתחו של אולם גובהו ארבעים אמה. ורחבו עשרים אמה. וחמש אמה לראות של מילת היו על גביו התחתונה עורפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה ושל מעלה ממנה עורפת עליה אמה מזה ואמה מזה. נמצאת העליונה שלשים אמה. ונרובך של אבנים היה בין כל אחת ואחת: ה ובלונסות של ארז היו [ס] קבועין מכותלו של היכל לכותלו של אולם כרי שלא יבעט. ושרשרות של זהב היו קבועין [ע] בתקרת האולם שבתוכו פרחי בהונה עולין ורואין את העשרות שבתלונות. שנא' והעשרות היתה לחלם ולטוביה ולירעה ולחן [ב] צפניה לזכרון בהיכל ה'. [ס] גפן של זהב היתה

ז אמה לראות. קורות מליירות ומכירות: של מילת. של אילן. (ה) שגדלים בו פעמים שקרוין מיניו כדאמרין כניטין חייטין שמה כמי מילין כתבו: התחתונה. הקורה התחתונה מושכת על משקוף הפתח לרחבו של פתח שהוא רחב ד' אמה והקורה עורפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה. נמצא ארכה כ"ב וקורה שניה שלמעלה הימני: עורפת. עד הרחשונה אמה מזה ואמה מזה נמצא ארכה ד' ועשרים והשלשית ששה ועשרים והרביעית כ"ח וחמישית שלשים: ונרובך. שורה כמו לכדיס די אבן גלל: בין כל אחת ואחת. חמש קורות אלו לא היו נוגעות זו בזו אלא שורה של כנין של אבנים היתה בין זו לזו: ח שלא יבעטו. שלא יעו הכתלים ליפול מחמת גובהן והיו הכלונסות הללו הנמשכים מכותל זה לכותל זה סמוכין (ו) ב' הכתלים שלא יפלו: ורואין את העשרות. שבתלונות של היכל:

נקבם און צוואנציג איילין, דער פונקטער פֿעלעק איז גינען לאנג אקט און צוואנציג איילין נמצא תעלינה שלשים אמה דער אויפֿערשטער פֿעלעק נֿער פונקטער און גינען לאנג דרייסיג איילין ונדבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת צווישען נֿער פֿעלעק איז גינען אשורה שמיניער גימאקערט: ז ובלונסות של ארז היו קבועין מכותלו של היכל לפתחו של אולם פֿעלֿקעם פון טענען האלץ האם מען ארזין גינעצט איין עק אין די וואנט פון היכל און ארזין עק אין דיא וואנט פון אולם בדי שלא יקעט דיא פֿעלֿקעם דיא אויף האלץ אין די ביידע ווענט זיי נאלין גיט איין פאלין ושרשרות על זהב היו קבועין בתקרת האולם אין די פֿעלֿקעם פון אולם האם מען ארזין גינעצט נאלֿדענע קייטין. די קייטין זענען אראפ גיהאנגען אין אולם שבתוך ודתי פחינה עליו ורואין את העשרות די יונגע בנאים האבין גימאקערט די קייטין. און דורך די קייטין האבין זיי גיקענט ארויף גיין צו דיא פֿענקטער פון היכל זעהן דיא קרונען וואס זענען דארט גילעגן שטאנר ווארום עם שטייט אין פסוק והעשרות היתה לחלם וירעה ויראין יתחן זן צפניה לזכרון בהיכל ה' די קרונען וועלן זיין פאר חלם און פאר טוביה און פאר ירעה און פאר חן זן צפניה. זייא נאלין דער מאנט ווערין אין היכל פון גאט גפן של זהב טענה על פתחו של היכל ביי די מיר פון היכל איז גישטאנען אטיין

מזבח בין צום אולם, רבי יהודה נאמן העליונה אמה אמה די סיר לעצמע אויפֿערשטע פֿערפֿ אקט גיין צעהן ערן איז נֿער פֿערפֿ גינען קרייט אטייל נאזוי וויא פריער ורובד חמש און דער צוועלפטער פֿערפֿ איז גינען קרייט פינף איילין ווארום רבי יהודה האלט פון מזבח בין צום ערשטין פֿערפֿ איז גינען די פאדאלגע קרייט נאר צוויי איילין: ז פתחו של אולם נבדו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמה דער מוייער פון אולם איז גינען הויף פֿערציג איילין, און קרייט צוואנציג איילין חמש מלֿארות של מילת הי על גבי פינף פֿעלֿקעם פון אזוי אהאלץ וואס נואקט אויף איהם נאליש. איז גינען איפֿער דעם מוייער, און אויף די פֿעלֿקעם איז גינען גימאקערט שייגע בלוקען און נאך אנדערע זאכין תחתונה עורפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה דער אונטערשטער פֿעלֿקע וואס איז גילעגן מיט דיא ליינג אויף דיא קרייט פון מוייער, איז גינען ליינגער וויא דער מוייער מיט איין איל פון דער זייט מוייער און מיט איין איל פון דער זייט מוייער. איז גינען די ליינג פון פֿעלֿקע צוויי און צוואנציג איילין שלמעלה ממנה עורפת עליה אמה מזה ואמה מזה דער אנדערער פֿעלֿקע איז גינען ליינגער וויא דער ערשטער מיט אטייל אין דער זייט און אטייל אין דער זייט, איז דער אנדערער פֿעלֿקע גינען לאנג פיר און צוואנציג איילין. דער דריטער פֿעלֿקע איז גינען לאנג

לסכתך סגפן לפי טעמך ישראל כמעט לאסון כמו שסוף
 פסוקים כחוב. ה"ם: [נ] וכלנוסות. של לרז כפי
 דלה של נסן ענדין אוס ע"ג עטדין של לרז דלה עברו
 וסמט לך שרס לך טן דוס לרז כנן. פסרס:
 (ז) וכלס ל' שרס עוסט פס 16 גרניו ומלסו גפסן ולעסס
 ססיו לרזיין לוסד לנדק סרסיל
 סיו סרסין מלסו ומסחין אוסו
 לטוסט מננו מס סרזין סרסיל
 פלסו: (ח) ל' סר"ש לפסוס
 ולסר סמט גרניוס וספסלות
 סמלו פלס: (ט) דלס סיסס
 סמיס כל כך סרסיס של
 מאוס כהניס לפסוס ססרז וכל כך לא היו עממיס. פסרס:

בל מי שהוא מתגרב. וזה להיכל ולרוע שהזכיר עלמו
 שהתגרב ויתגורו בהיכל (י) לפי שהיה כלו מלוסס וזה היה
 עוסק מלואו וזה שמתגרב כלמות גריר או עלה או אשכול
 ומולה כה: ובמנו עליה שלש מאות כהנים. מכובד
 הזכר מרובה שרזו כה
 הולרזו ג' מאות כהניס
 לטעמלו ולפסוס ממקוס
 למקוס (ח) וזה ולסד מן
 המקור ש סרברו סמסיס
 לטון הכלי דללו דוקא ג' מאות כהניס (ט) ולסו נסחין
 ר"ל ברבי דרזק אלס לודיש עוסק הרבס הסמלו סס:

ששאק פון גאלר וסודלה על בני פלגוסות אונ ריא
 צוטיינין פון דעם נויין ששאק זענען גינוען אויף
 גיהויבין אונ אָנגעלעקענב אויף ששאקיניס פון
 מענען האלץ כל מי שיאי מתגרב ווער עס האט גי'
 וואלמ געבין אנדקח גאלר, אונ די גאלר זאל זיין
 אין היכל עלה או גריר או אָשכול האט ער גילאזט
 מאכין פון די גאלר אזוי וויא אַגלאט פון אנויין
 ששאק. אָדער אזוי וויא אנויין סרוב, אָדער אזוי
 וויא אָצווייגיל נויין סרובין מביא וסודלה במ דאס

האט ער גיבראכט אונ האט אויף גיהאנגען אויף
 דעם גאלקענעם נויין ששאק אמר בני אלעזר גרבי
 ציור רבי אלעזר גרבי ציור דוק האט גיאנמט מסת
 היה נפשו עליה שלש מאות כהניס עס האט ואָמאָהל
 גיטראפין קען האט גיבראכט סראניו דעם נויין
 ששאק פון דעם אָרס אויף איין אָדער אָרס
 האט קען גימוזט נעקען דרייא הונדערט פלגים
 זייא זאלין איהם סראניו. אזויא פיר גאלד האט
 גיהאנגען אויף דעם נויין ששאק נעין בהרע"ו ותי"ס:

רעשי

חמש מאות. שקלים: קנמון בשם חמש מאות.
 דהכי ח"ק מחליתו חמשים ומאתים: תנא הכי
 קשיא ליה. כלו' להכי אשמעי' כדרייתל דלי ממסעותי'
 דקרא הוה אמיתא קנה כסס כקמנן בשם דמחליתו דקרא
 מנינא קמ'ל תנא הא קא קשיא ליה אימא קנה
 ומאתים אף קנה בשם מחציתו חמשים ומאתים

נמרא כריתות דף ע"א
 סלסס ס' כלס לני סמינן דהוד דלסלס דלסלס במוכן
 ת"ר שמן המשחה מר דרור חמש מאות קרה ת"ק
 וקנמן בשם ת"ק וקנה בשם חמשים ומאתים
 נמצאו כלום אלף ושבוע מאות וחמשים תנא
 בשם כקנמן בשם מה קנמן בשם מחציתו חמשים
 דהו' לרו תריין אלפיין ויאמא ה"נ א"כ נכתוב קרא

תנו דבני די כגנן האבין גילערנינט שצו ממשח סר
 דודר חספ מאות די בויקאיייל וואס משה רבינו
 האט מיט איהם קען זעואלכט דעם משכן קיט זיינע
 פליס האט קען זעואלכט אריון ליינין בשמים
 אין דעם בויקאיייל, אונ דאס זענען די בשמים,
 די בשמים וואס היימט מר דרור זאל קען נעקען
 פינף הונדערט שקלים וקען זאל אריון ליינין פינף
 הונדערט שקלים אין איין וואגשאל, אונ אין
 אנדערין וואגשאל זאל קען אריון ליינין די בשמים
 מר דרור, אונ עס זאל גלייך ווענין קנה חספ מאות
 דיא בשמים קנה זאל אויך ווענין פינף הונדערט
 שקלים וקנמן בשם חספ מאות די בשמים קנמן בשם
 זאל אויך ווענין פינף הונדערט שקלים וקנמן קען
 זאל דאס ווענין איין צווייא טייל, צווייא מאהל צו
 צווייא הונדערט פופציג וקנה בושם חמשים ומאתים
 די בשמים קנה בושם זאל ווענין צווייא הונדערט
 פופציג שקלים נמצאו כלם אלף ושבוע מאות וחמשים צו
 ואמען האבין זעוואגין אלע בשמים מויענער זיגען
 הונדערט פופציג שקלים, פּרענט דיא גברא פּנא
 מנגא קא משפּע לוקובט קען דער פּנא אונג לערנען
 ציילין, מיר ווייסן אליין דרייא מאהל כינף
 הונדערט אונ צווייא הונדערט פופציג איז צו

ואמען מויענער זיגען הונדערט פופציג, ענטפערט
 די גברא תנא הא קא קשיא ליה דער פנא האט גער'
 האט צו גרענין די קשיא זיפא קנה בשם קנמן בשם
 סאאער דארף קען גריינגען די בשמים קנה בשם
 אזוי פיל וויא די בשמים קנמן בשם מה זנמן בשם
 מחציתו חמשים ומאתים אזוי וויא קנמן בשם איז דיא
 העלפּט צוויי הונדערט פופציג אונ נאך זעהעלפּט
 צווייא הונדערט פופציג, צו ואמען איז פינף
 הונדערט אף קנה בשם מחציתו חמשים ומאתים אזויא
 זאל זיין קנה בושם די העלפּט זאל זיין צווייא
 הונדערט פופציג אונ דיא אנדערע העלפּט זאל
 אויך זיין צווייא הונדערט פופציג, צו ואמען איז
 דיא בשמים קנה בושם אויך פינף הונדערט דיי
 ליה גיי אלפיין אלע בשמים צו ואמען וועלן זיין
 צווייא מויענער שקלים, דריבער לערינט אונג
 דער פנא אז גיט אזוי מיינט דיא תורה נאך קנה
 בושם זאל גיט עקער זיין נאר צווייא הונדערט
 פופציג, אונ צו ואמען אלע בשמים זענען מויענער
 זיגען הונדערט פופציג שקלים, פּרענט די גברא
 זיפא דיי גפי סאאער מאקי אזוי, סאאער מיינט
 די תורה קנה בושם זאל קען אויך נעמען צווייא
 מאהל צווייא הונדערט פופציג, ענטפערט דיא

קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה כחמשים ומאתים. א"ל רב פפא לאכוי כשהוא שוקל בהכרע הוא שוקל או עין בעין הוא שוקל. א"ל רחמנא כתב בר ככר ואת אמרת בהכרע והאמר רב יהודה הקב"ה יודע בהכרעות אלמא דאית בהו הברע אלא אמר רב יהודה רקנמן בשם אמאי מיייתי מחציתו כחמש מאות חמשים ומאתי' בחד זימנא והמשים ונאמתי' כחד זימנא כיון דכלהו חמש מאות הווין ניייתי חמש מאות כבת אחת ש"מ מרקמייתיה לה לקנמן בשם כתרי זמני הכרע אית ביה והקב"ה יודע בהכרעות. ומאי בר ככר אמר רבנא שלא יבנה כמשקל וישקול. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי והלא למוך ושלוקם במים והוציע עליהם שמן המשחה וקלט

ת"ר שמן שעשה משה במדבר בו שלקו העיקרין. העיקרין אינו סיפק. כיצד עושה הזבאו העיקרין אמר לו רבי יהודה וכי כנס אחד

מיר ונייל מען בריינגט דעם קנמן קשם אין צוויי מאהל. איז דאס געווען נוייל מען בארף וועגן די קשמים מיט אריבער וואג, אז מען וועגט די גאנצע פינף הונדערט מיט איין מאהל וועגט מען נאר איין מאהל אריבער אבער אז מען וועגט אין צוויי מאהל וועגט מען צוויי מאהל אריבער והקב"ה יודע בהכרעות אונ הקב"ה ווייס וויפיל דער אריבער וואג בארף ויין ויפאי בר גבר אונ וואס מיינט מען גלייך אויף גלייך אפר רב הנא שלא גיט משקל במשקל וישקול האט רב הנא גיזאנט מען מיינט ער זאל גיט אריין ליגיין אין די וואנשאל געוואנגענע אונ זאל גענין דעם וועגן, דהיינו ער האט אריין געלייגט אין איין וואנשאל האט ער אריין געלייגט סך דרום. עס זאל וועגן פינף הונדערט שקלים. גאקדעם וויל ער ארום געמען פון די וואנשאל די פינף הונדערט שקלים אונ אריין ליגיין קרה, די קרה זאל וועגן אזוי פיל ווי די סך דרום, דאס סאר מען גיט. נאר געדער זאף וואס ער בארף וועגן זאל ער וועגן גענין שקלים. אונ גיט קשמים גענין קשמים פוי בנן דיא רבנן האפין גילערניגט שפן שעשה משה במדבר שלקי תקנרין דיא בוימאזיל וואס משה האט געמאכט אין דער מדבר האט מען אריין געלייגט דיא קשמים אין וי בוימאזיל אונ מען האט זיין געמאכט דברי רבי יהודה אזויא זאגט כפי יהודה אפר יי רבי יוסי האט כפי יוסי גיזאנט צו רבי יהודה וכלא למוך תקנרין איט סיפק די בוימאזיל איז דאך גינען אזוי ווייניג אז אפילו צו געניגען אויף דיא קשמים איז גינען ווייניג, האט מען דאך קאכין די קשמים אין די בוימאזיל געווען גיט געקענט ביצד עשה וויא דען האט מען גימאחן נביאי תקנרין ושלוקם במים מען האט געבריינגט אין קשמים אונ מען האט זיי גיקאכט אין וואקער ומציה עליהם פסן המשחה אונ מען האט ארויף גיזאסין די בוימאזיל אויף די קשמים וקלט את תרתי די בוימאזיל האט אין ויך אריין געוואקט

נקרא אם פו אויב די תורה זאל אזוי מיינען נקמוב קרא קנמן קשם וקנה בושם מחצה ומחצה בחמשים ומאתים זאל שיינן אין פסוק ביידע צו זאמען קנמן קשם אונ קנה בושם זאל מען וועגן צו העלפט צוויי מאהל צוויי הונדערט פופציג, אז קנמן קשם שייט פונדער אונ קנה בושם פונדער אונ ביי קנמן קשם שייט סחציתו חמשים ומאתים אונ בייא קנה בושם שייט גיט סחציתו. געווען מיינט מען קנמן קשם זאל ויין פינף הונדערט נאר מען זאל וועגן אין צוויי מאהל, צוויי מאהל צו צוויי הונדערט פופציג, אונ קנה בושם זאל אין גאנצין גיט סעקר ויין נאר צוויי הונדערט פופציג אפר ליה רב פפא זאבני רב פפא האט גיזאנט צו אבני כשהוא שוקל בהכרע הוא שוקל ווען מען וועגט די קשמים זאל מען ויין וועגן די וואנשאל מיט דיא קשמים זאל אראפ וועגן שווערער פון דיא שקלים או עין בעין הוא שוקל אריבער, ער וועגט גלייך אויף גלייך אפר ליה האט אבני גיזאנט צו רב פפא תקמנא כתב בר גבר ואת אפרה בהכרע דיא תורה זאגט קשם זאל געווארן ווערן גלייך אויף גלייך אונ די זאגט די קשמים זאל אראפ וועגן, פרענט די נקרא והאמר רב יהודה הקב"ה יודע בהכרעות רב יהודה האט דאך גיזאנט הקב"ה ווייס וויפיל די הכרעות זיא אריבער וועגונג וקנען זאפא דאית ביה הכרי וקען מיר דאך אז ביי די קשמים איז דא אריבער וועגונג זאפ אפר רב יהודה נאר רב יהודה האט גיזאנט קנמן קשם אפאי מיייתי מחציתו כחמש מאות חמשים ומאתים כחד זימנא והמשים ומאתים כחד זימנא וקנמן בשם אמאי מיייתי מחציתו כחמש מאות חמשים ומאתי' בחד זימנא והמשים ומאתים כחד זימנא כיון דכלהו חמש מאות הווין ניייתי חמש מאות כבת אחת ש"מ מרקמייתיה לה לקנמן בשם כתרי זמני הכרע אית ביה והקב"ה יודע בהכרעות. ומאי בר ככר אמר רבנא שלא יבנה כמשקל וישקול. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי והלא למוך ושלוקם במים והוציע עליהם שמן המשחה וקלט

לשמן מעל הטיקרון ומתנו כללוסות: וכי נם אחד נעשה בו שמה ממתיה שזין סיפח חסי' לסוך: זה לי לדורותיכם. אלמא כולהו ר"ב לוגין דקיימין לעמיד לנה: וכולו קיים לעתיד לכא שנאמר שמן משחת קרש יהיה זה לי לדורותיכם זה בנימטריא תרי עשר לוגין הוויין:

דעם ריח פון די בשמים ופשוט נאברעם האט מען אראפ גישעקט די בוימאיייל פון די בשמים אפר לו דבי יהודה האט רבי יהודה גי'אנט צו רבי יוסי ובי גם אחד נעשה בשמן המשחה אין דען ביי די בוימאיייל גאר איין גם גיטאהן גי'וארין ואלא נסים תרבה נעשה בו עם וענען דאך פיל נסים גיטאהן גי'וארין בייא דעם בוימאיייל מתהלתו ועד סופו פון אנהייב בוי דעם סוף אין גאר גי'ווען נסים תהלתו לא היה אלא שנים עשר לוג גאר בוימאיייל אין פון אנהייב גיט מער גי'ווען גאר צוועלף לוג וראם אין אזוי אקאסו וכו' גמטח השמן ובלוי ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוים אונ מיט דעם בוימאיייל אין געזאלקט גי'וארין דער סשקן מיט זיינע גלים אונ אהרן מיט זיינע קינדער אלע זיבען טעג פון בעניניוונג דעם משכן ווען וויא וענען גי'נעסין אין אהר מועד וכו' גמטחו בתיים גדולים ומלכים אונ מיט דעם געלביגען

זוהר גשא דף קפב ע"א. ס"ח דלילות יוד הא וואו הא

דבי יצחק ור' יהודה הוו אזלי יהושע ללוד אמר ר' יהודה (כ"א יצחק) יומא מלין דלורייחא ונייל. פנח ר' יהודה (ס"א יצחק) ואמר (שמות כא) כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וכו'. מה כתיב בתריה בעל הכור ישלם וכו'. ומה ע"ד כך מחן דגרים לאבאש עלמא כמובי עכ"ו. אלמא תוהנא דע"ג דלכאיש עלמא אחרי אית ליה תשובה כמה דכתיב (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את העוונתם והשיב. אלמא דחלי דא מהנא לכו בניו דעבדי תשובה כריכול הוא עבד ליה ממש. דהא מה דפגיס לעילא אתקין ליה ובמה תשובה. דכתיב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את העוונתם והשיב. ותשובה אתקין כלא אתקין לעילא לתתא לתתא אתקין לגמריה אתקין לכל עלמא. פתח רבי יצחק (ס"א יהודה) אבחריה ואמר (דברים ד) כלר לך ומלאוך כל דכריס האלה וגו'. כלר לך מתאן דתשובה מעליא מכלא עד לא ישרי דינא בעלמא. דבחר דשרי דינא תקין חיליה מתן ועבר ליה מעלמא ויסלק ליה. דהא כיון דשרי דינא לא יסתליק עד דיסתליס כתר דאשתליס ועבד תשובה אתקין עלמין כללו. משמע דכתיב ומלאוך כל דכריס האלה באחרית הימים וכתיב וטבת על י' אלהיך וגו' כי אל רחום יי' אלהיך וגו'. באחרית הימים מאי איכא הכא אלמא לאכללא נכסת ישראל דליהי בגלותא ואשתכחת בעאקו דלהון ולא סקת לון לעלמין. ובג"כ קו"ה: דף ע"ג דאשרי דינא בעלמא כפי דיהדרון ישראל בתשובה לאוועבא לכו כהאי עלמא ובעלמא דלתי וליית לך מחן דקאזיס קפי תשובה. ת"ח אפי' כנ"י תשובה קרי ולי חימא תשובה עלאה (ס"א מעליא) (כ"א ואת עלאה) ככל אהר לא שכיז אלמא דא חקרי תשובה כד אהדר רחמי לקבלהא והיא תבת על כל אינין אוכלסין וינקה לון ותשיבה מעליא כד בגמרא נפשא לגבה ויטיל לה בזמנא דליהי בתשובה כדון כלא אתתקין לעילא ותתא ותתקין הוא וכל עלמא. חייבנא מד בגמרא לקולא דמנא אחרתין בנייה ווי לחיבה ווי לשכיבה. ת"ח יונה כנין דלא בעת למיך בשליחותא דמחריה כמה כפי נשא הוו אחריבין בנייה בימא עד דכלהו אהדרו עליו ודאנו ליה כדניא לעלמא בימא וכדן אשתויבו כללו וקב"ה חס עליה לבחר וטוב כמה אוכלסין בעלמא. אימתי כד אהדר למחריה מנו שקתייה. ה"ד (יונה ב) קראתי מזנה לי אל יי' ויענני. וכתיב (תהלים קיח) מן המזר קראתי יה ענני במרחב ימי וכו'.

מוסר יוסף חלק הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פ"ק ד. יוש שוכניו על קידוש ס' ויש צדיקים טובים על קידוש יוש שוכניו על קידוש ה' עם וענען דא צדיקים וואם וענען געהרגה גי'וארין פון וועגין צו הייליגען דעם גאמען פון הקב"ה ויש צדיקים שאינם גיהגים על קידוש ה' אונ עם וענען דא צדיקים וואם וענען גיט

(א) בירך על הפת פטר את הפתחת שאוכלין בת הפת אז מען מאכט אברכה והמוציא לפח מן הארץ אויף ברויט דארף מען שוין גיט ואיין אברכה אויף ריח אלע וזא בין וואם מען עקט מיט

כ' אלא מקום בידו שמים על ממוחסם ואלו היו נשטת
 הגורם היו נכנסים ולא יספדו אלא שמוחסים להם מן שסכר
 סיבה הנלם שלל כאלו ליד כך כדי שימיו ויולדו כיום ואלו
 הסכנים עורסים עליהם שכר כנגד חיי סטולס הוה שלל קבלו
 ועולם מדם סדון נטעון כנגד כרעטום אם הוים מביאו ליד
 מהשנס סמיון שלל היו יוכלים לעמוד ולקבל סוכעיות כנגד
 סמיון שלל יכלו לעמוד ויכולים לומר הל' קים יש לנו שכר
 שליו וידוע לך אם סינו כולם ליד כסיון כינוס ויכולים לעמוד
 ולא סינו חוטאים . סכנה יסודים נכנסים כשעת הסוכה ויכנס
 נמרו ליסגד ויזולו וכלה יסודו למד שמו רבי שכמי כהנולס כדון

המת ממיני התבשיל ופירות וכיוצא בהן . אבל אם
 בידך על המרפרת לא פשר את הפת . בידך על מעשה
 קדה פשר את התבשיל . בידך על התבשיל לא פשר
 את המרפרת . (ב) גמר בלבו מלאכול או מלשחות
 ואח"כ נמלך לאכול או לשחות אף על פי שלא שינה
 מקומו חוזר ומברך . ואם לא גמר בלבו אלא דעתו
 לחזור לאכול ולשחות אזילו פסק כל היום כלו א"צ
 לברך שנית :

געהרנת ניווארין צוא הייליגען דעם נאמען פון
 הקרוש ב"ה אלא פתים בידי שמים על מפתיהם נאר ווי
 שטארבין אויף זייערע קעטין דורך הקב"ה ואלו הי
 בשעת הנגדה היי נהרגים ווען זייא וואלטיין גינען ווען
 עס איז אנגרה אויף יודין זייא זאלין ריגען עבודה
 זרה וואלטיין זייא אויך זיך לאזין ברנגן וקח אסיד
 אלא שפתיים להם מן השכר ובה הנגה פאר וואס זאלין
 זיי שארין האבין דעם שכר וואס די גינדרות האבין
 נאר פאקת האבין זיי גיט מער שארין נאר די הנגה
 וואס זיי האבין שלא יבוא לבי בדך וואס זיי זענען גיט
 געקומען צו דער ואך זייא זאלין דארפין געהרנת
 ווערין גרי שחי ויילדו בנים זייא זאלין לעבין אונ
 זאלין גיבארין קינדער ואתה הנגרים עזפים עליהם שכר
 אונ ריא מענשאין וואס זענען געהרנת גינארין
 האבין מער שכר פון ריא וואס זענען נישטארבין
 אויף זייער קעט פנגר זיי העולם חזק שלא קבלו ענין
 דאס לעבין פון רי וועלט וואס זיי האבין פארלארן
 זעלה מרת מריוןשען פנגר דרשעים אונ דער מרת הדון
 גייט מענען זענין די רשעים אם היי קיבאן לדי מחשבת
 נפשי שלא היי יכולים לעמוד אז קען וואלטיין זיי גריינגען
 צו אפראכע וואלטיין זייא גיט געקענט פועשמיין
 ולקבל פועשיות פנגר הנסיון שלא יוכלו לעמוד אונ זייא
 וועלין נישטארפט ווערין פו דעם וואס זיי וואלטיין
 גיט געקענט פועשמיין ביי די פראכע ויכולים לומר
 חזקים שיש להם שכר ריא צדיקים וואס זענען גיי
 שטארבין אויף זייערע קעטין קענען זאגין אונג
 קובט שכר שליו וידוע לך אם הייט באים לבי גיטו חייטי
 יכולים לעמוד ולא הייט חוטאים וייל הקב"ה וויים אז
 מיד וואלטיין געקומען צוא אפראכע וואלטיין מיר
 געקענט פועשמיין מיר זאלין אונג לאזין ברנגן אונ
 מיר וואלטיין גיט וינדירגען מרבה יהודים נהרגי בשעת
 הנגדה פיר יודין זענען געהרנת גינארין ווען עס
 איז גינען אנגרה אויף יודין זיי זאלין ריגען עבודה
 זרה וואלטיין זייא זאלין זיך לאזין ברנגן אונ הקב"ה
 האט זיי גיהאלפן זייא זענען גינעקעט גינארין

דעם קרויט מיני תבשיל ופירות וכו' וצא בתו סיי עד
 עקט געקעקץ מיט קרויט סיי עד עקט פירות מיט
 קרויט אונ אלע אנדערע זאכין וואס קען עקט מיט
 קרויט דארף קען אויף זייא קיין ברקה זאגין זאל
 אם בידך על המרפרת לא פשר את הפת אף עד וויר
 עקטין למשך קרויט מיט פלייש צו זאמען אונ עד
 האט גיזאגט די ברקה שתכל אויף די פלייש פאר
 עד גיט עקטין די קרויט מיט די פלייש אן אנדער
 אויף די קרויט . נאר אויף די קרויט זאל עד זאגין
 פונדער די ברקה המוציא בידך על מעשה קב"ה פשר
 את התבשיל מעשה קב"ה ווערט גערופין דאס עקטין
 וואס זייער ברקה איז בורא מיני מונות ודהיינו
 פארפיל לאקשין אונ אנדערע ערליי מיני תבשיל
 זענען אנדערע מינים עקטין ניקאכע . איז דער רין
 אויב זיין סעודה צום עקטין אונ זאט ווערין איז
 מעשה קב"ה אונ אויף די מעשה קב"ה האט עד
 גיזאגט די ברקה בורא מיני מונות אויב עד עקט
 נאר ערליי עקטין דארף זיי זאגין אויף זענע
 עקטין אנדער בידך על התבשיל לא פשר את מעשה קב"ה
 אונ אויב עד האט גימאכט אנדער אויף געקעקץ
 ונואס זייער ברקה איז גיט בורא מיני מונות . אז
 עד עקט מעשה קב"ה מוז עד אויף די מעשה קב"ה
 זאגין ריא ברקה בורא מיני מונות . ועיין בש"ע :

(ג) גמר בלבו מלאכול או לשחות ואח"כ נמלך לאכול או לשחות
 איינער האט גיגעקט אונ אין מיטען עקטין איז ביי
 איהם אין הארצין גיבליגען עד זאל שרין גיט מער
 עקטין . אנדער עד האט גערונגען אונ אין מיטען
 מרינגען אונ בייא אים אים הארצין געבליגען עד
 זאל שרין גיט מער מרינגען . אונ נאכדעם האט
 עד דרשה אונ וויר זייטער עקטין אנדער זייטער
 מרינגען את על פי שלא שינה מקומו אפילו עד האט
 גיט גינגערעם זיין ארם . עד איז נאר גיט אנוועק
 גענאנגען פון זיין ארם פון דעקסונען חזר וסבחה
 ווען עד נעמט נאך אקאל עקטין אנדער מרינגען
 דארף עד זאגין נאך אקאל אנדער וואס לא גמר בלבו
 אויב עס איז גיט געבליגען ביי אים אין הארצין
 עד זאל גיט עקטין אונ גיט מרינגען אלא דעתו לחזור
 ולאכול ולשחות נאר עד האט אין מיטען עקטין
 נאך עקטין אונ עד זאל נאר מרינגען אפילו פסק כל היום
 סאן פון דעקסונען איז צידו לבר שנית ווען עד עקט וזייטער
 עקטין אנדער זייטער מרינגען דארף
 עד גיט זאגין אנדער פאר דעם עקטין אונ גיט פאר דעם
 מרינגען :

אויפגיהערט . אונ עד האט גימאכט עד זאל
 היים טולו אפילו עד האט אויפגיהערט אויף אנאנצע
 עקטין ווען עד עקט וזייטער עקטין אנדער זייטער מרינגען דארף
 עד גיט זאגין אנדער פאר דעם עקטין אונ גיט פאר דעם
 מרינגען :

למד שמו רבי שכתבי אמר רבי שכתבי סכנו כל חומס שנמרו כלבם ליהבנ על קידוש ה' חלקם עמנו כגון סדן: רשע למה סיה הדור בין הסכונים כלא כחלוס למס שבח מי שויאלוסו ענינים סקסם לס בומר:

אובו אחלק אין נן עבדן רשע אחר היה קבור בין התינים צווישען די קעמקשין וואס זענען גיהרקה גיטארין צו הייליגען דעם נאמען פון הקב"ה און ויי זענען בנראבין גיטארין איז צווישען ויי בנראבין גיטארין ארשע באי בחילום לאדם חשוב מי די גיהרקה זענן קען קומען אין חלום צו אפרויען יוד וואס המו גילעבט און האבין גיבעטין פון אים שוויאיהו סביניה מען זאל אים ארויס נעמען פון צווישען די געהרקהע שקשע תם ביהר ווייל די געהרקה וויילען גיט ער זאל ליגען צווישען ויזא:

האך יהידי אחר ישמו רבי שבתי בתלום הרוב אחר ישמו רבי שבתי איוד רבי שבתי האם גינעהן אין חלום איי געם רבי שבהאי וואס ער איז געהרקה גיטארין דורך די גנה אמר רבי שבתי הרוב כל אדם שנמרו כלבם ליגען על קידוש השם חלקם עקטו בגן עין האם דער געהרקה רבי שבתי גיטארין אין חלום צווא רבי שבתי דיא אלע קעמקשין וואס בייא ויזא אין הארצין איז געקליבען ויזא זאלין גיהרקה נוערין צווא הייליגען דעם נאמען פון הקב"ה אפילו ויזא זענען גיבעטעם גיטארין און זענען גיט געהרקה גיטארין פון דעקטונעני וועלין ויזא האבין מיט

אונקלום 159 ו כ"ו פסקויה שמו"ח נגד מילוי ב"ן דר' ח' ו' ח' ותשלח ממנו ציורף והיה בניקוד ששי: תורה

ס"י כייקח איש אשה וכו' אלה ושנאה: י' ושם לה עלילת דברים והוצא עקיה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים:

י' ארי יסב נבר אתהא וייעול לותה וישגינה: י' וישוי לה פסקיפי מלין ויפק עלה שום ביש וימר ית אתהא הדיא נסבית וקרביית לותה וקא אשקחית ת"א ופקט ליה. כמות מו:

בער הטורים

לשמות ולקולא פליס סס רע: (יד) וסולא פליס סס רע. חסר י'. כלו עכר על י' סוכות. וכן לא נחמס גזר דין על שפתי חכמים ע' ל' וכל פליס וכו' סה"י' לו כמכוי יקח איש ואשה וסס לט וגו'. ומחין נלכך נאמרי ללמדן סוילי וסלה סופו וסס לס וגו' פ דל"כ סולח ל"כ. סקסס מסכ"ן סול קול ל"כ סיסוק ליה מסה דכמיי כפרשת עשפסיס לא מסה וגו' ופירסי' סולא סיאע דכריו גניין כו' וי"ל למהיכו כלל חפסס וססס גמי סמאעיס דכריו

(יג) וכל אלה כ' דין. וסידך וכל אלה מלך גדול. ודכשו סולו על יס"ל. גס כלל סכיל סהלך פמירי ילדו סכט ססו רש"י (יג) וכו' אליה ושנאה. ססו (יד) ושם לה עלילות רבדים. עכרה גוררת עכרה. עכר על לא ע השא (ויקרא יט) ססו לכל לילד ל' כרע: את האשה הזאת. (ספרי) מכלן סלון סומר דכר פ אלס ככני כעל דין:

פירוש לתורת אלהים

(יג) כי יקח איש אשה וכו' אלהים וכו'. די תיבה דערצייילס אובו וואס עס קען סרענין בייא אפאן סיס גיין ווייב אוב דעם משפס וואס ביה דין בארפין פסקנו, עס קען סרענין איינער זאל נעמען אנויב סיס תפס אוב קידושין אוב אין אקורצע צייט נאך די חתונה זאל ער זיא סינגס האבין, אָדער ווייל ויעכער בעל זענען גיט גליה אָדער ווייל זיא איז סיאס אוב ווייל ער האט זיא סינגס וואלס ער גערין פון איהר לוי געווארן אוב נעמען איין אָדער ווייב, אוב ווייל ער ווייס אז ער נעמס איהר געבין גס נעמס, ער איהר בארפין געבין דיא כתובה, אוב ער וויל אָדער סכריא נוערין ער זאל איהר גיט בארפין געבין דיא כתובה, ד' גיבער קופס, ער איין איהר סיס דריי ערליי סענות, איין סענה איז ון שם לה עלילות דברים, ער סאקס אכלבול איין איר זיא רעם צו איהם שלעכטע בייד זיא וידולס איהם אונספוקס איהם גיט ווי אנויב וואָרף געבין קבד צו איהר מאן. די צווייטע סענה איז ורוציא עליה שם

(יג) כי יקח איש ווען אפאן וועמ געקען אנויב וכו' אליה אוב ער וועמ קומען צו איהר אוב ער וועמ זיא פיינט האבין: (יד) ושם לה אוב ער וועמ צווא איהר סאן עלילות אכלבול פון בייד ורוציא אוב ער וועמ אויס ציהען אויף איהר שם רע אשלקעקטין נאמען וואמר אוב ער וועמ זאגין די אשה האב איה גענומען קלומר איהר אין די אויגן מוז, ער דאס זאגין זאקרב אוב איהר האב גינעהנט צו איהר זיא סציאיי אוב איהר האב גיט גיפונען בייא איהר בתולים. רש"י שרייבט איין עבירה שלעכט די אָדערקע פריער האט ער עובר גינען אויף דעם לאו לא השתא רוא זאלקט גיט פיינט האבין אוב

רע, ער תאם איהר נעמקס אשלקעקטין נאמען, ער האט אנגורל- סענעשין סאנען אוב ווייכער ויזא זאלין אויף איהר זיא איז גיט פרום, זיא איז ויזא אידישע סאקסער דארף זיין גאר איהר פירונג איז ווי אונזר, די דריטע סענה איז ולא סציאיי לקבך בתולים, איהר האב איהר קבלש גינען אויף דעם תנאי אז זיא איז אבתולה, אוב זיא איז קיין בתולה גינען צו די כתובה, נאר נאך די תנאים ויזא איהר האב איהר

10 וְקָח אָבִי הַנֶּעֱרָ וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאָוּ
 אֶת־בְּתוּלֵי הַנֶּעֱרָ אֶרְזֻקְנֵי הָעִיר
 הַשְּׁעָרָה : 11 וְאָמַר אָבִי הַנֶּעֱרָ אֶרְ-
 הוֹקְנִים אֶת־בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה
 לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנֶאֱתָ : 12 וְהִנֵּה־הוּא שָׁם
 עַל־לֶת דְּבָרִים לְאָמַר לְאִמְצָאתִי
 לְבִתְךָ בְּתוּלִים וְאִקְהָ בְּתוּלֵי בְּתִי
 וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמֵלָה לְפָנַי וְקָנֵי הָעִיר :

לה בתולין : 10 ויסב
 אבוקהא דעולמתא ואקמה
 ויפקון ית בתולי
 עילמתא לנדם סבי
 קרתא ולתרע בית דין
 אתרה: 11 ונימר אבוקהא
 דעולמתא לסביא ית
 ברתא יהבית לנגברא
 הדין לאנתו ושנאה :
 12 והא הוא שני תסקופי
 מלין למימר לא
 אשכחית לביתך בתולין
 ואניו בתולי ברתא
 ויפרסון שושפא קדם

הנהגה קרי הנהגה קרי הנהגה קרי
 ת"א אם כתי נמפי נליש : כמכות כלו כו סוסה כנ קידושין ג סד : ועם לס טלגס דכריס . כמכות מ : לא מלטי לנכך כמוליס
 וסרסו סמטלס : סס : רשב"ם

(טו) את בתולי, לפי המשש הם בתולים שעל השמלה :

בעל הטורים

אכוסיו טו ססוליו י' ססנוליס דס : (טו) אבי ססנרס . כסבי
 חסר ס"ס . ססלס כסנר לכך סוליס סליס ג' רע : (טו) אם

רש"י

(טו) אבי הנערה ואמה . (סס) מי וגדלו גידולים
 צ הרעים ותבזו עליה : (טו) ואמר אבי הנערה . (סס)
 מלמד שאין רשות לאשה ק לדבר כפני האיש : (יו) ופרשו
 השמלה . (סס) הרי זה משלך מחזורין הולכרים כשמלה:

פירוש לתורת אלהים

נעמד כו' . כסם מכסין . והסל"ס סי' דלג"ס ואמרי סעמכס
 ססכרס סעמלה או סכיססס או מי יודס סזס סעמלה סלה או

דער נאך רעשער קישון הקע אויף איהר : (טו) וקח
 אונ דער פאטער פון די יונג פרויא ואמא אונ איהר
 מוסער זאלין געמען דעם לייליך . רש"י שרייבט
 נוייל זיי האפין זיא מגדל גינוען מוזין זיי איבער
 איהר מבוזה נוערין הוציא אונ זיאלין נויינין
 דעם לייליך . את בחילי מיט דיא בתולים פון דער
 יונג פרויא אל צו דיא עלצטע פון קשטאט השערה
 צום מוסער וויא אביה דין זיצען : (סס) ואמר זאל
 זאנין דער פאטער פון די יונג פרויא אל תבזים צו
 דיא אלטע לייט בלוקר צום בית דין את כתי מיין
 טאכטער האב איך גיגעפען איש או דעם מאן
 פאר אנוויב וישנאה אונ ער האט זיא פינד גע
 קריגען : (יו) והנה ער האט גיטארן עליות דברים
 אכלבול פון רייד לאמר צו זאנין לא מציאתי איך האב
 גיט געפונען צו דיין טאכטער בתולים זאל אונ
 דאס איז דיא בתולים פון מיין טאכטער ופרשו
 השמלה זאלין וזיא פאר שפרייטען דאס קלייד
 בלוקר זיי זאלין קלאר מאכין די זאך וזיא אקלייד
 לפני זקני העיר פאר דיא אלטע לייט פון דער
 שטאט

שפתי חכמים
 לדין קודם שכל עמל דין חכיו . (קל"ט) ולסעד"כ דמי חכס
 ס"ס דוקס סילס סעמלי סדינים סנלמס סופנים סכל סילס סלין
 סלסס סולמס סדרכס סדכססין ס"ס יזכול סכנל סעסין סלס
 סכסס אונ קמ"ל : צ דלג"כ ואזילו סס ססוליס סעמ"ל ונמס סמכ
 סבי ססכסס ונמס אלס לרססס כלו גוליס כו' : ק דסל סק
 סלסס סמגס ככ"ר כדסיס ולקמו אבי סנכסס ונמס וסכ"י
 סלסיו ונמס אבי סנכסס ולס ככ"י ונמס סס סנכסס אלס
 סלס סוקיס ססס סליס סוס סס יו וגי' ססס"ר ד' דלג"כ סלסס

ליקוטים על התורה

דער מנהג ביי דיא תנאים פלעגט מען מקבל זיין אונ איך
 דעם האט ער געבריינגט צוהר אזי זיא האט מנה גינען נאך
 די קידושין , דאך מען איצט וויסען אויב זיגע בייך זענען
 אמת אונ אויב ער בייך פון די צוהר זענען זיגט אמת , אונ מען
 זאךה הערין נואס זיין נויב זאגט , דער ציילט אונ די טורה
 איהר פאטער אונ מוסער קינען איך צום בית דין אונ בית דין
 זאנין צו זיא מען זאל דאס ערשטע צעניינין נואס איז מיט
 די בתולים זאנ אונ אויב זיא האט קיין פאטער אונ מוסער זאגט
 מען צו איהר משפחה זאךה צו אירע נוסע סביינד זיי זאלין
 צעניינין נואס איז מיט אירע בתולים דאס ערשטע זאגט דער
 פאטער נאךהר איין זאךהרע אונ זיא האט קיין פאטער מיין
 טאכטער האב איך גיגעפען צו דעם סעמקש זיא זאל זיין זיין
 נויב ער האט מיט איהר חתונה געהאט אונ איצט האט
 ער זיא פיניט , אונ אלץ נואס ער זאגט אויך איר איז ליגען
 צו זאגט דאס נאך נוייל ער האט זיא פיניט , ויש לה עלילות
 דברים לאמר , ער זאגט איך איהר אכלבול מיט די אלע בייך
 נואס ער האט גיגעט , ער זאל קענען אויך איהר זאנין אז ער
 האט גיט געפונען ביי איהר בתולים , זאל איהר פאטער אונ
 מוסער זאךהר אונדערע סעמקשין אויב זיא זאגט קיין פאטער
 אונ מוסער פארשפרייטען דעם לייליך נואס זיי זענען גיגענין
 אויך איהר אונ נויינין די בתולים פאר בית דין . אונ נוייל דער
 מאן האט גיטאלס בריינגען אויך זיין נויב אונ אויך איהר
 פאטער אונ מוסער אנדרישע אונדערע אונ גיטאלס איהר
 אונקע שיקען פון זיך ליידיג זון אונדערב נוייל ער האט זיא

וַיִּלְקְחוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָאִישׁ
 וַיִּסְרוּ אֹתוֹ: ַיִּם וְעַנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאֵה כֶסֶף
 וַיִּתְּנוּ לְאָבִי הַנְּעֻרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם
 רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ-יִתְּנֶיהָ
 לְאִשָּׁה לֹא-יִוָּכַר לְשִׁלְתָּהּ כִּלְ-
 יָמָיו: ַס כִּי וְאִם-אַמֶּת הִיָּה הַיְבָר

סבי קרָתָא: ית וַיִּסְבּוּ
 סבי קרָתָא הִהִיא ית
 גְּבֵרָא וַיִּלְקְחוּ יִתִּי ה:
 ית וַיִּנְכְּבוּ מִגִּיָּה מֵאֵה
 סִלְעִין דְּכֶסֶף וַיִּתְּנוּ
 לְאִבְנֵיהָ דְעוֹלָמְתָא אֲרִי
 אִפִּיק שׁוֹם בִּי שׁ עַל
 בְּתוּלָתָא דִישְׂרָאֵל וְלִיה
 תְּהִי לְאִתְּנוּ לִית לִיה רָשׁוּ
 לְמַפְתְּרָה כֹּל יוֹמוֹתֵי:
 כִּי וְאִם קוֹשְׁטָא הִנְה

ת"א ויכרו וסרו. כמוכות מזו סנסד' סס: וענשו וסרו. כמוכות מזו: כי סוליל סס רע. מלכין
 מז: וסס אמת סיס סדכר. כמוכות. מז מר מלכין סז:

שפתי חכמים

סס סול דס כחוליס: ש' שלפין ויסרו מיסרו וכן מכן כסיב
 סכל ויסרו וסרו. וכן סודר וסודס כסיב ויסרו סולן מס לסלן
 מלקוט סל מלן מלקוט וססס מלן פסוס דכסיב כן סודר וסודס
 דסל' כ' למס' סמקלס סס' סכ סמס סול סוסינס' דלסל ויסס

ליקוטים על התורה

פיינס' דריבער סס איהס דה סלרָה נַע שְׁשִׁמְרָתְכֶם מִיִּם דְּרִיבֵּיא
 עֲרֵלֵי שְׂמֵרָתְכֶם מִכָּה כְּבֹדָה, נְוִיל עַר הָאִם גְּעוּוֹלָמַס
 פִּאֲרֵשְׁעִינָן זִינ וַיִּיב אֹנ אִיהַר פִּאֲשַׁעַר אֹנ מוֹפְשַׁר וְאָדַעַר
 אִיהַרַע קוֹדְשִׁים דְּרִיבַעַר וַיִּסְרוּ אֹתוֹ, וְאִלִּין אִיִּם בֵּית דִּין שְׁלֵאֲמִין
 מִלְּקֻת אֹנ וְאִלִּין אִיִּם פִּאֲרֵשְׁעִינָן, אֹנ וַיִּיל עַר הָאִם אִיהַר
 גִּיִּם גִּיּוֹלָמַס גְּעִיבִין, אֹנ מוֹפְשִׁיב גְּעוּוֹלָמַס אִיהַר
 עַר אִיִּם גְּעִיבִין פִּאֲשִׁיל עֲוִיִּי מֵאֵהל פִּאֲשִׁיבִין פִּאֲשַׁעַר דָּאִם אִיִּו
 הַרְבֵּיִרְסִם פִּאֲשַׁלַּעַר, אֹנ נְוִיל עַר הָאִם אִיהַר גְּעוּוֹלָמַס אֲרוֹסִים
 שְׁמֵרָתְכֶם מִיִּן וַיָּא זָל גִּיִּם זִינ וַיִּין נְוִיִּב, דְּרִיבַעַר סוֹ עַר וַיָּא
 הַאֲלֻשְׁתֵּן פִּאֲר אֲרוֹסִים אִיִּם אִיִּיבִיב עַר פִּאֲר וַיָּא גִּיִּם גְּעִיבִין, דָּאִם
 אִיִּו גָּאָר אִיִּב עַר הָאִם גִּיּוֹאֲנַם לִינְעִן, אֹנ אִיִּו אִיִּו אִיִּו אֲמַת
 וַיָּא גִּיּוֹעִין אֲבֵרְתָלָה, אָבַעַר אֹז עַר הָאִם גִּיּוֹאֲנַם אֲמַת אֹנ וַיָּא
 הָאִם פִּאֲשִׁי מִכָּה גִּיּוֹעִין נָעַד דִּי מִיִּדִישְׁוִין זָלֻסִין וַיָּא דִּרְבָּנָן
 כְּעוּוֹרִיִּשְׁתֵּן מִיִּם כְּעוּוֹרִיִּבַעַר, אֹנ וַיִּיל וַיָּא הָאִם פִּאֲרֵשְׁעִינָם אִיד
 פִּאֲשַׁעַר אֹנ הָאִם פִּאֲרֵשְׁעִינָם אֲלַע יוֹדִין, אִיִּדִישְׁוִין פִּאֲשַׁעַר

רש"י
 (ית) ויסרו אתו. ש מלקוט (כמוכות מז): (כ) ואם
 אמת היה הדבר. (סס) נעדיס והמראה ת שזמה
 ונמלקוט כסיב וסס סס כן וגו' וילמין כן מכן כמכסיס: ת

פירוש לתורת אלוהים
 שְׁמֵרָתְכֶם כְּלוֹמַר פִּאֲר דַּעַם בֵּית דִּין: (יח) וַיִּלְקְחוּ וְאִלִּין
 גְּעִיבִינָן דִּי אֲלַקְסַע לִיִּים פִּאֲר דִּי שְׁמֵרָתְכֶם אֶת הָאִישׁ דַּעַם
 מֵאֵן וַיִּסְרוּ אֹתוֹ אֹנ אֹנ וַיָּא וְאִלִּין אִיִּם שְׂמֵרָתְכֶם מִיִּם
 סִלְקוֹת: (יט) וְעַנְשׁוּ אֹתוֹ וַיָּא וְאִלִּין אִיִּם שְׂשִׁמְרָתְכֶם
 פִּיִּתָה כֶּסֶף הַנְּעֻרָתְכֶם וַיִּלְקְעֵרְנָם סִאֲלַעַר וַיִּתְּנֵהּ לְאָבִי
 בְּתוּלָה אֹנ זִי וְאִלִּין גְּעִיבִין דִּי גְעִלְמִם דַּעַם פִּאֲשַׁעַר
 פִּאֲר דִּיא וַיִּנְכְּ פִּרְוִיא כִּי הִיִּיא וְאִרְוִיס, עַר הָאִם אִיִּם
 גִּיּוֹעִיבִין שֵׁם רַע אֲשַׁלְעַתְכֶם עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל אִוִּיִּם
 דִּיא וַיִּנְכְּ פִּרְוִיא פִּאֲר וְשִׁרְאֵל וְלוֹ תְּהִי לְאִשָּׁה אֹנ צוּרָא
 אִיִּם אֹל וַיָּא וַיִּין אֲרוֹסִים לֹא יִכַּל לְשִׁלְתָּהּ עַר זָל
 זִיא גִּיִּם גְּעִיבִין אֲנוּעַם שְׁמֵרָתְכֶם וְגִיּוֹעִין אֲרוֹסִים לֹאֲנָג
 וַיָּא עַר וְעַם לְעִיבִין: (כ) וְאִם אֹנ אִיִּב דִּיא וְאִךְ

זאל מנקה ניוי, דריבער זאל כען ויא ורגנן ביי די סיר פון איר פאפערס שמוב, אונ דיא אַלַע יודין וואס וועלען דארטען
 זיין זאלען ווארפען אויף איר שפיינער ביו ויא וועס געהערט ווערען, דאס איז גאר אויב ויא האס מנקה גינען ויס איהר
 גושען ווילען, אָבַעַר אַז מען האס איהר געניס צו דעם מנקה זיין ווי קס שפייס ווייפער די אַז פסוקים נרְבַת מען איר גיס
 דער אור הכמים שרייבט דיא פסוקים אין מוסר, כִּי יִבַּח אִישׁ אִשׁ אִשָּׁה אִיִּבַעַר וועס געמען אֲאִשָּׁה, דאס פיינט מען ער
 וועס לערנען תורה, וּשְׁנָאָה, נאכדס וועס ער די תורה פיינט האבען, ער וועס אייסקערין לערנען תורה. נשם לה עילית
 דברים, ער וועס פאכען אַבְלָבֵל אִיִּף די תורה, ער וועס זאגן די מעגלשין וואס לערנען תורה זענען אַרוֹם, אונ דיא
 מענטשן וואס לערנען גיס תורה זענען בייך, וְהִוצִיא עֲלֵיהֶם שֵׁם רַע, אונ ער וועס אייסקערין אויף דיא תורה אַשְׁלַעַתְכֶם
 זאפען, ער וועס זאגן צו הקב"ה לא פקאיה לכהך בתולים, אִיךְ הַאֲב גִּיִּם גְּעוֹמְנֵן בִּיאִין בִּיּוֹן פִּאֲשַׁעַר, בִּיאִין וַיִּין תִּרְבַּח
 אַשְׁלַעַתְכֶם אִיךְ הַאֲב סוֹן אִיִּר קִיּוֹן פִּרְנָקָה, אונ הקב"ה אונ דיא שכינת זאגין פִּאֲרֵשְׁעִינָם דיא גאַנצע פִּרְנָקָה וואס איז דא
 אויף דער וועלט איז גאר ווערען די תורה, אונ ווען גיס דיא תורה וואלס דיא גאַנצע וועלט גיס פִּאֲשַׁעַר גְּעוּוֹרִיִּשְׁתֵּן וַיִּסְרוּ

מצות השם

(יט) [סמכין] [פסס ככד] לפיכ המזיל סס רע סל חסרו
 יוסל פסס לפיכס סמסיו סמלכ. סמל' וכו ססס לססס:
 וְלוֹ הִקְיָה לְאִשָּׁה זָנִי' דָּאִם אִיִּו אֲפִקְזַת עֲשֵׂוֹתָ אֹז אִיִּיבַעַר הָאִם
 גְּעוּוֹרִיִּשְׁתֵּן אֲמִידִיל פִּאֲר אֲרוֹסִים מִיִּם תַּחַת אֹנ מִיִּדִישְׁוִין, אֹנ
 דַּעַר מֵאֵן זָנָם עַר הָאִם גִּיִּם גְּעוֹמְנֵן בִּי אִיהַר בְּתוּלִים, אֹנ
 נאכדעס איז גְּעוּוֹמַס גִּיּוֹרִיִּין עַס אִיִּו לִינְעִן, עַר הָאִם וַיָּא
 גְּעוּוֹמְנֵן בִּי אִיִּר בְּתוּלִים גָּאָר וַיִּיל עַר וַיָּא גִּיִּם עַר הָאִם
 חֲרָפָה אִוִּיִּם דַּעַם שִׁדוּךְ דְּרִיבַעַר זָנָם עַר אִלִּינְעִן עַר הָאִם
 גִּיִּם גְּעוּוֹמְנֵן עַר אִיִּר בְּתוּלִים עַר זָל וַיָּא קְעִנְעֵן גְּעִיבִין אֹנ זָל

לא יוכל לשלחה כל ימי ודאס איז אפיקזת לא תעשהו אונ ער
 פאר זיא קיין מאהל געסין:

אונקלוס

פ ת ג מא הדין לא
 אשתכחו ב ת ו ל ין
 לעולמתא : כא ויפקון
 ית עולמתא לתרע בית
 אבוהא וירגמונה אנשי
 קרפא פאזבניא וחמות
 ארי עגדת קלנא
 בישראל לנאה בית
 אבוהא ותפלי עבד
 דביש מבינה : כב ארי
 ישפכח גבר שכיב עם
 את ת א אתת גבר

ת"א וסוללו את הכתובים 36 ספס.
 כסופות מ' מד מס עכ"פ ז' :
 ומס' : כסופות מד : לנאות בית
 מביש : מס פח כסדרין כ : כי יעלה
 מס פו עכ"פ ז' :

הנה לא נמצאו בתולים לנער :
 והוציאו את הנער אל פתח
 בית אביו וסקרוה אנשי עיר
 באבנים ומתה פי עשתה נבכה
 בישראל לנאות בית אביו ובערת
 הרע מקרבך : ס כ כ פי ימצא איש
 שכיב ו עם אישה בעלת בעל ומתו
 גם שניהם האיש השכיב עם

פלנערה קרי סגנערה קרי

י'ס : סנסדרין פו : ומסוגס סניסס :

רשבים

בעל המורים

(כא) לנות בית אביו. שיש עדים שזינתה אחר (כא) אל פסח בית אביו וסקרוה. בית' זהו רמז אל סגדולין
 סגדולס : כי מפסח נכלל. וספרי לים (כב) כי יעלה לם
 סכב. רמז לל"ט

שפתי חכמים

רש"י

לחאר אירוסין : (כא) אל פתח בית אביו. רמז ינדוליס
 סגדולס : לנות בית אביו. כמו כבית אביו : וסקרוה
 אנשי עירה. (ספרי) כמעמד כל א אנשי עירה :
 (כב) ומתו גם שניהם. (סס) להוציא מעשה חדודים
 ב שאין האשה נהנית מהם : גם. לנאות הבאים

קודם אירוסין וספי' חס זיננס לחאר אירוסין דלמא בלא מדים
 וכתמס זיננס ל"ס וחס אמע וני' : א י"ל דמניח לרזיס לניכרבו
 ספי' בית אביס כבית אביס ר"ל סמכר ב' אחר וסיקן פלינו
 סדך סקרא לחסר ל' ומסרס אנשי מירס כמעמד כל אנשי
 מירס ר"ל דנקלס כסבי וסקולס אנשי מירס כאלבניס משמע
 סיס מחמיליס וס לינו דסס כסבי יד סגדולס סקיס בו כרסלסוס
 לסמיוס וני' וס"כ י"ל סלכיס מירס ר"ל כמעמד כל אנשי מירס
 ס"ג סדך סקרא לחסר מ"ס. וסו קסס לרש"י' סס כן משמע
 מן סקרא דמ"ס מיננס כסקילי כי נכלס משמס כבית אביס ס"כ
 למיכך סכב מעס פלסס קודלס לנגכ כיון סכיל סרוולס כ"כ סלל
 יסכס כביתס סדך סכמולוס ודל' זיננס ג' : כבית אביס וס"ס
 ס"ל כסקילס. וכספס ס"ס ג' נלס מסכך רש"י לפרס קרלי סלל
 כסדך. וכוס יסוקן מ"ס סרלס' סל ידמפי ספס נכו' כו' :
 ב' סל סל כליס כסכר אירוסין סלל כלואו מקוב סלון סלס
 ססניס סלל סלס ספס סכריס דנס סכיס משמע דשטיס
 דעת וקניס מבעלי החוספות

(כב) ונא מס סניסס : פרש"י' סס לניכות סכילס : סלסריסס :
 ולסר ספס כל לים מליס לחאר סנעכר דינס סמיכ מיסס.
 דסר"ל דנפסס דמלי וכל למיכ עליס ק"ל גס :

ליקומים על התורה

פירוש לתורת אלהים

אין גנוען אמת לא נמצאו עם אין גיש גינוען
 גינוארין כחוליס צו דער יונג פרויא רען יא האט
 קננה גנוען נוען יא אין נאה גינוען אין
 פאטערס הויז : (כא) והוציא את הנערה ואלין ויא
 ארויס ציהען די יונג פרויא צו דער מיר פון איהר
 פאטערס שטוב וסקרוה אנשי עירה אונ ויא ואלין ויא
 פאר שטיינען אונ ויא ואל שטארבען כי עקרה
 נוארנס ויא האט גיטאהן אמיאוסה נאך צווישען
 דיא ישקראל לנות בית אביו כמנה צו יוין אין איהר
 פאטערס הויז יבערת הרע מקרבך אונ דוא ואלקט
 אויס רויקען דאס ביין פון צווישען דיר : (כב) כי
 ימצא ווען עם נועם געפונען נוערין איש אסאן אין
 מנה כיס אויב וואס ויא האט וסמאן ומתו גם
 שניהם ואל מען פיירע הרגנו האיש בשוכב עם האשה
 דעם סאן וואס אין גילענין מיס דער אשה האשה

ואתו, ואל מען איהם שפראשין וייל ער האט אויפגעקערט
 לערנען תורה, נוי די גברא זאנס דער מענטש וואס לערונס
 גיש תורה ביינדיג הקב"ה אויף איהם סמריס, אונ וייל ער
 האט אויפגעקראכט אשלעכטין נאמען אויף דיא תורה, צו
 נויכען תורה לערנען וואס מען מיינן פרנסה, דריבער ואל מען
 אויס שפראשין מיס הענדערס ודבל, דאס מיינט מען ער ואל
 סארן תשובה אונ ואל זאגן אלע קאנ הענדערס גברת, ול
 תקנה לאשה, אונ די תורה ואל ווייפער זיין ביי איהם פאר
 צוויי, ער ואל ווייפער לערנען תורה, לא יוכל שלחה כל
 גופו, אזוי לאנג ווי ער וויס לערנען ואל ער גיש קענען ארויפ
 שיקען די תורה פון זיך, וואס אלע התי סדך, אונ אויב די
 נאך אין גינוען אמת, נוענען די תורה האט ער מיינן פרנסה,
 דאס אין אפיין אז ער לערונס גיש די תורה מיס דראת שמיס
 נאר מיס אפיסרסות, דריבער אין אפיין מען ואל אויפראכען
 דעם מענטש מיס ניון תורה לערנען פון דער וועלט וואר סניסס
 בשנינו לשון וקציצות :

(כב) כי ימצא איש שוכב עם אשה וגו'. דער בקנין שרייבט
 דער וונג פון אסאן מיס זיין ווייב ווייזט אויף דעם

וַיִּתְקַלְטוּן אִתָּהּ תְּרוּיָהוּן
 נִבְרָא דְשִׁכְבָּ עִם אֲתָתָא
 וְאֲתָתָא וְתַפְלִי עֲבִיד
 דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל : כִּי אֲרִי
 תְּהִי עוֹלָמָתָא בְּתוֹלְמָא
 דְּמֵאֲרָסָא לְגַבְר
 וַיִּשְׁכְּחִינָהּ נִבְרָא בְּקִרְתָּא
 וַיִּשְׁכּוּב עִמָּה : כִּי וְתַפְקוּן
 יֵת תְּרוּיָהוּן לְתַרְעֵב בְּקִרְתָּא
 הָהִיא וְתִרְגְּמוּ יֵתָהוּן
 בְּאַבְגִּיָּא וַיִּמּוּתוּן יֵת
 עוֹלָמָתָא עַל עֵיסָק דְּלֵא
 צֹנְסַת בְּקִרְתָּא וַיֵּת נִבְרָא
 עַל עֵיסָק דִּי עֲנִי יֵת אֲתָת
 תְּכַרְבִּיהּ וְתַפְלִי עֲבִיד

בנערה קרי שהנערה קרי

ת"א כי יסיב נערה כמולס. וכמוכיס עש : ועלס איש. מרכין עס : וכוללסת את. קידושין : על דגר. ססדכין מל :

עמנו

בנערה קרי שהנערה קרי

בער הטורים

שפתי חכמים

רשי

שוין כנסה. ואפי"נ דמס כל טלים שלל כדרכס אף פ"ס מלן
 סלסס : סגית מסס שיסס חייכין. שגלי ססס דלסלכלי ונמסכיל
 אסס : א יס כלן ויססלס מלסלסס פס כספסלס סירוסס כתיב
 לכרס ככלים מלריס כלל פ"ס. ר"ל כלן אס נמס דיס
 למיס אפ"ס אס כל סול אפ"כ על אסס הלס או מיס אסר
 כל מליס נס סס נסרנו ולל אפרינן דזס שנמסר דינו נכרל
 קפילל סול ונמללו שללו חלריס נבי מליס מככו חלל לו : סלסס
 דלסון קסס דמס שככ עמס לפי" מלל כדרכס פסילל סולו חייב
 כדרכס נס ל"ג ל"ס ד"ל. וסו"ר ד"ס קסס וסכי סל"ג וסולו פסילס סלסס
 סלסס סלסס סלסס עס סלסס נס סלסס. ל"ס חלסון : ח (כתי")

ג מחלריס (פ"ל מחלוריס) (סס). ד"ל ג ד שניסס
 לרנח את הולד שלס ה היסח מעוברת חון מחתינן לה עד
 סחלד : (ג) ומצאח איש בעיר. (ערכין ו) לפיכך שככ
 עמה. פרסס קורלל לגנכ הו חלו יסכס ככיתח לל אירע לה :

חלריס חייבס נ"כ כביס. וכמלסל מירוסיס כחיב לכרס סלסס
 דלסון קסס דמס שככ עמס לפי" מלל כדרכס פסילל סולו חייב
 כדרכס נס ל"ג ל"ס ד"ל. וסו"ר ד"ס קסס וסכי סל"ג וסולו פסילס סלסס
 סלסס סלסס סלסס עס סלסס נס סלסס. ל"ס חלסון : ח (כתי")

פירוש לתורת אלהים

ויג פון חקב"ח מיס די יודין. אונ דער פקנמש נואס שייךס
 אפ דאס ווייב פון איר פאן ווייל ער איז מיס איהר סונגתו
 איז גלייך ווי ער וואלט אפגעשיידט די יודין פון חקב"ח ער
 וואלט זיי אנגיקעט צו דייען עטרה נרות דרייצער קוקס פון
 זאל ברנגן דיא אשה מיס דעם פקנמש נואס קיטו איהר
 : מונה געוען :

אונ די אשה ובערת אונ דוא זאלקט אים רוימען
 דאס ביז פון די ישראל : (כג) גי יהיה נוען עם נועם
 זיין בערה בתלה אינג פרויא אבתולה מאורשה נואס
 זיא איז פאר קנאקט צו אסאן איינער האט איר
 שוין קברש גינוען ויצאה אונ עם נועם זיא געפינען
 איינער אין שקאט ושבב עמה אונ ער נועם מיט איר
 לינען : (כד) ויצאם זאלם איר ארויס ציהען זייא בייךע אל שער צו רעם טויער וואו דאס בית דין פון
 די שקאט זיען ופקלם אונ איהר זאלם זייא בענוארפין מיט שטיינער אונ זיי זאלין שפארבין את
 תבערה די יונג פרויא זאל קען פאר שטיינען על דבר נוייל זיא האט גיט גישרינג זיין שקאט ונארוס עם
 וואלטין זיך גיפינען פקנמשין נואס וואלטין גיט לאזין קען זאל מיט איהר סונגה זיין וזאת האיש אונ
 דעם מאן זאל קען ברנגן על דבר נוייל ער האט גיפייניקט את אשת בערה דאס ווייב פון זיין חקר ובערה
 אונ דו זאלקט אים רוימען דאס ביז פון צווישען

מצות השם

(כד) [מקנד] [עסס ככס] לסקול סח סטוכריס על קלס מנוס וסחס מנח היא נכרס סמלורסס וסעלס. כלמכר וסקלסס חוסס כלכניס ונחוו :

יפקלסס אוקס פאקניס כמחו ודאס איז אקצות עשרה אז איינער האט קנח גינוען מיס אבתולה ואנכרלו וואס איינער האט איר שוין פקבש גינוען זאל קען בייךע בענוארפין מיט שטיינער ביי פון נועם זיי ברנגן :

אונקלוס

מִקְרָבָךְ : ס כה וְאִם בִּשְׁדָה יִמְצֵא
הָאִישׁ אֶת־הַנְּעֹר הַמְאֹרְשָׁה
וְהַחֲזִיק־בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּה
וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁכַב עִמָּה לְבָדּוֹ :
כּו וְלַנְּעֹר לֹא־תַעֲשֶׂה דָבָר אִין לַנְּעֹר
חֵטָא מוֹת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ
עַל־רֵעֵהוּ וּרְצָחוּ נֶפֶשׁ בֶּן הַדָּבָר
הַזֶּה : כו כִּי בִשְׁדָה מִצְאָה צִעְקָה
הַנְּעֹר הַמְאֹרְשָׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ : ס
כח כִּי יִמְצֵא אִישׁ נְעֹר בְּתוֹקָה אֲשֶׁר
לֹא־אֲרָשָׁה וְתַפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה
וְנִמְצָאוּ : כס וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב
עִמָּה לְאָבִי הַנְּעֹר חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ

דביש מבינה : כה ואם
בחקלא ישבח גבר ות
עולמתא דמארסא
ויתקף בה נכרא וישכוב
עמה ויתקשול נכרא די
שכיב עמה בלחודוהי :
כו ולעולמתא לא תעביד
מדעם ליה לעולמתא
חובת דין דקמול ארי
כמא די יקום גבר על
חבריה ויקטלוגיה נפש
בן פתגמא דדין : כו ארי
בחקלא אשכחה צוחא
עולמתא דמארסא
ולית דפריק לה : כח ארי
ישבח גבר עולמתא
בתולתא די לא מארסא
ויחדניה וישכוב עמה
וישפתחון : כס ונתן
גברא דשכב עמה
לאבוקא דעולמתא
חמשין סלעין דכסף וליה

ת"א ועם סוף קדושי : לזכר
כי ימצא איש נעור כע לה : ונתן
לש"ס שנתקדשה : (כו) צעקה הגערה . שמא צעקה :

ס' הגערה קרי סלנערה קרי סלנערה קרי סלנערה קרי סלנערה קרי
לל ספסס. נדרים כו : כו ללסל. ספסס ככזי בשום. כהלל סז. ולין מושיע. סכסכין סג. כי ימצא איש. כטובס כע לה : ונתן
סל'ס. ככסס כל יצמוט ד : ללכי סנע'ס. כטובס כע לה ע מכ : ממסס כסף. סס לל :

רש"י
(כו) כי כאשר יקום ג'ו'. לפי פסוקו זהו משמעו כי חוטסו הלא ונחוקה עמד עליה כלדס העומד על הכירו

פירוש לתורת אלהים

דיר : (כח) ואם בשדה אונ אויב אין פעלך ימצא האיש
נועם געפינען דער כענעש די יונג פרוי המאורשה
דיא פאר קנאסקע ויחייק אונ דער סאן נועם ויה
שמארקין אין איהר ושכב עמה אונ נועם מיט איהר
לינין ופת האיש זאל קען מיישען דעם סאן אליין :
(כו) ונצורה אונ צוא דער גערה זאלקסו גיט סארן
גיין שום זאך אין נצורה דיא גערה האט דא גיין
געריה עם זאל איהר דער פאר קושען מיתה כי
כאשר אזוי נוי איינער שטייט אויף אויף ויין חבר
צו הרגנו איהר גו הדבר אזוי אזוי די זאך אויף
מצות השם (כ) [סקנה] ללא של) שלל פנחס כסוס פונש
כס סטיש ליוו סטולס רסס כעל כעל כעמו שלל
כזוכוהו. שלל וניסרס לא ספסס דכל :

גלגעה לא תפשה דבר דאם אין אמצות לא תפשהו אז איינער
האם גיטראפין אין פעלך די גערה נואם איינער האם
איר שוין פקדש גינען אונ דער האם זיא נעליים ונוייל דר אז
גינען שפארקער פון אירו אונ האם מיט איר מנה גינען
איים זאל קען וירגנו אונ איהר זאל מען גיט הרגנו :

גלוקר מיט גינאלך אזוי ער גילענין בייא איהר :
(כו) כי בשדה נוארום ער האט דאך זיא גיפנען אין
פעלך צעקת הנצורה די גערה האט גישרינען וזון משיע
אונ עם אזוי גיט גינען נוער זאל איהר געפינען :
(כח) כי ימצא נוען איינער נועם געפינען אנצורה
נואם זיא אין זאך גיט אפלה יתפשה אונ ער נועם
זיא באצוניגען אונ נועם מיט איהר לינען מיט
גינאלך ונמצאו אונ זיי נוערין גיפנען גלוקר קען
נועם דאם וויקען : (כס) ונתן זאל דער כענעש ו'אם
אזוי מיט איהר גילענין געבין צום פאשער פון דער
(כס) [סקנה] (כס) עכס (כו) עכס סלונס לא סלונסו. סלסכ
ונתן סל'ס סל'ס עכס לאכי סכסס כסף כסף ול
סל'ס לאס :

ונתן האיש השוכב עמה ג'ו' ולי הרגיה לאשה ג'ו' דאם אין
אמצות עשהו אז איינער האם נעליים אנצורה ואמירילו
נואם קען האם איר זאך גיט פקדש גינען אונ האם מיט איהר
מנה גינען, סאן ער זיא נעמען פאר אנויב אונ דר זאל געבין
פונפציג וילכערקע סכסבעות סארצייטיגע צוא דעם פאשער
פון די גערה :

תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה פרימיו כג לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה בנף אביו : ס לא יבא פצוע דכה וברות שפכה בקהל יהוה : ס לא יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל

תהי לאמתו חלף די ענה לית ליה רישו למפנה כל יומיה : א לא יסב גבר ית אמת אביו ולא יגלי בנפא דאביו : ב לא ידפי דפסיק ודמחבל למיעל בקהלא דני : ג לא ידפי ממזר למיעל בקהלא דני אף דרא עשיראה לא ידפי ליה

ת"א ולו חסיס. יבנות כס חכמות כס לע מכות טוי תחת אשר. חכמות לכ לג מ"ק עד עריו טוי לא יוכל שלחם כלי איו. נסיון כ תמורה ס : לא יקח איש. ככחות כל יבמות ד מ"ז קידושין סז : ולא יגלה כנף אביו. יבמות ד ג : לא יבא פלע דכס. כס מע טע עז : לא יבא ממזר. כס מע טע קידושין כג טד :

בעל המורים

ממנו יכולם לומר מחמת למכ בחלים יוסקה : (א) ממזר. כ' בעמ'. דין. ולידך (זכריה ע) יוסב מורד בלשוד. זס סוף שפחיל מעורין מעורים יוסבני בלחך : לא יעל ממזר בקהל ס' : סמך ממזר כפוט דכס. ממזר אלו מוליד כפוט דכס. רש"י

רשב"ם (א) לא יקח איש את אשת אביו. הוכפל כאן לומר שהגדול מבנה היה הוא בלא יבא ממזר : (ב) פצוע דבה. מיני סריסים ומפורשים ביבמות :

שפתי חכמים

על עיני כיוולא בזה פדש"י בעריון (דף ז) מדקלו ומחל ואלא דעמל דלון ומחו פחות משנים עכ"ל : ו' וכל דבקא משמע דרולח כל למד על נעמס המאורחה ארין למרין ממנו כלום וממלא דרולח למד מעמס המאורחה מס נעמס סמאורחס מין להילול מין סמכורה כנסמו. על בעל כדממעט ורין יושפע לס סס יב סמכוע לה ככל דבר יוכל לסמכוע יושפע לס סף רולח יתק להנינו כנסמו של רולח. ל"ל סל"ל לא יגלס כדכתיב קיסא לא יגלה. ומתקן דקיסא משמע ארן לו כס קידושין ר"ל קידוש כספ דילעין קיסס קיסס מעמס ספרון ור"ל לקח מיתא אפיו דלל"כ חיסוק ליה דהיח אשת איש : ח ר"ל לז' עוד ואל יגלס כנף אביו אלס לנכות שומרת יכס כיו : ט ואל"ה וסל שמשל לארין סן דלס אכיל לאו דלס חסיס אשת סתה לניש זכ. ור"ל דשני לארין סללו סף סלמח מיתא אשת כס אלל לאו דלס חסיס אשת כמח לאו ז' דוק סיסמון לס לא יבא גו'. ואל"ה וסל מססוק קלס דלס יחל פלוט סיסמון סספ : כ ב סל סל חקפיו ליש וסל ארין שומנין מ' הדין. מעמז כס כיון סיהול מחיבני כתימורט יכס סל אביו פלוט דכס לממזר מס ממזר ססול שלו מלוחס מקוס סף פלוט דכס

להרנו (סמחים כה, סנהדרין עג). ורבותיו דרשו בו הרי זה כל ללמדו וגמלא למד בו : (ה) לא יקח. (קידושין סז) אין לו בה לקוחין ז ואין קידושין תוספין בה : ולא יגלה כנף אביו. (יבמות גג) שומרת יבם של אביו הראייה ח לאביו. והרי כבר הוזכר עליה משום (ויקרא יח) ערות אחי אביה אלא לעבור על זו מ כשני לארין ולסמוך לה לא יבא ממזר ללמד שאין ממזר אלא מחיבני י כריתות וק"ו מחיבני מיתות כ"ד שאין כעירות מיתת כ"ד כ שאין בה כרת : (ב) פצוע דכה. (שבתה ע). שכרת הגוי וטוב אינו ל כליים שלו : וברות שפכה. שכרת הגוי וטוב אינו יורה קילוח ודע אלא שופך וטוחת ואינו מוליד : (ג) לא חסיים : ח ר"ל וגם כשיל זס ככתב ולא יגלס כנף אביו כדי דכס. ור"ל כיון דללו בני כמיס ניכסו ולא מייך כסו ממזר לא יכס שאר כעירות כו' וסולל ויכא יכס כרת א"כ בלא ק"ו נמי כרתס סיהול דרולח : ל כדכתיב וסלכו לא יכס ממזר תריס פלוט דכס לממזר

פירוש לתורת אלהים

נערה חקשים כנף פופצינ שקלים ולו אונ צו איהם זאל ויא ויין אנויב תחת אשר ענת וייל ער האם ויא גפייניגם לא יביל ער קאר איהר גיט גמין אזוי לאנג ויא ער וועט לעקען : (א) לא יקח אקענקש קאר גיט געקען ויין פאטערס טייב אפילו ויא איו גיט ויין מוקשען דהיינו ויא איו איהם אשמיף מוקשער זאל יגלה אונ זאל גיט אקמפלעקען ויין פאטערס שאנד. רש"י שרייבט דאס מייניגס קען ער קאר גיט געקען די שוקרת גיט פון ויין פאטער דהיינו

מצות חסם

(סס) [תקני] [לאו טול] טול יוכל סאוכס נגרש חל סוסחו לטולס : טולמז תחת אשר עמס לא יוכל לטלה כל יעו : (ב) [סנה] [לאו טול] טול יבא בת יבמל מי סנססדו לו כל סמטנל טר סליו לריו להוליד : טולמז לא יכס פלוט דכס וכרות שפכה בקהל ס' : (ג) [מקט] [לאו טול] טול יבא מי ססוס ממזר בת יבמל טולמז לא יבא ממזר בקהל ס' : לא יוכל לשלחה בל קמיו ודאס איו אמוקת לא תעשהו אונ ער קאר ויא גיט גמין ער מו ויא האלסין פאר אנויב אייביג

אזוי לאנג ויאי וייעלין לעבין : לא יבא פצוע דכה וגו' ודאס איו אמוקת לא תעשהו דער יוד ודאס ווייס אז ער קען גיט בעצל ויין אנויב וייל דער גליד איו קאלץ גינארין קאר גיט געקען אידישע סאקשער פאר אנויב : לא יבא פצוע דכה וגו' ודאס איו אמוקת לא תעשהו אמוקת קאר גיט געקען אידישע סאקשער פאר אנויב :

תצא לילו תורה

אונקלוס

לְבָרְכָהּ כִּי אֶהְיֶה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :
וְלֹא תִדְרֹשׁ שְׂלֹמֶם וְטַבְתֶּם כְּרִי-
יְמִיךָ לְעוֹקֶם : ^{רביעי ח} **לֹא תִתְעַב**
אֲדָמִי כִּי אֶחָדָה הוּא לֹא תִתְעַב

בעל הטורים

וסמך לים (ו) לא הדרג שלום. כדליתא בהקוין (דף כו) דלמקויה בנידלה ע"פ (ח) וסמך לא הדרג אדמי. לומר חף

שפתו חכמים
 קרא על הדיבור כלומר על הפה אשר לא קדמו וגו' כלומר ובפיו דבר זה נמי וכל רשע כמו ושר: ע"ל מהיבא מתי דהדרג שומע ויבא ומתן מכלל מכלל וגו'. (ק"מ) ולפ"ד ש"ל כר"ש לא הדרג וגו' וכן סוף המדרש שגמל וטובתם סי' זה שפתי כפטיה תיחול לא הדרג שלום מכלל שפתי כי הקרב אל עיר וגו'. ויכול חף כלא ס"ל טובים יו. והערה יס"ס לא סביתו כונת כפ"י ור"ש מלא וגו' פ"י ר"ל סה כפיב אחיו

ע"פ דכתיב וישעים עשו את יעקב. לא תחשב אדמי. כי טעונים לא קדמו חוץ בלחם ובמים והוא קדמך שנלמד כלשם רש"י
 כעירוד: (ו) לא תדרש שלום. (סס) מכלל שנלמד עמך ישב בקרבך ויכול חף זה כן ע"ל ה' לא הדרג שלום: (ח) לא תתעב אדמי. לגמרי פ' ופ"י ע"פ שראוי לך לתעבו שאלה כמרב לקראתך: לא תתעב מצרי. מכל

כנים אשר יולדו לנס דור שלישי יבא סה דוג שני לא יבא סה

הפכת קללת בלעם לברכה

שמערכה על דרך חקר, אי חין ה"כ"ס משרדה. דנומת כוכב ששמו רעה שבי' וטלה לקרחה וישראל ויס' מורה על דם, ספכו הקציה לרם מילה. וזכו שפתי יזיל סלי מאן דנידר כצול מלחיס לכו טעה או מוטלה, וכל הקללות שגמלם בס' במרה, לא שפתי כפטיה סימס, לא סה מלכותם וטובת, לא יס' לנס ויחיס ופטיה כו'. ככלם לא סיס שוס דרך לפרש לטובס כדי לקיים שפטי המערכס וישראל לא יס' ויזקין. ע"כ הולך סק"ס לשוד המערכס וסוסיח'ת חלו מכל וכל, לליכך חזרו כלס לקללה פכחטלו ישראל ולא סיס בידס זכות סעומד ככחו נגד

רעת זקנים מבעלי התנועות

(ס) לא תחשב אדמי. י"ל ח"ס"ל שאל קדמו חתכם לא החשבנו כי אחיך סוה ומוצרו של אבכהס סוה. ולפ"ו ז"ל כלשם שמו לו בני פשו דמייירי נענין לטבור בלחלס כדכתיב גבי יפתח וישלח וישראל מלחיס' אל מלך מילכ ללמך אטכרה בלחלך ולא אכס ונכ אל מלך חרוס שלה ולא חכס. יל נוצי לא תחשב אדמי ח"ס"ס שביה לך לחטבו לני שאל סימך לטבור דרך אדמי לא חטבונו כי אחיך סוה: לא תחשב מצרי. ח"ס"ס סלפוס סענדו ככס לא תחשבנו כי גר סייח בלרלו וכסיבו ללס בלחלסונו: סמערכס (* חכל כוטרלות לא יסי' לנס נתי ככסינו וכסי

הרעה (* כי סוסיח'ת סמערכס כעלמס אינה כעלה כסוס חופן, וסורלה כוכב רעס כשאר כמו שפוט לרעס. רק זכות יסרכל כענו רעהו שאל ישלעס לטובס לעפע, וכן הוה מי שגולר כמול מלחיס, ה סל כלמס שפך דס כעכסו, חכל סוה בלדקוה מטכב כעכסו, וכלשר יסי' חרוס ככס שאל יוכל לעלו'ר כעכסו. סככע טחכס ח'ס פלס, וכוס חס. כר מלמך חז"ל (געניס דף ג') קס ככס סחסיס לכבי יוצל, וסכר סהלל וסלל, כי חממס כרבה נשכר ככעודה סוסיס ע"כ שפס א'ת כרי ירל, חכל כעכ' שכת (דף קט) חמר ככס לא"וי וסל חלל כעלחיס [נוגדה], חמר ל'ס כפי ער כני דל'ין וקט"ל, נעמל כי ככס נוזל כמלחיס וסיס סככו לעשך דס, חכל בלדקוה טעמד לו נגד כעכסו, וטכשיי טחכס'ר ככעודה סוסיס חממס סככודת פלמס כעכסו ח'ס פלס לעשך דס וקס ויחמס לכבי ירל, ומחממס סיס כייניס חלמס סככודת דכניס וכעס ככס וסחסיס. סיי' סס כעכס'ר סוף סעי'ין [מל"ו כמס"ל וס"א]

משלי חכמים

אוג ניס גיפאחן אנכרע עקביות, חמס דער סענש גאר צו זאגן נייל ער איז אצדיק בארף ער אעלעכע פעלערס אויך ניס חמיון, ביי אנכרע סענש'שין וואלט סען גאר ניס נידעס גיט אזוי אפעלער גאר ביי אצדיק איז דאס אפעלער, אונ וואס נכרעסער די צדקות נענען איז דער קלענקער פעלער אפעלער, און אז איינער חמס צוא זאגן אפעלער אויף אצדיק מוז ער פריער דערציילן ווי גרויס די צדקות איז פון דעם צדיק וועט ער נאכדעם קענען זאגן אויף אידס דעם פעלער, בלעם חמס אויך אזוי גיפאחן גיט נעקענס פליבן חמס ער שפארק פליבס דיא יודין פאר הקב"ה. און ווי ער חמס גיפאלט נאך דעם זאגן וייערע פעלערס חמס אפלאך אים גיט גילאום ריידן חמס ער אליין מיס זיי איינענעם וועלען גערעכונגס גאר פטולת אויף וייערן חמס ער דיא יודין גיט נעקענס פליבן, און אזוי זאגט דער גילקס אפלאך איז גינעפון איז די מאלדו פון בלעס, ווענער חמס גיפאלט בענש'שין וואיביון די יודין חמס ער אים גילאזין אז ער חמס זייא גיפאלט פליבן וואגן וייערע ויגדו חמס ער אים פערפאכט די מול. מיס דעם ליב וואס ער חמס געלויבט די יודין חמס ער זיי גיבענש'ש

פירוש לתורת אלהים
 בלומר בלעם האמך ריך גיפאלט שיעלשען אונ דער נאך חמס ער ריך געמוזט בענש'שין כי אהבך ווייל נאמך ריין זאמס חמס ריך ליב: (ו) לא תדרוש רוא זאלסט גיט פארשפען וייער שלום אונ זייער גוטס כל יסיה אלע ריינע טעג אויף אייביג: (ח) לא חמכ רוא זאלסט גיט פאר אונ וערדיגען דאס פאלק אדום אפילו זיי זענען ארויס גינאגען מיט אשוערד מלחמה צו גילאזין קענין דור כי אהבך חוא נייל ער איז ריין ברנדער לא חמכ רוא זאלסט אונ קסורט חמס ער אויף דיא יודין גיט גינאמס, דרייער חמס גיט נעקענס פליבן, און אזוי זאגט דער גילקס אפלאך איז גינעפון איז די מאלדו פון בלעס, ווענער חמס גיפאלט בענש'שין וואיביון די יודין חמס ער אים גילאזין אז ער חמס זייא גיפאלט פליבן וואגן וייערע ויגדו חמס ער אים פערפאכט די מול. מיס דעם ליב וואס ער חמס געלויבט די יודין חמס ער זיי גיבענש'ש

(1) [חקס] (לאו טלס) טלס לטלסיס טס טעון וטובל למולס. שנלמד לא חרדס טלמס וסכחס כל ימך לעלוס:

(ח) [חקס] (לאו טלס) טלס לטלסיס טס טעון וטובל למולס. שנלמד לא חרדס טלמס וסכחס כל ימך לעלוס:

לא תדרוש שלום וטובתם כל ימך לעולם ודאס איז אפצות לא בעש'שין מען פאר גיט זיין פרידען מיס זעמן אונ מואב יודין סארין גיט ווייזן פריינדשאפט מיס זעמן אונ מואב:

מצרָה אַרְי דִּיר הַיּוֹתָא
 בְּאַרְעִיָּה : בְּנִין
 דִּיתְלִידוֹן לְהוֹן דְּרָא
 תְּלִיתָאָה יִדְפוֹן לְהוֹן
 קְמִיעַר בְּקִהְלָא דִּי :
 יוֹם ו כַּדִּי לְחַלְשִׁים כֹּל הַסְּרָה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַר תְּרַגְמוּם חֲצַנְגוּ תְּשׁוּלוֹם כֹּל הַסְּרָה וְהַתְּרַגְמוֹם חֲזַפְתָּר

אַרְי תְּפּוֹק מְשִׁרְיָא
 עַל פְּעָלֵי דְקִבְּהוֹתְתָמְרָא
 ת"א כַּיִּס אֲשֶׁר יוֹלְדוּ יִכְמוֹס מִה עַז קִיּוּשׁוֹן מִס יִכְמוֹס מִס :

שפתי חבמים

רש"י

בן חמטב סוף וימט אמר כריש לא חמטב ומתין מס סכי לא
 חמטב כ"ל נגמדי לא חמטב אבל חמטב חמטב : צ מוס כריש
 אפתי דור שלישי יבא סוף דור שני לא יבא וימט אמר לא חמטב
 עליו ומתין דה"ק לא חמטב מכל דור שני לא יבא וימט אמר לא חמטב
 לפי גמי לא חמטב אדומי וקטן כן מכל וכל ר"ל מוס סוף
 כל סין ילוד סיאור ספליבו וכן סוף חמטב וסוף חמטב סוף
 זכריס ילוד סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 רש"י מכל וכל : ק יס חמטב י"ל רש"י לפי חמטב סוף סוף סוף
 דור שלישי יבא סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 אמר חמטב לסוף כל חמטב סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

וכל צ אפ"ס שזרקו זכריסם ליאור מה עמם שהיו לכם
 חמטב ק בעת הדקק, לפיכך (ט) בניס אשר יולדו
 להם דור שלישי. ושאר אומות מותרין מיד רהא למדת
 שהמחטב לארס קשה לו מן ההורגו ש שההורגו הורגו
 בעוה"ו והמחטבו מולאו מן העוה"ו ומן העוה"ב לפיכך
 אדום שקדמם בהרב לא חמטב וכן מלרס שמכמס ואלו
 דור שלישי יבא סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 אמר חמטב לסוף כל חמטב סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

הפכת קללת בלעם לברכה

מלכסו לא סיס לריך סכ"ס ספד סמכס, כי סיס מלכס
 לקיים מלכס סמכס סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

מלכסו לא סיס לריך סכ"ס ספד סמכס, כי סיס מלכס
 לקיים מלכס סמכס סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
 סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

מצות הניחום במחמח

כי הלא נהסס מל איך ונעמס מכל דכ רט. כחכ סכ סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

כי הלא נהסס מל איך ונעמס מכל דכ רט. כחכ סכ סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

פירוש לתורת אלהים

ניט פאר אום ווערדיגען אפילו זיי האבין
 אריין גיווארפן איינע זקרים אין טאקער פי גר
 הייה טייל רוא ביזם גינען אגר אין זיין לאנד
 קלומר רוא האמט גיווארפן אין זיין לאנד : (ט) גנים
 די קינדער וואס נעמט צו זיין גיבארין ווערין די
 שלישי דער ריישער דור גמי מעג קומען אין קהל
 פון גאמט קלומר דאס ריישע געפירט מצרי מעג
 געקען איירישע טייב. רש"י שרייבט פון דאגען
 גערגען מיר דער וואס מאכט זיגריין אפענגשין
 איי גערגער וויא ער תרגת איהם ווארום דער וואס
 תרגת אפענגשין תרגת ער איהם נאר אויף דער

ניט פאר אום ווערדיגען אפילו זיי האבין
 אריין גיווארפן איינע זקרים אין טאקער פי גר
 הייה טייל רוא ביזם גינען אגר אין זיין לאנד
 קלומר רוא האמט גיווארפן אין זיין לאנד : (ט) גנים
 די קינדער וואס נעמט צו זיין גיבארין ווערין די
 שלישי דער ריישער דור גמי מעג קומען אין קהל
 פון גאמט קלומר דאס ריישע געפירט מצרי מעג
 געקען איירישע טייב. רש"י שרייבט פון דאגען
 גערגען מיר דער וואס מאכט זיגריין אפענגשין
 איי גערגער וויא ער תרגת איהם ווארום דער וואס
 תרגת אפענגשין תרגת ער איהם נאר אויף דער

מצות השם

(סס) [חמטב] [לבוט] שלל להכתיב ספלי ולחמטב ספוטוס כדור ספלי סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

(סס) [חמטב] [לבוט] שלל להכתיב ספלי ולחמטב ספוטוס כדור ספלי סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

לא תחבב מצרי ובו וקאס איז אפוזת לא תעשה צו אמצרי
 וייל זיך בגינר זיין פאר פון אים גיט דער ווישערין פון
 יודין. דער ריישער רוד פון דעם מצרי אונ פון דעם אדומי
 וואס האבין זיך בגינר גינען קעגן געקען יודישע ווישער.
 רש"י שרייבט פון דעם רינ גען מיר אז אייער פאכט זיגריין
 אפיקנש אין ערגער וויא ער תרגת אים, אדום איז ארויפגע-

לא תחבב מצרי ובו וקאס איז אפוזת לא תעשה צו אמצרי
 וייל זיך בגינר זיין פאר פון אים גיט דער ווישערין פון
 יודין. דער ריישער רוד פון דעם מצרי אונ פון דעם אדומי
 וואס האבין זיך בגינר גינען קעגן געקען יודישע ווישער.
 רש"י שרייבט פון דעם רינ גען מיר אז אייער פאכט זיגריין
 אפיקנש אין ערגער וויא ער תרגת אים, אדום איז ארויפגע-

אונקלוס

מכל מדעים ביש :
 יא ארי יהי קד גבר די
 לא יהי דכי נוקרי ליליא
 ויפוק למברא למשרתא
 קא ייעול לנו משרתא :
 יב ויהי למפני רמשא
 יסחי ק סיא וקמיעל

**מכל דבר רע : יא ביייתה בך איש
 אשר לא יהיה מהור מקרה ליקה
 ויצא ארמחוץ למחנה לא יבא
 ארתוך המחנה : יב והיה לפנות
 ערב ירחץ במים וכבא השמש**

ת"א ונשמרת מכל דבר רע. כחובות
 מו פ"ו ז : כי יסיה דך איש .
 והיה לנכות עבדו. חזק סו :

ספחים ג נזכר סו נדס מג : עקרת לילה . כ"ק כס : ויאל אל מחון למחס . ספחים כח : והיה לנכות עבדו. חזק סו :

בעל המורים

עשו לי בני עשו : (י) ונשמרת . בנימטריא מן ספיקא דמיס ונמי' מן קללת הסס וכנימי' אין לספחכל כלפס כלל : מכל דבר
 שפתי חכמים

שחטתיוס נחטבו : (י) כי תצא וגו' ונשמרת . שהשטן
 מתקרג בשעת הסכנה : (יא) מקרה לילה . דבר הכתוב
 ה כחווה : ויצא אל מחוץ למחנה . זו מלות עשה : לא
 יבא את הוך המחנה . זו מלות לא תעשה וחסור להכנס
 למחנה לומר אל וכו"ס למחנה שכונה (ספחים סו) : (יב) והי'
 לפנות ערב . סמוך לערב שמשו יטבול שאליו ב סמור
 לכוון אוחס כחכי ולי עשוט ספוא סמין סא עשונו ומוטוב נצי
 קרובים סס עמנו וכמו שמתר אכ"רס ללוט כי אשטיס סחיס אמנו . יאמכין סאל למדס כו' : ת דבוליה דך שוואס קרי סכל
 גיוס אין דך שכוואס קרי סכל טורלי מי שכוואס קרי ביוס גס סוא סמאל : א כ"ל מדכתיב שמי סהנוט סמול . וס"ח וסל
 לספיקס לסני מחיטס דוד נח"ס וסל סוד לפנחס נ"ח . וס"ק למס נקס כ"ס למחנס שכיוס אל סיס נקוס וסמור לוכנס למחנה לויס
 ולמחנס שכיוס . וי"ל דס"ס כוס פ"ס ויאל סל סמון למחנס סייוט פ"כ מחנס שכיוס דמיכנס סחמי לכוטס שמר עמחוס
 וסמורי כחיי סל יאל סל חון סמחנס כמכנס קרל סל' מחנס לויס וס"כ קוסט סאל ככנס כוואטל קרי למחנס וזכיוס ססול
 קדושס מחדס לינו טוכר סלל כעסס כדמכמי ויאל וגו' וסל ככנס למחנה לויס סלין יס קדושס ב"כ טוכר סלל כעסס ססול סמור
 עמסס כדכתיב וסל יאל וגו' . ומכרין סלס סמור לוכנס למחנס לויס סלין יס חעסס סלל סל סמור סלל כעסס ססול סמור
 ס"ג סיכל סליס סל למחנס שכיוס ומחנס סליס עמסס קדושטס סל שכיוס סוא וכדס סוא מחסי סחיינו לסו כו' . פ"ס כו סמיינו : ב ר"ג

שחטתיוס סל יסכרל נחטבו נממי ודומי ומלי עמדו לסכנו
 וסל נחטבו נממי וס"ל מוסו סלל קדמו סחכס וגו' דסל ס"כ ל"ל
 ולדוס נמי סל קדמו דל"כ נחס נסן ס' ספסס סלל חמס
 דדומי י סמין סוא סלל נסן ס' ספסס סקדמו ס"ע דלין זס
 מיקר ספסס וס"ל נמי מוסו סכר סל כלפס קלל אוחס ולדוס
 סל סכר סל כלפס דלסל סל דלל סכר דלדוס סל כלפס מוסו
 דלדוס סל ידע סל סחל סכר יאור כלפס יואר וכלק ידע זס
 ממחנה סמון וכמו שפ"ס לילי . וכיו ססוא כן אין לסמיק
 לדוס סוכס כשיל זס וסדכנס יואר סיה למדס אוחס כיון סכרל
 קרובים סס עמנו וכמו שמתר אכ"רס ללוט כי אשטיס סחיס אמנו . יאמכין סאל למדס כו' : ת דבוליה דך שוואס קרי סכל
 גיוס אין דך שכוואס קרי סכל טורלי מי שכוואס קרי ביוס גס סוא סמאל : א כ"ל מדכתיב שמי סהנוט סמול . וס"ח וסל
 לספיקס לסני מחיטס דוד נח"ס וסל סוד לפנחס נ"ח . וס"ק למס נקס כ"ס למחנס שכיוס אל סיס נקוס וסמור לוכנס למחנה לויס
 ולמחנס שכיוס . וי"ל דס"ס כוס פ"ס ויאל סל סמון למחנס סייוט פ"כ מחנס שכיוס דמיכנס סחמי לכוטס שמר עמחוס
 וסמורי כחיי סל יאל סל חון סמחנס כמכנס קרל סל' מחנס לויס וס"כ קוסט סאל ככנס כוואטל קרי למחנס וזכיוס ססול
 קדושס מחדס לינו טוכר סלל כעסס כדמכמי ויאל וגו' וסל ככנס למחנה לויס סלין יס קדושס ב"כ טוכר סלל כעסס ססול סמור
 עמסס כדכתיב וסל יאל וגו' . ומכרין סלס סמור לוכנס למחנס לויס סלין יס חעסס סלל סל סמור סלל כעסס ססול סמור
 ס"ג סיכל סליס סל למחנס שכיוס ומחנס סליס עמסס קדושטס סל שכיוס סוא וכדס סוא מחסי סחיינו לסו כו' . פ"ס כו סמיינו : ב ר"ג

מצות הנהגים במלחמה

ואם יפנים יסיה ספונס קל מודיס סכ' שכעסס ססכנס ססוא
 כוזנו סיוואס למחנס מל מודיסס נכיוס סמיס מכל דקדוקי
 סניכוס . כדומרו מכל דבר רע . וכלל כתיבס דבר גס סיווח
 כמאלר וכעססס מכל דבר רע :

ליקוטים על התורה

תצא נוען רוא נועקט ארויס גיין סיס אסכה
 סלחקה צוא סאלמין סיס ריינע סייננו ונשפחה
 זאלקסמו ויין געהויס עס זאל אין דיר גיס ויין
 אשליעקטע אף . רש"י שרייבט נוארוס קשעת
 סלחקה איז אסכנה אונ דער ששן איז קמקטג אין
 דער צייט פון אסכנה : (יא) ב' יתה נוען עס נועט
 ויין צווישען דיר אסכעקטש אשר ער נועט גיט
 כיון ויין דורך אסכנה נואס אסך גיטקאלמין
 לא יבא ער סאר גיט אריין קופען אין דער סכנה :
 איידער דיא וזן גייט אונקער רחץ בפיס זאל ער
 השם

(י) כי תצא מפתח על אויבך וגו' . איב אסכנה יידין ועליו
 ארויס גיין צו אסכנה איה וייגר סיינר זאלען זיין
 ויין געהויס אפילו פון שלעקטע ביידי . זיי זאלען גיט ביידין לשון
 סרע קבילות אונ אף אונקלע שלעקטע ביידי (ספיקטא)
 נוארוס נוען עס אין אסכנה איז דער ששן שסארק סמקטג
 קען קען גישטרקטס נועדין אפילו איה אשליעקטע צביריח . אונ
 קען זאל גיט סראכטיון כיון שלעקטע סראכטיון ווייל סקב"ה
 אצ"ל שיש אין די סכנה אונ סקב"ה ווייס דאך זאלן נואס
 דער פנעש'ס סראכט :
 כ"א יתה ויצא זאל ער ארויס גיין פון דער סכנה
 (יב) יתה אונ עם נוען ויין נאכהענט פאר נאכט

מצות השם

לא יסיה ססור עקרת לילה ויאל סל סמון למחנס סל יאל סל
 סוך סמחנס :
 גיטארם ארויפ גיין אויף דעס בארן נואס אויף איהם איז
 געשטאנען דער בית המקדש . נאך דער צייט פון ד' סוכות
 האט ער זיך געדארקט סובל זיין אין אסכנה איז ער זשוינגע
 נוארין סחור אונ האט שוין געבענט אריין קופען אין דיא
 טייליגע אקסער :

(יא) [ספד] (לאו טלה) טלה יכנס כל טמא חוך ממנה לויס
 סמיוס לכויוס סכ סכ"ס . סלמכר מי יסיה כך איש סלכ
 ב' יתה דך איש אשר לא יהיה סחור וגו' נואס איז אסכנות לא
 תשחזו נוען דיא יידין זענען גיטען אין דער סכנה . דער
 סעקש'ש נואס איז גיטען קופען האט גיט גיטארם אריין קופען
 אין דער סכנה לויס . אונ נוען די יידין זענען גיטען אין ארץ
 יסרלאל אונ דער בית המקדש איז גיטען . האט אספאס גיט

יבא אריתוך המחתה: י יוד תהיה
 לה מחוץ למחנה ויצאת שמה
 חוץ: י ויתר תהיה לה עדי אונך
 והיה בשבתך חוץ וחרתה בה
 ושבת וכסית את צאתך: טו פו
 יהיה אלהיה מתהלך בקרב מחנהך
 להציקך ודתת איביך לפניך והיה
 מחנהך קדוש ולא יראה בה ערות

שמשא ייעול לנו
 משריתא: יג ואתר
 מתקן יהי לה סברא
 למשריתא ותפוק תמן
 דברא יי וסכתא תהי
 לה על זיגה יהי
 במיתקה לברא ותחפר
 בה ורתוב ותכסי ית
 מפקתה: טו ארי יי
 אלהיה שכינתיה מהלכא
 בגו משריתך לשיבותך
 ולמסר סנאך קדמך
 ותהי משריתך קדישא
 ולא יתחזי בה עבירת
 פתגם ויתוב מיקריה

ת"א יוד חסיה נר. כרכות כס: ויתר חסיה נר. כס יומא פס ככחות ס: כי ס' חלטיך.
 מוסע ג ספר סוסר סרעס נח ופדס חלטי מוס: וסוס עחליך. כרכות כס שבת
 כנ ק: וכל ירמס כן. כרכות כס שבת קכ מוסע ג כל כ"מ קוד

בעל המורים
 כס. וכו סכול פס (דכס דככ ל' דיבר): (יד) ויתר חסיה נר. וסו
 על אונך. רמו שסס שמש כיל סס סכירף אלכסו לחוף אנו: וסו
 וירמס חון סלל לשמש ככול סס אל חון מן סכית או סכירף אלכטך
 לחוף אונך. ובערמס ויתר חסיה נר על זכות סככות סכסו כסיד
 סקוס לטסלל. ויתר כנימ' וסככות: ויתר חסיה נר על אונך. כנימ'
 וסככות סכסו לטסלל וסככות סכסו. וסו סס סכסכו לטסלל וסככות
 וסככות סכסו. דין. וסו חן לטסלל (סככות לטסלל וסככות סכסו)

רשב"ם
 (יג) ויתר תהיה לה. כתרנומו: (יד) על אונך. עם שאר
 כליו: (טו) מתהלך. שגם ארון שבו תורה היה יוצא
 עמהם למלחמה, כדכתיב וכלי הקודש והחצוצרות
 כנימ' מדוית חסיה על אונך כלו ייג. מדות יהיה כלי זיין שך:
 כנימ' וסככות סכסו לטסלל וסככות סכסו. וסו סס סכסכו לטסלל
 וסככות סכסו. דין. וסו חן לטסלל (סככות לטסלל וסככות סכסו)

שפתי חכמים
 ודאי יכול לטכול כל סיוס עמי סירמס אלל כ"ל מ"ט ככרס וסו
 לפניה ערב ירמס כמיס סלל חלמך אכל קודס לכן לל אלל קלס
 פלס טוכס קמ"ט מ"ט חלמיו וככס סכמס יכס אל חין סכמסס
 כיון סרמיו סכור כלל סכרכ סכס עמי על לטכול כנימ' סיוס גדול
 וסו סכמס רמ"י סכור לסכרכ סכמס וסכיל סלמיו כו: ג וס"ט
 וסלל סכמס סכרן סכמלוק עכני ככור ככמס"ט סכ' סקס. וי"ל
 ד כנומך סירמס זס חסיה נר לנד סכר כלל סכמסך כדו סכמסוכ:
 סכמס ס"י סכמס"י

כלל הערב שמש: (יג) ויתר תהיה לה. כתרנומו, כמו
 (כמדרכ ב) איש על ידו: מחוץ למחנה. חוץ ג לעני:
 (יד) על אונך. ככד סחלר ד כלי סמיוסך: אונך. כמו
 כלי זיניק: (טו) ולא יראה בה. הקכ"ה ה ערות דכר:
 סין שוקדס ועלמך סכורס וסו נלמך קודס עימח סכרן:
 ה סוכר כרלס סכסוק דלכ"ל לל ירמס ככ"י סכמס ס"י סכמס"י

פירוש לתורת אלהים

פון ביין צורה נוענין ותפדתה גמ ואלקטמו מיט דעם
 נאגיל גראבין ושבת אונ דער נאך ואלקטמו צוועקין
 ביין אויבאנג: (טו) כי יי אחיה ווארום גאמ ביין
 גאמ גיימ צווישען ביין סכנה לפניה צו סכיל זיין
 דיה פון גייגע פינגר אונ צוא איבער אגאנפערין
 דייע אלקע פינגר פאר דיר דרום ותיח תהיה קדיש
 זאל זיין ביין סכנה הייליג ולא יראה בה אונ גאמ
 זאל גימ נעיהן אין דיר אשענדליכע נאך ווארום
 אז עם נועט זיין אין דיר אשענדליכע זאל ושכ

זיך נושאין אין נואקער ער זאל זיה טובלין אין
 אסקנה יקבא השקש אונ אז די וזגן נועט אונקער
 גיין נא מענ. ער קנפען אין דער סכנה: (יג) וית
 תהיה אונ א ארמ זאל צו דיר זיין אויפער דער סכנה
 וצאת שקח אונ דארמ ואלקטמו גיין ארום לצורה:
 (יד) ויתר אונ אין נאגיל אשפיצינער אייזון נאל זיין
 צוא דיר אויף גיין דרום ואלקטמו גיין ארום לצורה:
 איבריגין קלי זיין נואם דוא האקט ותיח בשבת אונ
 עם נועט זיין נוען דו נועט ויצען היץ אין דרויסין

מצות השם

(יד) [תקפו] (טסס רכס) לסיבות לכל חמס וחסד זאנטי סמיל
 כלי סכסירס חליו לו פס כלי מלכמו. סלמס: ויתר ססי
 נך על אונך:

(יג) [תקפס] (טסס רכס) לסכין וליחד מקוס קבוע לטסח
 כל חמד לכיון עמון למחסי. סלמס: ויתר חסיה נר עמון
 למחסי:

ויתר תהיה לה על אונך ונאם איז אמצות עשהו דו ידיו ונאם
 נענין וצנאנגען אין דער מלכה ואליו תאבין היינגען
 ביי וייער קוועדער אשפיצינען אייזון אז ויז וועלין ארום גיין
 זאליו ויזא מיט דעם אייזון אויפגראבין אביסול עקר אונ מיט
 דעם גרעקן דיא צוואה:

ויתר תהיה לה וגו' ונאם איז אמצות עשהו נוען די ידיו ונענין
 נענין אין דער מדבר האבין ויי געארקט האבין אבער
 וונדער אים אויפער די פתגה נואם ויזא זאליו דארקטין ארום
 גיין דאס מעשליכע בעדערמיניש צו סתוה:

אונקלוס

מלאומבא לך : מו לא
 תקסר עבד עממין לך
 רבוניה די ישתתיב
 יתוך מן גדם רבוניה :
 " עמך יתוב פינה
 בא תר א די יתרעי
 בחדא מקירון בדישב
 ליה לא תוניניה : יי לא
 חדי אתתא מ בנת
 ישראל לגבר עבד ולא
 יסב נכרא מבני ישראל
 אתתא אקה : יי לא

דְּכָר וְיָשֵׁב מֵאַחֲרֶיהָ : ס " לא תסגיר
 עֶבֶד אֶרְאֲדָנִי אֲשֶׁר יִנְעַל אֵלָיךָ
 מִעַם אֲדָנָיו : " עמך ישב בקרבך
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ
 בְּטוֹב לֵו לא תוננו : ס " לא תהיה
 קְדִישָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה
 קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל : יי " לא תביא

תיא לא סגיר . יכמה אנ גיטין עס : כסוכ לה ערכין כס : ולס יסיס . סנסדרין נד :

רשב"ם

בעל הטורים

אס לאסך ולא חסרה לכסח חסכ : (טו) ערוס דכד . וסמך לוס
 (טז) לא סגיר עבד . כנו עכוס מוכס כעסוים ססור לקיום
 קריסס עסס כנגדו : (יט) וסמך לא ססיס קדסס ללא ססגיר עבד

התרועה בידו : (יח) קרשה . זונה , פנויה מנאפת :
 קדש . בא על פנויות בלא כתובה וקידושין ולא מיוחדת

שפתי חכמים

(טו) לא תסגיר עבד , ו כתרנומו . ל"ח אפי' עבד כנעני
 של ישראל סכרה מה"ל לא"י : (יח) לא תהיה קרשה .
 מוסקרת מקודשת ומזומנת לזנות : ולא יהיה קדש .
 (סנהדרין נד) מזומן למשכב זכור . ולחוקלות תרסס לא
 הוה אחתה מכנת ישראל לגבר עבדא סףך וו מוסקרת
 לבעלת זנות היא מחארז ז שלין קידושין תוסכין לו כה .
 שהרי הוקשו לחמור סנאמר (כראשית כב) סכו לכס סס עס
 אחתה אחתה סףך הוה כעסס קדס על ידה סכל בעלותו

לס : ו עבד עעמין פי' עבד ססוס ישראל כנמכר למ"ס כדלססס
 ביוטין (דף סס) . ולפי זס קסס למס קרס אוווס סקרס עבד דסס
 יסרסל סוס . ל"ס ד"ס כו' . ולפי סל ד"ס קסס כיוון דססל קרס
 לא ססגיר ל"ססל דסכיוס הוה כמז סחמכו עכסן סמוככ עכדו
 למ"ס לו סל"ל ילס לחיובס דל"כ קסס למס נקס ל"ססל דלס ססגיר
 הל"ל לא ססגיר עבד סל אדוניו . מ"ס ל"כ נס ל"ססס כרססן :
 ז כדומד סולל וסוקולוס סנסס כן סל ססיב לי סססס מיטס
 עספי סיכולי לחקן סלס סוקולוס סוככ כסוסי סףך וו כו' . וכן

החמור עם הדומה לחמור . ילא יסכ נכרס מכני ישראל

פירוש לתורת אלהים

בייגע שפעט בסב לו ווא , עם נועם איהם גיפעלין
 זאל ער דארט ויצין : (יח) לא תהיה קרשה עם זאל גים
 ויין פון דיא יודישע מעקשער אעלכר וואס זיא
 איז אן גבריית אויף זנות ולא יהיה גבש אונ עם זאל
 גים ויין פון די קינדער ישראל אעלכע וואס ער
 איז אגנגבריית אויף זנות מען זאל מיט אים מוזה
 ויין : (יט) לא תביא רז ואלקס גיט פרענגען אהנו וינה

באתך נועם נאמז ויה וידער , קערין פון אינטער
 דיר : (סו) לא תסגיר רוא ואלקס גיט איבער געבין
 אקגעקט צו ויין הארין אשר יצל אלק וואס ער נועם
 אנמליפען אונ נועם וועלין בייא דיר גירעקעט
 נוערין פון ויין הארין : (יח) עמך ישב מיט דיר זאל
 ער ויצין בקרב צווישען דיר אין דעם ארמס וואס
 ער נועם זיק אויס דער וויילין אין אייגעם פון

מצות השם

(טו) [מקסין] (לאו סנט) סלס לסיכ עבד סכסס מלדוניו עמ"ל
 נס"י . ססמכר לא ססגיר עבד סל אדוניו ססכ ילל סליך
 עסס אדוניו :

(יז) [מקסס] (לאו עס) סלס לסוכוס סס ססכד ססוככ סכסס
 עמ"ל אספי כדכסיס . ססמכר עסן יסכ כסכרן וגו' כסוכ
 לו לא ססונג :

עבד ישב בקרבה וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו דער
 אנמלאפער קנעכט זאל סערעגלייבין אין ארץ ישראל .
 אונ מען פאר אים גיט דערענגען אונ גיט ישרען :

(יח) [מקסס] (לאו עס) סלס לנכול סס סססס כלס כסוס
 וקידושין . ססמכר לא ססיס קדסס עננוס יסרסל :

לא תהיה קרשה מבנות ישראל ודאס איז אמצות לא תעשהו
 אייר פאר גיט בועל זיין אאשט אן כתרבת אונ קידושין
 ואונ אאשה פאר זיך גיט ספקיר ויין צו סענה ויין אפילו זיא
 כאס קיין סמן . אונ אכר פאר זיך גיט ספקיר ויין מען זאל
 מיט אים מנה ויין :

לא תסגיר עבד אל ארציו וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 אייב אקגעקט אפגען וואס איז גיווען סארקיקס צו אייר
 אין מוזה לזרען איז אנמלאפין סון חין לזרען אין ארץ ישראל

אתנן זונה ומחיר פלב בית יהוה
אלהיה לכל יגדר כי תועבת יהוה
אלהיה גם שניהם: ם לאיתושך
לאחיה נשך כסף נשך אכר נשך
כרדכר אשר ישך: כא נכרי

תעיל אגר נזיתא וחולפן
 פלבא לבית מקדשא
 דני אלקה לכל נדרא
 ארי מרחק קדם יי
 אלקה אף תרויהון:
 בלא תרבי לאחיה רבית
 כסף רבית עבור רבית
 כל מדעם דמתרבי:

ה"א לא הכיל חסני זונס. יכנס
 לס מיסה כו"ט מו המורה כל פדס כו: ומחיר כלב: תמורה ל: לכל נכר. פסמים ל המורה ל: כי תומכס ס' כבורס
 נו המורה כפ: גס שטיס. ב"ק נד המורה ל: לא השך נלחך. מניטס סא סא עס: נשך כסף. ס סס: נשך סלל. סס: נשך כל
 נכר. ס סס: נלכרי פטיך. ס סס:

בעל הטורים
 דאירי כנס ישראל: וכואס נעמד ופוד סמך פנד לכנוס ישראל
 לומר נשך כנסה שכלל ענדן וסן לס: (יט) ועמיר. ב' כנס.
 דין. ולדך ומחיר שדס עמורים. וזס שאלכו נשך לס חפין ועשאלן סלס וסיינו ומחיר שדס וכו' פמודיס נמי דסיינו ססחליף
 סלס ככלכ: כי תומכס ס' חלשין גס שטיסס. ומשך לס (כ) לא השך. לומר אמר סעלס וסלסס וכענד נמעכיס: ישך. ג'. דין.
 וסידן (מעלי כג) כנסס ישך. סכרניס דומס למי ששכרו נחס שטולס מעפ מעפ וסוינו פמניס מל סיסלס למענון ויכ כמו
 רש"י

בעלת זונה שאין קידושין תוספין לו כה: (יט) אתנן זונה.
 נתן לה סלה כחמתנה פסול להקדשה: ומחיר כלב. הלויף
 סה ככלכ: גס שניהם. (כ"ק נד) לרבות שנייהם כגון
 חטיס ח ועשאלן סלס: (כ) לא תשך. אוהרה ללוה מן שלל
 יתן רבית למלוה וחס"כ אוהרה למלוה (ויקרא כה) אח כסףך לא תתן לו כנסך (כ"מ ס): (כא) לנכרי תשך.
 ביאור מ"ע לנכרי תשך
 מסוכ דסיי אמרו אל ימכר דרס מי אפסי בכפר חזיר אלל אפסי
 וסחורס חסרס. וסס לא נכפ סעפס של ססימור לא שייך לומר
 מ"ל כל מס דאפר רחמנא סלל לן כנגדו. וסול

שפתי חכמים
 ס' כסען כן: ח י"ח וסיי עטיק כש"י דכרי כ"ס דלמכו
 סס ולא שטייטס ועפכס ככ"ס דרסס גס לכרוס שטייטיס. וי"ל
 כיון דקאמך כנגמרל ווס לכ"ס קיטל מ"ס ס' סלכיס דכ"ס:
 ס (נח"מ) דלכ"י לא השך מעכ"ל כי סלס סול סגורט נלמולס

שירוש לתורה אלהים
 לא תשך דר ואלקסמ באכין בייסין גלוקר דר ואלקסמ
 גיט מאכין דער מלכה ואל בייא דיר געזען
 פראצענטס אונ אןאנא צום מלכה ער ואל גיט
 געזען פראצענטס לערנען מיר פון דעם אנדערין
 פסוק אה כפפה לא תמו אוי שטייטש ביינ געלט פאןאנסו
 גיט געבן אוף פראצענטס קען ואל דיר דר פר געבין
 פראצענטס אונ פאר וואס ווערס פראצענטס געוויסין
 בייסונג ווארום אזוי וויא אשלאנג טוט אביס טוט
 פריער וויי נאר דאס ארם אונ דער נאך גייט עם
 אלע סאל ווייטער ביי עם צו גייט זיך אויף דעם
 גאנצין גוף אונ דער נאנצער גוף ווערס קראנק
 אזוי איי דאס פראצענטס עם דאכט זיך אים או ער
 גיט אים נאך ווייניג אונ דערנאך ווערס עם זיך
 סאל קער: (כא) נכרי תשך פון אשכרס מעגמו
 מצות
 (יט) [קנט] (לאו טמך) שלל להקריב לגבי סמוכס חסני זונס
 ומחיר כלב. שנלמך לא הכיל חסני חסני זונס ומחיר כלב בים
 ס' חלשין וגי:
 לא תביא אתנן זונה וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו די סתנה
 וואס אונזר האם געקומען פאר איי זונת, אדער די אדך
 וואס מען האט גיטאשט אויף ארונד, דהיינו מען האט
 געגעבן צו אונזר אשעפס אדער איין אדער ביהמה פאר איי
 זונת פאר מען גיט מקריב איין אדער ביהמה פאר איי
 דעם ארם. נאכדעם גייען די שטערצין אין אלע גלידער, ביי
 פראצענטס איי אידך אזוי איין אונזריי גיט מען פראצענטס ארויבן
 נאך ארויבן מיט דערצייט געבען דיא רובליס אונזעק דעם
 גאנצין פארקענען פון דעם ליה:
 פאר אפרין:

שמות
 (כ) [חקטל] (לאו טמך) שלל ללוה כרכוס מיטשלל. ש: אמר
 לא השך למחך נשך כסף נשך סלל נשך כל נכר אשכ
 ס' נשך:
 לא תשך לאחיה נשך כסף וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 אייך פאר גיט פארבראדן געלט צו אייך אונ געבען ביי
 אים פראצענטס, דאס פראצענטס הייסט בייסין אזוי ווי אשלאנג
 בייסס אשענשין, איין אנהייב געבען דיא שטערצין נאך אויף
 דעם ארם, נאכדעם גייען די שטערצין אין אלע גלידער, ביי
 פראצענטס איי אידך אזוי איין אונזריי גיט מען פראצענטס ארויבן
 נאך ארויבן מיט דערצייט געבען דיא רובליס אונזעק דעם
 גאנצין פארקענען פון דעם ליה:

שמות
 (כ) [חקטל] (לאו טמך) שלל ללוה כרכוס מיטשלל. ש: אמר
 לא השך למחך נשך כסף נשך סלל נשך כל נכר אשכ
 ס' נשך:
 לא תשך לאחיה נשך כסף וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 אייך פאר גיט פארבראדן געלט צו אייך אונ געבען ביי
 אים פראצענטס, דאס פראצענטס הייסט בייסין אזוי ווי אשלאנג
 בייסס אשענשין, איין אנהייב געבען דיא שטערצין נאך אויף
 דעם ארם, נאכדעם גייען די שטערצין אין אלע גלידער, ביי
 פראצענטס איי אידך אזוי איין אונזריי גיט מען פראצענטס ארויבן
 נאך ארויבן מיט דערצייט געבען דיא רובליס אונזעק דעם
 גאנצין פארקענען פון דעם ליה:
 פאר אפרין:

תִּשְׁיָהּ וְיִאֲחִיזָהּ לֹא תִשְׁיָהּ קִמְעַן
 יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁתַּח
 יָדֶךָ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־
 שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ס כִּי תִתְדַר נֶדֶר
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ
 כִּי־דָרַשׁ יִדְרָשְׁנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִעַמְּךָ וְהָיָה בְּךָ הַטָּא: כִּי וְכִי תִחַדֵּךְ
 נֶדֶר לֹא־יִהְיֶה בְּךָ הַטָּא: כִּי מוֹצֵא

כא לבר עממין תרבי
 ולאחיה לא תרבי גדיל
 די יברכינה יי אלהיה
 בכל אושמות ידה על
 ארעא די את עליל
 לתמן למירתה: כב ארי
 תדור נדר קדם יי אלהיה
 לא תאחר לשלמותיה
 ארי מתבע יתבעיניה יי
 אלהיה מנה ויהי כה
 חובא: כג וארי תתמנע
 מלמדך לא יהי כה
 חובא:כד אפקות שפנתך

ת"א ולאחין לא תשין. שם עסי: כי תדר נדר. כ"ה ה: לא תאחז. יולס יח כ"ה ה ו נדרים נ ד ו ז זכחים כט עכנין ו תמוס
 יח: כי דרש ידרשנו. נדרים ד: מעמד, ר"ם ו נדרים ו: וסיס כך הטא. זכחים כח: וכי סדל לנדר, נדרים כט
 עז חולין כ עקידס שפר עז: מוצא שפתיך משמר, שבוטות כז זכחים ס ז מנחות כ כח:

בעל הטורים

נשיבס נחש: (כב) סמך נדר ללא תשין. של חמך אלום כריות כדי לשלם נדרי: לא תאחז. ד'. לא תאחז. מלמדך
 ודמעך לא תאחז (סרשט משפטים). כאל תדור: דר לאלהים לא תאחז לשלמו (קסלת ט). וישפתי לא תאחז (ישעיה עז).
 רש"י

שיבטו: י לא תשין לאחין ולאחין לא תשין. ואין להקשות והא
 סוי ג' לאחין דכתיב לפני עוב לא סזן מכול. י"ל דהאי לאו
 סוף לאו שבכללות דהא דרשני בים מי ספוס פור דבדכ כלומר
 לא תמן לו טס שמיס כונוס ואין לוקין על לאו שבכללות. א"י
 כיון דדרשו על סבור דבדכ מ"ס לא רלו למנות אותו בכלל הלאחין.
 וסלרין שם. ומס שכחתי כן מלמחי: ב ר"ל דכתיב לעיל בסוף פקדה ראה כחג המנוח וכתב שבוטות וכתב ססכות לא סל"ל
 רק במקום אשר יבחר ולא ירס וגו' סכרי כריש דקרא כתיב שלב טעמים כשכס ומסמטס קאי על זושס סללו ולמס נלמר אלס
 ביאור מ"ע לנכרי תשין

אשפי. ו"כ סתור לנו כנגדו שנעט טבוב סוף וסחורס אסכס.
 וס"ס כריתס שלבך לנפיו על כרית טבוב"ס כדי שנעט אסכס
 מנס הרמנ"ס לנכרי תשין כמנין סמלות טס:

טעם על אזהרת איתור נדרים

נלמר וכי תחל לנדור לא יסיס כך ססס סינו סוף היכ סכס
 סמזשיס אומר חכל אס חמחך לשלמו או דרית ידרשני ה' מעמדך
 וכל טס סמזשיס דירש מעך ס"ס היכ סל סמחך של סמזשיס לו סמזכך
 וסיס כך סמחך ודאי כי זס היכ סכס ימל סקוס לסחנות כך
 ולמך דכר זס אין עליך חויב נמיר לקיימו וכי כעתיב סדור כל

פירוש לזורת אלהים

נעמן פראצענט ויאחיה לא תשין אונ ביי דיון ברנדער
 סארקטו גיט נעמן פראצענט למען דרום אז דו וועסט
 אזוי טאן יבךד נועט דיה גאט נענקשין אין אלע
 זאכן וואס ביינע הענט וועלן טאן על הארץ אויף
 דעם לאנד אשר וואס דו קויפט דארטין קושחה צו
 ארביין זיא: (כב) כי תדור נדר ליי אלהיה ווען דו וועסט
 טאן אנדר צוא גאט לא תאחר לשלמו זאלסטו גיט

סמות השם

(כא) [תקטנ] (טסס רל) יחמך כרית מן סטנ"ס אס נלסס
 לסלס ללס וסס ירלו ללוח מלמנו. שנלמר לנכרי תשין:

(כב) [תקטנ] (ללו טנד) שלל ללמך הנדרים וסנדרות וסלכ
 סקלכות שנמחייבו כסס. שנלמר כי תדר נדר לס' אלטיך
 לא סלמח: לשלמו:

לנכרי תשין וגו' נדאס איז אמצות עשהו אויב אעבורם וייל

שַׁפְּתֵיךָ תִשְׁמַר וְעִשִׂיתָ כְּאִשֶּׁר נִדְרָתָ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה אִשֶּׁר דְּבַרְתָּ בְּפִיךָ: חֲמִישִׁי כה כִּי תבֹא בְּבָרֶם רַעְךָ וְאַכְלֶתָ עֲנָבִים בְּנִפְשֶׁךָ שְׁבַעךָ

תמר ותעביד כמא די
גדרתא קדם יי אלהך
גדבתא די מליקתא
כפומק: כה ארי תתגר
בכרמא דחברך ותיכול
ענביו כנפשך שובךך

ת"א נדבה: זכמים כ: ד: פסוק, נדרים ז: י: טחל ככרס. מילעא זו סח סח לא: כנספן: סח סח זב:
בעל המורים

שם השלם נדך וישועתי לא תהיה אבל הנווד ואינו משלם
סוף פמתיק ישועת: (כה) פמך כי טחל בכרס רעך נלדה. כמו
רש"י

(כד) מוצא שפתך תשמר. (ר"ה ו) ליתן עשה ל על
לא תעשה: (כה) כה תבא בברם רעך. (ב"מ פו)
כפועל מן הכתוב מדברי: ואל כליך לא תתן. מכלן
שלא דברה תורה אלא כשתה כעלוי בזמן שחמה נוטן
לכליו של בעה"ב אבל שכרו לעורר ונקשקש אינו מוכל:

מעם על אזהרת איחור נדרים

דסו יתיה מוצא פליך לפסומו, ואחר זס יבא להסיוו ולסדיוו גם
מעל מאר עות"ס, וס"ש פסוק דך טחל דומס למס סח"ל לא
יסי' דך אל זכ וססו הסיס"כ. ולווי של לא יסי' דך סיניו שלל
כעמנון לא תהיה ותספידו מעקוס סח"ר:
עניני נדרים

(כד) מולל פספוק השמך וגו'. יאמר הכתוב כי תשובה שלל
נתחייבה לקיים אלא מה שנדרת עמם בטרם כלי' דבר
ולא מה שחמת ודך דבור סתמל בעלמל כלי' שום קבלה או
שבוטס, כי אין הדיכ כן, אלא כיוך שהשבור לעשות ולקיים עס
שהיס כלכך מולל פספוק כלי' שום נדר ששמעו כלשלא נדרת
כענין מה שחמה חייב לשמור עס שנדרת נדרת מעמ. חש"ס
מולל פספוק השמך ועשית כלשבר נדרת, כל דבר שהוללח
מפיק ספי' לנכרך חסמ מחויב לקיימו כללו סיה נדר עמם נס'
אלסוך. הבה לחבר חז"ל כעון נדרים בניס קמטין ח"ו עתים,
כי נודע פסס של חלשס סוף הפסח של כל הנוף כמו הפסח
לביט, ודך פסח ססול יסוף הכעו וססוד כדכתיב ססוים וספוח
בד' הלשון, וכמו פסח סנית לרעך שעררה שבר כסי ישמר כל

פירוש לתורת אלהים

אין דיר קיין עבירה זיין: (כד) מוצא שפתך תשמור וואם
ביין מויל זאגט ארוים זאגלמו הימיען ועשית אונ
זאגלמט קאן אזוי ווי דו האסט אנדר גיטאן צו גאט
ביין גאט נדבה דאס באוויליגקייט וואס דו האקסט
גיךרעמט מיט ביין מויל: (כה) כי נוען רוא נועקט
קועטן אין ביין סכרס וויינגארטין. רש"י שרייבט
דאס שמועקט פון אפגעל וואס דער בעל הבית
האט אים גירונגען צו שגיירין וויינגארטין וזאכלת
עגינים פוענקטו. עסין וויינגארטין גאר ביין ווילען
קמנים זיין, ונארום אז דו האקסט גאר צו גיטאנס צו געבין אזו שוין דאס אזוב איך דיר צו קמנים זיין:

מצות השם

(כס) [תקנה] [עשם לנב] לסיית ססיכר אוכל ססוכד שימכוד
כל כעע עכוותו כסיסוס דכרס ססוס ממוכד לרקס.
שחלמט כי טחל ככרס כען ואכלת עכניס כנספס עכנר:
כי תבוא בכרס רעך וגו' דאס אזו אפצות עשלות ועדך ארבער
וואס ארבעט ביי אפצל הבית אין זיין וויינגארטין ארבער
ביי אנדערע פרוקטין זענן זיי נענען בהתקמם צום בוים, קעג
ער עסין פון די פרוקטין וואס ער ארבעט ביי וויא וויא טיל
ער וויל עסין:

וְאֵלֶּיךָ לֹא תִתֵּן : ס בִּי תְבֵא
 בְּקִמַּת רֵעֶךָ וְקִמַּמְתָּ מִיָּדְךָ
 וְחָרַמְשׁ לֹא תִתֵּן עַל קִמַּת רֵעֶךָ : ס
 כד * פִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעֻלָּהּ
 וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־תָן בְּעֵינָיו
 כִּי־מִצָּא בָּהּ עֵרֹת דְּבָר וְכָתַב לָהּ
 סִפְר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁחָהּ

ת"א ואל כלך לא תתן. סס סו סאט : כי תמצא בקמת רעך. סס סו סאט : ויחמם לא חמץ. סס סו : כי יקח איש אשה. קידושין כ ד ו ט א : ויסיח אם לא חמץ. נזיר כ ג יטין ה : כי מצא כס. סוסט ג לא גיטין סט ז : וכתב לו. סכס סו סוכס כד סוסט ג גיטין כה כו כח סא סו קידושין ג ט י' יד : ונתן כדס. גיטין כה סו מלמעט נו :

בעל המורים
 ס 1 : סס : כס ערות דבר. כ"ס כד. סלין דבר שכתוב אלס כפדים : דבר וכפס שלירך ידבר עס סכסכ : וכסכ לס. כסמס ססל כריתס. ג' . מדי כסלי מינלס. וסדך (ימסיס ג) ססל כריתס סמסס. זסו סלמלי סר כורסס סלין דכר סלר כורסס. רש"י

(כז) כי תבא בקמת רעך. (סס) חף זו סס כסועל הכחוב מדבר : (ח) כי מצא בה ערות דבר. מלוא עליו ע לגרסס שלל חמלל חן כעניינו [ס"א מלוא שלל חמלל חן כעניינו] :

עניני נדרים
 זונמס ססס עליון, וכן כסכסו סס לא יסמור ססחי סיו דרך עס יכולו כל ססועלסו לגסוי ויולל כל דבר כע עלכו, כי סיו על דרס עמסס כו עס כקכו, וע"כ סמכו כל סמככל סס סיו סחי גזר דין על כעניס סגט נקכד עליו, כי סול לא סמכ ססחי ס"כ יכועל ססמור ונמלס זס כסכסיס עסס כל יסו סיו סלרס ונקלס קלנו וסחיף זכוע גזרס. חנה כוס נלסס כעס גדול סססססו של ססס סו מן סולו ויזון סיכיון דנורל סססס סור סולס ס"כ ימלס עמלס סיוסו עסס מללסיס, וכססכו ס"ו נלסס

פירוש לתורת אלהים

נָאָה דוּ מַעֲנֵקְמָעָיִן וַיִּפְּסֵל דְּרוּוִילְקָמְט בְּיוֹ דְּרוּוְעָקְמַט
 זַמַּשׁ וַיִּין וְאֵל קִלְיָה לֹא תִתֵּן אֲבָעֵר אִין בְּיַיְנָע בְּלֵיִם
 סַאָרְקָמְטוּ גַיִם גְּעֵבִין אֲהֵיִים סַאָרְאִיִן : (כו) כִּי תִבֵּא בְּקִמַּת
 רֵעֶךָ וְנָעַם דְּרוּוְעָקְמָעָיִן קִבְּמָעָן אִין דְּרִיִן חַבְרָם שְׁמִיִּיעֲנֵךָ
 דִּינָע חַבְוֹאָה רִיִּא שְׁמָנָעָמַט אִיָּה בִּי אַפְּעֵל וְקִמַּמְתָּ
 מַעֲנֵקְמָעָיִן אַפְּ רִיִּאִין וְאִנְגָּעָן מִיִּם דִּינָע הַעֲנָק אִין
 עָסִין וְחַבְּשׁ אֲבָעֵר אֲשֶׁר עֵרַפְ אֲדָרַע אֲ מַעֲקָעֵר
 אֲדָרַע אֲבָרַעֲרַע וְאִכְוִין וְנֹאֵם מַעֲנָן קִאִין מִיִּם וַיִּשְׁנִידִין
 לֹא חֲנִיף וְאִלְקָמְטוּ גַיִם אִוִּיף חֵיבִין אִוִּיף דְּרִיִן חַבְרָם
 מִצֹּרַת הַשֵּׁם

(סס) [תקנו] [לאו עסס] שלל יקח ססועל ססכור ויולך כידו ססאככ סיפסוד כו יוסכ מל סכילתו ולל יסן לסחריס. סכאכר וסככל סגוי ואל כלך לא ססן : (כז) [תקנו] [לאו סמו] שלל וכל ססכור כססס ססועל ססועל סן סרכ סיפסוד כו כו ססועל ססמוככ נלכקס. ססל' וסמסע לא חמץ. מל קמח רעך : (כ) [תקנו] [מסס רלג] נכמול סס סלסס סלר סיכיס סוסס סכקידושין סיפן לו כסמל או ככילס. סללמלר כי יקח איש ססס וכסכ סגוי : נלכקל סגוי נדאס איז אמציה לא תלעלה דער ארבעסר סאר גים נקמען סון די מירקסין אונג באלמין אין קעשענע

אויף שפסקער, אונ ער סאר ויא גים געבין צוא איין אנדער מקנעש צום עפין : וחרמש לא חניף וגוי נדאס איז אמציה לא תעשהו ווען איינער ארבעט ביי קרענדע חבואה אונ ער וויל עסין סון וי סאר ער גים אפשינידין מיט אמעסער דיא ונאנען, נאר ער כייקס מיט דיא הענד אונ עקס : כי יקח איש אשה ובעלה וגוי נדאס איז אמציה עשהו או איינער וויל נקמען אנוויי כוז ער זיא מירער מקנש ויין ווי די חכמים האבין גיבאטן אונ ליפין מיט איר אונקרא אפיה

ב ותפוק מבימיה ותתק
 ותמי לגבר אוהרן :
 ג וישנינה גברא בתראה
 ויקתוב לה גט פטורין
 ויהב בידה ויפטרינה
 מבימיה או ארי ימות
 גברא בתראה די נסבה
 ליה לאנתו : ד לית ליה
 רשו גבעלה בקמאה די
 פמרה למיתב למסקה
 קמתי ליה לאנתו בתר
 די אסת אבת ארי
 מרמא היא קדם וי
 וקא תחייב ית ארעא
 די וי אקדח יתיב לה
 ת"א ושלח מכוני . יכמות קי
 גיטין פל קידושין ו טל :
 וללח מכוני . טוספ ס גיטין פל
 פס קידושין ס טל מד טו :
 ישלח טלח סההרין . גיטין ז
 קידושין יג : וכחכ לט . קידושין יג :
 לו די ימות . גיטין ז לא יוכל נפלט
 סההרין . יכמות ככ :

מביתו : ב ויצאה מביתו והקכה
 והיתה לאיש אחר : ג ושנאה האיש
 האחרון וכתב לה ספר פרייתת
 ונתן בידה ושלחה מביתו או כי
 ימות האיש האחרון אשר קקחה
 לו לאשה : ד לא יוכל בעקה
 הראשון אשר שקחה לשוב
 לקחתה להיות לו לאשה אחרי
 אשר הפמאה פיי תועבה הוא
 לפני יהוה ולא תחטא את הארץ
 אשר יהוה אלהיך נתן קך נחלה :

בעל הטורים

ומח לא פנשה עוד , דכתבי זמני סיו חוקק : (ד) ולא חטאי .
 וספיר לים כי יקח טיש טיש . טישו מללח סח סהרס מן סהטס :
 נחלס . וספיר ל יקח . לומר כית וסוין נחלס סכות וגוי (טעלי
 יט) סכל כי יקח טיש טיש מסי טיש סכלסל . ומוד ליעד סכוכת
 שפתי חכמים
 גמס לא מללס חון כמניו כי מלל כס סרות דכר מטעס דמלוס
 מליו כוי וסו סללמכר מלח וסיה סהוס לי ודלי כלימז מליס :
 (נסי) דסליג וסיה כי מלל כס סרות דכר וסלמס מבימי ליל
 דכתיב סס לא סחלס וגוי מלל סכי כל סללג מלל סחמכ סללמכס
 ספי' לסכר זמני וסס לחוס טעס כתי כמני ספאלס מן כמניו ולא
 ישלמס לכן מליס מליו נלמס . וידמתי מ"ס סללס' וסין רלוי
 סלסכרי : פ"י טין זס סטני סנשס חוטס כן זוגו מל כלשון סנכס
 עניני נדריס

ולכך כתיב חלל זמני סכר כתיס . ספ"ס טשסס נקנית כשלסס
 דכריס טין דכר סלכ כורכס מלל ססכ : (כ) מכויו ויללס . לומכ
 סיה ויללס מכווכו כסכיס נכוסס ולל סיה : או כי ימות סליס
 סלמכיו . ולא סלכ סטני , לומכ סהוס סמכיו . טלס כשלס לטני
 רש"י
 (כ) לאיש אחר . (גיטין ז) חין זה כן זוגו פ של ראשון
 הוא הולא רשעה מתוך ביתו וזה הכניסה : (ג) ושנאה
 האיש האחרון . הכתוב מוכרו ססופו לשנאותה צ ולס
 ללו קוכרתו סלמכר או כי ימות : (ד) אחרי אשר
 לסכרי : פ"י טין זס סטני סנשס חוטס כן זוגו מל כלשון סנכס
 עניני נדריס

סין זוגמלסס , סלכסי ססלמכר , וסוכתיך לפסח סקוס כלמכר
 סין , מ"כ סכסכ סין ססססססס , זוגמלססו כרכס זססכ כפי

איסור החזרת גרושה לבעלה הא'

(ד) לא יוכל נפלט סהלשון וגוי סלכסי סססססס , סלל כשלס כסימכ לנמל
 פירוש לתורת אלהים
 קאמז ויא גינוקען פאר אווייב נועמ שטארביין :
 (ד) לא יוכל סאד גימ איר עקשטער מאן נואם קאמ
 ויא אנוקע געשיקט אונ קאמ איר פריקער גינט לשוב
 צוריק געקען ויא צו זיך פאר אווייב אחר נאך דעם
 אז ויא איז שוין פאר אויכוויריקט גינווארין כי תיעבת
 ויא נוארום קאמ איז אויכווירדיג פאר קאמ ולא אונ
 דו זאלקט גימ מאכין זיגריקען דאס לאנד אשר נואם
 השם
 אסאמיר אונ דער מאן זאל קעס פאמיר געקין זיין גוייב :
 לא יוכל בעלה הראשון וגו' נקאם איז אסידח לא תשלחו איב
 קאם גוייב נואם איז גקס גינוארין קאם חתוני געהס קימ
 איין אנדער קאן . אונ דער אנדער מאן נאמס איר אויך גימ
 אדער ער איז גישטארביין , סאד גימ דער עקשטער מאן איר
 צוריק געקען פאר אווייב :

אז ויא גינוקען פאר אווייב נועמ שטארביין נועמ
 ארויס גיין פון זיין הויו והקכה אונ ויא נועמ זיין צו
 אנאנקערין מאן פאר אווייב : (ג) ושנאה אונ דער
 אנדערער מאן נועמ ויא אויך פייגר האבין וכתב לה
 אונ ער נועמ איר אויך שרייבין אקט ונתן בידה אונ
 נועמ געקין אין אידר האנט אונ נועמ ויא אנוקע
 שיקען אז כי ימח אנדער דער אנדערער מאן נואם
 מצות השם
 (טס) [מקסס] (טסס לנד) לנרס סנכרס סח סטסס כססכ .
 סללמכר וככ לט . סכר כתיסח יכסן כירס ישלמס מכויו :
 (ד) [ססס] (ללי טמ) מלל לססכיל סס סכרוסס סלכ סכסס :
 או סלסכס ללכר . סללמכר לא ויכל כמלס סלסלשון סלכ
 מללס ללכר נלכס לקמס :
 וכתב לה סכר כתיסח וגו' אסצות עשלה או איינד
 וויל גימ וואקען קימ זיין גוייב אונ ער וויל ויא זאל
 שוין גימ זיין דיא גוייב גיניע , זאל קען קאם שרייבין אויך

אונקלוס

אחסקא : ה ארי יסב
 גבר אתתא חדתא לא
 יפוק בחילא ולא יעבר
 עלוהי לקל מדעם פני
 יהי לביתיה שתא חדא
 ויחדי ית אתתה די
 נסיב : ו לא יסב
 משכונא ריחיא ורובא
 ת"א לכל דבר . סופה מו : לא
 יתכל . ב"ע קי :

ס שיה פייקח איש אשה חדשה
 לא יצא בעצא ולא ייעבר עקיו
 לכל דבר נקן יהיה לביתו שנה
 אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

בעל הטורים

אשה מעקקטי . ועוד לומר בטוקסה נלחם לקוח בני דרכים :
 (ס) לכל דבר נקן . לומר שישם נקי בדבור . כה"פ דלמדין
 סכל ודעין כלל נלחם אשה נכנסת לחוסר כו' . ד"ל לכל דבר
 נקן יסיה לביתו . שפוטא אשה עוהלין לו על כל עונותיו נקן
 יסיה לביתו טמ . ס"ה טס ב' ד' אריות . לומר שטס מעיד
 שפתי חכמים

עליס ומידי שיחון היפרס : ושמה . מיין ימים של ושמה עוהר
 כהשמיס המסס כהנה ספן כל מיס סהנס סון מיה"כ : ספסוק
 עתהיל כבי יתח סמיס כהנס . לומר נש אשה נכנסתו יסל
 אשה כוקטול אשתו אכר לחס . וסמין ליה (1) לא יתכל . לומר
 לא יתכול אשה כהשמיס כהנס . ד"ל ע"ש סהסלס סיה משכונ
 רש"י

השמואה . (יבמו' יא) לרבות סוטה ק כנסתרה: (ה) אשה
 חדשה . שהיא חדשה לו ר ופמי' אלמנה פרט למחזיר
 גרושה: ולא יעבור עליו . דבר נש אשה : לכל דבר .
 (ספרי . סוטה מו) שהיא נורח הזכא לא לספק מיס ומון
 ולא לתקן דרכים ש חלל החזורים מעורבי המלחמה ע"פ
 כהן כגון כנה בית ולא חכנו או חרם אשה ולא לקחה
 מספיקין מיס ומון ומתקנין את הדרכים: וידה לביתו .
 (סס) אף כשכיל ביתו ת חס כנה בית ומכנו ואס יטע כרס
 וחללו חינו וז מתכו סכביל אורכי המלחמה : לביתו . זה
 ביתו: וידה . לרבות את כרמו : ושמה . ישמה את אשתו .
 ותרנומו ויחדי ית חתניה . והמתרנס ויחדי עס חתניה
 מוטה הוא שאין זה תרגום של ושמה א אלא של ושמה :
 (1) רחום . היא התחווה : רכב . היא העלויה : לא
 יחבול . חס כח למכנו על חונו ככ"ד ב לא ימכנו

דעת זקניה מבעלי התוספת

(ס) נקי זקניה לביתו . פי"ש"א אף כשכיל ביתו . יסיה לרבות
 את כרמו . ל"ל סיני סה דתקן כמס' סוסס פרק שמי
 מלחמס ואלו שאין זון ממקומן כנה בית וסמי: נסע כרס : וכלו
 וסוטא ארסוסו סוסכנס יכמחו כמס' נקי לביתו סו יכחו
 יסיה לרבות את כרמו ושמה את אשתו וז אשתו אכר לקח לרבות
 יכמחו . וכל ארס אין מספיקים מיס ומון ואין עתהיים סס
 דרכים סנקיים סס מעל דבר :

פירוש רתורת אלהים

די ונעלין נקי יתיה לביתו גאר ער . זאל פרייא ויין אין
 ויין הויו איין יאחר ושמה את אשתי אשר לקח אונ זאל
 סאכין פריקען ויין נייב וואס ער האם גינגקען :
 (1) לא יתכול ביתו רין זאל גיט נעקען אמשכונ פאר
 ארוב רמיס רעם אונקערשקען כיל שמיין אונ גיט

מצות השם

גיין אין דיא מלקחה ביו יאיהר גאר די חתונה :
 ושמה את אשתו נדאס איז אמצות עשהו ביו יאיהר גאר ויין
 חתונה בארף ער גיין אין דקרתיים מיס ויין נייב אונ
 ער זאל יא פרייליק מאכין מיס וואס ער וועט קענען :
 לא יתכול רחום ורכב נדאס איז אפצות לא תעשהו אז איינער
 סאגט אחר בייא ויין חקר אוי רער חקר האם גיט צוא
 בצאהלין זאל ער גיט נעקען בייא גיט אמשכונ זיינע כיוהל
 שמי'גער אונ גיט אנדערע ואכין וואס ויין חקר פארקוינט כיוס
 ויין פריקחה . קוראים אז ויין חקר וועט גיט האבן מיס וואס
 צו פארקוינען נעקס ער באך ער גיט אונקערשקען זעבין :

שנה אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

שנה אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

שנה אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

שנה אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

שנה אחת ושמה את אשתו אשר
 רקח : ו לא יתכל רחום ורכב פי

נפש הוא חבל : ס פיימצא איש
 גנב נפש מאחיו מבני ישראל
 והתעמר בו ומכרו ומת הגנב
 ההוא ובערת הרע מקרבך : ס
 השמר בנגע הצרעת לשמר מאד
 ולעשות ככל אשר יורו אתכם
 הכהנים הלוים כאשר צויתם

ארי בהון מתעבד
 מזון לכל נפש : ו ארי
 ישחפח גבר גנב נפשא
 מאחוזי מבני ישראל
 ויתגר ביה ויזבגיניה
 ויתקטיל נגבא ההוא
 והפלי עבד ד ביש
 מבינה : ה א ס ת מ ר
 במכתש סגירו למטר
 לתדא ולמעבד ככל די
 יקפון יתבוין פתניא ליואי
 קמא די פקדתינון

בעל הטורים

של אדם דמיון נדמים אשמו של אדם מהם : כי נפש הוא חבל וסמך כי יפלה חיה נכח. לומר שהגנב נוטל נפשו של אחר וסמך שפניו נענין שחלמך (משלי כ) וקבע את קוביעיהם נפש : (ז) כי ישאל מי שגנב נפש מאחיו ענין (שפאל). ר"ס כגימטריא זכו אשר עשה ה' אלהיך למרים שאע"פ שהיתה נביאה

רש"י

נדרים שעושים בהן ג א וכל נפש (כ"מ קיג) : (ז) כי ימצא. (ספרי) בעדים והתראה ר וכן כל כי ימצא שנתורה : והתעמר בו. אינו חייב עד שישתמש בו : (ח) השמר בנגע הצרעת. שלא תחלתו סימני טומאה ה ולא תקור את הכהנת : ככל אשר יורו אתכם. אם

דכונא בידו מלא כהנא אפי' ליכא עדים בשעת שגנבו קפ"ל אם עמיו : ה עמיו שהטלש סימני טומאה או בקילתא סננא עמיו

רעת וקנים מבכלי התוספות

(ח) סמך בנגע סלמנא. סוכך לקול חוכרה זו לפי שהיא נכח משתלח בכל אדם ח"י במלכים כדלעיל סוכך בטיהו סוף יסודו שהלמנא ויבוס גרוסו סוף לך ז"ל שפ"ל נכרע סוף לך לכהתיקו ונעשות לו ככל אשר יורו כסטיס ולך נמי סוף ללא זכור את אשר עשה ה' אלהיך לעמים שהיה לחות סוף וזכות כ"ל ופ"ס סחוקים וספרים כשאר סגורים :

שלקחא לנפש, זו היא נעשה שנתעורר דוח שאלה כלל הוסיף

פירוש לתורת אלהים

רעם אויבערשטיין מיל שטיין כי ווארום עם אזוי גלייה ווי ער משפנה פון אים דאס לעבין ווארום פון די מיל שטיינער ווערט ער גישפיינן : (ז) כי ימצא איש ווען עם וועט גיפונען ווערין אומענגיש האט גינבנה אנקש פון זיינע גרידער מבני ישראל פון די יודין והתעמר בו ומכרו אונ דער גנב וועט ארבעטין מיט אים אונ דער גנב וועט ער אים פארקויפין ויפת תננב והיא זאל דער גנב גיטייט ווערין ויעשה אונ דו זאלקט אים ראמען דאס בייז

מצות השם

שחמך סמך בנגע סלמנא : דער כהן זאל גיש משפא זיין די נגע, ווארום ער נארם דאך רעם כהן אונ ער וויים דער כהן וועט דיא נגע משפא שפטר קענען ארום קומען פון רעם פיל עכירות גאר מען זאל פארום מיט דיא נגע וויא דער כהן וועט הייסן :

(ס) [תקסד] (למו ט) שלל לקון ולמלש סימני טומאה סלמנא. השמר בנגע הצרעת ונ"ד דאס איז אמצות לא תעשה או איינר האט אונג אונ ער וויים דער כהן וועט דיא נגע משפא זיין דיינין אין דיא נגע ונען דא צוויי ווייסע האר פאר ער גיש או כייסין די ווייסע האר איינער דער כהן וועט די נגע

רש"י
 מדרב : (ז) כי נפש הוא חבל. (בחרגמו : (ח) השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות. שאפי' הוא מלך בעוהו לא יבדוהו אלא יסגר שבעת ימים וישלחהו וכדו ישב : בכל אשר יורו אתכם. שהרי הזכור את ואחות משה לא חלקו לה כבוד אלא הסגר שבעת ימים :

שפתי חכמים

דמור לסכין ומחין דמה דמחין כהן לא יחול כ"ל אס כס נמשכו כו' כהן שנתהלה סלוסו כלל משכון ועשיו כל נשכנו כו' : ג משום ד"ל מ"ס כי נפש הוא חובל משמע כל דברים שטובה כסס אוכל נפש ופ"ל למע למחך דמים וכדו דהא כדו סני דהא חכוייסו כלי אוכל נפש אס אלא כו' ליתן ללו על כהן לחוד ופל כדו לחוד ופ"ל סוז ל"ן לזה מ"מ סוליו מיני כהנים אס עיבי על כל אהד וסוד : כולך ל"ס שלל סמך כיון דסחם מליא כפדים דל"ל יכול למחך שלל נכחו אלא הוא עכר לא יוכל סכסן לכדחין את הנגע אס סוף סוסו או עמל :

איסור החזרת גרושה לבעלה ה'א

דאס סיס כפדים לא סיס סתקול אומך לנו וסיס אס לא סמלא חן כניינו, דעמע דכו סדכר חלו סל אס יש עדים מ"כס סוף לגרסא, אלא ודאי מיירי דליכא עדים וזמ"מ כיון סמלא עיבי [חסד] של עוית דכר עלוס נגדסר, לכן אשפטיין קלל או כי ימות סליס סלחיון, מעמע סס, אשך לקחסו לו ללסס, כפ"ש ס"י ז"ל וזממע סוף סכניס רשעס או לחון דינו לכן מע, ופ"ל אי חזינו דעמע סכעל סלחיון כל כך עמע סממח סלחיון שישנא כודאי לא דכר ליק סוף דק מן ספטיס עמו

אונקלוס

תמרון למעבר: ט גוי
דכיר ית די עבד יו
אלהה למרים בארחה
במפקדון ממצרים:
יארי תרשי בחברה רשו
כדעסלא תיעול לביתיה
למסב מ ש ב ו ג י ה:
יא בקרא תקום וגברא

תשמרו לעשות: זכור את אשר
עשה יהוה אלהיך למרים בדרך
בצאתכם ממצרים: סי פירתשה
ברעה משאת מאומה לאתבא
ארביתו לעבט עבטו: יי בחוץ

בעל הטורים

יוסף: (י) כי טקס כעטן. סמן ללכת. לומר טפי זס טח
קלעת שמוגר לו מניחו ססילני כלי סגן וסוס סומך סין ל

רש"י

להסניך חס להחליט חס לטהר: (ט) זכור את אשר עשה
ה' אלהיך למרים. (ספרי) חס כחל להזהר שלא חלקה
בלרעתו חל חספר לסון הרע זכור השעול למרים שדרכה
באחיה ולקחה כנגעים: (י) חל השוה ברעך. תמונ
ז בחכרך: משאת מאומה. (סס) מונ ח של כלום:

רשב"ם

(ט) כדרך כצאתכם ממצרים, שאף ע"פ שהיו טורדים
ללכת, העם לא נסע עד האסף מרים, ובל שבן שאר

שפתי חכמים

ו דל"כ טס ענין זס לוס: ול"ג דכ"ט" בל טחן יחולס דכחיכ
קבך גני ננס לכתה לטעור מלך ל"ל וט"פ חס כלס לסוזכ
טלח טלס כו: ז ו יהיכ ט" חסס מלי לל חסיס לו כוטפ
וטרנומו ארי חסטי גס זל ל' טוב כול ככו ממלך כטופך ספרי
אפרס טפי מעל חוץ ספי כע"ק קבל כ"ק דף טז: ח חל
לל חפרס מלס עמוטס זס בטכר מלופס סחכיכ בקלס ופירטו

איסור החזרת גרושה לבעלה הא'

זאה, כי טעום דבר אשר מלא בה הטבל סהכאון טול טח, לכן לל ויכל כטלס כרטטון לטוב לקחחס חכרי אכר ספטסס,
כי טכין נודע דכר כטמלה כחוסס טחט טעבל כרטטון, ול"כ כטס שטוסס לטעול כן ספורס לטעל, מ"כ ספור לו טטוב
לקחחס:

מעם על זכירת עונש מרים

(ט) זכור חס אכר טעס ה' לטחך כמרים וגי'. ספוק זס כול חסד סטוכירוס שחקנו לנו לסוכירס בכל יוס, טחמס טלעמו חו"ל
וכלן כעכך לה"כ, כל חסד כטל כטוכירס לה"כ חס לל כל' סרע טעס כטבל כעכך ל' סרע, מ"כ יוכיר טס חפרס טס מרים
סחוס טעס וסחך כטכיל כטוכרס כלחיס וטכוס כלכרס, ויכ לנו ללמוד כוס ק"ו לגול סטוטס ט"ס למסכרי לס"כ, חס מרים
כלקח והכילס מלל דכרס חלל כלחיס ויחסס דגולס עטנו כטנים ודלל סומו וטכרס נכפסס עליו כטנין סיכור ודכרס
טלל כטנין טכ"ז עכטס טוכס גולס גולס כרזוס ז' וכל סומילו לס כל זכוחיס להלילס מן סטיכס ונס הדוכר כעכרס לל סיס לס"כ
טעס חלל סטטחלו טיס להכר סנ ויסי, ק"ו לטלר כני חרס סטטפריס לה"כ טעס על סנדוליס טסס וכטניס טיכניסו
טעטס ככל וטכופל. מ"כ יוכר ספרס מלכר דכריס כטליס, כי ען דכריס כטליס יכילו סכר לה"כ כטטון טסס וטכירס
נודכס עכירס למכר לס"כ על נדריקס ומל ניכילס ומל סקי"ס:

ליקוטים על התורה

(י) כפי תשח ברעך וגי' לא תבא אל ביתו וגי'. איב דו נעקס
קאנען אחיב ביי ביי חקר קאלקטו גיט אריין קינען צו
איהם אין שטוב נעקען ביי איהם אמשטן, דער ילקוט ראובני
שיריבם דער קענעש קאן בערענען ער איז אויף פיל שולדיג
צו הקב"ה, אונ עס פאר קינער גיט קאנען פון אים זיינע חובות
אן דעם השות פון הקב"ה, אונ אז דער פלנה נעט אריין גיין
צום ליה אין שטוב נעקען ביי איהם אמשטן אויף זיין חוב אן
לדעם השות פון בית דין נעלען די מקטריגס אריין צו אים אין
שטוב קאנען פון אים זיינע חובות אונ נעקען פון אים שטקנות
אן דעם השות פון הקב"ה, אונ אפילו דער פלנה נעקס בייא
דעם ליה אמשטן דורך דעם שלים פון בית דין, איב דער
פלנה לאזן לינען דעם משטן ביי זיך אפאנען נאכט אונ האם
גיט צוריק לינען ביי נאכט דעם משטן צום ליה, בדרך דער
פלנה וויקען ער האם אויף בייא באקט גינעבין אמשטן אין
היטעל זיין נשפח, נועם קען זיא אויך פארבראלשען אונ זיינ
נעטס זיא אים גיט צוריק נעבין אין דער פריה. דריבער בארף דער
אונ פארן נאכט, איב צוריק נעבין ביי דעם ליה אונ נעקען האם
צוריק נעבין דעם ליה דעם משטן בארף אין דער פריה אונ איב דאס איז אוי
אמשטן וואס דער ליה בארף איהם בייא

פירוש לתורת אלהים

צו קאן: (ט) זכור גינדעק וואס קאט דיין קאט האם
גיטאן צו מרים בדרך אשן נוען נוען איר זענט ארויס
גינאנען פון מצרים. רש"י שרייבט אזוי ביינאם
דער פסוק אז דו ווילסט זיין באווארינא דו ואלקמ
גיט גישלאגין נוערין מיט צבעה; אלקטו גיט ביידין
לשון הרע ווארום גינדעק וואס עס איז גימאחן
גינארין צו מרים ווייל זיא האט גינעט לשון הרע
אויף איר ברנדער איז זיא גישלאגין גינארין מיט
צרצת: (י) כי תשח ברעך נוען דו נועקס קאנען דיין
סכר פשאת מוספה עפעס אפאנונג סארקטו גיט
קנען אין זיין הויז אריין נעקען ביי אים אמשטן:
(יא) בחוץ תעמוד קאר דוא ואלקמ שטיין אויף דער
מצות היט
דער פלנה סאר גיט אריין גיין צום ליה אין שטוב נעקען
בייא איהם אמשטן וואס דער ליה בארף דער ליה דער פלנה
שלים צום ליה אונ דער שלים שפייט אויף די גיט וויקער
כי שטוב אונ דער ליה סרנאט אים ארויס דעם משטן:

(י) [הקסל] (לחו טל) טלל טעשן סטלוס חס מניכו מרים
וטמון כוכוס מלל מ" טליח כ"ד וכו' וכו'. טעלכר לל חס
מל כיוט לטכט מעטו:

לא תבא אל ביתו לעבט עבטו וגי' ורס איז אמצות לא תעשהו

תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתְּהַלְּךָ בְּוֹ יוֹצִיא אֶתְּךָ אֶת־הַעֲבוֹט הַחוּצָה : יב וְאִם־אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשָּׁבַב בְּעַבְתּוֹ : יג הַשֵּׁב תֵּשִׁיב לְוֹ אֶת־

די את רשי ביה ופיקלך ית משכונא לברא יב ואם גבר מסכן הוא לא תשכוב במשכוניה : יג אתקא תתיב ליה ית ת"א וסאט אכר . ב"ק ח ע"טס ק"ג : ואל א"ש ע"י : סס ק"ד : ססכ תפ"י . סס לא מכות פ"ו :

רשב"ם

בני אדם : (יב) לא תשכב בעכטו . לא תשכב ועכטו שפתיה חככיה :

בעל המורים ולמחר בלום ננטיס על דיתו וליס הססן ופנו את הכית והסל רש"י

(יב) לא תשכב בעכטו . לא תשכב מ ועכטו אללך : (יג) כבוא השמש . (כ"מ ק"ד) כמות לילה הוא ולא

פירוש לתורת אלהים

גאם והאיש אונ דער מענקש וואס דו מאַנטס אים דעם חוב יוציא זאל ער זיין משכונ צו דיר ארויס מראנין אויך דער גאם : (יב) ואם איש עני הוא אונ

ליקוטים על התורה

חוב סאמער וועט ראובן דיר גיט געבן דעם משכונ אונ גיט דעם חוב , דאס געלויבט איז ביי דיא פּענסשין גיט ווילן גיט דינען הקב"ה ער וויל גיט פארקעמפן דיא צייט מיט תורה לערנען . סאמער וועט ער גיט האבן פלנש וויל ער הקב"ה זאל אים פריער געבן פּרנסה נאכדעם וועט ער לערנען לאמיר זעהן אז הקדוש ב"ה האט שוין גיטאון דעם ווילען פון דעם מענקש אונ האט אים געקומען ער האט אים געקויפן וואו וואהנט ער מיט די רייכקייט ביי הקב"ה אין זיין וועלט צו געדער מיטנס קען ער זיא ביי אים צו געמען דורך גנבים גנלנים דורך פיער דורך וואסער דורך אנדערע אומגלעקען סוד ער דאך זאלן קומען מיט תפלות צו הקב"ה ער זאל גיט צו געמען פון אים וואס ער האט אים געקויפן שענער איז דאך פאר דעם מענקש אז ער געטרויעט דעם גאנצין חוב צו הקב"ה , ער לערונט תורה ער דאווינט בצבור אונ גיט צדקה אונ סודים גמילות חסדים אונ פארויכערס זיך אז הקב"ה וועט איהם בצאהלן . דאס זאגט דער פוסק כי תשה בבעה משאת מאומה אויב דו וועסט עפעס מאנען ביי הקב"ה וואס ער ווערט גערופין רעה עיין רש"י שבת לאו . לא תבא אל ביתו לערוש עבטו ואלקטו גיט קומען צו אים אין שטוב געמען אמשטון ווארום דו מיט דיין משכונ זענט איהר דאך ביי הקב"ה אין שטוב ליגט דאך דיין משכונ שפענדלי ביי הקב"ה אין שטוב וואס האסטו פון דעם משכונ בחוק תעמוד וגו' אז דו וואלטס געקענט שטיין אויסער די שטוב פון הקב"ה . והאיש אונ הקב"ה וואס דו האנטס בייא איהם וואלט דיר געגעבן דעם משכונ אויסער זיין שטוב אויסער די וועלט וואלטו געקענט זאגן די ווילסט אפשטן . אָבער אז דו מיט דעם משכונ זענט איר ביי גאט אין שטוב אין זיין וועלט וואס סוד דיר דער משכונ :

גאמט זאל דער מלך אים צוריק געבן דעם משכונ פארין נאכט אונ דער מלך זאל גיט זאנען וויא אזוי וועל איך אפ געמען פון חוב זאנט די תורה ויך פּרנסה צדקה , ביי דיר זאל דאס גאר גיט זיין גערעכטס פאר אהוב דו זאלסט געבנען די געלט האסטו אים געשינקט דו האסט אים גאר גיזאנט איך פארן דיר סאמער וואלט ער זיך געשעמט צו געמען צדקה אבער דער לוח פון דעם געלט איז הקב"ה איך ווירד פּרנסה ע"ה האט געזאגט מלך ה' חובן דל דער וואס גיט צדקה צום ארעם פאן קאם ער דאס געלט פארבארגט צו הקב"ה אונ הקב"ה וועט אים בצאהלן וועט דער לוח האבן אונ וועט דיר בצאהלען איז צעוויס גוט אונ איז גיט וועט דיר הקב"ה בצאהלען : דער חובת הלכות שרייבט דר מענקש דר האט קיין געחון ופארזייערונגן אויך הקב"ה קומט דער יצר הרע פאלד צו אונ אונ זאנט ווי אזוי קענסטו גיין אין בית המדרש לערנען פון וואגטן וועסטו געמען פּרנסה פאר איהר וויא פיל דו דארפסט אונזאך אויך פּרנסה אונ אויב ער וויל געבען צדקה זאנט דער יצר הרע גיב דאס געלט דיינע קינדער דאס איז אויך אצדקה דו ביי האנדלען אז דו וועסט שוין זיין בייך דאמאלס וועסטו לערנען אונ וועסט געבן צדקה , דער חובת הלכות רופט וויא בעלי משכנות ער וויל געמען אמשטון ביי הקב"ה דאס עשירות נאכדעם וועט ער לערנען אונ געבען צדקה , אונ אויכער ער האט דעם משכונ וויל ער זינען הקב"ה , סוד וועלן זעהן די נאכשליקטס פון די מענטשן לקטל ראובן האט גיזאנט פארגיין געלט ביי שמעון האט אים שמעון גענואלט פארגיין אפן משכונ ראובן האט גיברענגט דס משכונ צו שמעון אונ שמעון האט אים געבארגט דאס געלט אונ שמעון וואהנט ביי ראובן אין שטוב אונ ער עם משכונ סוד אויך שמעון האלטן בייא ראובן אין שטוב ווארום שמעון האט קיין ארם צו וואהנען גאר ביי ראובן וועט מען דען גיט לאכין פון שמעון דו האסט אנדערש גיט גענואלט פארגיין דאס געלט צו ראובן גאר ער זאל דיר געבען אמשטון סאמער וועט ראובן דיר גיט בצאהלן דעם חוב איצט אז דו מיט דעם משכונ וואהנען ביי ראובן איז שטוב ביזער דאך איצט אויך גיט ויכער מיט דיין

מצות השם

(יב) ואלקטו געבטו וואס איז אמת לא תעשלו דער מלך פאר גיט פערבאלטן דעם משכונ בייא זיך ווען דער לוח דאך איהם :

לא תשכב בעבטו וואס איז אמת לא תעשלו דער מלך פאר גיט פערבאלטן דעם משכונ בייא זיך ווען דער לוח דאך איהם :

**הַעֲבוֹת כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁבַב
בְּשִׁלְמַתּוֹ וּבִרְכָה וְלֵךְ תִּהְיֶה צְדָקָה
לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ׀ שְׁבִיעֵי יָד לֹא־
תַעֲשֶׂה שְׂכִיר עֲנִי וְאֲבִיון מֵאֲחֶיךָ
אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ:**

משפונא פמיעל שמשא
וישפוב פכסו תיה
ויברכינה וקה תמי וכו
קדם יי אלקה יי לא
תעשוק אנגרא עניא
ומסבינא סא אקה או
מגוריה די בארעה
ת"א כשלמטו. מיעטא קיד: וך
סהיס נדקס. ספמחיס לא גיטין
לו קידושין ס כ"ט סכ קוד כסלס ס
מאחרן סו מגרך. כ"ט ק"ס:

בעל הטורים
רוחין טיש לו: (יד) לא סטסק שכיר. סוך לכו ספס. לומך
לפי' אס סוס חייב לך כל סמלך סטכנכו כחובי סלס סכס לו
סכרי ערד וסח"כ גכס חובי: ס' אלנהך וסמך לים לא סטסק.
לומך סטטסק סטיני כסלו סטק גכס. דכסיב ענוס ס' סוכן זל:

רשב"ם

אצלך: (טו) ואליו הוא נשא את נפשו. מתאוה נפשו
כדי לאכול שכרו. וכמותו חטאת עמי יאכלו ואל עונם
ישאו נפשם. מתאיום הכהנים לאכול חטאת שיביאו

שפתי חכמים

י ט' טלכ וסכס קרוכיס בענייסיכ: וכללו סמך לו סגכרלו סמך
סלכרלו סכסריוספס: סלו סכסרין מורס סל גר סוסכ וסו סגכרן
מורס סל גר זקק וסטיס סכסוים סכס גר ס' סכסרין ססל
מגכר קיוד סכס סלכרן סכסוים סל סככ סכסס וכליס וכל סככ
וסס סוס. וליכ דסוי' כסכסרין קיודס סלכרן: כי סיכי דככי
מלכרן סככ סכסס ס' דס' לסו סכסרין ס'ס' סלכרן לרכוס גר

דכר: מגרך. זה גר נדק: בשעריך. זה גר חושב

ליקוטים על התורה

סאסער סשארקס איז דאס געלס גיט ויניע נאך דאס גיהעד
צו די קינדער גלייך ווי זיי וואלטיין גינען פרעמדע, און אזוי
גוט ווי ער קען גיט געבישען אויף אפערקעדין סענעקשין ער
זאל אונעקגעבן די ארעמע פשעגות אזויקען ער גיט געבישען
אויף ויניע קינדער, און אויב די קינדער געבן יא אונעק די
פשיגענות צו די ארעמע ליים איז דאס ויניער מצוה, גיט דעם
סאסער'ס, נאך אויב דער סאסער וויל האבן די מצוה זאל
ער אליין אונעקגעבן דיא פשיגענות פאר זיין שפארדין, דאס
זאגט דער פסוק השב תשיב לו את תעבות סכא השמש,
זאלסטו דעם ארעם מאן צוריק געבן דעם פשען איידער דיין
וויגן גייט אונטער, איידער דו שפארקסט:

(יד) לא תעשוק שכיר עני וכו' ולא יקרא עליך אלהי,
געוויינליך אז ארעם מאן גייט ארויס אין דער פרייה
אין גאס קעם ער ביי הקב"ה עס זאל צו איהם קומען אפצל
נפשות וואס ער דארף איין ארבעיטער און ער זאל אים דופין
צו די ארבעט ער זאל האבן צו עסן פאר זיך און זיין נויביג
און קינדער פאר זיין ארבעט און געלט, און איינער איז געקומען
צו אים און האט אים גערופען צו די ארבעט האט דער ארעם
מאן באלד געדאנקט און געלויבט תקיול'ס ביה' וואס ער האט
אנגענומען זיין חסד'ס, און דער ארעם מאן האט אפגעארבעט
אזאנדין סאן און ביי נאכט פצאלקט מען אים גיט וויין ארבעט
געלט, און ער גייט ארויס אן געלט און סאסער האבן דאס
נויביג און קינדער אפגעבן סאן גיט געבישען מען האט גער
ווארם דער מאן נועם קומען פון די ארבעט און נועם גבייגען

(שמות כב) עד כא השמש תשיכנו לו כל היום תשיכנו
וכבוא השמש תקטנו: וברכך. ואס ליטו מברכך מ"מ וך
תהיה נדקה: (ד) לא תעשוק שכיר. והלא כבר חבוב
אלא לעבור על האביון כסלי לאוין לא תעשוק שכיר
שהוא עני ואביון ועל השכיר כבר הוזכר (ויקרא יט) לא
תעשוק את רעך: אביון. (ויקרא רבה) החלל לכל
לרבות שוכר כהמה

פירוש לתורת אלהים

משפונ צוריק געבן פבוא חשקש או דיא וזגן נועם
אונטער גיין געבב פאלטו אונר ער זאל ליגען אין
זיין קלייד. רש"י שרייבט דא שמועקט ווען דאס
משפונ איז אזוי אקלייד וואס דער לנה בארארף
עס האבן בייא נאכט דהיינו געט גינואנד אדער
נאך אזוי אנגלייגען מוז ער עס איהם אפ געגען
אז עס פאר נאכט און אזוי אפבוש וואס מען גייט
ביי טאג מוז ער בייא טאג איהם אפ געגען דאס
משפונ און פאר נאכט זאל ער דאס ווידער געגען
יבנה נועם דרך גיט לנה פענקשין און אז ער
נועם דרך אפילו גיט גענומשין ידו תהיה צדקה נועם
דאס צו ריר זיין גרעכינגט אצדקה פאר גאט דיין
גאט: (יד) לא תמשוך שכיר רוא זאלקט גיט רובין
דאס גינצאלט פון אנערדניגעם וואס ער איז איין
עני וואבין באהיף פון ווייגע פרידער און דער פסוק
האט שוין לאנג גינאנט לא תעשוק את רעך נאך דרום
שמיים דא נאך אקאהל לא תעשוק צו ווייגען אז
מען דאהל'ט גיט א אקיון ויניע שקביות איז מען
עובר אויף צוויי לאוין און מיהה ארר אגר נוס ער איז
אין דיין לאגך בשעריה אין ווייגע שמועט זאלקטו

מצות השם

(יג) [תקסו] [ספס רלו] לספסי סכסכונן לכסלו ככס סייסכרכו:
השב תשיב לו את תעבות סכא השמש וכו' ודאס איז אפצול עשהו דער
פלנה מוז צוריק געבן דעם לנה דעם פשען צו יעדער
צייט ווען דער לנה דארף דעם פשען, אויב דער פשען איז
אקישין, און דער לנה האט קיין אנדער קישין, כוז דער פלנה

לכו. סמלח סכס סכס טיכו לו אס סככוס ככוס סכסס:
פארין נאכט אים צוריק געבן די קישין און אויב דער פשען
איז אפאפאשע און דער לנה האט קיין אנדערע קאפאשע, מוז
דער פלנה אין דער פרייה אים צוריק געבן דיא קאפאשע:

בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרְךָ וְלֹא תָבוֹא עָלֶיךָ
 הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלֹוּ הוּא נִשְׂא
 אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלֶיךָ אֶרֶץ־
 יְהוָה וְהָיָה בְּךָ הַטָּא: ס^ט לֹא־יִוָּמְתוּ
 אֲבוֹת־עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יִוָּמְתוּ
 עַל־אֲבוֹת אִישׁ בְּהַטָּאוֹ יוֹמְתוֹ: ס

בְּקָרוֹךְ: סו בְּיוֹמֵיהָ תִּתֵּן
 אֲנִיָּהּ וְלֹא תִיַעֲוֶה
 עֲלוֹהֶי שְׁמֵשׂא אֶרֶץ
 מִסְכֵּן הוּא וְלִיהָ הוּא
 מִסֵּר יֵת נַפְשִׁיהָ וְלֹא
 יִקְרֵי עָלֶיךָ קָדָם יי וַיְהִי
 כִּדְ חוֹבָא: סו לֹא יוֹמְתוּן
 אֲבָהוּן עַל פּוֹם בְּגִין
 וּבְגִין לֹא יוֹמְתוּן עַל פּוֹם
 אֲבָהוּן אֲלֵשׁ בְּחֻבְיָהּ

ת"א ביומו סמן שכרו. סס קי קיל: ולח סכח עליו סכשש. סס קז קיל: כי עמי סול. סס: ואליו סול. סס קיב: לא יומטו
 סטס. יכמוט טע ב"ק סח סססדרין כז טס: ונטיס לא יומטו. כרכוס ז ב"ק סס סססדרין סו: לטיס כחטלו. סס:

רשב"ם

בעל השמונים

על עונס: (סו) ובנים לא יומטו על אבות. בב"ד,
 כדכתיב ואת בני חכמים לא יומטו בכתוב לא יומטו וגו'
 אבל הקב"ה פוקד עון אבות על בנים כשאוחרים מעשה
 אבותיהם בירידה. וכדכתיב אבות יאכלו בוסר ושני
 בנים תקחיבה. לאבד נחלת אבות אבל לא ע"י ב"ד:

(סו) ולח סכח. ג'. דין. ולח סכח דמעסך. ולח סכח עליו
 רפס. ולח סכח עליו סמטס כדו סלח סכח דמעסך. טי' סלח
 יכסס עיך סמין לו טסס לכלל. ולח סכח עליו טסס טססס לא כן
 יקרס כל ס' יכסס עיך טסס: וסיס כך סמל. וסמין לייס (סו) לא
 יומטו אבות על בנים ובנים לא יומטו על אבות. לומר סמטסס
 כסמטסן יומטו בניך (כ"ל כסמטסוין טמטס אכוסיסס בידיסס.)

שפתי חכמים

רשי"י

מוטב חסד דמססכר סטי: ל פדסיי סמטסר נכסו כליו נלטוס
 ככככ נכיס וסיכין פלגו פלגו ולטלוס כלילין כספלט עליו:
 ס ספי' לא יקרס ס' כ' נכסס נלמכר וקרס עיך סלס סמטססין כו"ט

זכלים: (סו) ואילו הוא נשא את נפשו. אל הסכר הזה
 הוא טסח את נכסו למות עלה בככס ונתלה ל כאלון:
 והיה בך חטא. (ספרי) מ"מ חלל סמממרין מ לרפער
 פ"י הקורא: (עו) לא יומטו אבות על בנים. טעדות

ביאור על סמיכת פסוק זה עם השני

ביאור על סמיכת פסוק זה עם השני

לך חלל סמטס, ולס ילמכר סדל טס ספסי וטס סמלטי סלני
 טני סטסו כמס וססטיכר סוס לא סוב הוט פמני וטול פטיכ,
 פולי עון סני או טון כני פלי סוכל, דס לך כי לא כן סיס. כי
 (סו) לא יומטו אבות על בנים וגו' טיס כחטלו יומטו. כי אין
 מיסס כלל סמל, ול"כ נס טס סמין יסוכין כלי טין על טון סל
 פלגו סול על טל ולטוק, וע לך נכס כלל עיך יסוכי פליוסין
 סס לא כמטיך ולס סססכר:

(סו) ולא יקרס עיך אל ס' וסיס כך סמל. כי למס ססול
 עני דעי ססכריות סלנו ככספו וסמטס כנוטל סח נכסו,
 וס"כ וקסל עיך סל ס' ולא יכסס על סיסו מוסר דין כי נכס
 פד נכסו, וס"כ הוט סמל, ולא כו, כי לא סמרו כל סמסר
 דין על סכרו הוט נכסס סמלס סלס כדכס סלני נכס סל סכסס.
 פו ילמכר סני, רכדיס, פחד סלס סמין סמין סק קריסס כלכד,
 כי קרוב פליו ס' כי יפסוד לטיי אכיון, נטיס כי לא ייטס ס' לך
 סכר ססכר כי פססיןך יומכר כסלוס סלל יס' כך קכ סמל

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

נְעַלְמֵי אֹנֶךְ הָאֵם קִיִן עֲלֵמֵס נְעַבְרִיָּנִים אֹנֶךְ אֲלֵע גִּינְעִין
 שְׁלֵאִתִּין הַנְּעַבְרִיָּנִין נְעַמֵס דְעַר אַרְבִּיִּישְׁעַר זִינִין כִּיזִי אִיףֵהּ חֻקֵּי־
 נְוֵאס עַר הָאֵם אִיהֵם צוֹנְעֵשְׁקֵם אִוִי אֲבַעַל מַצִּית, אֹנֶךְ חֻקֵּי־
 נְעַמֵס זִינִין אִיךָ, דְעַם בְּצַל מַצִּית כִּיזִי פֵאָר נְוֵאס עַר בְּצֻאֲחֵלְמֵס
 גִּישׁ זִינִין אַרְבָּעֵם עֲלֵדָר, או דו הָאֵםס נְעוֹאֵסס דו הָאֵםס קִיִן
 נְעַלְמֵס הָאֵםסוֹ דְעַם אַרְבִּיִּישְׁעַר גִּישׁ נְעַדְאֲרֵקֵם נְעַקְשֵׁן טוֹן גֵּאֵם
 נְוֵאֲלֵם צו אִים נְעַקְשֵׁן אִיזִין אַנְדְעַר בְּצַל מַצִּית נְוֵאֵם וְנְוֵאֵם אִים
 יא בְּצֻאֲחֵלְמֵס, דְּרִיבְעַר נְעַמֵס זִינִין אִוִינְדֵר אִיףֵהּ דְעַם בְּצַל מַצִּית:

גִּישׁ רוֹיבִין זִינְעֵשׁ אַרְבִּירוח: (סו) גִּישׁוֹ נֵאָר דוֹ אַרְבָּעֵם
 אִיהֵם דְעַם נְעַלְבִּינְעֵן סָאָן נְעַבִּין זִינִין שְׁכִירוֹת וְלֹא
 תָבֹא עָלֶיךָ הַשֶּׁמֶשׁ אֹנֶךְ דִּיא זֹנְן וְנֵאָר אִוִיףֵהּ אִיהֵם גִּישׁ
 אֹנְעִישְׁעַר גִּיִן קְלוֹבָר אִיךְ־עַר דוֹ זֹנְן גִּישׁ אֹנְעִישְׁעַר
 מוֹנְטוֹ אִיהֵם נְעַקְעֵן זִינִין שְׁכִירוֹת כִּי עֲנִי הוּא נְוֵאֵרֹים
 עַר אִוִי אִוִי אַרְוֵם סָאָן וְאִלִּי הוּא אֹנֶךְ פּוֹן נְוַעֲנִין
 דְעַם שְׁכָר אִוִי עַר זִיךְ מוֹסֵר נְקֵשׁ דְעוֹעַם אִוִי פֵאָר
 הֵאָרִינִין אִוִי אִיזִין אַרְבָּעֵם נְוֵאֵם אִוִי סְכַנְוֹת נְקֵשׁוֹת
 לֹא עֲנִי אֹנֶךְ עַר נֵאָר לִישׁ רֹשְׁעִין אִוִיףֵהּ דִּיר צוֹ גֵאֵם
 עַר אִוִיףֵהּ דִּיר שְׁרִינְעֵן צוֹא גֵאֵם וְהִיא אֹנֶךְ עַם נְעַמֵס זִינִין אִין דִּיר אִוִינְדֵר. רש"י שְׁרִיבְמֵס אִוִי דְעַר
 קֵשֶׁם וְהִיא סִיִּיא, עַר נְעַמֵס שְׁרִינְעֵן צוֹ גֵאֵם אֹנֶךְ סִיִּיא עַר נְעַמֵס גִּישׁ שְׁרִינְעֵן נְעַקְשֵׁן אֲלֵךְ הֵאָבִינִין אִיזִין
 עֲבִירָה נֵאָר אֹז, עַר נְעַמֵס שְׁרִינְעֵן נְעַמֵס קֵעֵן דִּיהַ נְעַקְעַר שְׁמֵרֵאִינִין: (סו) לא עם זֵאֲלִין גִּישׁ גִּישִׁים
 נְעוֹרִין דִּיא פֵּשְׁעַר דְרוֹךְ דְעַם עֲדוֹת פּוֹן קִינְעַר קְלוֹבָר נְעוֹן אֹוִרְוֵן וְנֵאָמֵס עֲדוֹת אִוִיףֵהּ אַפְאֲקַעַר אֹז

מזוח השם

בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרְךָ וגו' נְוֵאֵם אִוִי אַפְאֲקַעַת עֲשֵׂהוּ אוֹ סָמֵן דִּינְגֵם
 אִיזִין אַרְבִּיִּישְׁעַר מוֹן סָמֵן אִים בְּצֻאֲחֵלְמִין פֵאָר זִינִין אַרְבָּעֵם
 צו דְעַר צִיִּים נְעוֹן עַר עֲנְדִּינְגֵם זִינִין אַרְבָּעֵם:
 לא יוקחו אבות על בנים וגו' נְוֵאֵם אִוִי אַפְאֲקַעַת לא תעשהו
 קרובים שארין גיש זינ עדות אִיזִין קרוב אִיףֵהּ דְעַם אַנְדְעַרִּינֵן:

(סו) [ספקת] טסס רלו) למס סכח סכר ביומו ולא יסחר

לוחי לייס חכ. סנלמכר ביומי סמן סכרו:

(סו) [ספקת] (לא טנ) סלח לקכל כל טיך עוול סכרוביס

קלסס על קלסס כין לוחיס כין לחוכיס. סנלמכר לא יומטו
 סכוס על כניס:

"לא תִּפְּהַ מִשִּׁפְטֵי גֵר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵר אֶלְמֵנָה: " וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עֲדִיפֵן אֲנֹכִי מִצִּוְיֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: " ס כִּי תִקְצֹר קִצְרֶיךָ בְּשִׂדְךָ וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֵר בְּשִׂדְךָ לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר

ימותו: " לא תצלי דין גיור יתם ולא תסב משכונא לבוש ארמלא: " ותדבר ארי עבדא הויתא במצרים ופרקף " אלהך מתמן על פן אנא כפקיד לך למעבד ית פתקא הדין: " יש ארי תחצור חצרה כחקקה ותתנשי עומרא כחקלא לא תתוב למסביה לגיורא ליתקא

ר"א לא תחבל ב"ג ק"ג קטו מסבירין כל: כי תקצר קליכך. סוסס סס מולין קלס: וסכחא עמך. סוסס סס ב"ג יא: לס חסוב. ב"ג יא מולין קלס: לנגר. מולין קלס:

בעל הטורים

ועיין רש"י: כחשאו וימתו לא חסו. לומר כל סמטס דין חייב יחס: (יו) גר יתום. ולא אמר גר יתום. לומר לך גר שחתיב כקטן שגוד דמי: ולא תחבל בגר אלמנס (ית) וזכרת כי עבד סיית במצרים. סוכיז זס על לא תחבל. לומר שחזכור סייס עבד וגשחי לך מן כעניי מצרים ושלא לך כלי כסף וכלי זהב ושעלות ע"כ לטי מנףן לא תחבל: (יע) סמך כי תקצר קליכך שפתי חכמים

ג הוכרח רש"י לפרש סס א"ת"ס שפירס לעיל גבי לא תחבל כדי שלא תמסס לומר ל"ל לקרס לנתקס וכל תחבל בגר אלמנס וסס לעיל כתיב ססס חסיבולטו וכל לסכי כסס קרס גבי חלמס. לא תחבל דלטי" מפקט כסעיה סלולס קייב להחיל מ"ס ס"י" סלס כסעיה סלולסו סכל כסעיה סלולסו סלולסו סלולסו דלס תחבל לא סייך סלס סלס כסעיה סלולסו סלס כסעיה סלולסו כיון שמתן מדמתי סין סייך בו ל' חבלס וסס דקט קלס ולס תחבל בגר אלמנס למד סללס כססס אלס משום סלס להסליס סס כס כסכנוסיה כדלמך כנמלס ספק סתקל"ג"ג להסחוט אלמנס כין עניי וינן עסיס דלין ממסכין חוסי: ס גדיס סיינן ע"ס בו סלמסי: ע דסס סקסיס חוסס על סלמסי סס לי גדיס ע"ס לי טובל: ע ס"י סס לין כקמס סלמסי סכל סס כס סלמסי סייס כססס דומיל דגדיס ללס סוס סכסס: צ ס"י כסכסכס חוסי ועדיין לא ידמו בו סכעליס וככר זכר בו סכעליס מיד סלס

פירוש להורת אלהים

עך האמ גיהרנת אקענקש קוקס איהם כיון מיקה יבנים לא אונ קינדער זאלין גיט גייטיים ווערין דורך גדות פון פעקעקער איש כקסאו יקחי אומליקער מענקש זאל גטיים ווערין פאר ויין אייניגע עבירה: (יו) לא תסה משפט גר יתום דוא זאלקס גיט פאלש ספקקן דעם מישפט פון אגר ארעל פון איתום וזאם זייא זענען וזכה ברין אונ דוא וועקס קופה ויין דעם וזאם כמנט ביי ויי. רש"י שרייבט קס אר דך שוין גישמאנען איין אקעל לא תסה משפט פון צו ווייזען אז מען גיינט אונעק דעם מישפט פון ארימען אדער פון אגר אדער פון איתום איו מען עובר אויף צווייא כאוין ווארום מצות השם

סיס אייניקס, זאלין בית דין גיט ספקקן אפאלשין דין יגאר ווער עס איו גינדעקס אדער אומגינדעקס מים זמט איו זאלען דיא דייניקס ספקקן: " לא תחבול בגר אלמנה וזאם איו אקצות לא תעשהו אקלנה סאר גיט נעמען אפאלשין ביי אקלמנה וזאם יא איו איהם שולדיג נעקל. סיי די אלמנה איו ארעם אונ סיי זיא איו בייך:

(יו) [תקף] (לאו עני) כלל לסכות מססס סניסי וסימוסי. סלמכל לא חסס מססס גר יתום: (סס) [תקלס] (לאו סיס) סלס למסכן אלמנס כין עניס כין ספירס. סלסמך לא תחבל בגר אלמנס:

לא תסה משפט גר יתום וגו' וזאם איו אקצות לא תעשהו אויב צבר אדער איהום קוקמען צום בית דין האבין אדין תורה

וְאֶרְמָלְתָּא יְהִי בְדִיל
 דִּי יִכְרַכְיָנָהּ יִי אֱלֹהֵיהּ
 בְּכָל עוֹבְדֵי יְדֵיהּ: כִּי אֲנִי
 תַּחְבּוּט וְיָתֵךְ לֹא תַפְלִי
 בְּתֵךְ לְגִיּוּרָא לְתַנְקָא
 וְאֶרְמָלְתָּא יְהִי: כִּי אֲנִי
 תַּחְבּוּט פְּרָקָה לֹא
 תַעֲלִיל בְּתֵךְ לְגִיּוּרָא
 לְתַנְקָא וְאֶרְמָלְתָּא יְהִי:
 כִּי וְתִדְבֵּר אֲרִי עֲבָדָא
 הַיּוֹתָא בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם
 עַל פְּנֵי אֲנָא מְפַקְדֵּךְ
 דְּמַעֲבֵד יַת פְּתַנְקָא
 תְּדִין: * אֲרִי יְהִי דִין
 ת"א כִּי תַחְבּוּט טַס מַל: כִּי פַכְלֵר
 טַסִּי מוֹלִין קַלֵּס:

ליתום ולא למנה יהיה למען
 יברכה יהוה אלהיו בכל מעשה
 ידיו: כי כי תחבט ויתך לא
 תפאר אחריך לגר ליתום ולא למנה
 יהיה: כי תבצר פרמך לא
 תעול אחריך לגר ליתום ולא למנה
 יהיה: כי וזכרת כי עבד היית
 בארץ מצרים עד כן אנכי מצוך
 לעשות את דבר הזה: סכה כי

בעל המורים

כרכס. ומסך זית למדע לומר כסם מעטין: פסס כסום כך לרין
 כסית פסס יסין: (ככ) גבי כרס כביב ויכס. מ"ט זכור
 כיון לבטון: (כ) כי יסס יכ. סמך ריב ללגס, שעל ידי קב

כסוך ללס פסס טסס. לומר לך שניך טפס טסס סקלר
 כס"ס דמנ טסס קסס טסס טסס לקס: כי יכרכך. וסמך ליה
 (כ) כי טסס זיפן ללס פסס סמכר אחריו. לומר לך (טסס) סימן
 רש"י

ככות בעלים ואס"ס כתיב למען יכרכך: ק וסוכסו דמיכרי
 סלל כנפסיון מדכסיב למען יכרכך וגו' דלי כנפסיון מלי טכס
 כ"א דכסיב למען יכרכך יוכר מככר טקומוס דכסיב זקס:
 ר מירש"י לל ססול כל פרוי מעטו מד סלל סמכר ולי' לל
 סמכר מלי ויכל כנפסיון טסס טסס טסס פקיס: ש"ל ככס
 זילן מדכרי' אחריו טסס טסס טסס סול ככל טססו' ת טססו'
 טססו' טסססכול קלויס טססו' טססו' לטססו' של ארס טססכסו'
 אס סללסו' וי' טססו' כלי' לטססו' קססו' טססו' טססו' טססו'
 וססיון ל' וי' טססו' וי' טססו' לנפסיון כרסו' וי' טססו' טססו'
 יססו' לטססו' וכססססיון טססו' וי' טססו' טססו' טססו' טססו'
 טל כססו' של ארס לכן קרי כספ וטספ סס גרסיני טססו'
 טססו' טססו' טססו' כסופ טססו' וי' טססו' למסס כל ללו לייס
 למסס טססו' טססו' טססו' טססו' טססו' טססו' טססו' טססו'

למען יברכך. (ספרי) ואל"ס טכאל לידו טלל כמכסו
 ק"ו לפוסה כמכסו אמור מעתה טסל סלע מידו ומלל
 עני ומכסו טס כהי הו' מתכרד עני: (כ) לא תפאר.
 (סולין קל) לא תסול תפאררו ר ממנו. מכסו טססיון
 סלל לללין: אחריו. (טס קל) זו ש טכסה: (כא) לא
 תעולל. אס מללל טו עוללות לא תחכסה (פסל לט) וליזו
 הי' עוללות כל טלן לה לא כתף ולא כסף יש לה א' מהס
 הי' הו' ככס"כ. וליזו כמלל ירוסלמית ליוז הו' כתף
 טססיון ת זה ע"ג זה כסף אלו התלויות ככסה ויורדות:
 (א) כי וידה ריב. (ספרי) טוסס להיות נגסו' אל

פירוש לתורת אלהים

פון דעם איז גירונגען קען טון לאזין פאה פון
 דעם בוים אונ דאם ווארש אחריו ווייזט אז קער
 דין שפחה גייט אויך אן ביי אבוים לגר צום גר אונ
 צום ירום אונ צו דער אלקנה זאל דאס זיין: (כא) כי
 תבצר ווען רד וועקט שניידן די מרויכין פון דיין
 וויינגארטן אונ רד וועקט ביי אים גיפיען אנעלקע
 צווייגן וואס הייסן עוללות שארסטו זייא גיט
 געקען זיין פרשה קדושים לגר צום גר אונ צום ירום
 אונ צו דער אלקנה זאל דאס זיין: (כב) תבצר אונ
 רד זאלקט גירונגען אל רד ביסט אקגעקט גיווען
 אין לאנד מצרים ע"ג פון דרום געביט אויך דיר צו
 טאן די זאך: (א) כי יהי ווען עס וועט זיין אקריג

געסין אבינימיל תבואה אין פעלד פארסטו דין
 גיט אויפקערין צו געקען איהם לגר לזיז צו אגר
 אונ צו אירום אונ צו אאלקנה זאל דאס זיין למען
 יברכה: ו' אליהו דרום וועט דין גאט בענקשין אין
 אלע ווערק פון זיינע הענט. רש"י שרייבט פון
 דעם איז גירונגען ווען גאט גיט שובר אז קען
 טוט אקציה גיט וויילעדיג קבל שכן אז קען גיט
 שובר פאר די מצוה וואס קען טוהט וויילעדיג:
 (כ) כי תבצור ויך ווען רד וועקט אויס קלאפין זיינע
 אוילבירטן זאלקסטו גיט אראפ געקען זיין שרייבט
 פון אים קען זאל גיט אראפ געקען די אוילבירטן
 וואס וואקסן אויך דעם שפיץ בוים. רש"י שרייבט

השם

(טס) [מקל] (לאו טו) סלל לקחט עימל טססס. טלמכ
 זככס טכ טכ טכס לל טססו' לקחטו:
 פאר דעם גר אקער פאר דעם ירום אקער פאר דיא אלקנה:
 לא תשוב לקחטו וואס איז אמצות לא תעשוהו דער בעל הפת
 שאר גיט געקען באר יוך דעם פארקענטס ביקול תבואה:

מצות
 (יט) [מקל] (טסס קלח) לסיס טווג טססס. טל' וטכס
 טעל כססס לל טססו' לקחטו לגר לימוס ווללמ: יסו:
 נשכחט עימל בשדה וגו' וואס איז אמצות עשוהו או איינער
 שניידט זיינע תבואה אין פעלד אונ ער פארקעסט
 אבינימול תבואה. זאל ער דעם בינימול תבואה לאזין אין פעלד

יְהִיָּה רִיב בֵּין אַנְשֵׁים וַנִּגְשׁוּ אֶל־
 הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהַצְדִּיקוּ אֶת־
 הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הַרְשָׁע :
 וְהָיָה אִם־כֵּן הַפּוֹת הַרְשָׁע וְהַפְּיָרוּ
 הַשְּׁפָט וְהִפְתּוּ לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעָתוֹ
 בְּמַסְפָּר : אַרְבָּעִים יָכֵנוּ לֹא יוֹסִף

כִּין גְּבִרְיָא וַיִּתְקַרְבוּן
 לְדִינְיָא וַיִּדְוֹנוּן וַיִּזְבְּוּן יָת
 זְכָאָה וַיִּחִיבְוּן יָת חֵיבָא :
 וְהָיָה אִם כֵּר חֵיב
 לֹא לְקָאָה חֵיבָא
 וַיִּרְמִיגִיָּה דִּינָא וַיִּלְקִינִיָּה
 קְדָמוּ וַיִּפְקִימִסְתָּ חוֹרְבָתִיָּה
 בְּמַנְיָו : אַרְבָּעִין וַיִּקְרִינִיָּה
 דָּא יוֹסִף דְּקָמָא יוֹסִף

ת"א ויולקוין חס. טס. וסיבס חס כן. כחובוט לג לס סכסדרין יג מל מכות כס. וסכילו. מכות יג ככ כג חסורס : כדי רשעמו. כחובוט לכ לו ב"ק מכות ד ככ : ארבעים יכנו. כחובוט לג מכות כ ככ כג : לא יסף. כחובוט לג מכות ככ :

בעל המוריס
 נכחה טלס מריבס עמיס זס עס זס : המשפט ושפטוס ספוסט. לומר שמכות ככלסס (כ) וסיס חס כן הכות סכסע כן חול ל' ציבס. לומר לך שיכס כפנין סלמודין אומו כמס מכות לרזו שפתי חכמיס

למנייס, מללסי. וסרלס"ס מ' כל סלילן לו לא כחף ולא כחף וסן סתליין כדלסי זמורוט סכקלס בל יין סביבס סלין כסס כחף ססן ססליין סוס מ"ג זס לו' ולא כחף ססן סגרגרין סתלויס כדכרוס סססלנות ויקלס סכסס סביבס מפני סמססי' כינו לזין סכסס סלחר מלי מססנ ומזס סכרוסו מססוק ילע ילע סכ"ל. וסיין כסרסי קדסיס וסס סכסס יוסר : א' מ' מדסל"ל כי יגסו לרסיס חסר סי'ס לסיס סמססס ס"מ דסי'ר חס' סי' ריב ס סס זיגוס למסססס ולא ויכלו סלסססר כ"ל מ"י סססס : ב כדכרומו וי"מ ססול ל' ציבס ססול כר דכח לססוקי סס"ו וי"מ סה"י לסוסס כלומר וסי' סס ססוסס מנין סעכר ולסי לסכוס, מללסי : ג סס ילעסס ריין לוקין וס"ס ללו סלין כו מעססו וסיין לסוכרס יוסח כ"ד וסליין לססליין וללו סככללות כדל' כסס ככוס (ד' יג) : ד סכ"ו כד כסיצוים לחת מלסניו כלומר סליס לסניו זכ' ידוח מלחוריו. וי"מ כדי רשעמו סיניו י"ג מכות מעיס דכ"ג כ' פוכסין סול. לסניו כ"ל כנגד לבו לסחוריו על גבו דלוח' כ' חלקיס קבס סול : ה כ"ל ככחס ססס סכ"ס : ו כלומר סכרין למנות וסוכיר כניין מ' חסר לחת ולס סיפסר סוסו מוד מכס לחת ויעבור על סן וסוף וכו' מ"ס סול מזכיר מ' חסר לחת כדי סיזכור. וכוס יחלס כמזכיר כדלס מ' ולל יל'ס :

פירוש לתורת אלהים

צווישען מעןקשין ונגשו אונ דער פון וועט ניין זיי וועלן גינגען צום משפט צו די ריינים און די ריינים וועלן זיי כשפשוט פון ראנען איז גיך רונגען אז נגמס קומט גיט ארויס פון קריג וידדיק אונ זייא וועלן גינעכט מאכין דעם צדיק אונ שולדיג מאכין דעם רשע : (ב) ויהי אונ עם וועט זיין אז דוא וועמט פארשטיין מנת הרשע מען בער דארף דעם רשע שלאגין וחליו זאל איהם באיין פארין דער ריין אונ זאל איהם שלאגין פאר זיין רשעת קיט אצאל : (ג) ארבעים נאר די צאל נואם מצות רשם

(כ) [תקלה] (טסה לנט) להלקוח את סוככים על קחט מלום מיוצרות כחורס. סלמלג וסכסו לסניו כדי רשעמו כמספר סככסיס :

(ג) [תקלה] (ללו טז) טלל לסכות את סחוסס יוסר מעס סיזכל ויהרו לליו כרי רשעו וכו' נדאס אוי אפצויל עשלו עם נענען כ' עבירות אז מען פורקט מ' מזו בית דין דעם מעןמש שלאגין מלקות אקער נאר ניין אונ דרייסיג מלקות. אונ אויב דער מעןמש אוי אשונאקער ער וועמט קענען אייסקהאלפן זיין אונ דרייסיג מלקות, זאל אדאקסאר שאצין דעם מעןמש נוי פיל מלקות ער וועמט קענען אייסקהאלפן אוי פיל מלקות זאל מען איהם שלאגין :

פְּנֵי־יִסְיָף לְהַבְתּוֹ עַל־אֶדְהָהּ מִכָּה רַבָּה
 וּנְקָדָה אַחִיָּה לְעֵינֶיהָ : י לֹא־תַחֲסֶם
 שׁוֹר בְּדִישׁוֹ : ס הִי פְּנֵי־יִשְׁבוּ אֲחִים
 יַחְדָּו וְגַם אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵינְלֹו
 לֹא־תִהְיֶה אֲשֶׁת־הַמֶּת הַחוּצָה

לְאֶלְקוּיָתֶיהָ עַל אֲלֹן
 מִקְחָ רַבָּא וַיִּקְל אַחֲרָהּ
 דְּעֵינָהּ : י לֹא תַחֲדוּ פּוֹם
 תּוֹרָא בְּדִישִׁיהּ : ה אֲרִי
 יִתְכּוּן אַחִין בְּחָדָא
 וַיִּמְתּוּ חַד מִנְהוֹן וּבַר
 לִית לִיהּ לֹא תְהִי אִמַּת
 מִקְחָ לְבָרָא לְגַבַּר

ת"א ונקלס אחיו. מגילס ו סוסדקרי י גמות כג : לא תחסם שור כדיוס. יבמות ד פיעלס פח ד גמות כג מעילס ג : כי ישבו אחים יחדו. יבמות ד יז כד קול כחל קוז גמות כג כדס מד : ופס חמד פסס. יבמות כד : וכן אין לו. פס ככ לס פו כדס מד : לא הסיס אשס סמס. יבמות גל יל קיוושין טו בככות ים :

בעל השורים

ומין : (ג) סמך לא תחסם למקום. כרעוטה שמלרין דס היס של עגל. משום ידע שור יחוסו וזו לא ידע קונו למיך יפרס כרעוטה של עגל : (ה) כי ישיבי אחים יחדו. סמך ללא תחסם. ועבר לך יבמות שנסלה לפני מוכס שמין אין חוספון ויהיה : וכן אין לו. פ"ט טוין פסס פל"ג דלין דל"ג יעסס חסוין סהיה

סלכותס כמלוס : כרי. ב' כמס'. סכס. ולידן וססינס ידו ועלס כרי גסלחו. סגלס ופססר : (ג) וקלס. ב'. סכס. ולידן וקלס כרי עגל. כיון שנקלס ככדו שלל לכווטו יוחס' אחיו. כניס' וכל. סלס חקלנקל כריס' פסור : ויקלס אחיו לעיך. וסמך ליה לא תחסם. רמזו שמיך ליתן לפני סמסס מכני מין

רש"י

יסוף. מכאן ו אזכרה למכה את מצורו: ונקלה אחיו. כל היום קוראו רשע ומעלקה קראו אחיו: (ז) לא תחסם. שור בדישו. (ח"ט זד) דיבר הכתוב כוונה וה"ה לכל בכמה היה יטוף ח השוטים במלאכה שהוא כדבר מאלל א"כ למה נאמר שור מ להוציא את האדם (סס פט): בדישו. יכול יחסמו מכתיו י מ"ל לא תחסום שור מ"מ ב ולמה נאמר דים לומר לך דים מיוחד דבר שלל נגמרה מלאכתו [למשך ולהלן] וגדולו מן הארץ אף כל כיוצא בו יאה החולב והמגבן והמחבץ שאין גדולו מן הארץ יאה הלס והמקטע שנגמרה מלאכתו להלה יאה הכודל בחמרים ובגורגרות ל שנגמרה מלאכתו למעשר : (ה) כי ישיבו אחים יחדו. (יבמות יז) שהיתה להם ישיבה אחת כעולם פרט לאשת אחיו שלא היה כעולמו : יחדו. המיוחדים כנמלה מ פרט לאחיו מן האס : וכן אין לו. (סס ככ)

פירוש לתורת אלהים

איו נאהקנטם צו פערציג דאס מיינט קען פערציג און איינס אדער גיט קער פון ייסיף קאמער נועקטו קערין צו שלאנרן אים על אלה איבער די צאל פנה בנה פיל שלעך ונקלה נועט גיין ברודער גרינג נעררין דאס הייסט ער נועט יאקאב ויין פאר גישט אין גיינע אויגן : (ד) לא תחסם דו וקארטס גיט פאר שלעקען דאס מויל פון גיטס אקס קשעת ער דרעקש די תבואה : (ה) פ' ישיבו נוען עס וועלן ויען צווייא ברודער צוואקען אויף דער וועלט און איינער פון זייא נועט שטארבן און ער נועט גיט קאכין קונדער לא תהי קאר דעם מוויטיקס וייב

שפתי חכמים

ז דסס פכל סתלה מכס כסיסר וטעס"כ כתיב ולא יוסף כ"ס אס מכס אס מצינו כמסס דמסחמו כתיסור שטוכר כ"ל תפסס : ח דינסיין שור שור כדפרישוס למיל : ס ה' כיון דשור לאו דוקס א"כ נכתוב כמנלס לא תחוס כמסיס : י ר"ל כדיוס משפס דוקס פספס דיוסס א"כ יכול יחסמו מכתיו שלל כשעת דיוסס וסל"כ מוכס נעש כן כמסיסס מ"ל כ"ו : ב דלס י"כ ס"ל לא תדוש כשור כמסיסס דמשעט דוקס כשעת דיוסס אסור ופד כתיב לא תחוסו משעט מ"מ וכדיוס דרעשס אסרילס אחי כמו שפספס וסולך ולגס נלמס דיוסס כ"ו. וכמו זס סיכסחי כסיף פספס עקב סל לא יחילס אש וגו' : ל ר"ל אס כתיבין סל סגג לייסין ונפקשו זס פס זס וכיך יחילס כסידיס זס מוס אס כיהל יעלן. וס' סכלס סמלכות אס' מלס ילכס אכל כמלכות כתיב וס' קרקע ולא נגמרס מלסכין אף מ"ס שתיי טוכר כלאו כדפסלס פסור ולא אדס מ"מ מלוס אילס אס לא תחוס סמו אכל כלאו סס' סמלי לא לריך : מ ר"ל דוקס סמיוסדיס כמלס סוס יורס אס זס אס עס סדיניו קריס מן סכס כרס לאחיו מן ססין זס יורס אס זס סכס אילס אילס ויורסין אויב ולא אחי סמלו. וס"ס ליל יסדו סיפוק ליה עג"ס דלחיס אחיס כמני יתקב כתיב

ליקוטים על התורה

סוהס אעבידה נואס אויף איהר קוים קרה. זעו קען שלאנט איהם סלקות נועט ער שוין פריי פון קרת. זעו פיר אז די סלקות מאכין לעבערין דעם פוענשש. אויב וויא הקב"ה נועט לעבערין מאכין די מתיס כיוס סוויא. דאס איז פיל. אויב לע' בעריג מאכין דעם פוענשש פון קרת דירף קען אויף כיוס פיל סלקות. פיל איז גיין און דרייסויג :

נוט פ' ישיבו אחים יחדו וגו'. דער פוענשש נואס האט קיין קונדער און ער נעמס ער איז נאנט צום שטארבן און נועט צונועק גיין פון דער וועלט און גיין ווייב נועט דארטין קופען צו פארקנידן מאן און גיין פארקנידן נועט קופען צו פערקנידן פוענששין. דער צער דערנענטערט אים גיין אים. דירדער האט הקב"ה גיזאנט גיין ווייב סוז גענוקען נוערען צו גיין ברודער און דער ברודער נואס נועט נעמען גיין ווייב זאל ער גי'שען גיין פארקנידן. און דאס עקשעט קינד נואס

מצות

(ד) מקלן (לא סנה) שלא יענט סכסס מלכול מלוטו דכר ססכדו צו עטודה. סלמסר לא תחסם שור כדיוס :

(ס) מקלן (לאו סנט) שלא מנסס סיכסס לויס זר ולא יכל פ'ס זר פליס כמורס זוקסס ליכס. סלמסר לא תחסיס סמס סמס סמלס :

לא תהיה אשת המת החוצה. ודאס איז אסצות לא תשעו אהבת אויב איינער זייא גישטארבן און קינדער און ער האט גע' לאזן אברודער פאר גיט גיין ווייב תתנהו האבין כיוס איין אברער מאן :

לא תחוס שור בדישו ודאס איז אסצות לא תעשהו אהבת נואס ארבעט זייא אייגנארט קאר קען איהר גיט צוא שלעקען דיא מויל זיא זאל גיט עסין. נאר קען סוז איר לאזן עסין פון דעם עסינווארט נואס זיא ארבעט :

אחורו יבמה יקמה ייעול
 לותה ויסקבה ליה לאנתו
 ויבמניה: ו יהיה בוכרא
 די תלדי יקום על שקמא
 דאחוריה מי תא ולא
 ותמחי שמייה מישראל:
 ואם לא יצבי גברא
 קמיסב ית יבמניה
 ותיסק יבמניה לתרע
 פית דינא לקדם סבנא
 ותקיר סריב יבמי
 לאקמא לאחוריה שקמא
 קי שר אל לא אבא

לאיש זר יבמה יבא עליה ויקחה
 לו לאשה ויבמה: והיה הבכור
 אשר תלד יקום על שם אחיו
 המת ולא ימחה שמו מישראל:
 ואם לא יחפץ האיש לקחת את
 יבמתו ועדתה יבמתו השערה אר
 הזקנים ואמרה מאן יבמי דהקים
 לאחיו שם בישראל לא אבא יבמי:

ו' אמר יבא עליה יבמות כז ללט נד כבודת סנ: ולקחה לו לשמש. יבמות ח יס כ לט כבודת נ קידושי יד: והיה סכבור. יבמות יב כד נ כמלה יב כבודת נכ: יקום על שם אחיו. יבמות כד נ כבודת נכ: ולס לא יתסן האיש לקחם. יבמות כ לט על מד קה גדס נכ: ונתתם יבמתו. יבמות כ כט: מאן יבמי ליקום. יבמות קו קידושי ד סבורין נש: ולסמו נש. יבמות נד קיט: אכס יבמי. נש ק:

רשב"ם

(ז) יקום, הבן על שם אביו (אדיו) לפי המשמ: דש מכנסים וזוסי מנכסין. ולכן ספק לו דיישו: לשם יבמות. רש"י

עוין עליו בן נ או בת הן או בת הבן (אז בו הכת)
 או בת הכת: (ז) והיה הבכור. גדול האחים ס הוא
 מייבס אוהס: אשר תלד. פרט לאיילומית ע שאינה
 יולדת: יקום על שם אחיו. זה שייבס את אשתו יטול
 נחלת פ המת נכנסו אביו: ולא יבחה שמו. (שס כד)
 פרט לאשת צ סרים ששמו מחוי: (ז) השערה. כתרומתו
 ו' אמר דלמא ואס אין ככול פטיסיס מייבס. וי' ול' י' ל' סיל
 יבמניה יחדו רכוס כל נלמדו פרט לאשת אחיו של סיס בעולמו דפרט' י' ו' אמר פטיסיס נכור אין מייבס למס לאכסין
 בעמס אכס אחיו של סיס בעולמו פטיסיס דסל ללו ככור סוס אלס דלטי ש"פ דלף אחיו פטיסיס נכור אין מייבס למס לאכסין
 כל נלמדו מלוד נכורו מן פאחסיס דפרט' י': ע יטויר סכבור כך סוס ולקחס לו לשמש וסיסי הככור כולדת פטיסיס יסי' ככור.
 אכר תלד וסיבמס ססל רכויס ללד פרט לאיילומית: פ (נבט') חסס ליעבד נלחמס אז אינו אלל סלס שמו יוסף קורין
 שמו יוסף יומן קורין שמו יומן נלמד כלן שם אחיו ונלמד: לטל על שם אחיסס יקראו נכמחן מם לטל נלחמס חף כלן נלחמס:
 צ ומן יבמות (דק טס) חס סיס מייבס מ' רש"י. סלקס עממי' אמו שלל רכס חמס עמס אכס ככסמיו אכל סרס דאס

סלס אחיס וכחיב ססס עמיס ענדקן אחיס וגו' עס לסלן מן
 סכס חף כלן מן סלס וי' ל' כיון שפטיסיס ד' קראו אחיס אחיס קרוניס
 דכרסיב אחיס אחיס אנתמו סיל' אס'. היבס מייבין לייבס כמו
 עממינו נבי כומו לכך כחיב יהדו סמיותיס נחמלס נ'. ונמלס
 פ"ד דיבמות סילנו כפנין אכר ס"ס ו' סביאלו סרלס' פ"ט: נ כ"ל
 דכרסיב אין יויר' סל'ל' פן חסר יויר' כמו עניכס ככסרן עמין
 יבמי חסר יויר' מדכריב כויר' קורלו פין ול"ף מחמקל כעין
 וסוי כללו כחיב עין' כ"ל עיין פלו סלס י' י' כן או בת כו
 ספוחיס סחלילוס סח' סייבס: פ כ"ל עממיס נכדול לייבס.
 כ' יבכו אחיס יחדו רכוס כל נלמדו פרט לאשת אחיו של סיס בעולמו דפרט' י' ו' אמר פטיסיס נכור אין מייבס למס לאכסין
 בעמס אכס אחיו של סיס בעולמו פטיסיס דסל ללו ככור סוס אלס דלטי ש"פ דלף אחיו פטיסיס נכור אין מייבס למס לאכסין
 כל נלמדו מלוד נכורו מן פאחסיס דפרט' י': ע יטויר סכבור כך סוס ולקחס לו לשמש וסיסי הככור כולדת פטיסיס יסי' ככור.
 אכר תלד וסיבמס ססל רכויס ללד פרט לאיילומית: פ (נבט') חסס ליעבד נלחמס אז אינו אלל סלס שמו יוסף קורין
 שמו יוסף יומן קורין שמו יומן נלמד כלן שם אחיו ונלמד: לטל על שם אחיסס יקראו נכמחן מם לטל נלחמס חף כלן נלחמס:
 צ ומן יבמות (דק טס) חס סיס מייבס מ' רש"י. סלקס עממי' אמו שלל רכס חמס עמס אכס ככסמיו אכל סרס דאס

ליקוטים על התורה

ג'ט נעקען איין אנדערין סאן יבמה איר שנואגער
 איר מאנס ברודער כווי זיא נעקען פאר אנוייב
 ויקחה אונ ער זאל זיא נעקען פאר אנוייב אונ ער
 זאל זיא באשענענערין: ט ויקחה אונ עם וועט זיין
 דער בכור ונאם זיא וועט ניבארין יקום זאל ווערין
 באשעטעטיגט אויף דעם נאקען פון זיין נישטאכר
 בעקעם ברודער ולא ימחה אונ עם זאל גיט ווערין
 אויס נישעקט זיין נאקען פון זי' ישראל די גברא
 ברשית אשר ילד דונק אורי א אשה ונאם קאן
 גיבארין קינדער אזי אסאנה מייבס צו זיא אקער
 א אשה ונאם קאן גיין קינדער גיבארין כארדארף
 קען זיא גיט מייבס זיין יקום דער ונאם אזי זיא מייבס זאל נעקען דיא ירושה פון דעם מווישען:
 ו) זאם אונ אויב דער קענקש וועט גיט וועלן נעקען דיא יבמה וקלחה זאל זיין יבמה אויף גיין

זיא וועלען האבין זאל נערוסין ווערין אויף זיין נאקען. יום
 דער זאך וועט ער זיך סרייקען פאר זיין שטארבין. על דרך
 ובקלה איי דא פיל פעמיס איין קעם דין מן יבמה. איין פעם
 איין טייל די נישקה מן דעם קת וועט מוגלגל ווערין אין דעם
 קינד ונאם זיין טיבב וועט האבין מן זיין ברודער. טייל אין
 די אקח איי דא ארום מן איר סאן באקעמס זיך זיין נישקה
 מיט דעם רעם. ברודער דאס קינד ונאם וועמס גיבארין פון
 זיין טיבב מיט זיין ברודער. אז בלייב ווי ער אליין ונאלס
 קעקען צוריק אויף דער וועלט. אונ אויב דער ברודער וויל
 זיא גיט נעקען פאר אנוייב מאקס דאך דער ברודער אז ער זאל
 שוין בלייבין גישטארבין דארף ער דאך אינעם ווערין אאטקער
 זאל אויף זיין ברודער דריבען דארף ער אויפקאחן קעם שוך
 ווערין זאלח. טוישדרייע פעמיס זענען אלץ על דרך ובקלה:
 קען זיא גיט מייבס זיין יקום דער ונאם אזי זיא מייבס זאל נעקען דיא ירושה פון דעם מווישען:
 ו) זאם אונ אויב דער קענקש וועט גיט וועלן נעקען דיא יבמה וקלחה זאל זיין יבמה אויף גיין

מצות השם (סס) [תקנח] (טסס כמ) לסיים היבס נישל סס אכס סמיו מפרשו כמעט ולס היבס דעס וגו' וכן סין ט
 יבמס יבא עליה ולקחם לו לשמש ויבמות:
 יבמה יבא עליה וגו' ונאם אנו אמצות עשהו אזי אירס מאנס
 ברודער זאל זיא נעקען פאר אנוייב. אכר נאר אברודער

וְקָרְאוּךָ וְקָנִיעֶיךָ וּדְבָרְךָ אֵלָיו
 וְעַמְדָּה וְאָמַר לֹא חֲפָצְתִי לְקַחְתָּהּ :
 וּנְנִישָׁה יִבְמַתּוּ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים
 וְחֲדָצָה נִעְלָו מֵעַד הִגְלוּ וַיִּרְקֶה בְּפָנָיו
 וְעִנְתָּהּ וְאָמְרָה בָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
 אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו :
 וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ
 הַנֶּעֱרָב : ׀ כִּי־יִנְצֹו אֲנָשִׁים יַחְדָּו
 אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָּה אִשְׁתׁ הָאֶחָד

לְיַבְמוֹתֵי : ח וְיִקְרוּן לִיהּ
 סְבִי קְרֻמִּיהּ וּמִלְדָּו
 עֲמִידָה וְיָקוּם וַיִּימַר לֹא
 רְעִיבָה לְמִי סְבִי :
 וְתַתְּקִירִב יִבְמַתִּיהּ
 לַחֲמִידָה לְקָדָם סְבִיבָה
 וְתִשְׁרִי סִינִיהּ מֵעַל
 רִיגְלִיהּ וְתִרְוַק בְּאַנְפּוֹתֶיהּ
 וְתִתִּיב וְתִימַר קְבִין
 יַתְעַבִּיד לְגַבְרָא דִּי לֹא
 יִבְנִי יֵת בֵּיתָא דְאַחֵוּהִי :
 וְיַתְתְּקִירִי שְׁמִיהּ בְּיִשְׂרָאֵל
 בֵּית שְׁרִי סִינָא : יא אֲרִי
 יִנְצֹוּן גְּבִרִין בְּחֵדָא גְּבַר
 גְּאֻחוּהִי וְתַתְּקִירִב אִתְּתָא

ח"א וקרונו לו וקניעו מוכו. שם עד קו סנסדרין לא מס. ודכרו. יבמות קא : לה ספסלי לקמסא. מ"ק כה יבמות קס : לפי
 ח"ב יס. יבמות קא קו : וחלל נעלו. שם קב קג קו קידושין יד : עמל רלו. יבמות קד מרכין יט : וירקס כפניו. יבמות
 קו סנסדרין מס : ועמסא וחרסא. סוספ לנ : ככס יפסא לאיש. יבמות קד קס קו קידושין יד סנסדרין מס : שסר לא יבכס.
 יבמות פז : ונקרס שמו. שם קב קו קידושין יד סנסדרין מס : כימלל. יבמות קא : בית חלוץ. יבמות עד קידושין יד : כי ינלו.
 כ"ק פס סנסדרין פו :

בעל המורים

רשב"ם
 (ט) וחלצה נעלו. לקנות ממנו ירושת אחיו המת,
 כמו שמצינו
 כבוע

בגמ' יבמות בעל כרחס : (ח) ועמד. ס' זקנים. לומר לך
 שמתו חלוצה כחמש : וירקס כפניו. מפני שסרוק דומס לש"י
 כולמר שטיט חסן נקטים זכע : (יא) כי ינלו אנשים. סמך כי
 רש"י

שפתי חכמים

ספיקס לו שפס הכוזב חולן וחולין לאספו : ק ולינו כמו בשפירך
 סאלנו ספירוסו פיר וסא חל סוקים כתיב ויפוש סוקי' כשטר
 כ"ד : ר' דילפיון וסמר וסמרו : ש"ס כתיב סכא וסמר וסלן כספס
 כי סכא וסמר וסמרו אל כל ונו' מס סלן כס"ס סף סלן כס"ס
 וססס ענן וספין עניים עניים מסדרי ד סכס כתיב כתיב סניס
 וסס' יסרי סוא סומר מסס ודכר וססלסיס ימנו כקול מס סלן
 ס"י מסוס ודירקס דכוק לסיל נעלס לפיני סוקיניס סכלו סמר
 לפיני סוקיניס וירקס ויסלר סוא דוקס כנגד סניו ססוי וסל ססוי כנגד
 סניו וססוס ססרוק סוא דוקס כנגד סניו ססוי סכלו סוא כסניו
 עמס לכן כתיב כפניו וסל לפיניו : ת"י דק"ל עמס כישלר ל"ל
 עמסן עניס כ"י ויכ"י פ"י כישלל כתעמד וסלל סניו סס
 י"ל עמס כ"י נלעס פ"י כ"ס סמר סוא כונס וסל סני כסיס פ"י
 שסס כונס ימסו סמר לו ל"יסיס סס כרסס : א דל"כ סניל

לחצו ק בית דינא : (ח) ועמד. כעמידה : ואמר.
 (פוסה לל) כלה"ק וחף היא דכריה ר כלה"ק : (ט) וירקה
 בפניו. (יבמות קו) ע"ג ש קרקע : אשר לא יבנה -
 מחלן למי שחלץ שלא יהודו ויבכס דלח כתיב אשר לא בנה
 אלא אשר לא יבנה כיון שלא בנה טוב לא יבנה : (י) ונקרא
 שמו ונו'. (סס) מזהו על כל המומדים שס ה לומר חלוץ
 הנעל : (יא) כי ינצו אנשים. (ספרי) סופו לכל לירי
 מכות א כמו שאלמר מיד מכהו חין שלום וילא מתוך ידי
 ועמסן עניס כ"י ויכ"י פ"י כישלל כתעמד וסלל סניו סס
 י"ל עמס כ"י נלעס פ"י כ"ס סמר סוא כונס וסל סני כסיס פ"י
 שסס כונס ימסו סמר לו ל"יסיס סס כרסס : א דל"כ סניל

פירוש לתורת אלהים

שפיען אויף דער ערך פאר זיינע אויגן וזקנה
 אונ ויא זאל שרייען אונ זאגין נבך יקשה אזוי זאל
 גיטאהן ווערין צו רעם קענשאין וואס ער וועט
 גיט בויהען זיין ברודערס הויז בלווקר ער וויל גיט
 קינבס זיין זיין ברודערס טויב : (י) ויקרא אונ עם
 זאל גירפען ווערין זיין זאמען צווישען די ישראל
 בית חלוצ הנצל. רש"י שרייבט עם איז אסאך אויף
 אלע וואס שפיען דארטין זאלין זאגין חלוצ הנצל
 דער שוך איז אויס גיטאהן גיטארין : (יא) כי ינצו
 ווען עם וועדין זיך גריינען קענשאין זיין קענשט

צום פויער ווא דאס בית דין ניצט אונ זאל אזוי
 זאגין פאר זימי מיין יקם וויל גיט באשעשעניגען
 אנאמען צו זיין ברודער צווישען די ישראל לא זכה
 ער וויל מיה גיט קינבס זיין : (ח) ויקרא אונ דיא
 גלצשע פון זיין שקאמט זאלין איהם רופען אונ
 זאלין ברייען צו איהם ויעמד אונ ער מוז שפיען גריג
 זאגין בלשון הקדש איה וויל זיא גיט געקען :
 (ט) וננשה אונ דיא יבקה זאל גינעקען צוא איהם
 פאר די אויגן פון די וקניס וזלצה אונ זיא זאל אפ
 ציקען זיין שוך פון זיין פוס וירקס אונ זיא זאל אויס

מצות השם

ותלצה נעלו מעל רגלו וגו' ודאס איז אסאך עשה אויב איר
 באמ'ס ברודער וויל זיא גיט געמען פאר אנווייב איז
 אסאך ער זאל איהר געבין חלוצה :

(ס) סקלט [מסס כמס] לסיס סיבסס חוללס ליכס סס לס
 יססס. ססאגל וסללס סכלו מעל רלנו ונו' :

לְהַצִּיר אֶת־אִישָׁה מִיַּד מַכְהוּ
וְשִׁלְחָהּ יָדָה וְהַחֲזִיקָה בְּמַבְשׂוּי :
י וְקַצְתָּהּ אֶת־כַּפֶּה לֹא תְחוּסֵינָהּ :
י לא יִהְיֶה קֵד בְּכִיסָהּ אֶבֶן וְאֶבֶן
גְּדוּלָה וְקַטְנָה : י לא יִהְיֶה קֵד
בְּבִיתָהּ אִיפָה וְאִיפָה גְּדוּלָה וְקַטְנָה :

חד לשיקא ית בעלה
מיד מחוהי ותושימי ידה
ותתקופי בבית פהתתיה:
י ותקוץ ית ידה לא
תחוס עלינה: י לא יהי
קד בכיסה סתקל
ומתקל רב העיר:
י לא יהי לה בביתה
מכילא ומכילא רפתא

ח"א ועלמס יום. כ"ק כז כח כו: וקלמס חמ. סס כע: : ארמס ורמס. כחלמ סס:
רשב"ם

בעל הטורים

יבוא למלון סמל. שפ"י חלמס מריכס כלה כדלמרי' כיון סממס
לכניך שלום על יסכרל דלפסריס עמלמס ייטוס: וסחזקס. כ'
בעס'. דין ולידך וסחזקס כו וספס לז סזוס פיס. דוקס סס
סחזקס כמזיד כדכתיב עתוס פניה וסמל לז סכל סס סגנס
עס עמין סף כלן עמין: עיך. וסמיר לז יסס לך ככיסך.
יער סלל וסמל ככיס כמסומו. ד"ל עיך לז יסיס לך ככיסך לעמות עס סבו כי אין סכרנס עמיוס סלל דככ ססמיו
ען סמיו: וקלמס חמ כסס. וסמיר לז (יג) לז יסיס לך ככיסך. נועמ

כבויעו דרך ארץ למי משומו: (וב) גדולה וקטנה. ששעה
שני תצאו וקוקים אחר גדול ואחר קטן לרמות בני אדם
שכששוקל שני תצאיו וקוקים ביחד הרי הוא וקוק
פסוק: (יג) כסס. כ'. דין. ולידך כמה סרסס לפני. עס סלן
יער סלל וסמל ככיס כמסומו. ד"ל עיך לז יסיס לך ככיסך לעמות עס סבו כי אין סכרנס עמיוס סלל דככ ססמיו
ען סמיו: וקלמס חמ כסס. וסמיר לז (יג) לז יסיס לך ככיסך.

רש"י

שפת חכמים

ב מלות: (יג) וקצתה את כפה. ממון דמי כסומו הכל
לפי המדינה והמתכונס. לו אינו חלל ידה ממש נאמר כלן
לא תחוס ולאמר הלן כעדיס וזממין (לעיל יט) לא תחוס
מה סללן ממון סף כלן ממון: (יג) גדולה וקטנה.
גדולה ומחזיר בקטנה: (יד) לא יהיה לך. אס עשית

כדי יכס לזס אס חמיו וקכס וגי. וסמיר דמי מלות סיסו ללל
לז עמות: אס כס דוקל לז מלס ולל קס לז ריב כמו סקס
למעלס מין סלס יולל מריכס מלס דל קכלל קסס לעזיס
כתיב כי יסיס ריב קכס מריכס וכל כתיב כי יולל קסס מלות
ג כון סממסס מריכס מלס או סממסס מלס מנס סלל סס מכמס
(ססרי) גדולה כממכמסס ג אס הקטנה סלל יהא טסל

פירוש לתורת אלהים

ליקומוס על התורה

מיס זיין ברודער נועמס דער סוף זיין עם נועמס
ארויס קוקען צו אנגיילעג וקדחה אונ דאס נוייב
פון איינעס נועמס גענעהקען להגיל צו סציל זיין
איהרס כאן פון זיין שלעגער ושלחה אונ זיא נועמס
אויס שמוקקען איהר דאגער אונ נועמס אן גרייפען
דעם פקעמקען סאן אין זיין שאנד: (יג) וקצתה
ואלקסמו אפ האקין איהרע הענד לא תחוס דוא
ואלקסמ גיט דער פארקיען מינד דיין אויג איקער
איהר פדוקר דוא ואלקסמ אויף איהר קיין רחמנות
האבין: (יג) לא עם זאל גיט זיין צוא ריר אין דיין
בייטעל צווייא ערליי געוויקט גדולה וקטנה אגרויס
געוויקט צו קויפען אונ אקליין געוויקט צו פאר
קויפען: (יד) לא יהיה עם ואר גיט זיין אין דיין הויז
אישה ואישה צוויי ערליי קאסין גדולה וקטנה אגרויסע
השם

יג) לא יהיה לך בדיקס אבן נאבן גדולה וקטנה. רש"י ויל
שבייבם גדולה שפסקת את תקטנה. דער גדולער
שמיין לייקובם דעם קליינעם שמיין. דאס ביימס מען אויב
איינער האט צוויי פוקמין איין פונם איז אריכמינער, דאס
זייעמס אגרויסער פונם, אונ איין פונם איז אקלענער אפאל-
שער. אונ דער פארקויפט צו אביסל מעקמלשין מיס דירקמינע
נווא אונ צו אביסל מעקמלשין פארקויפט ער מיס די פאלשע
נווא, ווייל ער האט מורא פארקויפט צו אלע מעקמלשין מיס
די קליינע וואס ער פארקויפט וועלן מעקמלשין איינעוועגן אונ וועלן
נעהן די נווא איין פוסל מען שביינען ער גיט אפאלשע
נווא נועמס מען גיט קליין ביי אים, אונ ער נועמס זיך נאר גיט
מעקמלשין פאר עקסערין ווייל מען נועמס נעהן ביי אלע מעקמלשין
וואס האבין ביי אים געקויפט פאלש צו די נווא דריקער פוקמין
ער צו קיל מעקמלשין מיס אריכמינע נוא, אז מען נועמס קר-
מען שביינען עס פאלש צו די נווא נועמס ער זאגן געוויס איז
ביי אייך גיעלעס גיווארן דורך וועלכע סנה עס איז פארשלאסן
גיווארן אדער איין אדער נאך אפגעווינגן אז איך גיב אריך-

מזרות
(יג) [תח] [תפס כמב] לסליל סכרדף ספי' ככספס של כודף סס
לא נוכל לסלילי נלחד מאכריס. סלסמכר וקמסל חז כסס:
(סס) [תחל] [תלס] [לס] [סס] סלל למוס טל סכרדף סזכר. סלמכר
לא תחוס סיך:
(יג) [מנד] [לס ססל] סלל יסיו סללני ככסני סמסלנות
וסמדות סמסות. סלמכר לא יסיס ככיסך סכך וסכך גדולה
וקמסס וגי:

בקטותה את פשה וגו' נדאס איז אמצות עשה אויב צווייא
מעקמלשין קרינען זיך אונ זיא ושלמין איינער דעם
אנדערין אונ איינעםס ווייב איז געקומען דעקמין איהר מאן
פון דעם שלעגער, האט זיא אן גענומען דעם שלעגער בייא
זיין ערנה ער זאל סוויין אפאלמין איהר מאן, ואל מען איהר

אפמאקין דיא תאנדר ועיין רש"י:
לא תחוס עינד דאס איז אמצות לא תעשהו מען פאר גיט
רחמנות האבין אויף דיא אישה נואס האט גיטאדן דיא
שלענדליכע זאך מען זאל איהר שיינקען דעם שפראך וקאך
אפאשם איז אויב דיא אישה וויל גיט צוריק געבען דיא הינד
פון זיין ערנה זאל מען איהר אפמאקין דיא תאנדר זיא זאל
אפאלמין דעם שלעגער ווארויס דער שלעגער קען שפארבען,
אונ מען זאל אויף איל קיין רחמנות האבין:
לא יהיה לך בדיקס אבן נאבן וגו' נדאס איז אמצות לא תעשהו
מען פאר גיט האבין אפאלשע נוא אונ גיט אפאלשע כאס
גיט זיין שפויב אונ גיט אין קראם:

ממצרים: י' אשר קרה בדרך ויזנב
 בך כל הנהגתים אשריך ואתה
 עיף ויגע ולא ירא אלהים: י" ויהי
 בהנית יהוה אלהיך אף מכל
 איביך מסביב בארץ אשר יהוה
 אלהיך נתן לך נחלה רשתה

ממצרים: י' די ערעה
 בארחה וקטיל בך כל
 דהון מתאחרין בדרך
 ואת משלתי ולא
 דחיל מן קדם יי: י" ויהי
 כד יניח יי אלהך לך
 מכל בעלי דבבך מסחור
 סחור בארעה די יי
 אלהך יהיב לך אחסנה
 למינותה תמחי ית

ת"א עיף ויגע. ג"ק כ: והים כהניס. סנהדרין ב: רשב"ם

בעל המורים

לימר דקלוס אה כספ סוא מעון דכר סמואל כניס: (יה) אכר
 קרן בדרך. קרן בנימטריא סבס: ויזנב כן. ענין: זה מילה:
 כל סנהטלים סחרין. דימי" זה סיס סענו של דן

(יה) אשר קרה בדרך, לשון מקרה, כמו מן עשה עשר
 ויבוננך, וכן מן אקרה כה קר;

שפתי חכמים

ויפנס כן עלתנס ויהיס לך לקנון: ה כ"ל דכר חס שהכל
 יראס מענו כן סל"ס היו יראים עמס אכל עמלק זינגן
 וספטיק ל' מים ספטיק: מ כ"ל סרחה סוחר קר כספי סחריס:
 ' כלמר סהטוס דכריס כלפי מעלה למר: מלוס עזיפס לעסך
 ישראל מה הישילס לסס: כ כ' דנחטילס סוא מלי' חלש. דהכיס
 סיבות מנינו סנחטלסו כמו כשב כשב וכן ספילוס סירש"י כפ'
 וסרס כסיפי ספלי' סללוס וכן סמלוס סלנא: ל סכספי' מן ספנ'
 ונחמך מילחן סעמלק: מ סלל ספכס ססוא סוחר לישראל סלל
 סוי ישראל ידלי' אלהיס דמיט דפיף ויגע ל'ס מעלק כו' ודכשו
 קך מדקוד קמן ספס סוי"ד א"ל סוא סועל סכר כמו כי וקן

רש"י

(יה) אשר קרה בדרך. לשון מקרה. ל"א לשון קרי
 ועומאה שהיה עומאן במשכב זכור. ל"ח לשון קור וחוס
 לנגן והפשיך דן מרתחתך שהיו כל האומות יראים
 להלחם ככס וכל זה והתחיל והראה מקום להחריס. משל
 לאחמקני רוחתם שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה כל בן
 בליעל אחד וקפסן יורד לתוכה אה"פ שכחו הקרה מ' אהיה
 כפני אחרים: ויזנב בך. מכת זכך חותך מילות וזורה
 י כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריו. סחרי כ כח
 מחמת חטאם ל' שהיה העגן פילטן: וארה עיף ויגע.
 אחריו ויזנב עמלק, ויגע בדרך: ולא ירא. עמלק מ' אלהיס

עיף בלחם דכתיב (שמות יו) ויזמא סס העם למיס וכתיב
 דעת זקנים

מבעלי הרוספות

ס"א חכיס פרו עזר פד סיסוד כה ויף ע"ס סמלכות אלוס 66
 סחרינו ירושלים ללל מלכות ככל סוי סזילין כך סהמס חוכסן
 כ"ס ויזמא סעלק דמוס לכלי סהוא סהוט ללקק דלס כך סוא סכוס
 ללקק דמן סל סזכאל וסוי סמלק סס לק: וכל יכל אהיס.
 כשסוקולס לכך סכמן לפכסס לא סיס ל' כתיבן וכו' לפי סל
 סיפוי סורל דמסוקולס דכתיב כהו יוכלו מלסין לכך כל
 סעלק וס"ס סמאי' מרעה סופסס ס' וכו' וכסיב כתיבס כל
 זדון ויזנב קלון. ויס כסן כתיב כי סופסס ס' כל סופסס סלס:

(יה) ויזנב כל כן סנחטילס. סכסס חיסס מכה וכו'. ססי' חסרן
 מילוסיס סל ישרל וזרקן כלפי' עמלס וסוחר כוז כתיבס
 סול חקר. וס"ס וסכר לנשינו סכסחיס אל חוקס סכר לסס מה
 דסשו לכו כמילס סכסוכ סחוקי פו' ארס. ל"א מ' סעשו לסוכס
 סלכר סוקק סעמסיס. מ' סעשו כניס ספדס סמחן כתיבן
 סל סולס סכסכר וסוק סכרן ע' ססורס סססחיסס. י' אמרו
 ישרל' לפי' הקב"ס רכון סטולמיס סהא סופר לנו זכור סיס
 לנו סכסס סהס סלין לפנין סכסס זכור ס' וכו' סח ירושלים

פירוש לתורה אלהים

פון מצרים: (יה) אשר קרה וואס, ער האט דיר גי-
 קראבין אויף דעם וועג ויזנב אונ האט גהרגת
 צווישען דיר אלע וואס, ועגען גינען גישארוכלט
 בלוואר דיר שלאפע קענטשין אהרד וואס ועגען
 גינאנקער צום אונקערשאפען ויזנב אונ דרא גי'ום
 גינען קיין פון דאןישט אונ מיר דיר דעם וועג ויא
 יא אונ דער, עקלק האט קיין מורא גי'ואט פאר
 גאט פון שלעכטס צו מאהן דיר. רש"י שרייבט
 אשר קרה איז טיימש, ער האט דיר געקילט בלוואר
 אלע אומות האבין מורא גי'ואט מיט דיר מלקמה
 צו האלקען איז דער עקלק גי'ואט אונ האט
 מיט דיר צום ערשטין מלקמה גי'ואלקטן איז שוין
 די מורא פון די אומות גי'ואט אונ גי'ואט עס

פון מצרים: (יה) אשר קרה וואס, ער האט דיר גי-
 קראבין אויף דעם וועג ויזנב אונ האט גהרגת
 צווישען דיר אלע וואס, ועגען גינען גישארוכלט
 בלוואר דיר שלאפע קענטשין אהרד וואס ועגען
 גינאנקער צום אונקערשאפען ויזנב אונ דרא גי'ום
 גינען קיין פון דאןישט אונ מיר דיר דעם וועג ויא
 יא אונ דער, עקלק האט קיין מורא גי'ואט פאר
 גאט פון שלעכטס צו מאהן דיר. רש"י שרייבט
 אשר קרה איז טיימש, ער האט דיר געקילט בלוואר
 אלע אומות האבין מורא גי'ואט מיט דיר מלקמה
 צו האלקען איז דער עקלק גי'ואט אונ האט
 מיט דיר צום ערשטין מלקמה גי'ואלקטן איז שוין
 די מורא פון די אומות גי'ואט אונ גי'ואט עס

דוּכְרָנָא דְעַמְלָק תַּמְחָה אֶת-זְכָר עַמְלָק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח: פ פ פ

ת"א תמחה. כחלה כל: מחסה סמטיס. עקדס עקר נל: רש"י

מלהרע לך: (יע) תמחה את זכר עמלק. מליס ועד חשה נ מעולל ועד יונק משור ועד שה שלא יהא סס עמלק זכר אפי' על ההמה לומר בהמה זו מכל עמלק היתה:

חסלת פרשת תצא

פירוש לתורת אלהים

דאס נייערעניש פון עמלק פלוקר דו זאלסט אלע אויס הנינגן אפילו זיינע פהמות אונ זיינע רינגער אונ זיינע שאר כרי קען זאל נאר גיט דער מאנען איהם קיין מאהל קען זאל גיט זאגניו די פהמה איז

השם

מכות (יע) [תחד] [טעס רעד] לסכיה מוכמו שלטו סח עמלק נבר. ט:טח טחטה אז זכר עמלק: תחקה את זכר עמלק ודאס איז אמצות עשהו קען זאל פאר- לענדיו די קינדער פון עמלק זיין נאסיען זאל אפגע- פעקט ווערין פון דער וועלט:

הפמרת תצא

נחמת ישעיה

רני עקרה לא יקדה פצהו רנה וצהלי לא-הלה פיריבים בני-שוממה מבני בעולה אמר יהנה: ב התיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יפז אל-תחשכי האריכי מיתליך ויתדתיך חוקי: כי- ימין ושמאל תפריצי ורעדו גוים יירש וערים נשמות יושיבו: אל-תיראי פירלא תבושי זאל-

זיא האם טוין אונגעווייבן האבין קינדער אונ זיין זענען דערוואקסען געווארען זענען פיל פון זיין פארפרייען געווארען פון איר, אונ פיל זענען געשארבען, ביז זיא איז געבליבען זענען אליין ויין זיא איז גיווען דיא גרשפע יאחריו ווען זיא איז גיווען אעקרה, איצט האם ויא געהאט גוים צור, אייף דיא עמליכע יאהר וואס זיא איז גיווען אעקרה זיא פראכט אז זי וואלט אונגעווייבן האבין קינדער באדל גאך זיר תהונה וואלט זיא געהאט פעהר קינדער, וואלטיין איהר אביסול קינדער גע-

פירוש עברי מייטש

(א) רני עקרה זאגט ישעיהו זינג היינט דו ירושלים וואס דו ביסט גלייך גיווען ביז אהער אזוי וויא א אשה עקרה דאס זיא האם קיין קינדער גי- פארין פצהי עפין דיין מויל אונ זינג אונ קלינג הויך סימ דיין קול דו ירושלים דו ביסט גלייך גיווען וויא א אשה דאס זיא האם קיין שמערצן גיהאט צום גיפארען זי גיט דען די קינדער פון דער פאר וויספער שמאס ירושלים וועלין זיין מער וויא די קינדער פון דער באמאנפער שמאס אזויא האם גאט גיאגט: (ב) התיבי דער ברייטער דאס ארט פון דיין גינעלם דו ירושלים אונ די פלאכטעס פון דיין רהונה לאזן זיי פאר שפרייט ווערין ווייט דו

שפתי חכמים ימק ואלו הים חומר היל נקוד כו"ה טחה חיי"ד: ג כלומר טלה משאר אחריו זכר טחטה זכרו עליי עונכי וס על עמלק סימס זל"כ טחס טכט"ל:

פון עמלק נאר זיין נאמען זאל נאר פאר געסין ווערין אויף דער וועלט לא תשכה דוא זאלסט גיט פאר געסין וואס איך זאגן דיר:

(טס) [תחס] [ללו טכס] טלה נשכה מה טססס והכע לנו זכע טמלק כלחטנו ממרן פלריס. טחאלל לא טחטה:

לא תשכה דאס איז אמצות לא תעשהו קען זאל גיט פאר- געסין די שלעכטס וואס עמלק דאס אונז אפאהל קיאסא:

גלביען, דערנעויל האט אבער גע-
 פראפן איהר גליק אז איהרע אלע
 קינדער זענען צו איהר צוריק גע-
 קומען, און נאך פיל סערה, ווייל
 די קינדער זענען אין דער צייט פיל
 געפערט געווארן, איצט איז איהר
 פרייד פארדערפערט געווארן,
 ערשטענס וואס זיא איז פריער פיל
 יארער געווען אעקרה האט זיא קיין
 שפעצין געהאט, און קינדער האט
 זיא איצט זייער פיל, דאס זעלבדיגע
 איז געווען ביי די פריערע ארץ ישראל
 מיט דיא יודין, אלע פרינות זענען
 געזעס געווארען מיט פענמשיין
 פאלד נאך דעם דור הפלגה, איין
 פרייה נאך די אנדערע, אבער ארץ
 ישראל וואס זיא איז אנגעברייט
 געווארען פאר די יודין האט גע-
 דויערט אלעאנע צייט ביי די יודין
 זענען צו איהר געקומען, וועויל די
 יודישע פאלק זענען שפעט געקומען
 אויף דער וועלט, איצט ווען זיא

תבדמי כילא תחפירי כי בשת עלומיה תשפחי
 ותרפת אלמנותיה לא תזכירי עוד : ה כי בעלך
 עשיך יהוה צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל
 אלהי כליהארץ יקרא : כי כאשה עזובה ועצובה
 הוה קראך יהוה ואשת געוים כי תמואם אמר
 אלהיך : פרנע קמן עובתיך וברחמים גדלים
 אקבצך : ה בשצף קצה הסתרתני פני רגע ממוך
 ובחסד עולם רחמתך אמר גאלך יהוה : ה פיימי
 נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מינה עוד על-
 הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער-רפך : ה כי
 החרים ימושיו והגבעות המושבנה וחסדי מאתך
 לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרהמך
 יהוה :

זענען אריס געאנגען פון מצרים קיים זענען דיא יודין טום באנעצט געווארען אין לאנד אין געווארען דער חורבן פיהל
 פענמשיין זענען געהרגט געווארען און אלע זענען פארפריבען געווארען אין קעמבע לענדער, האט דיא פרייה ארץ
 ישראל זיך מצער גיווען פאר וואס זיא איז פריער גיווען אזוי אלעאנע צייט אזוי ווי אעקרה, ווען די יודין וואלסין געווארן
 אפאלק גלייך מיט אלע פעלקער און וואלסין זיך בנעצט אין ארץ ישראל גלייך מיט אלע פעלקער אין זייערע מדינות איינער
 דיא גנענים האבן זיך אין איהר בנעצט, ווען דיא לאנד איז געווען ליידיג, וואלסין דיא פעלקער גיט פייגט געהאט דיא
 יודין און זיא וואלסין גיט פארפריבען געווארען פון זייער לאנד, ואזם דער גביא צו ארץ ישראל רגי עקרה לא ילדה,
 דו זאלסט זינגען אויף די צייט וואס דו זינס גיווען אעקרה, פדחי רנה וצחלי לא תלה, עפען בייין מויל מיט פארפריבען געוואנג
 אויף דעם וואס דו זינס גיט קראנק גיווען ווי אלע ווייבער וואס גיבארן קינדער, דיא עקרה זאגט דאס פייגט מען עס
 זענען גיט גיבארן געווארן קינדער צום ניהנס, ווייל דאסאלס איז נאך געווען אלעאנע צייט צו מקו טרחה וואלסין אלע גע-
 דינס עסקה נרה און וואס דו זינס דיך מצער אויף דיא יודין וואס זענען פון דיר פאר פריבען געווארען עס וועלדן נאך
 אז דיר קיטען סעור יודין פון פריער זיך וועקסט נאך דארטין פריבערעט ווערן דו זאלסט האבן ארום ווא זענען צו זענען
 די פיל יודין וואס וועלען צוא דיר קיטען, וויא עס שטייט אין די פסוקים :

פירוש ע"מ

דיא וועקט שוין קיין מאהל פארשעקט ווערין און
 דוא זאלסט דיר גיט שעקען צו ווייזן ביין גדולה
 דען דו וועקט שוין מער גיט פארשעקט ווערין זי
 כושף דען די בושף פון דיין יונגעניט וועקסט פאר
 געטין און דאס זעקסרונג פון ביין אלסנה שאקט
 וועקסט גיט גירענגקען : (ה) זי געלדע דען דיין האר
 וואס האט דיר באשאפן און האט דיר גרויס גיר
 מאכט : זבאות שמו נאט דער האר איבער אלע
 סגילות איז ניוואקען וועלדע און ביין אויס ליינער
 איז דער הייליגער פון די ישראל דער נאט פון
 דער נאנצער וועלט ווערט ער גירושין : (ו) זי באשא
 פינדט דען אזוי ווי זיא אשה איז פארלאזן געווארן
 פון איר און זיא איז מיט פארזייערעג געמיט
 אזוי האט דיר נאט גיבארעט און אזוי ווי זיא אשה
 דאס זיא ווערט פארקוואקט בייא איר מאן אויף
 אקלינגע צייט אזויא האט גינאנט ביין נאט אויף
 דיר ישראל : (ז) גנע קטן אין אקלינגע רגע האט
 איך דיר פארלאזן און מיט דער פארקייט וועל

אך איינזאקען דיר : נח בשצף קצה מיט ווייניג
 צארין האב איך געמאלטן ביין שדיבה איין רגע
 פון דיר און מיט אזוי אעקרה וואס וועט אייביג
 גיווערין וועל איך סוף דען בארימען אויף דיר
 אזוי האט גינאנט נאט דיר אויס ליינער : (ס) זי פיר
 נח רען אזוי ווי די וואקער פון נח אזוי איז צו פיר
 די שבועה דאס איך האב גישווארן איך זאל שוין
 קער גיט פריינגען דאס וואקער פון נח אויף דער
 ערר אזוי שווער איך פון צו זענען אויף דיר און
 אן צו שרייען אין דיר ישראל : (ט) זי החרים ימוש
 דען וויא די פערנ וועלען ווערין אפ גיטאן און די
 הויכע עקדער ווערין גיניגט פלוסר אפילו ווען
 עס וועט זיך אויס לאזן דער זכות אבות ואמהות
 פון דעם טועניין ופדיי פאפד עטין סין חסר גיט
 ווערין אפ גיטאן פון דיר וברית שלום לא תמוט און
 דער פריחות ברית פון מיין שלום וואס איך האב
 דיר מקטיח גיווען וועט גיט ווערין גיניגט יחד
 דרחה : אזוי זאגט ביין דער בארעמיגער נאט :

ג שער פקודה . לשון פקדון . שהפקידה הבהרת את השער בעור הנשר והלכה לה : וחכמים מטהרין . ועשימייהו דכתיב ויהי הפכה שהפכתו היא ולא שהפכתו חכרתה : אף דבריה אינו מקוימין . דהאי נמי טהור . והלכה כחכמים : ד בון באיש אחד . אע"ג דממה נפשך יש בו בהרת אחת שפסחה לוחה שמתלחה כגרים ועכשו

כסלע והיה ראוי להחליטו על אפ"ה הוחלו ולינו יודע על לזוה נגע מחליט : מהור . תנורת הטהור כתיב דכתיב וחס פשה תפסה בעור ועמא הכין לוחו את הגנגע הולכי (ב) הוא מטמא ולינו מטמא את הגנגע טיש בו ספק : בין בשני אנשים . אע"פ שאלח מהן טעון הסגר שבעת ימים שנית כסוף

ג שער פקודה . עקביא בן מהללאל [ג] מטמא . וחכמים מטהרין . איזה הוא שער פקודה מי שהיתה בו בהרת וכה שער לבן הלכה הבהרת והניחא לשער לבן במקומו וחודר . עקביא בן מהללאל מטמא , וחכמים מטהרין . אמר ר' עקיבא מודה אני בזה שהוא מהור . ואיזה הוא שער פקודה מי שהיתה בו בהרת כגרים וכה שתי שערות והלך הימנה כחצי גרים והניח לשער לבן במקום הבהרת וחזר . אמרו לו בשם שבמלו את דברי עקביא כך דבריה אינו מקוימין : ד כל ספק נגעים בתחלה מהור עד שלא נוקק לשומאה (משנוקק לשומאה ספקו טמא) כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים וזוה כסלע בסוף שבעת ימים וזוה כסלע ואינו יודע באיזה מהם פשה בין באיש אחד בין בשני אנשים מהור . ר"ע

שלישית בפה שביע שני ארבע אין סוף אנדעבע וואך פון פאר שלישיען ויאמר תפסיר ארבע דער נאך נויא דער פהן האט איהם קטורה גינען איז דיא גנגע גרעקער גינארין . אונ דיא מעקערע איז אנועק גינאנגען . אונ דער נאך צוריק גיקוקען . ארבע נייסקע האר איז גיקוקען תני היא כמות שהיתה איז די גנגע קטא אזוי נויא ויא איז גינען : ג שער פקודה בעהאלטענע האר גנגעא בן מהללאל ספסא עקביא בן מהללאל זאגט עם איז קטא ותקמים ספסרין אונ די תקמים זאגן עם איז מהור איהו שער פקודה וואס הייסט געהאלטענע האר מי שהיתה בו בהרת איינער האט גיהאט אבהרת יבנה שער לבן אונ אין דעם בהרת איז גינען נייסקע האר הלכה בהרת אונ דער בהרת איז אנועק גינאנגען והניחא לשער לבן במקומו אונ ויא האט גילאזין דיא נייסקע האר אויף דעם געלביגען אים והנה אונ דיא בהרת איז צוריק געקוקען וואס הייסט די בהרת האט געהאלטען די האר ביי די הויט ביו ויא נועם צוריק קוקען . עקביא בן מהללאל איז מטמא נוייל דאס הייסט די געלביגע נגע . איז דער בהרת גינארין פאר די נייסקע האר ותקמים ספסרין אונ דיא תקמים געגען קטורה דאס הייסט איין אבהרת אונ דיא נייסקע האר גינארין פאר דעם בהרת . אונ אז די נייסקע האר נועקט פאר דעם בהרת איז מהור אפר רבי גמליא מודה אני בזה שיהא מהור האט רבי עקיבא גינאגט איה בין מודה בייא דעם ביו אונ דיא גנגע איז מהור ואיהו שער פקודה וואס דען הייסט גער האלטענע האר וואס איז קטא מי שהיתה בו בהרת כגרים איינער האט גיהאט אבהרת גרים ווי אגרים וכה שתי שערות אונ אין איהר איז גינען צוויי נייסקע האר והנה היסנה כחצי גרים אונ אהאלטער גרים איז אנועק גינאנגען פון דעם בהרת והניח לשער לבן במקומו בהרת אונ גר האט גילאזין די צוויי נייסקע האר אין דעם אנדעבען האלבען בהרת וואס עם

[ג] מטמא . ספסרין יוסף ספסר לבן כהנים . כ"ט וס"ט . ועוד כ"ט ס"ט . בין שפסר לבן ועוד כ"ט ספסרין לא נכנסה סנגע ופן ספסרין סלפסין הוא . וספסרין : (ב) ספסרין וספ"ג דהא כפסין כ"ט ס"ט כפסר לבן . ס"ט . וס"ט נמי כפסרין .

כבוד ראשון והאחר מוחלט הוהיל ואינו יודע איזה להסגיר וזהו להחליט שניהם טהורים מנזרת הכתוב: ר"ע אומר כו'. ואין הלכה כר"ע: ה' שניהם טמאים. דנשניהם פסה: א"ע"פ שחזרו להיות כסלע. להשתחא אהד מהס עהור הוא הוהיל והווקטו לטומאה: שניהם טמאים. דכתיב וטהרו הכהן את הודולו הוא מטהר ואלו מטהר את הפסק: ער שיהווה להיות בגרים. להשתחא ודאי שניהם טהורים טהסטין שזכברו הוהלטו הלך משניהם: חמי למיל זכו כו':

ויהא אהאלער שניהו פסאין וענען בייך מענשטין טמא אה על פי שחזרו להיות כסלע וכסלע אהילו דיה צווייא בהרת וענען דער נאה קלעגער גיווארין, אונ דער בהרת איז גרויס ויהא אהאלער אונ דער בהרת איז גרויס ויהא אהאלער, איז דאה איינער גרעקער ויהא ער איז גיווען דער וואס איז גיווען ויהא אגרים אונ איינער איז גלייך ויהא ער איז גיווען דער וואס איז פריער אויך גיווען ויהא אהאלער. פון דעקטווענין שניהו פסאין וענען בייך מענשטין טמא ער שחזרו להיות בגרים סיידען בייך בהרת ואילו נאה קלעגער ווערין ביה אגרים, וועלן בייך ויין טהור זה הוא שאמר דאס איז וואס קען האט גיואנט משננק לשמאה אז דער כהן האט שוין איין קאהל טמא גיווען פסין פסא פון ספק ווענין איז קען אויך טמא:

דער כהן וויים ניש וועלךע געע איז טמא אונ וועלךע איז טהור, וענען בייך טהור, רבי עקיבא זאגט באיש אחר אז דיה צווייא געעים וענען בייא איין מענטש טמא איז ער טמא ובשני אנשים אונ אייב די צווייא געעים וענען בייא צווייא מענשטין טהור וענען בייך טהור: ה' משננק לשמאה פסקו פסא אז דער כהן האט שוין טמא גיווען נאך דעם איז גיווארין אהפק, איז טמא פיר ויהא מיינט קען שנים שגא אצל כהן צווייא מענשטין וענען גיקומען צו אהבן ביה בהרת גרים דער מענטש האט גיהאט אבהרת גרויס ויהא אגרים ובה כסלע אונ דער מענטש האט גיהאט אבהרת גרויס ויהא אהאלער האט קען בייך מענשטין פאר שלאסין אויך ויבען מען בסוף שבע אין סוף ויבען מען ביה כסלע ויהא איז דער בהרת גיווארין גרעקער ויי אהאלער ובה כסלע ויהא אונ דער בהרת איז גיווארין גרעקער

גמרא נרה רף כה ע"ב רש"י

דג של ים. דג ים זשמו סנדל: אלא שנרצף. נמטר: לשון של שור הגדול. דהיינו פניו טהור. ואפי"ג מוקמינן לגיל פניו טהור אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידת סנדל דולד טעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוח ע"י חבירו שדחקו: צריך צורת פנים. אפי' מאחריו כלומר אפי' אינו אלא מאחריו הוי ולד: שסמר את חבירו והחזיר פניו לאחריו. כימי רבי ינאי

המפלת סנדל. ת"ר סנדל רומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שנרצף. רשב"ג אומר סנדל רומה ללשון של שור הגדול. משום רבותינו העירו סנדל צריך צורת פנים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה סנדל צריך צורת פנים. אמר רב אדא אמר רב יוסף א"ר יצחק סנדל צריך צורת פנים, ואפילו מאחריו. משל לאדם שסמר בקשו לטור את הסנדל שאין לו צורת פנים, אמר

המפלת סנדל אייב א אשה האט מפיל גיווען אהקיר וואס זעהט אהים ויהא אהכנרל, וואס איז סנדל מי רבנו ר' רבן האבין גילעריינט סנדל רומה לבי של ים וואס די אשה האט מפיל גיווען זעהט אהים ווי דער פיש פון ים וואס הייבט סנדל פטהלתו גר הוא פריער איז דאס גיווען אהקיר אלא ששנצף נאר ער איז צוקוועקשט גיווארין רבן שמינו גון גמליאל אומר סנדל רומה ללשון של שור הגדול רבן שמעון בן גמליאל ואנט דאס קינד וואס קען רופט איהם סנדל זעהט אהים ווי דער צונג פון אגרוסיין אהם משום רבותינו העירו סנדל צריך צורת פנים קען האט גיואנט צורת פון אונקעקער רבנו אז זייה זאגין וואס מיר

זאגין אז א אשה האט גיווארין אהקיר איז ויהא טמא דאס איז נאר אז ער האט אצורה געם זעהט אהים ווי אפנים אפר רב אפי' רב יוסף אפר רבי יצחק סנדל צריך צורת פנים ואפילו מאחריו רב אדא האט גיי זאגט רב יוסף האט גיואנט פון רבי יצחק'ס ווענין דער סנדל דאך האבין אצורה פון אפנים אפילו דער פנים איז אינקען הייבט דאס אויך אפנים קשל לאדם שסמר את חברו והחזיר פניו לאחריו דאס איז גלייך ויהא איינער האט גיווען אפאקש צו ויין סקר אונ פון דעם פאקש איז אים פאקריייש גיי ווארין דער פנים אויך אינקען זימי רבי ינאי בקשו לטור את הסנדל שאין לו צורת פנים אין די צייט פון רבי ינאי

שם שם. הכהו על לחיו: משנה זו. דתמי רביך לורת פסי: מעוררו של רבי בחוניא נשנית. הוא העיד עליה בכות המדרש ויחידה הוא: וכה בה רב ביבי בשמעתיה. מוליה גרס לומר שמועה זו וקדמי שנס את שמעתיה מרבי יוחנן לממדו ש על רבי איבא נקבה נהדי' ולא וכתיב לאומרה: והלא אין סגדל שאין עמו ולד. וכלל סגדל נמי הויל סמאה לילה: אי דאחילוד נקבה בהריה. ה"ל דלא היה לרבי להזכירו דים לה ימי סומאה וטרה דנקבה שפ"י הוא לרבי דנמו כו ריבא נקבה נהדי' יושבת לנקבה ימי סומאה וטרה ושל זכר מוכלעיס כחוכו: דאחילוד זכר בהריה. ומספקין לסגדל נקבה ויושבת שבטייס לסומאה אבל טרה דנקבה לא יהיבין לה דלמלא זכר הוא: הוא נבמי זכר. ולא תשב אלף לזכר קמ"ל וכו':

אקינד איי ראה אן רעם סגדל אויך סמא די מופער, ענפערט דיא נקרא אי דאמילדא נקבה סבדיה הכי גמי אויב מיט רעם סגדל איז גיבארין גינארין אגקבה, האט קען טאקע ניש צו קלערן נענין רעם סגדל, (וארום די מופער איז ראה אלץ סמא צוויי וואבין דא גמאי עקנין דא שמועקס דאחילוד זכר סבדיה אז מיט רעם סגדל איז גיבארין גינארין אגקבה פיש דמיסא אויך וואלט מיינען היילי ופער רב יצחק בר אמי נוייל רבי יצחק בר אמי האט גינאנט אשה סבדיה תחלה ילדת זכר נוען קער מאן איז צוואקען מיט ייזן נוייב אויב די זרע פון די אשה גייט ארויס פריער נויא די זרע פון מאן, געבירט זיא אגקבה אש פריער תחלה ילדת נקבה אויב די זרע פון מאן גייט ארויס פריער ווי די זרע פון די אשה געבירט נויא אגקבה, אויב די אשה האט גיבארין אגקבה מיט אסגדל וואלפין מיד זאגין סבדיה זכר הא נמי זכר נוייל דאס לעבעדיגע קינד איז אגקבה איז דער סגדל אויך אגקבה. בארף די מופער נאר זיין סמא זיגען מעג נויא צו אגקבה קא שפיע לו לאזט אונז די נקרא קערין עם איז ניש אזיא איסא שניקס היריש גבית אמת סאקער איז ארויסגינגאנען די זרע פון בייידע זאן מאן אונ פון נוייב) מיט איין סמא הא נר ותיא נקבה איין קינד איז גינארין אגקבה, קען זיין אז דער סגדל איז איז גינארין אגקבה, רבייער די סמא מעג פון די מופער איז צוויי וואבין סאקער איז דער סגדל אגקבה, אונ די בייידע מעג פון די מופער איז דריי אונ דרייסיג סאקער איז דער סגדל אויך אגקבה:

להם רבי ינאי מיהרתם את הולרות. והתניא משום רבותינו העידו סגדל צריך צורת פנים. אמר רב ביבי בר אבוי אמר רבי יוחנן מעוררו של רבי בחוניא נשנית משנה זו. אמר רבי זעירא זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא הוא הוינא יתבון קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא וקדם איהו ואמר וכה בה למה הזכירו סגדל והלא אין סגדל שאין עמו ולד אי דאחילודא נקבה בהריה הכי נמי הב"ב דאחילוד זכר בהריה מהו דתימא הואיל ואמר רב יצחק בר אמי אשה מורעת תחלה יולדת זכר איש מוריע תחלה יולדת נקבה מרהא זכר הא נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הוריעו בבת אחת האי זכר והאי נקבה:

האט קען גינארין נאגין א אשה וואס גיבארין אקינד אויז ווי אסגדל וואס האט ניש אצורה ווי אפנים איז די מופער קהוד אפר להם רבי ינאי מיהרתם את הולרות האט רבי ינאי גינאנט צו דיא רבנן איר סאקס קהוד די נוייער וואס גיבארין קינדער, ווארום אפילו דער סגדל האט קיין צורת פנים תיקט ער אויך אקינד, פריענט די נקרא ותימא מיר האבין דאך גילערניקט משום רבותיט מיעדי קעו האט גינאנט ערות פון אינגערע רבננן נוענין פריד צריך צורת פנים דער סגדל איז אנדערש ניש סמא זיין מופער סירין ער האט אצורה ווי אפנים אפר רב ביבי בר אמי יתקן רב ביבי בר אבוי האט גינאנט פון רבי יוחנן נוענין מעהתי של רבי ינאי נשנית משנה זו רבי גחוניא האט ערות גינאנט אז אסגדל בארף האבין אפנים, אונ פון רבי גחוניאם נוענין איז די משנה ודער דין גילערניקט גינארין, אונ דער דין איז ניש וויא רבי גחוניא אפר רבי יעקא זכה בה רב ביבי בשמעתיה רבי זעירא האט גינאנט רב ביבי האט וזכה גינען צו זאגין רעם דין דאנא ותיא תינא יתבון קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שפעתא ווארום איך אונ רב ביבי זענען מיר גינעסין פאר רבי יוחנן נוען ער האט גינאנט רעם דין וואס מיר זאגין אסגדל דארף האבין אפנים האט גינאנט רבי גחוניא נקבה איז ופער תהי בה האט רב ביבי וזכה גינען דאס צו זאגין אין בית המדרש פריער פאר מיד, פריענט די נקרא לפת חבדיי פגדל וילא אין סגדל שאין עמו ולד צו וואס קלערט קען איז רעם דין פון סגדל, מיט יעדער סגדל נוערט דאך גיבארין דאך

זוהר ויקהל דף דח ע"א

יומא דשבתא מדוה איהו לכלל וכלל אחטור לעילא ותתא. ונהורא (כ"ח ונקודה) תחלה נהרא למקל לעילא כשפירו דעטרין שבתין מולקין יתיר וסכל כל סבין אחער. כדון כד סליק נהורא עמא קדישא מקדמי לבי כנישתא כלבוט יקר כחדוה מתטערן בעטרס קדישא לעילא נהורא רוחא קדימא עליהו לתתא משכחין כשירין ותוסבחו וסלקין תוסבחו לעילא ועלאת ותתאין כלהו כחדוה ומתטערן כלהו כחדוה. פתחי עלאי ותמרי זכאין חתון עמא קדישא כחטא. דמתריכוו אחטור עליכו וכל חילין קדישין מתטערין כניטכוו. הויז יומא יומא דשמתין איהו ולאו יומא דגוסא בנין דסלטנו דלורכו דשמתין איהו וקיימין עלאין ותתאין כלהו ביומא חדא בעטרה דרוסא יתירא עלאה קדישא:

הרמב"ם חלכות שבת פרק ו.

(א) הקורע כדי לתפור שתי תפירות ועל מנת לתפור שתי תפירות חייב. אבל הקורע להפסידה פסוד מפני שהוא מקלקל. הקורע בחמתו או על מנת שהתוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמישבת את דעתו בדבר זה ויורה וצוה והואיל והמתו שוכנת בדבר זה הרי זה כמחקו והחייב. והפחתה בית הצואר שבשבת חייב; בו הרי זה תולדת תופר החייב. וכן חמפרק נירוח דבוקין או עורות דבוקין ולא נבכוון לקלקל לקלקל

מספר הסירים סימן רכד. מסים דבר טעמו ומלח מלכיו יסלים עליונים מכושים לרפת מחמונים כשעליונים אומרים לכן וכך כלום פסס אמר הקל"ס טעמינו עד מסדוקים אומרים ככס ולכן לא ה"ה אומר שם פ"ס עפ"י כ"ה מליך עד ששאלה אמר כ"ה מאיר רשון עלה מוכי מכל הליטפו זרק והמ"ה סתמ"ה קלמ"ה וסל"ה סכל גלוי וידוע לפעו מל"ה ספן סוכיעו פליונים

(ב) המדבק נירוח או עורות בקולן של סופרים וכיוצא דבוקין או עורות דבוקין ולא נבכוון לקלקל לקלקל

(א) הקובע כדי לתפור שתי תפירות או איינער רייקט איין אקלייר אום שבת אזוי אשטיקיל וואס מען קען באררן גייען צוויי נעט. צוויי קאל דורך גייען מיט די אקלייר ועל מנת לתפור שתי תפירות אונז עד האט מאקען איין געריסקען אויף דעם תגאי ער זאל דאס צוריק צו גייען מיט צוויי נעט מיט אויב ער האט דאס גיטאן אונגענון ורהיינט ער האט פאר געסן אז היינט איז שבת אָרער ער האט ניט גיוואקסט אז מען קען פאר ניט צורייסן אום שבת דארף ער גריינגען אָרערן סטאט, און אויב ער האט גיוואקסט אז היינט איז שבת אונז ער האט גיוואקסט אז מען קען פאר ניט צורייסן אום שבת קוקט אים גר"ת אָרער קר"ה אַלס קמטע לתפירה פֿאַר אָרער. אז ער צורייקט נוייל ער וויל קאלקע מאכין און ער פֿטור מגני שוואַ פֿקלל נוייל ער מאַכט קאלקע דאָס קלייד האַט קלייד קמטע בַּתּוֹ אַויב ער צורייקט דאָס קלייד אום שבת נוייל ער איז בייז (אין פֿעס) או על פֿת שוואַ מיט לקיט עלי אָרער בייא אים איז גישטאַרבין אזוי אַמקעקטש וואָס ער באַרר רייסן זיין קלייד האַט. ער געריסקען דאָס קלייד אום שבת מיט איז ער חייב אָרערן אָרער קר"ה אַלס קמטע לתפירה מגני שטייב אַת רעמו בְּדָרְךָ הָ וַיִּוּיל מיט דעם צוריייט סײַן דאָס קלייד פֿערהינגט ער זײַך פֿון דעם פֿת וַיִּית ידו און אַויב ער איז אין פֿעס פֿערהינגט ער דעם גַּר דַּרַע מיט דעם שאַרין וואָס ער מאַכט היייל וַיִּתּוּ שׁוֹכֵת בְּדָרְךָ הָ וַיִּוּיל מיט דעם צורייסן שטיילט ער זיין פֿעס תּײַך פֿתּוּן וַיִּחַיֵּי בַּיּוֹם דַּיִקט. דאָס ער פֿאַרריקט מיט דעם צורייסן דריקער איז ער חייב וַיִּתּוּחַת בֵּית תּוֹצֵר בְּשַׁבַּת חַיִּב אַויב ער רייקט איין די העכער אום שבת ער זאל קענען אַרײַן שְׂשַׁעקין די האַלדן איז ער חייב; (ב) חמפרק נירוח או עורות דבוקין של סופרים וכיוצא בו אז מען קלעקט צו אַמקען אום שבת פֿאַפּיר אָרער פֿעל מיט דאָס פֿאַפּ פֿון דאָס פֿאַפּיר אָרער פֿעל מיט אָרערן נאָכין וואָס קלעקט תּײַך וַיִּתּוּחַת וַיִּתּוּחַת חייב איז גלייך וויא קען ניט אום שבת אונז מען איז חייב וכן חמפרק נירוח דבוקין אונז אזוי איז דער דין אז מען קלעקט אַפּ די צוואַקען גיקלעפֿשע פֿאַפּיר או עורות דבוקין אָרער ער קלעקט אַפּ די צו נאָכין גיקלעפֿשע פֿעל ולא תּחמון לַמַּקְלֵל בְּדָרְךָ אונז ער מינגט ניט די וַאָך קאלקע צו מאַכין תּײַך וַיִּתּוּחַת קיבַּע וַיִּחַיֵּי דאָס איז גלייך וויא קען צורייקט אונז ער איז חייב;

מקים דבר קב"ה הקב"ה שיקעלם אויף די רייד פון ניין קלעקט, נידער צדיק וויל אזוי שבת הקב"ה פון וייקטווענין נצח פלאכי שלים אונז די עצה פון די סל"אכים מאכט הקב"ה נאך, עם חל גיטאן נוערן וויא ויאל נוערן עליונים קלעקט לרפת תפירות הקב"ה מאכט די אויבערשטע נדי סל"אכים ואלין פאר גלייכין ויער מיינונג צוא דעם מיינונג פון דיא אונטערשטע נדי צריקים ושלגליינים אומים לנך ונך האים אומים אויב די סל"אכים ונאין פאר הקב"ה אזוי אזוי נענען נוערם די מעקטשין קען זאל מיט זיאי אזוי קאן אומר הקב"ה חסידו ער שצדוקים אומים קב"ה ונאנט הקב"ה צו די סל"אכים איר זאלט נוארמין פיו מיר נועליו הערין אויב די צריקים נועליו אויף אזוי ונאין ויפל"ה חיה אומר שמועה מירבי מאיר דריקער האט הקב"ה ניט גיוואקט ונאין ארין פון רבי מאירם נוענין נוייל ער האט גילערניט זיין הורה פון אחר (עין תיבת פ"ו) ער שאמרא אמר רבי מאיר רסו פֿאַט טוכו אַל קלפּתו דַּבּ בּוֹ אַ אַמורא האַט גינאָנט דְּבֵי מַאִיר האַט גינעקען אַמלְגָרוֹים פֿון אינגווייניג האַט ער גינעקסין אונז די שאַלאַקֶךָ האַט ער אַנוּקע גיווארפֿן. די הורה פֿון אַחר האַט רבי מאִיר גי לערינט אָרער ניט וַיִּיעַד מַעֲשֵׂים וַאֲפִר שׁוּאַא קאַפּר האַט דער אַמורא גינאָנט אינעם ונאָנט שוין הקב"ה דינים פֿון רבי מאִירם נוענין אויף. איז דאָך אַלשׂאַא האַט הקב"ה גיבארפט נוארמין פֿון דער אַמורא נועם לערנען אַנכות אויף רבי מאִיר. אונז אַן דעם אַמורא האַט הקב"ה ניט גיוואקסט אז רבי מאִיר איז אַצריק תּוֹלַא מַלְּ גַלּוּי דַּרְדֵּי לַמַּנּוּי הקב"ה נויים דאָך אַלץ אַלּא ספּן שְׂפִיכֵשׁ עַלְיוֹנִים וַיִּתּוּחַתִּים לַמַּתּ מַשְׁפּוּ גַּר הקב"ה וויל דיא סל"אכים אונז דיא מעקטשין ואלין איין שטיקמען צו ניין משפּט. די סל"אכים אין היקעל נענען גינען בייז אויף רבי מאִיר פאר וואס ער האט גילערניט הורה פון אחר. דריקער האט הקב"ה ניט גיוואקט ונאין הורה פון רבי מאירם נוענין. ויאי הקב"ה האט גייערנט אז אונטען אויף ריא וועלט האלט מען רבי מאיר פאר אצריק. האט שוין הקב"ה גיואנט הורה פון רבי מאירם נוענין שטאַפּר אזוי וויא עם שטייט אין נאָכין גיקלעפֿשע פֿעל ולא תּחמון לַמַּקְלֵל בְּדָרְךָ אונז ער מינגט ניט די וַאָך קאלקע צו מאַכין תּײַך וַיִּתּוּחַת קיבַּע וַיִּחַיֵּי דאָס איז גלייך וויא קען צורייקט אונז ער איז חייב;

והחמונים למדת מעשתיי שגמל נעמן חלוק בדרכיך חוכה בשפתיך. אמר מלך המלך ונדר מעשים נשקף (כשחלם ליה) וזן דין אמר לאמתי ומסמך ליום מרס טובה רחמי לעשות רלוט מרס כחמס שגמון להפס סעלויים חסד ואתח נסמסו לך וכלם נשקו. על מרס סודעניות רחמי שספן רכש"ע אפתי חסמונים פסכועיר לרעמי. וכחכי סוף לסס רחס משכיל וסדס לומקיס. ובי עכבור מלך סיס סכניח פחחס על ישראל ימן לסס. מלך כך מרס גורס של מעלה כססלניקיס גורכיס מרסיס סעלויים ויאמר כספן אף סחמונים לומכיס לסס כן וטל מרס טובה סכלח סעימי סלניקיס לומכיס כמיסס סחלפסר נעמן חלוק בדרכיך אמר לחייו רכש"ע והלה סלדניקיס מסכויים לרעמי וכסכסכר לעולמו כחס מרס סדון של מעלה ומעלויים לומס סכיונו לרעמן) וכל סלומר רככ סמועס מסיסס סס סחפלליס עליו סס ומלויים סו ס עליו. כשחלם עשין מלח של מקס גורס סכעלי דיניס של מרסיס מעשקיס זס אס זס ואס ללו מלכחי סלס מר יכיוון וסו סחלפס ימסס סלסס

הימקעל ווערנט ציוו געפירט געשחצדיקס גוריס ווערנט
 חעלייניס ווען די צדיקיס וענען גורר אונ פארנגלייכין
 ויה מיט ווער גורה צו דיא מלאכים אין הימקעל.
 דאמאלס מוהרען די מלאכים די גורה ויאמר בשפן
 אף החמונים אימרים להם פן דריבער ונאמם דער שפן
 פאר הקב"ה אפילו די צדיקיס וואס וענען אונקען
 נאגין אויף אוויו קען נאל שפאראפן די קשעים אונ
 וענען סוכים צו די גורה ועל מנה סוכה שגראח בעיני
 חצדיקיס אימרים נפיתם אונ אויף אנומע מנה וואס
 עס גיפעלט דיא צדיקיס נאגין ויאי מיט ווער
 מויל שגאמר וויא עס שפייט אין פסוק למען חצוק
 בדברה דוא ואלקס גירעכט ויין מיט דיין פירונג
 אפר איהו רבנו של עולם תחלה חצדיקיס מסכויים לרעמי
 נאגם אלהו הנביא רבנו של עולם דיא צדיקיס
 נאגין אויף וויא מיר נאגין ויכשפסר לעולמו באת מרס
 הרין של מעלה ומשקיס אים שכונו לרעמן אז דער
 צדיק שפארקט אונ קוקט אונ הימקעל קוקט דער
 מרת הרין וואס אין הימקעל אונ ער קושט דיא
 צדיקיס טייל זיי האבין מסכויס גיווען ופאנגלייכט
 מיט ווער דעה וכל חאמר דבר סמועס מסיסס אונ ווער
 עס נאגם מנה וואס דיא צדיקיס האבין גיאגט
 ווען זיי האבין גירעכט אויף די וועלט הם סחפליס
 עליי סם וענען די צדיקיס סחפלל פון זייעמענוענין
 אין הימקעל ופליציס סוכה עליי אונ ויאי רירדין גוקס
 פון זייעמענוענין פאר הקב"ה כששגאל טיסיס רצו
 של פקס ווען דיא ירין מוהרען דעם ווילען פון
 הקב"ה גורס שבעלי דינים של מעלה פנאקיס זח את זה
 גרינגען ויאי אז דער ביה דין וואס אין הימקעל
 נאלין די דיניגיס קושין אייגער דעם אנדערין ווא
 לא אונ אויב דיא ירדין מוהרען גיט דעם ווילען פון
 הקב"ה מלאכי שלום פן ינכיון אפילו די מלאכים ווס
 ווילען שפענדין דעם פרידען פון דיא ירדין
 ווייען אויך מיט אכופער נעוויין ווי שגאמר דאס
 איז וואס דער גביא ישענה האט גיאגט ימש שלום
 די ירדין נאלין ועהן עס זאל ויין פרידען אין הימקעל
 ביאי די מלאכים :

פכוק דוד המלך האט גיאגט פאר הקב"ה למען
 חצוק בדברה חובה בשפסר דוא ואלקס גירעכט ויין
 מיט דיין פירונג אונ דוא ואלקס גירעכט ויין מיט
 דיין משפס אפ מרס חפס ונדק משפס נשקף דער
 אמת וועט שפאראצין פון דער ערד, אויב אויף
 דער ערד ביי מענטשין איז אלץ אמת, וועט פון
 הימקעל געקוקט ווערין גירעכטונקייט, וועט פון
 הימקעל גימאהן ווערין צדיקה מיט דיא מענטשין
 אויף דער וועלט נשפסר ציך וזן די אמת לאמת או
 אפענטש איז אצדיק אונ ער משפס געדער דין
 אמת ופחש אמת מנה סוכה רמי לעשות אונ ער זוכט
 וועלעך גופע מנה דאך קען סאן רצונו מנה גמרה
 ער וויל סאהן אמרה נענין אמרה, די מנה פון די
 וועלט נאל גלייך ויין צו די מנה וואס אין הימקעל
 שפסו לרבת חמלונס ער זאל ועהן צו סאהן גלייך
 וויא קען וויל אין הימקעל, דאמאלס וועט ויין ספר
 וקסר נפיש ספר פון הימקעל מיט דעם אמת פון
 דער ערד וועלן ויה פנענעןען הקב"ה וועט סאן
 מיט מענטשין ספר ווייז ויאי מוהרען אמת צדק
 ושלום נשקי צדק מיט שלום וועלן ויה באהעפטין,
 הקב"ה וועט סאן צדקה מיט מענטשין ווייל ביי
 ויאי וועט ויין שלום על מנה סודעניות אפר השפן ווען
 הקב"ה דאך שפאראפין די מענטשין ונאגם דער
 שפן פאר הקב"ה רבנו של עולם אפילו חמונים
 סכסויס לרעמי אפילו דיא מענטשין וואס וואהנען
 אויף דער ערד ווילען אויך קען נאל שפאראפין די
 קשעים אזוי וויא איה וויל ויכתיב אונ עס שפייט
 אין פסוק דער גביא האט גיאגט צו הקב"ה פן
 להם רחם משפיל ויהיס צוקמיס גיב די ירדין די ווייער
 נאלין פון ווער מוהרעללייב ארויסנארפן ספיל
 ויין זייערע קינדער אונ זייערע קריסס נאלין
 איינגעפריקט ווערין, אויף האט דער גביא גער
 פוקט די ירדין, איז דאך פאקשא וכו בגביר שלא תהי
 תגבי מרס על ישראל ימן להם טייל דער גביא האט
 קיין רחמנות געהאט אויף די ירדין דריבער וועט
 ויאי הקב"ה געבין וואס ער האט גירעמין אלי
 מנה גורה של מעלה פן חיא נאר ביאי אלע גורות פון

אור צדיקים

פרק ה

בעלי תורה היראים והחרדים לדבר השם שחלים ומודעוועים מפני כבודו
יתברך מוטל עליהם להשגיח על עוברי רצונו יתברך. להדריכם
בדרך הישר עד כי ישובו מדרכם הרעה לעבודתו יתברך. והענין מבואר
בזוהר פרשת תרומה דף קכ"ט דאין שיעור וערך לגדול שכר האדם המזכה
נפשות ומקרבן לעבודתו ית', כי הכרוז יוצא בקול גדול ואומר עליונים
ותחתונים אסידו סהדותא, מאן הוא דבורא נפשות ומזכה לחייביא הוא
שכתר מלכות בראשו והוא ראוי לעלות השתא קמי מלכא דהא מלכא ומטרוניתא
שאליה עליה. כדן אודמן תרין סהדין מאינון עיני ה' דמשטטי בכל עלמא
וקיימן בתר. פרגודה וסהדין סהדותא דא ואמרי הא אנן סהדין על פלניא
בר פלניא דמזכה רבים ומסירם מדרכם המקולקל זכאה חולקיה דהא אבוי
נזכר בגינו לטובה דא איהו עביר לתתא נפשאן דחייביא דהוו מסטרא אחרא
כדן אתייקר קובי' בחדו'א שלימתא, ביה שעתא אודמן חד ממנא דאיהו
גזברא על דיוקנין דצדיקיא ברזא דשמושא דאתוון דאתקרי ברזא יהודיע'ם
בכתרא דשמושא דשמא קדישא, ורמיז קודשא בריך הוא להווא ממנא ואייתי
דיוקניה דהווא בר נש דעביר נפשאן דחייביא וקאים ליה קמי מלכא
ומטרוניתא, ואנא אסהדנא עלי שמיא וארעא דבההיא שעתא מסרין ליה
להווא דיוקנא, דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חסיק דיוקניה
לעילא תחות ידא, דהווא ממנא, ומסרין בידי' ע' מפתחן דכל גנוי'א דמארי'א
בהו, כדן מלכא בריך להווא דיוקנא בכל ברכאן דברוך לאברהם כד עביר
נפשאן דחייביא שהיה מגייר גרים ומקרבן תחת כנפי השכינה, וקב'ה רמיז
לד' מסרין עלאין ונטלין להווא דיוקנא ואולי עמיה ואיהו עאל לע' עלמין
גניזין דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינון גניזין לאינון דעבדי נפשיתוון
דחייביא, ואלמלי הוו ידעי בני נשא כמה תועלתא וזכו זכאן בגינייהו כד
זכו להון, הוו אזלי אבותרייהו ורדפי לון כמאן דרדף בתר חיינ, מסכנא וכי
לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עלאין לאו איהו כמאן דזכי בחייביא
מה בין האי להאי, אלא מאן דמשתדל בתר מסכנא איהו אשלים חיינ
לנפשיה וגרים ליה לאתקיימא וכי בגיניה לכמה טבאן לתהווא עלמא ומאן
דמשתדל בתר חייביא איהו אשלים יתיר, עביר לטטרא אתרא דאלהים
אחרים דאחכפי'א ולא שלטא ואעבר ליה משלטנותיה, עביר דאפתלק קב'ה
על כורסי יקרית, עביר להווא חייבא נפשא אחרא זכאה חולקיה ע"כ לשון
הזוהר, אשרי לו ואשרי חלקו א"ס וכי"ר :

אור צדיקים

פרק ז

כמה גדול כה הלימוד תורה לשמה. איתא בזוהר פ' וישב דף קפ"ה עמוד א' כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, כד נסיק מן האי עלמא אורייתא אזלת קמיה, ומכרות קמיה ומגינת עליו דלא יקרבוני ליה מארי דדינא, כד שכיב גופא בקברא היא נטרת ליה כד נשמתא אזלת לאסתלקא למיתב לאתרהא, אייה אזלת קמיה דההיא נשמתא וכמה תרעין תקיסין מתברו קמיה דאורייתא עד דאזלת לדוכתהא וקיימי עליה דבר נש עד דאתער בזימנין דקיימין מתי עלמא ליום דינא רבתא אייה סנגוריה עליה וכו' ומבואר עוד שם בהיות האדם טורח להבין ד"ת על בוריו ואינו יכול להוציא מכה אל הפועל בדבורו היא נכנסת ביה או ומוציא מסיו ד"ת מתוקים כדבש על בוריין וזהו והיא תשיחך לשון שיחה, ועוד שם ומאן דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא כד נסיק מהאי עלמא, אשלוכו יתיה לבור טיט היון והוא אתר תתאה בגיהנם דלא יהא מרחם עליה וכו' ע"ש, ע"כ יראה האדם שיהיה עסק התורה לעיקר, וטוב תורה עם דרך ארץ, וכדאיתא במדרש הנעלם וז"ל, עם כל זה צריך האדם להשתדל בדרך ארץ ולעשות עתים לתורה ולהיות עמלו בב' דרכים אלו מפני שיגיעת שניהם משכחת עון, ושמא יאמר האדם הריני בן אבות ממשפחה גדולה וחשובה ומיוחס אני איני ראוי לעשות מלאכה ולבוות את עצמי, אמור לו שוטה כבר קדמך יוצרך שנאמר בראשית ברא אלהים וגו' ועשה מלאכה קודם שבאח לעולם שנאמר כי בו שבת מכל מלאכתו וכו', ומ"מ יעשה התורה לעיקר ואף אם יפסיד משלו בשביל עסק התורה אל ידאג וכדאמר ר' יוחנן בא וראה כמה הפרש יש בין התורה לעולם, שהעולם כולו נברא בששה ימים והתורה בארבעים יום וארבעים לילה, ר' יוחנן הוי אזיל מקסרי ללוד וחוי מטיל עמיה ר' חייא בר ר' אבא, מטו בי חקל חד, אר"י האי חקל דידי הוי וזבנית יתיה כדי למעסק באורייתא, ככה ר' חייא בר אבא אמר ליה ר"י ולמה את בוכה, אמר ליה דלא שבקת למיבותך, כלום, אמר ליה ר"י קלה היא בעיניך מאי דעבדית דשבקית דבר שנברא בששת ימים, בעבור דבר שנברא בארבעים יום וכו' ע"ש, בא וראה עונש מי שאינו עוסק בתורה, מ"ש בזוהר פ' מקץ תא חזי בכל יומא כד נהורא סליק אתער חד ציטרא באילנא דגי'ע וקרי תלת זמנין ושרביטא יורקף וכרוזא קרי בחיל מאן פנכוך דחזי ולא חזי דקיימי בעלמא ולא ידעין על מה קיימין, ולא משגחי ביקרא דמאריהון אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה, טב לון דלא יברון על מה יקומון בלא סוכלתנו, ווי לון דכד יתערון ימא דרע עליהו ויטרון לחון מן עלמא עכ"ל, על כן יתעורר אדם ויסתכל מה יהא בסוף יומו כי לא לעולם יחיה, אם אלף שנים יחיה כלא היה, ויחוס על עצמו בעוד שחגר דולק יתן לו שמן, ויהגה בתורת ה' יומם ולילה אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, רק שלא יעבור עליו יום או לילה בלי תורה וכלי יראה אף בלילות הקצרים, כי

אור צדיקים

בשאלין ישראל עוסקים בתורה, ידי עשו מתגברים בעוה"ר, כראיתא בזוהר שמות על פסוק ותרד בת פרעה לרחוק על היאור, בשעתא דהוי פסקי ישראל מאורייתא, מיד ותרד בת פרעה לרחוק על היאור, נחתא מדה"ד לאסחאה מדמן של ישראל על עולבנא דאורייתא, ונערותיה הולכות על יד היאור, אלו הן האומות דאזלין ורדסין אבתייהו על יד היאור על סיבת עולבנא דאורייתא וכו' ע"ש, על כן ישים האדם אל לבו להשתדל באורייתא, למען הציל דם אחינו בני ישראל מיד האכזרים וזה הוא שעושה נחת רוח למעלה ולמטה, בא וראה כמה אהובה וחיביבה היא התורה איתא בזוהר טרשת ויחי כד אתפליג ליליא כדין הקב"ה אתער וכל חילי שמיא ובועט ברקיע ואודעזעין עלאין ותתאין ולית נייחא קמיה בר בזמנא דמתערין לתתא באורייתא וכד מתערין לתתא באורייתא כדין קב"ה וכל אינון נשמתינ דצדיקייא כולהון צייתין עמיה וחדאן לההוא קלא וכדין נייחא קמיה אשתכח כו' עכ"ל, זה הוא בן החביב וחננעים שעושה נחת רוח לאביו שבשמים, אשרי לו ואשרי חלקו אי"ס :

פרק ח

במדבר הנעלם דף ט' עמוד א' א"ר יצחק אין מגלין סתרי תורה אלא לאדם חכם שקורא ושונה ותלמודו מתקיים בידו והוא ירא שמים ובקי בכל דבר, כי הא דר' יוחנן בן זכאי היה אומר על ההוא פסוקא, ושם אשתו מהטבאל בת מטרד בת מי זהב שלש מאות הלכות פסוקות, ולא רצה לגלות אותן אלא לר' אלעזר בן ערך ולר' אלעזר בן הורקנוס תלמידיו, דהוי עסיקי עמיה במעשה מרכבה וכו', שאל ר' דוסתאי לר' אליעזר הגדול, ד' העמידני על סוד הפסוק עולת תמיד העשיה בהר סיני וגו', אמר ליה עדיין אינך ראוי לעמוד עליו, ולא שאלני אדם על זה זולת עקיבא תלמידי ועדיין השרשים בירי, שמע ר' עקיבא אמר כיון שהנצו הפרחים אכלתי השרשים, אמר ליה עקיבא עקיבא מוכן תהיה לרית ניתוח לה', ועדיין בלעת המתוק נשאר, יומא חד הוה אזלי באורחא אמר ליה או כדון אכלית שרשיה דאמרת, אמר ליה רבי משאמרת לי הסוד העמדת על מכוננו, סח לו האיך, אמר ליה עמדת ואכלת ועדיין הבליעה מהמתוק נשאר, ואותה שעה גילה לו ארבעים סודות בתורה עד דהוה אזלי המו חד מעיינא דמיא יתבו, תמן, אמר ליה ר' אליעזר, עקיבא תא ואחוי לך נביעו דמיא דקא פתחי מיא וצילילין נזלין, כהא דכתיב באר מים חיים ונזולים מן לבנון, ועל דא פסוקא גילה לו שיחת מלאכי השרת שיחת כוכבים ומזלות וידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו, שיחת דקלים ועופות שיחת הרוחות, וידיעת התקופות והעיבורים, באותה שעה בכה ר' עקיבא אמר ליה עקיבא אמאי קא בכית, אמר ליה ווי לדור שיהיו צמאים ממך, אמר ליה אל תאמר כך, אלא ווי לדור שיהיו יתומים בלא אב בלא חכם ובלא תלמיד הוגה, ימים יבואו שכל

הדוד

אור צדיקים

הדרור יהיו חצופים ועזי פנים, ותשכח תורה מישראל ואין דורש ואין מבקש והמתעורר לבו לתורה יהיה נבזה, ווי לדרא ההוא כד ייתי ההוא דרא, אמר ליה לית דרא ההוא מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן כד אינון רכיכין בלבד ור"ל קטנים וכד אינון קשישין אורייתא משתכח מנהון, כי הא דאמר ר' יהודה מהו דכתיב אל הנער הזה התפללתי, הוה לה למימר אל הבן הזה התפללתי, אלא אמרה חנה יהי רצון שבשעה שיגדל וישתדל בעבודת השם שיהיה כמו עכשיו שהוא נער, וכל אדם שיזכה להיות בזקנתו כמו בנערותו יזכה למעלת שמואל הנביא דכתיב ומעיל קטן תעשה לו אמו והעלתה לו מימים ימימה וכי תעלה על דעחך כך, אלא צדקתו וזכותו היה גדל עמו תמיד בתפלת אמו כו' ע"ש, גדול כח הבל פיהם של תינוקות של בית רבן שמבטלין גזירות רעות כדאיתא בזהר בראשית וז"ל דהא בשעתא דקשתא אתחזי כדין אתגליין אינון רבייא ובההוא שעתא עת הזמיר הגיע ערן לקצצא חייביא מעלמא, ובמאי אשתזבן בגין הנצנים נראו בארץ, ואלמלא דנראו לא אשתארון בעלמא ועלמא לא אתקיים, ומאן מקיים עלמא קל ינוקא דלעאין באורייתא ובגין אינון ינוקין דביין דעלמא, עלמא אישתזיב בגיניהון, על כן אשרי לאב שמוזהיר ומדריך בניו בתורה, ואינו חס על מאודו ומפזר ממונו למלמדים בשביל בניו ומזכה להן ללמוד, יש לו חלק בקיום העולם מה רב טוב הצפון לו לעוה"ב אמן סלה :

פרק ט

מדת ת"ח שלא ישתתף עם ע"ה פן ילמוד ממנו כי ע"ה רובא דרובא הם מקולקלים, ועל כן לא ישתתף עמו, כדמצינו בחכמי הקדמונים בזהר פ' בשלח ר' חייא ור' יוסי הוו אולי במדברא א"ר חייא לר' יוסי תא ואימא לך דכד קב"ה בעי לאעברא שולטנותא דארעא לא אעבר עד דאעבר שולטנותא דלהון ברקיע ולא אעבר שולטנותא עד דמני אחרא באתריה וכו' אדהכי חמו חד בר נש דהווי אתי וחד מטולה קמיה, א"ר חייא ניזיל דלמא ההוא בר נש עובר ע"ז הוא או ע"ה הוא ואסור לאשתתפא בהדיה באורחא, אמר ר' יוסי נתיב הכא ונחמי דלמא גברא רבא הוא, אדהכי אעבר קמייהו אמר להם בעינא לאתחבר בכו ולא אעבור על מה דכתיב בתורה ולפני עוד לא תתן מכשול ואתון כסומין באורחין ולא תסתכנו בנפשייכו, א"ר יוסי בריך רחמנא דאוריכנא הכא, אתחברו בהדיה, אמר להם לא תשתעון מידי הכא עד נעבור בהאי סטר באורחא אחרא, בתר דנפקו מהאי סטר, אמר להם בההוא אורחא אחרא הוו אזיל זימנא חדא חד כהן חכם וחד ע"ה בהדיא, קם בההיא אתר האי ע"ה וקטליה להאי כהן ומההוא יומא כל מאן דאעבר בההוא סטר אסתכן בנפשיה דהא מתחבאן תמן משדדי טורא וקטלין לבני נשא ובעי קב"ה דמא דההוא כל יומא, הרי מעשה שלא להשתתף עם ע"ה, אלא ידבק לטובים לתלמידי חכמים ולכשרים, ואו נאמר עליו ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום :